EIROPAS SAVIENĪBAS
TIESA

2017

GADA ZIŅOJUMS

TIESAS DARBĪBA

EIROPAS SAVIENĪBAS TIESA

GADA ZIŅOJUMS 2017

TIESAS DARBĪBA

Tiesas un Vispārējās tiesas ar tiesas spriešanu saistīto darbību pārskats

Luksemburgā, 2018. gadā

curia.europa.eu

EIROPAS SAVIENĪBAS TIESA

TIESA
L-2925 LUKSEMBURGA
LUKSEMBURGA
TĀLR. +352 4303-1

VISPĀRĒJĀ TIESA
L-2925 LUKSEMBURGA
LUKSEMBURGA
TĀLR. +352 4303-1

Tiesa tīmeklī: curia.europa.eu

Printed by Court of Justice of the European Union in Luxembourg

Oriģinālteksts sagatavots 2018. gada februārī

Nedz iestāde, nedz kāds, kurš rīkojas tās vārdā, neuzņemas nekādu atbildību par to, kā šeit izklāstītā informācija iespējami varētu tikt turpmāk izmantota.

Luksemburga: Eiropas Savienības Tiesa / Informācijas ģenerāldirekcija / Saziņas direkcija – Publikāciju un elektronisko plašsaziņas līdzekļu nodaļa / Eiropas Savienības Publikāciju birojs

© Eiropas Savienība, 2018. gads

Fotoattēli © Georges Fessy
Fotoattēli © Gediminas Karbauskis

Reproducēšana ir atļauta, norādot avotu.

Izmantot vai reproducēt fotoattēlus un citus dokumentus, uz kuriem Eiropas Savienībai nav autortiesību, ir aizliegts, ja nav saņemta autortiesību īpašnieku atļauja.

Print	ISBN 978-92-829-2804-2	ISSN 2467-0901	doi: 10.2862/232381	QD-AP-18-001-LV-C
PDF	ISBN 978-92-829-2836-3	ISSN 2467-1134	doi: 10.2862/858263	QD-AP-18-001-LV-N
EPUB	ISBN 978-92-829-2802-8	ISSN 2467-1134	doi: 10.2862/322596	QD-AP-18-001-LV-E

SATURA RĀDĪTĀJS

Tiesas priekšsēdētāja Koen LENAERTS priekšvārds 8

I NODAĻA / TIESA

A/ TIESAS DARBĪBA UN ATTĪSTĪBA 2017. GADĀ 12

B/ TIESAS JUDIKATŪRA 2017. GADĀ 14

I. Pamattiesības 14

II. Savienības pilsonība 18

III. Institucionālie noteikumi 21

1. Savienības iestāžu kompetence 21

2. Savienības tiesību akti 22

2.1. Aktu juridiskā forma 22

2.2. Aktu pieņemšanas procedūras 22

3. Piekļuve dokumentiem 24

4. Savienības ārpuslīgumiskā atbildība 27

IV. Savienības tiesības un valstu tiesības 28

V. Eiropas Savienības tiesvedības 30

VI. Lauksaimniecība 32

VII. Pārvietošanās un aprites brīvības 33

1. Darba ņēmēju brīva pārvietošanās 33

2. Brīvība veikt uzņēmējdarbību 33

3. Pakalpojumu sniegšanas brīvība 35

VIII. Robežkontrole, patvērums un imigrācija 36

1. Patvēruma politika 36

1.1. Bēgļu statuss 37

1.2. Starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšana 38

1.3. Starptautiskā aizsardzība migrācijas krīzes gadījumā 41

2. Imigrācijas politika 45

IX. Tiesu iestāžu sadarbība civillietās **46**

1. Regulas Nr. 44/2001 un Nr. 1215/2012 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās **46**

2. Regula Nr. 1259/2010 par laulības šķiršanai piemērojamiem tiesību aktiem **47**

3. Regula Nr. 650/2012 mantošanas lietās **48**

X. Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās **49**

XI. Konkurence **51**

1. LESD 101. pants **51**

1.1. Mātesuzņēmuma atbildība **51**

1.2. Vertikāli nolīgumi **52**

2. LESD 102. pants **53**

3. Koncentrācijas **54**

4. Konkurences noteikumu piemērošanas procedūra **55**

5. Valsts atbalsts **57**

XII. Noteikumi par nodokļiem **59**

XIII. Tiesību aktu tuvināšana **63**

1. Intelektuālais un rūpnieciskais īpašums **63**

2. Personas datu aizsardzība **65**

3. Telekomunikācijas **67**

4. Elektroniskā tirdzniecība **68**

5. Uzņēmumu pāreja **69**

6. Pārtikas produkti **69**

XIV. Ekonomikas un monetārā politika **70**

XV. Sociālā politika **72**

XVI. Patērētāju tiesību aizsardzība **73**

XVII. Vide **75**

1. Atbildība vides jomā **75**

2. Kvotu tirdzniecība **76**

3. Aizsargātās teritorijas **76**

4. Orhūsas konvencija **78**

XVIII. Kopējā tirdzniecības politika **79**

XIX. Starptautiskie nolīgumi 81

XX. Kopējā ārpolitika un drošības politika 84

C/TIESAS KANCELEJAS DARBĪBA 2017. GADĀ 88

D/ TIESAS DARBĪBAS STATISTIKA 92

E/ TIESAS SASTĀVS 120

1. Izmaiņas Tiesas sastāvā 2017. gadā 121

2. protokolārā kārtība 122

3. Bijušie Tiesas locekļi 124

II NODAĻA / VISPĀRĒJĀ TIESA

A/ VISPĀRĒJĀS TIESAS DARBĪBA 2017. GADĀ 130

B/ VISPĀRĒJĀS TIESAS JUDIKATŪRA 2017. GADĀ 132

Vispārējās tiesas judikatūras tendences 2017. gadā 132

I. Tiesvedība 134

1. Savienības tiesas kompetence 134

2. Pārsūdzama tiesību akta jēdziens 135

3. Pārstāvība ar advokātu, kuram nav trešās personas statusa 136

II. Institucionālās tiesības 136

III. Uzņēmumiem piemērojamie konkurences noteikumi 139

1. Jauninājumi LESD 101. un 102. panta jomā 139

2. Jauninājumi koncentrāciju jomā 142

IV. Valsts atbalsts 145

1. Pieņemamība 145

2. Administratīvais process 145

3. Vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumi 147

V. Intelektuālais īpašums 147

1. Apelācijas padomju sastāvs pēc lietas nodošanas atpakaļ 147

2. Eiropas Savienības preču zīme **148**

a. Apelācijas padomju kontroles apjoms un raksturs **148**

b. Ārpuslīgumiskā atbildība **150**

c. Absolūti atteikuma pamati **151**

d. Relatīvi atteikuma pamati **153**

3. Dizainparaugi **155**

4. Augu šķirnes **156**

VI. Kopējā ārpolitika un drošības politika – Ierobežojoši pasākumi **157**

1. Ukraina **157**

2. Tunisijas Republika **160**

VII. Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija **161**

VIII. Veselības aizsardzība **162**

IX. Muitas savienība **163**

X. Dempings **164**

XI. Finanšu nozares uzraudzība **166**

XII. Savienības iestāžu publiskie iepirkumi **168**

XIII. Šķīrējklauzula **169**

XIV. Piekļuve iestāžu dokumentiem **170**

1. Dokumenti, kas ietverti administratīvās lietas materiālos procesā, kurš attiecas uz dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu **170**

2. Dokumenti, kurus dalībvalsts iesniegusi procedūrā sakarā ar pienākumu neizpildi **171**

3. *ECHA* rīcībā esošie dokumenti procedūrā par ķīmiskas vielas izmantošanas atļaujas pieteikumu **172**

4. Dokumenti, kas attiecas uz uzaicinājumiem iesniegt piedāvājumu attiecībā uz visām iepirkumā paredzētajām daļām **173**

XV. Civildienests **174**

XVI. Strīdi par zaudējumu atlīdzību **179**

XVII. Apelācijas sūdzības **182**

XVIII. Pieteikumi par pagaidu noregulējumu **184**

C/ VISPĀRĒJĀS TIESAS KANCELEJAS DARBĪBA 2017. GADĀ **188**

I. Organizatoriskā ietekme, kas saistīta ar divu jaunu tiesnešu stāšanos amatā **189**

II. Atbalsts ar tiesas spriešanu saistītajā darbībā **189**

III. Administratīvā palīdzība **193**

D/ VISPĀRĒJĀS TIESAS DARBĪBAS STATISTIKA **196**

E/ VISPĀRĒJĀS TIESAS SASTĀVS **222**

1. Izmaiņas Vispārējās tiesas sastāvā 2017. gadā **223**

2. Protokolārā kārtība **224**

3. Bijušie Vispārējās tiesas locekļi **227**

Koen LENAERTS
Eiropas Savienības Tiesas priekšsēdētājs

2017. gada vadmotīvi bija pārskatāmība un sadarbība.

Aprīlī Tiesas aizgādībā beidzot tika izauklēts "Eiropas Savienības tiesu tīkls" (*réseau judiciaire de l'UE – RJUE*), kas ir turpinājums mēnesi iepriekš notikušajam Tiesnešu forumam "Eiropas justīcija tīklojumā: kvalitatīvas justīcijas ķīla" par godu Romas līguma 60. gadadienai, kurā bija pulcējušies iestādes tiesneši un dalībvalstu konstitucionālo un augstāko tiesu priekšsēdētāji. Šī tīkla, kurš darbojas kopš 2018. gada 3. janvāra, mērķis ir stiprināt sadarbību Tiesas un valstu tiesu starpā, izmantojot daudzvalodu platformu, kura sniegs iespēju pilnīgi drošā vidē apmainīties ar informāciju un dokumentiem, kuri varētu veicināt savstarpējo izpratni par Savienības un dalībvalstu judikatūru, kā arī padziļināt prejudiciālo dialogu starp Tiesu un valstu tiesām.

Šajā ziņā es it īpaši vēlos pateikties informācijas tehnoloģiju, pētniecības un dokumentācijas, kā arī saziņas un tulkošanas dienestiem, kuru apņēmība un efektivitāte bija liels pienesums interesei un entuziasmam, ko šī iniciatīva radīja 67 dalībnieču – konstitucionālo un augstāko tiesu – vidū.

Iestādes darbības ziņā praktiski ir noslēgti divi no trim posmiem Savienības tiesu sistēmas struktūras reformā, kuru Eiropas likumdevēji pieņēma 2015. gada decembrī. Lai gan nolūkā noslēgt pirmo posmu, kas paredz Vispārējās tiesas tiesnešu skaita divkāršošanu līdz 2019. gadam, ir jāieceļ amatā vēl viens tiesnesis, šīs reformas otrais posms savukārt tika pilnībā pabeigts, 2017. gada jūnijā un oktobrī amatā stājoties diviem papildu tiesnešiem.

Paralēli, kamēr lietu izskatīšanas ilguma Vispārējā tiesā ievērojamais samazinājums ir pirmie taustāmie šīs svarīgās reformas augļi, Tiesa, atsaucoties Savienības likumdevēja aicinājumam, pagājušā gada 14. decembrī Eiropas Parlamentam, Padomei un Komisijai nosūtīja ziņojumu, kurā secināts, ka šobrīd nav nepieciešama daļēja kompetences sniegt prejudiciālus nolēmumus nodošana Vispārējai tiesai, bet gan būtu plašāk jāizvērtē kompetences sadalījums Tiesas un Vispārējās tiesas starpā, it īpaši tiešo prasību jomā, kā arī saistībā ar apelācijas sūdzību izskatīšanu Tiesā.

2017. gads iestādes iekšienē arī iezīmējās ar tās administratīvo dienestu reorganizāciju, kas ierobežotā budžeta, nepārtrauktā darba slodzes pieauguma un ātrās tehnoloģiju attīstības kontekstā ir tēmēta uz ievērojamas sinerģijas panākšanu un Tiesas dienestu darbības precīzāku pielāgošanu tiesas spriešanas vajadzībām. Šīs pārstrukturēšanas, kas stājās spēkā 2018. gada 1. janvārī, nolūks ir padarīt iestādi pieejamāku un pastiprināt sadarbību ar tās dažādajiem partneriem, īpaši valstu līmenī.

Konkrētāk, iestādes administratīvā uzbūve tika pārstrukturēta, centralizējot to ap – četru vietā – trim ģenerāldirekcijām, proti, Administratīvo ģenerāldirekciju, Daudzvalodības ģenerāldirekciju – kas tāda Eiropas iestādēs ir pirmā – un Informācijas ģenerāldirekciju, kamēr Pētniecības un dokumentācijas direkcija, kā arī Terminoloģijas projektu un koordinācijas nodaļa ir tieši pakļautas Tiesas sekretāram.

Statistikas ziņā pagājušajā gadā saglabājās ļoti saspringts darba ritms. Kopējais abās tiesās ierosināto lietu skaits (1656) salīdzinājumā ar 2016. gadu (1604) ir pieaudzis. Šī augšupejošā tendence it īpaši skar Tiesu, kura pagājušajā gadā pieredzēja rekordlielu ierosināto lietu skaitu (739). Savukārt pabeigto lietu skaits 2017. gadā saglabājās visai teicamā līmenī (1594 lietas, salīdzinot ar 1628 lietām 2016. gadā).

Šajā ziņojumā lasītājam ir sniegts visaptverošs izklāsts par iestādes attīstību un darbu 2017. gadā. Tāpat kā iepriekšējos gados būtiska daļa ir veltīta īsiem, taču izsmeļošiem Tiesas un Vispārējās tiesas nolēmumu aprakstiem. Šo analīzi papildina un ilustrē statistikas dati par katru no tiesām, pirms kuriem ir izklāstīts īss ievads.

Es vēlētos izmantot šo iespēju, lai sirsnīgi pateiktos kolēģiem un visiem darbiniekiem par viņu pašaizliedzību un izcilo darbu mūsu iestādes un tādējādi – Eiropas projekta – labā. Lai Astūrijas princeses fonda "Saskaņa" balvas piešķiršana Eiropas Savienībai 2017. gada oktobrī par tās "unikālo pārvalstiskās integrācijas modeli", kas ir pamatā "visilgākajam miera periodam modernajā Eiropā" un "tādu vērtību kā brīvība, cilvēktiesības un solidaritāte" paušanai pasaulē, šajā kontekstā, kuru joprojām raksturo terorisms, migrācijas krīze un nacionālās noslēgtības vēsmas, mums atgādina par nepieciešamību nepagurstot stiprināt šo pamatvērtību nozīmi un tās nesavtīgi aizsargāt.

I NODAĻA
TIESA

A/ TIESAS DARBĪBA UN ATTĪSTĪBA 2017. GADĀ

Priekšsēdētājs *Koen LENAERTS*

Šajā pirmajā nodaļā kopsavilkuma veidā ir aprakstīta Tiesas darbība 2017. gadā. Pirmkārt, šajā daļā (A) ir sniegts pārskats par tiesas attīstību pagājušajā gadā un par tās tiesas spriešanas darbību. Otrajā daļā (B) – kā katru gadu – ir atainoti galvenie judikatūras attīstības virzieni, kas sagrupēti pa jomām, trešajā un ceturtajā daļā attiecīgi ir aplūkota kancelejas darbība šajā laikposmā (C), kā arī izklāstīti statistikas dati par tiesas darbību aizvadītajā gadā (D), savukārt piektajā daļā ir sniegta informācija par Tiesas sastāvu šajā pašā gadā (E).

1.1. 2017. gadā Tiesas sastāvs bija pilnībā nemainīgs kā Tiesas tiesnešu, tā arī ģenerāladvokātu rindās, jo šajā gadā neviens no viņiem amatu neatstāja un arī neviens no jauna amatā nestājās.

1.2. Iestādes darbības ziņā pagājušajā gadā tika turpināta Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES, Euratom) 2015/2422 (2015. gada 16. decembris), ar ko groza 3. protokolu par Eiropas Savienības Tiesas statūtiem (OV 2015, L 341, 14. lpp.), paredzētās Savienības tiesu sistēmas struktūras reformas īstenošana, kuras rezultātā līdz 2019. gadam ir jādivkāršo Vispārējās tiesas tiesnešu skaits. Lai arī šīs reformas pirmā posma noslēgšanai ir nepieciešama vēl viena locekļa stāšanās amatā, tās otrais posms ir pabeigts, 2017. gada 8. jūnija un 4. oktobra svinīgajās sēdēs papildus ieceļot amatā divus tiesnešus.

2. Runājot par statistiku, plašāka informācija ir atrodama šīs Gada ziņojuma nodaļas C daļas ievadā izklāstītajos komentāros par aizvadītā gada datiem un šeit tiks vien īsi aplūkotas galvenās tendences, par kurām šie dati liecina.

Pirmais būtiskais aspekts ir 2017. gadā Tiesā ierosināto lietu skaits. Šī gada laikā Tiesā tika reģistrētas 739 lietas, kas ir jauns rekordlīmenis iestādes vēsturē, pārsniedzot 2015. gada rādītājus (713). Šis rekordskaits ir sasniegts, jo īpaši pateicoties lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu skaita pieaugumam (533 jeb +13 % salīdzinājumā ar iepriekšējo rekordskaitu 2016. gadā), kas lielā mērā ir izskaidrojams ar virkni līdzīgu lietu (43) par Regulas (EK) Nr. 261/2004 [1] par kompensācijām aviopasažieriem interpretāciju. Tajā pašā laikā saglabājās prasību sakarā ar valsts pienākumu neizpildi pieaugošā tendence (41 prasība 2017. gadā, salīdzinot ar 31 prasību 2016. gadā). Turpretī samazinājās Tiesā 2017. gadā iesniegto apelācijas sūdzību skaits (141) salīdzinājumā ar diviem iepriekšējiem gadiem (206 apelācijas sūdzības 2015. gadā un 168 apelācijas sūdzības 2016. gadā).

Vēl viena būtiska tendence, kas bija vērojama aizvadītajā gadā, ir saistīta ar kopējo Tiesas pabeigto lietu skaitu: ar 699 pabeigtām lietām Tiesa 2017. gadā apliecināja iepriekšējam gadam (704) praktiski ekvivalentu produktivitāti. Ņemot vērā iepriekš minēto "avio" lietu apvienošanu, 2017. gada bilance tādējādi ir līdzsvarā (697 ierosinātas un 699 pabeigtas lietas).

Runājot par vidējo lietas izskatīšanas ilgumu Tiesā, jānorāda, ka prejudiciālā nolēmuma tiesvedības ilgums, lai arī nedaudz palielinājies salīdzinājumā ar 2016. gadu (15 mēneši, kas ir vēsturiski īsākais), joprojām saglabājas īsāks nekā 16 mēneši (15,7 mēneši), kas, ņemot vērā atsevišķu Tiesas interpretācijai pirmoreiz iesniegtu regulējumu sarežģītību, ir ļoti labs rādītājs. Izskatīšanas ilguma pieaugums ir izteiktāks apelācijas sūdzību izskatīšanā

1/ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 261/2004 (2004. gada 11. februāris), ar ko paredz kopīgus noteikumus par kompensāciju un atbalstu pasažieriem sakarā ar iekāpšanas atteikumu un lidojumu atcelšanu vai ilgu kavēšanos un ar ko atceļ Regulu (EEK) Nr. 295/91 (OV 2004, L 46, 1. lpp.).

(17,1 mēnesis, salīdzinot ar 12,9 mēnešiem 2016. gadā), kas lielā mērā ir saistāms ar faktu, ka pagājušajā gadā tika pabeigtas sarežģītas lietas konkurences jomā, tostarp 14 apelācijas tiesvedības par apjomīgu aizliegto vienošanos noslēgšanu vannas istabu aprīkojuma ražotāju starpā.

B/ TIESAS JUDIKATŪRA 2017. GADĀ

I. PAMATTIESĪBAS

2017. gadā Tiesa vairākkārt lēma par pamattiesībām Savienības tiesību sistēmā. Daži šajā jomā pieņemtie nolēmumi ir aplūkoti šajā ziņojumā [1]. Šajā nodaļā īpaši jāizceļ atzinums 1/15, kā arī spriedumi ***G4S Secure Solutions*** (C-157/15), ***Bougnaoui*** **un** ***ADDH*** (C-188/15), ***Florescu*** (C-258/14) **un** ***Jyske Finans*** (C-668/15).

2017. gada 26. jūlija ***atzinumā 1/15*** (EU:C:2017:592) Tiesa, izskatot lietu virspalātā, lēma *par starptautiska nolīguma, proti, 2014. gadā parakstītā Nolīguma starp Kanādu un Eiropas Savienību par pasažieru datu reģistra datu pārsūtīšanu un apstrādi, saderību ar Līgumiem un – pirmo reizi – arī par saderību ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas normām*. Paredzētais nolīgums pieļauj sistemātisku un pastāvīgu visu starp Eiropas Savienību un Kanādu lidojošo aviopasažieru datu reģistra datu (PDR dati) pārsūtīšanu Kanādas kompetentajai iestādei, lai tos izmantotu un uzglabātu, kā arī pārsūtītu citām iestādēm un citām trešām valstīm nolūkā cīnīties pret terorismu un smagiem starptautiskiem noziegumiem.

Ņemot vērā dažādos veidus, kā ir iespējams apstrādāt PDR datus atbilstoši paredzētajam nolīgumam, Tiesa konstatēja, ka tie ietekmē pamattiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, kas nostiprinātas Hartas 7. pantā, un ka uz tiem attiecas arī šīs Hartas 8. pants, jo tā ir personas datu apstrāde šī panta izpratnē. Attiecībā uz šīs iejaukšanās iespējamo attaisnojumu Tiesa norādīja, ka paredzētā nolīguma mērķis, proti, sabiedrības drošības garantēšana, pārsūtot PDR datus uz Kanādu un izmantojot tos cīņā pret teroristu nodarījumiem un smagiem starptautiskiem noziegumiem, ir Savienības vispārējo interešu mērķis, kas var attaisnot pat klaju iejaukšanos Hartas 7. un 8. pantā garantētajās pamattiesībās – ar nosacījumu, ka šī iejaukšanās notiek striktas nepieciešamības robežās.

Tomēr attiecībā uz iespēju pārsūtīt Kanādai sensitīvus datus, piemēram, datus, kas atklāj rasi vai etnisko izcelsmi, politiskos uzskatus, reliģisko vai filozofisko pārliecību, dalību arodbiedrībās, veselības stāvokli vai pasažiera seksuālo dzīvi, Tiesa norādīja, ka, ņemot vērā Hartas 21. pantā paredzētajam diskriminācijas aizliegumam pretējas apstrādes risku, šādu datu pārsūtīšanai būtu vajadzīgs precīzs un īpaši stingrs pamatojums, kas balstīts uz citiem pamatiem, nevis sabiedrības drošības aizsardzību pret terorismu un smagiem starptautiskiem noziegumiem. Tiesa uzskatīja, ka šajā gadījumā šāda pamatojuma nav. Tā secināja, ka nolīguma normas par šo datu nodošanu, kā arī to apstrādi un uzglabāšanu neatbilst pamattiesībām.

Tiesa turpretī uzskatīja, ka saistībā ar datiem, kuri nav sensitīvi, paredzētā nolīguma normas nepārsniedz strikti nepieciešamā robežas, ciktāl atbilstoši tām visu aviopasažieru PDR datus ir ļauts nodot Kanādai. Proti, ar PDR datu automatizēto analīzi ir iecerēts identificēt sabiedrības drošības apdraudējumu, ko iespējami varētu radīt

1/ Attiecīgie spriedumi ir šādi: spriedums, 2017. gada 13. jūnijs, ***Florescu*** **u.c.** (C-258/14, EU:C:2017:448), aplūkots I nodaļā "Pamattiesības"; spriedums, 2017. gada 10. maijs, ***ChavezVilchez*** **u.c.** (C-133/15, EU:C:2017:354), aplūkots II nodaļā "Savienības pilsonība"; spriedumi, 2017. gada 16. februāris, ***C. K.*** **u.c.** (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127); 2017. gada 7. marts, ***X*** **un** ***X*** (C-638/16 PPU, EU:C:2017:173); 2017. gada 15. marts, ***Al Chodor*** **u.c.** (C-528/15, EU:C:2017:213); 2017. gada 25. oktobris, ***Shiri*** (C-201/16, EU:C:2017:805); 2017. gada 26. jūlijs, ***Jafari*** (C-646/16, EU:C:2017:586), un 2017. gada 6. septembris, **Slovākija un Ungārija/Padome** (C-643/15 un C-647/15, EU:C:2017:631), aplūkoti VIII nodaļas 1. daļā "Patvēruma politika"; spriedumi, 2017. gada 7. marts, ***RPO*** (C-390/15, EU:C:2017:174), un 2017. gada 16. maijs, ***Berlioz Investment Fund*** (C-682/15, EU:C:2017:373), aplūkoti XII nodaļā "Noteikumi par nodokļiem"; spriedums, 2017. gada 29. novembris, ***King*** (C-214/16, EU:C:2017:914), aplūkots XV nodaļā "Sociālā politika"; spriedums, 2017. gada 20. decembris, ***Protect Natur-, Arten-*** **und** ***Landschaftsschutz Umweltorganisation*** (C-664/15, EU:C:2017:987), aplūkots XVII nodaļas 4. daļā "Orhūsas konvencija", un spriedums, 2017. gada 28. marts, ***Rosneft*** (C-72/15, EU:C:2017:236), aplūkots XX nodaļā "Kopējā ārpolitika un drošības politika".

personas, kuras tajā brīdī kompetentajiem dienestiem nav zināmas un attiecībā uz kurām šī apdraudējuma dēļ varētu tikt veikta padziļināta pārbaude uz robežām. Šī datu apstrāde veicina un paātrina drošības pārbaudes, kuras saskaņā ar Čikāgas konvencijas [2] 13. pantu ir piemērojamas visiem aviopasažieriem, kuri vēlas ieceļot vai izceļot no Kanādas, jo tiem ir jāievēro Kanādas tiesību aktos paredzētie ieceļošanas un izceļošanas nosacījumi. Šo pašu iemeslu dēļ, kamēr aviopasažieri atrodas Kanādā vai dodas prom no šīs trešās valsts, pastāv nepieciešamā saikne starp šiem datiem un minētajā nolīgumā izvirzīto mērķi, kā rezultātā tas nepārsniedz stingri nepieciešamā robežas tādēļ vien, ka tajā ir atļauts sistemātiski uzglabāt un izmantot visu aviopasažieru PDR datus.

Taču, runājot par PDR datu izmantošanu aviopasažieru uzturēšanās laikā Kanādā, Tiesa norādīja, ka, tiklīdz aviopasažieriem pēc viņu PDR datu pārbaudes ir atļauts ieceļot šīs trešās valsts teritorijā, šo datu izmantošanai viņu uzturēšanās laikā Kanādā ir jābūt pamatotai ar jauniem apstākļiem, kas attaisno šādu izmantošanu. Tam tātad ir nepieciešamas normas, kurās ietverti šādas izmantošanas materiāltiesiskie un procesuālie nosacījumi, lai tostarp aizsargātu attiecīgos datus pret ļaunprātīgas izmantošanas riskiem. Šādām normām ir jābūt pamatotām ar objektīviem kritērijiem to apstākļu un nosacījumu definējumā, ar kādiem paredzētajā nolīgumā minētajām Kanādas iestādēm ir atļauts izmantot šos datus. Lai praksē nodrošinātu šo nosacījumu pilnīgu ievērošanu, būtiski ir tas, lai saglabāto PDR datu izmantošana aviopasažieru uzturēšanās laikā Kanādā, izņemot pienācīgi pamatotus steidzamības gadījumus, principā būtu pakļauta vai nu tiesas, vai arī neatkarīgas administratīvas iestādes iepriekšējai kontrolei un lai šīs tiesas vai šīs iestādes lēmums tiktu pieņemts pēc kompetento iestāžu pamatota pieteikuma, kas iesniegts tostarp saistībā ar noziedzīga nodarījuma novēršanas, atklāšanas vai kriminālvajāšanas procedūrām.

Turklāt paredzētajā nolīgumā atļautā visu aviopasažieru PDR datu uzglabāšanas turpināšana pēc tam, kad tie dodas projām no Kanādas, nav iejaukšanās, kas ierobežota tikai ar strikti nepieciešamo. Tādējādi, runājot par aviopasažieriem, saistībā ar kuriem nav identificēts terorisma vai smaga starptautiska nozieguma risks, kad viņi ieradušies Kanādā un līdz viņu izceļošanai no šīs valsts, nešķiet, ka pēc viņu izceļošanas būtu kāda saikne, kaut vai netieša, starp viņu PDR datiem un paredzētajā nolīgumā izvirzīto mērķi, kas pamatotu šo datu uzglabāšanu. avukārt to aviopasažieru PDR datu uzglabāšana, saistībā ar kuriem ir identificēti objektīvi elementi, kas ļauj uzskatīt, ka pat pēc izbraukšanas no Kanādas tie varētu radīt šādu risku, ir pieļaujama arī pēc to uzturēšanās šajā valstī beigām, pat līdz pieciem gadiem.

Tā kā visas ar paredzēto nolīgumu radītās iejaukšanās neaprobežojas ar striktas nepieciešamības gadījumiem un tādējādi nav pilnībā pamatotas, Tiesa atzina, ka paredzētais nolīgums tā pašreizējā redakcijā nevar tikt noslēgts.

Lietās, kurās 2017. gada 14. martā tika pasludināti spriedumi ***G4S Secure Solutions*** (C-157/15, EU:C:2017:203) un ***Bougnaoui*** **un** ***ADDH*** (C-188/15, EU:C:2017:204), Tiesa virspalātas sastāvā lēma par *darba devēja aizlieguma darba vietā redzamā veidā nēsāt reliģiskās piederības zīmes atbilstību Direktīvai 2000/78* [3]. Šajos spriedumos minētā direktīva tika interpretēta, tostarp ņemot vērā Hartas 10. panta 1. punktu par apziņas un reliģiskās pārliecības brīvību. Pirmā lieta bija par darbinieci, kas bija atlaista, jo, neraugoties uz uzņēmuma iekšējās kārtības noteikumu par aizliegumu darba vietā nēsāt jebkādas politiskās, filozofiskās vai reliģiskās pārliecības atšķirības zīmes, viņa

2/ Konvencija par starptautisko civilo aviāciju, kas parakstīta Čikāgā 1944. gada 7. decembrī (ANO Līgumu krājums, 15. sējums, Nr. 102).

3/ Padomes Direktīva 2000/78/EK (2000. gada 27. novembris), ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju (OV 2000, L 303, 16. lpp.).

vairākkārt bija paudusi savu vēlmi darba laikā valkāt islāmisko lakatu. Otrajā lietā darbiniece tika atlaista pēc tam, kad tās darba devējs, saņēmis sūdzību no klienta, pie kura šī darbiniece bija norīkota, viņai bija lūdzis vairs nenēsāt lakatu, lai ievērotu neitralitāti pret klientiem.

Tiesa atgādināja, ka Hartas 10. panta 1. punktā paredzētās tiesības uz apziņas un reliģijas brīvību atbilst Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (ECPAK) 9. pantā garantētajām tiesībām un ka saskaņā ar Hartas 52. panta 3. punktu tām ir tāda pati nozīme un piemērošanas joma. Ciktāl ECPAK un vēlāk Hartā ir sniegta plaša jēdziena "reliģija" izpratne, jo tajās šajā jēdzienā ir iekļauta personu brīvība paust savu ticību, Tiesa atzina, ka šis jēdziens Direktīvas 2000/78 1. panta nozīmē ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to ir aptverti gan *forum internum*, proti, uzskatu pastāvēšana, gan *forum externum*, proti, reliģiskas ticības publiska paušana.

Pirmajā minētajā lietā, ņemot vērā, ka attiecīgais iekšējās kārtības noteikums ir par politisko, filozofisko vai reliģisko uzskatu atšķirības zīmju nēsāšanu un tādējādi attiecas uz jebkādu šo pārliecību izpausmi, Tiesa atzina, ka minētais noteikums līdz ar to ir uzskatāms par tādu, kas ir vienādi attiecināms uz visiem darba ņēmējiem uzņēmumā, tiem vispārēji un vienādi nosakot tostarp neitrālu ģērbšanās veidu, kam ir pretrunā šādu atšķirības zīmju nēsāšana. Šādos apstākļos Tiesa vispirms nosprieda, ka islāmiskā lakata nēsāšanas aizliegums, kurš izriet no šāda iekšējās kārtības noteikuma, nav tieša diskriminācija reliģijas vai pārliecības dēļ Direktīvas 2000/78 2. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē. Turpretī Tiesa norādīja, ka šis noteikums var būt netieša diskriminācija šīs direktīvas 2. panta 2. punkta b) apakšpunkta izpratnē, ja tiek pierādīts, ka šķietami neitrāls pienākums faktiski rada konkrētas nelabvēlīgas sekas personām, kas ir piederīgas konkrētai reliģijai vai pārliecībai, ja vien tas nav objektīvi pamatots ar likumīgu mērķi, piemēram, darba devēja politiskās, filozofiskās, kā arī reliģiskās neitralitātes politikas ievērošanu tā attiecībās ar klientiem, un ja pasākumi šī mērķa īstenošanai ir piemēroti un nepieciešami, un tas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai.

Otrajā minētajā lietā Tiesa turklāt uzsvēra, ka tikai ļoti retos gadījumos no īpašībām, kas ir saistītas tostarp ar reliģiju, var izrietēt īsta un izšķirīga prasība attiecībā uz profesiju. Proti, šis jēdziens nozīmē prasību, kas ir objektīvi nepieciešama attiecīgās profesionālās darbības veida vai ar tās veikšanu saistīto nosacījumu dēļ, un neietver tādus subjektīvus apsvērumus kā darba devēja vēlēšanās ņemt vērā īpašas klientu vēlmes. Tādēļ Tiesa atzina, ka darba devēja vēlme ņemt vērā klienta vēlmi vairs nesaņemt pakalpojumus, ko sniedz darbiniece, kura nēsā islāmisko lakatu, nevar tikt uzskatīta par īstu un izšķirīgu prasību attiecībā uz profesiju šīs direktīvas izpratnē.

2017. gada 6. aprīlī pasludinātajā spriedumā ***Jyske Finans*** (C-668/15, EU:C:2017:278) Tiesa lēma par Direktīvas 2000/43 [4] 2. panta 2. punkta a) un b) apakšpunktā noteikto *tiešas vai netiešas diskriminācijas etniskās piederības dēļ aizliegumu*. Šajā gadījumā ieinteresētā persona, kas bija dzimusi Bosnijā-Hercegovinā, dzīvoja Dānijā, kuras pilsonību minētā persona bija ieguvusi 2000. gadā. Kad šī persona kopā ar savu partneri, kas ir Dānijas pilsone, izmantojot aizdevumu, iegādājās lietotu automobili, kredītsabiedrība tai lūdza sniegt papildu identifikācijas pierādījumu, iesniedzot pases vai uzturēšanās atļaujas kopiju, jo viņa autovadītāja apliecībā kā dzimšanas vieta bija norādīta valsts, kas nav Savienības dalībvalsts vai Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas (EBTA) dalībvalsts. Dānijā dzimušajai partnerei šāds pieprasījums netika adresēts. Uzskatīdama, ka šāda kredītsabiedrības rīcība ir diskriminējoša, ieinteresētā persona vērsās Dānijas Vienlīdzīgas attieksmes komisijā, kas tai piešķīra atlīdzību par netiešu diskrimināciju. Uzskatīdama, ka tā ir pildījusi pienākumus, kas tai ir atbilstoši tiesiskajam regulējumam par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu [5], kredītsabiedrība, kas ir prasītāja tiesvedībā iesniedzējtiesā, apstrīdēja šīs rīcības kvalificēšanu par diskriminējošu.

4/ Padomes Direktīva 2000/43/EK (2000. gada 29. jūnijs), ar ko ievieš vienādas attieksmes principu pret personām neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības (OV 2000, L 180, 22. lpp.).

5/ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2005/60/EK (2005. gada 26. oktobris) par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai un teroristu finansēšanai (OV 2005, L 309, 15. lpp.).

Pirmkārt, pārbaudīdama, vai attiecīgā prakse bija tieša diskriminācija etniskās piederības dēļ, Tiesa izvērtēja, vai dzimšanas valsts ir uzskatāma par tieši vai nenodalāmi saistītu ar noteiktu etnisko piederību. Tā norādīja, ka etniskā piederība nav nosakāma, pamatojoties tikai uz vienu kritēriju, bet, tieši otrādi, tās pamatā būtu jābūt elementu kopumam, daži no kuriem ir objektīvi, bet citi – subjektīvi, kā, piemēram, kopienas pēc tautības, reliģiskās ticības, valodas piederības, kultūras un tradicionālās piederības un dzīves vides. Līdz ar to tā atzina, ka dzimšanas valsts vien nevar būt pamats vispārīgai prezumpcijai par piederību konkrētai etniskajai grupai, lai konstatētu tiešas un nenodalāmas saiknes starp šiem abiem jēdzieniem esamību. Tādējādi nevar tikt uzskatīts, ka aplūkojamā papildu identifikācijas prasība ir tieši balstīta uz etnisko piederību un ka šāda darbība tādējādi ietver atšķirīgu attieksmi, kas ir tieši pamatota ar etnisko piederību.

Otrkārt, Tiesa izvērtēja, vai attiecīgā prakse, lai arī formulēta neitrāli, rada netiešu diskrimināciju etniskās piederības dēļ, no kā var izrietēt īpaši nelabvēlīga situācija noteiktas rases vai etniskās piederības personām salīdzinājumā ar citām personām. Šajā ziņā tā norādīja, ka nelabvēlīga attieksme ir jāaplūko nevis vispārēji un abstrakti, bet īpaši un konkrēti, ņemot vērā attiecīgo labvēlīgo attieksmi. Tādēļ tā secināja, ka nevar tikt pieņemts arguments, saskaņā ar kuru pamatlietā aplūkotā kritērija, kas saistīts ar dzimšanas valsti, izmantošana visdrīzāk vispārīgi ietekmēs "kādas etniskas piederības" personas salīdzinājumā ar "citām personām". Šī paša iemesla dēļ tā noraidīja argumentu, ka, izmantojot šo kritēriju, nelabvēlīgā situācijā tiek nostādītas personas, kuras ir etniski piederīgas kādai valstij, kas nav Savienības vai EBTA dalībvalsts.

Tādējādi, tā kā pamatlietā aplūkojamā prakse nebija nedz tieši, nedz netieši saistīta ar attiecīgās personas etnisko piederību, Tiesa secināja, ka tā nav pretrunā Direktīvas 2000/43 2. panta 2. punkta a) un b) apakšpunktam.

2017. gada 13. jūnijā spriedumā ***Florescu* u.c.** (C-258/14, EU:C:2017:448) Tiesas virspalāta lēma par to, *kā interpretēt 2009. gadā noslēgto Eiropas Kopienas un Rumānijas Saprašanās memorandu*, kura 5. punktā ir paredzēts, ka katras Rumānijai piešķirtā Savienības finanšu atbalsta daļas izmaksa tiek veikta ar nosacījumu, ka pienācīgi ir īstenotas valsts finanšu strukturālās reformas, kā arī par vairākiem *Savienības primāro tiesību, tostarp Pamattiesību hartas 17. panta noteikumiem*. Pamatlieta bija par *Rumānijas tiesisko regulējumu, kurā bija paredzēts aizliegums vienlaikus saņemt neto vecuma pensiju publiskajā sektorā un atalgojumu par darbībām, kas tiek veiktas valsts iestādēs, ja minētās pensijas apmērs pārsniedz noteiktu maksimālo robežu*. Prasītāji pamatlietā paralēli tiesneša darbībai strādāja universitātē par pasniedzējiem. Pensionējoties no tiesneša amata, viņi sākotnēji varēja vienlaikus saņemt vecuma pensiju un atalgojumu par pasniedzēja darbu universitātē. Taču pēc attiecīgā valsts tiesiskā regulējuma pieņemšanas šāda kumulācija tika aizliegta. Tādēļ prasītāji pamatlietā valsts tiesā norādīja, ka šis tiesiskais regulējums ir pretrunā Savienības tiesībām, jo īpaši Līgumam par Eiropas Savienību (LES) un Hartai, neraugoties uz to, ka šis tiesiskais regulējums ir pieņemts, lai izpildītu iepriekš minētā saprašanās memoranda prasības.

Tiesa uzskatīja, ka šī memoranda juridiskais pamats ir LESD 143. pants, kurā Savienībai ir paredzēta kompetence piešķirt savstarpēju palīdzību dalībvalstij, kuras valūta nav euro un kurai ir radušās maksājumu bilances grūtības vai pastāv būtisks šādu grūtību rašanās risks. Tādēļ tā nosprieda, ka, tā kā šis saprašanās memorands ir apņemšanās starp Savienību un dalībvalsti konkretizācija saistībā ar ekonomikas programmu, tas ir jāuzskata par Savienības iestādes pieņemtu tiesību aktu LESD 267. panta izpratnē, kuru Tiesa var interpretēt. Šajā ziņā tā norādīja, ka saprašanās memorandā, lai arī tam piemīt saistošs raksturs, nav ietverts neviens īpašs noteikums, ar kuru būtu paredzēts pienākums pieņemt tādu valsts tiesisko regulējumu kā pamatlietā aplūkotais. Līdz ar to valsts iestādēm, ievērojot saprašanās memorandā noteikto kritēriju robežas, ir jāizlemj, kāds pasākums ir vispiemērotākais izvirzīto mērķu sasniegšanai.

Turpinājumā Tiesa pārbaudīja attiecīgā valsts tiesiskā regulējuma atbilstību LES 6. pantam, kā arī Hartas 17. pantam par īpašumtiesībām. Šajā ziņā Tiesa, pirmkārt, atzina, ka šī tiesiskā regulējuma mērķis ir pildīt Rumānijas saprašanās memorandā pausto apņemšanos un tādēļ Harta, konkrēti – tās 17. pants, ir piemērojama pamatlietā. Tā gan norādīja, ka minētajam tiesiskajam regulējumam ir izņēmuma raksturs un tas ir paredzēts uz laiku. Tā turklāt konstatēja, ka ar to netiek apdraudēts pats tiesību uz pensiju princips, bet tiek ierobežota tiesību izmantošana skaidri definētos un labi pārraugāmos apstākļos. Tādēļ minētais tiesiskais regulējums atbilst īpašumtiesību uz attiecīgajām pensijām, kas ir prasītājiem, būtībai. Otrkārt, Tiesa norādīja, ka šī tiesiskā regulējuma mērķi samazināt publiskā sektora algu izdevumus un veikt pensiju sistēmas reformu saistībā ar finanšu un ekonomikas krīzes ārkārtas situāciju Rumānijā ir vispārējo interešu mērķi. Runājot par attiecīgā tiesiskā regulējuma atbilstību un nepieciešamību, Tiesa visbeidzot atgādināja, ka, ņemot vērā īpašo ekonomisko situāciju, dalībvalstīm ir plaša rīcības brīvība, kad tās pieņem lēmumus ekonomikas jomā, un ka tās vislabāk spēj definēt pasākumus, ar kuriem ir iespējams sasniegt izvirzīto mērķi. Tādēļ Tiesa secināja, ka attiecīgais valsts tiesiskais regulējums nav pretrunā Savienības tiesībām.

II. SAVIENĪBAS PILSONĪBA

Runājot par Savienības pilsonību, ir jānorāda uz trīs spriedumiem. Pirmais no tiem ir par apstākļiem, kādos dalībvalsts, kas nav pilsoņa izcelsmes valsts, var attiecībā uz to pieņemt lēmumu par izraidīšanu, savukārt otrais un trešais spriedums ir par trešās valsts valstspiederīgā, kurš ir Savienības pilsoņa ģimenes loceklis, atvasinātajām uzturēšanās tiesībām.

2017. gada 14. septembra spriedumā ***Petrea*** (C-184/16, EU:C:2017:684) Tiesa lēma par *Direktīvas 2004/38* [6] *piemērošanu gadījumos, kad persona, pret kuru vērsts ieceļošanas aizlieguma lēmums, to pārkāpjot, atgriežas attiecīgajā dalībvalstī.* Šajā lietā Grieķijas iestādes 2011. gadā pret Rumānijas pilsoni bija pieņēmušas lēmumu par izraidīšanu, kas bija papildināts ar ieceļošanas aizliegumu, pamatojoties uz to, ka viņš rada nopietnus draudus valsts drošībai un sabiedriskajai kārtībai. 2013. gadā šī persona atgriezās Grieķijā un tur lūdza izsniegt apliecību par reģistrāciju Savienības pilsoņa statusā, kas minētajai personai tika izsniegta. Atklājušas, ka uz minēto personu vēl arvien attiecas ieceļošanas aizliegums, Grieķijas iestādes nolēma atsaukt apliecību un no jauna uzdot atgriezties Rumānijā. Ieinteresētā persona šo lēmumu pārsūdzēja.

Šajā ziņā Tiesa atgādināja, ka uzturēšanās atļaujas izsniegšana dalībvalsts pilsonim ir uzskatāma nevis par tiesības nodibinošu aktu, bet gan par aktu, kas ļauj dalībvalstij konstatēt citas dalībvalsts pilsoņa individuālo situāciju saistībā ar Savienības tiesību noteikumiem. Līdz ar to šādai reģistrācijas apliecībai ir vienīgi deklaratīva nozīme, un tādēļ tās izdošana pati par sevi nevar būt ieinteresētās personas tiesiskās paļāvības pamatā saistībā ar tās tiesībām uzturēties attiecīgās dalībvalsts teritorijā. Turklāt dalībvalstīm Direktīvas 2004/38 27. panta 1. punktā ir paredzēta iespēja neatkarīgi no valstiskās piederības ierobežot Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu pārvietošanās un uzturēšanās brīvību sabiedriskās kārtības, valsts drošības vai sabiedrības veselības apsvērumu dēļ. Tiesa uzskata, ka no ieceļošanas aizlieguma pasākuma rakstura paša izriet, ka tas paliek spēkā līdz brīdim, kad tas tiek atcelts. Līdz ar to tikai tā pārkāpuma konstatējums vien ļauj kompetentajām iestādēm pieņemt jaunu

6/ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/38/EK (2004. gada 29. aprīlis) par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un dzīvot dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK (OV 2004, L 158, 77. lpp.).

lēmumu par izraidīšanu. Tādēļ Tiesa secināja, ka Direktīvai 2004/38, kā arī tiesiskās paļāvības aizsardzības principam šīs lietas apstākļos nav pretrunā nedz ieinteresētajai personai izsniegtās uzturēšanās atļaujas atsaukšana, nedz jauna lēmuma par izraidīšanu pieņemšana attiecībā uz šo personu.

Vēl Tiesa lēma par jautājumu, vai efektivitātes principam ir pretrunā tāda valsts tiesu prakse, atbilstoši kurai dalībvalsts pilsonis, kuram adresēts atgriešanās lēmums, tās prasības tiesā pamatojumam, kas ir tikusi celta par šo lēmumu, nevar izvirzīt iebildi par iepriekš attiecībā uz viņu izdotā izbraukšanas rīkojuma prettiesiskumu. Šajā ziņā Tiesa atgādināja, ka, ja nav Savienības tiesiskā regulējuma attiecīgajā jautājumā, dalībvalstīm pašām ir jāparedz tiesvedības procesuālie noteikumi, ar nosacījumu, ka tie nedrīkst padarīt šo tiesību īstenošanu praktiski neiespējamu vai pārmērīgi grūtu. Šajā gadījumā Savienības tiesībām nekādi nav pretrunā tas, ka valsts tiesībās nav paredzēta iespēja prasībā, kas vērsta pret individuālu aktu, kā, piemēram, atgriešanas lēmumu, izvirzīt iebildi par izbraukšanas rīkojuma prettiesiskumu, kurš ir ieguvis galīgu spēku, vai nu tādēļ, ka ir beidzies termiņš prasības celšanai par šo pēdējo minēto aktu, vai arī tādēļ, ka par to celtā prasība ir tikusi noraidīta. Taču Tiesa precizēja, ka ieinteresētajai personai ir jābūt iespējai efektīvi un savlaicīgi apstrīdēt pēdējo minēto rīkojumu, atsaucoties uz Direktīvas 2004/38 normām.

Visbeidzot, par jautājumu, vai Direktīvas 2004/38 30. pantā ir izvirzīta prasība, ka lēmums, kas ir pieņemts saskaņā ar šīs direktīvas 27. panta 1. punktu, ir jāpaziņo ieinteresētajai personai tādā valodā, kuru tā saprot, pat ja šī persona to nav pieprasījusi, Tiesa norādīja, ka dalībvalstīm ir jāveic jebkādi lietderīgi pasākumi, lai ieinteresētā persona varētu saprast tāda lēmuma saturu, kas ierobežo tās ieceļošanas un uzturēšanās tiesības sabiedriskās kārtības, valsts drošības vai sabiedrības veselības apsvērumu dēļ. Taču nevar prasīt, lai šāds lēmums tai tiktu paziņots valodā, ko tā saprot vai ko tā varētu saprast, arī tad, ja šī persona nav izteikusi šādu lūgumu.

2017. gada 10. maijā ar spriedumu ***ChavezVilchez* u.c.** (C-133/15, EU:C:2017:354) Tiesa virspalātas sastāvā sniedza precizējumus par *atvasinātajām uzturēšanās tiesībām, uz kurām atbilstoši LESD 20. pantam var atsaukties trešās valsts valstspiederīgais, būdams viens no nepilngadīga bērna, Savienības pilsoņa, vecākiem*. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu bija par vairāku tādu trešo valstu valstspiederīgo situāciju, kas ir mātes vienam vai vairākiem bērniem, Nīderlandes pilsoņiem, kuru tēvi arī ir Nīderlandes pilsoņi. Šie bērni galvenokārt vai tikai un vienīgi dzīvo kopā ar savu māti Nīderlandē. Ieinteresētās personas iesniedza sociālās palīdzības un ģimenes pabalstu pieteikumus, kurus Nīderlandes kompetentās iestādes noraidīja, pamatojot ar to, ka viņām nav uzturēšanās tiesību Nīderlandē. Nīderlandes tiesa, kurai bija jāizskata prasības par šo pieteikumu noraidīšanu, vaicāja Tiesai, vai prasītājas kā bērnu, Savienības pilsoņu, mātes var atsaukties uz uzturēšanās tiesībām atbilstoši LESD 20. pantam.

Šajā ziņā Tiesa atgādināja judikatūru, atbilstoši kurai LESD 20. pantam ir pretrunā tādi valsts pasākumi, tostarp lēmumi atteikt uzturēšanos Savienības pilsoņa ģimenes locekļiem, kas ir trešo valstu valstspiederīgie, kuru rezultātā šim Savienības pilsonim tiek atņemta iespēja faktiski izmantot tiesības, kas piešķirtas saskaņā ar viņa statusu [7]. Šajā lietā iespējamais pienākums mātēm atstāt Savienības teritoriju varētu radīt risku to bērniem liegt faktiski izmantot šo tiesību pašu būtību, tiem pašiem liekot pamest Savienības teritoriju, un tas ir jāpārbauda valsts tiesai. Lai izvērtētu šo risku, ir svarīgi noteikt, kurš no vecākiem uzņemas faktisko bērna aizgādību un vai pastāv faktiska atkarības saikne starp šo bērnu un to no vecākiem, kas ir trešās valsts valstspiederīgais. Tiesa norādīja, ka šai nolūkā valsts iestādēm ir jāņem vērā Hartas 7. pantā ietvertās tiesību uz ģimenes dzīves neaizskaramību, kā arī Hartas 24. panta 2. punktā atzītā bērna interešu prioritāte.

7/ Tiesas spriedumi, 2011. gada 8. marts, ***Ruiz Zambrano*** (C-34/09, EU:C:2011:124) un 2012. gada 6. decembris, ***O.* un *S.*** (C-356/11 un C-357/11, EU:C:2012:776).

Vēl Tiesa precizēja, ka apstāklis, ka otrs vecāks, kas ir Savienības pilsonis, patiesībā spēj un vēlas viens pats uzņemties ikdienas un faktisko aizgādību pār bērnu, ir atbilstošs elements, taču ar to vien nav pietiekami, lai varētu konstatēt, ka starp vecāku, kas ir trešās valsts valstspiederīgais, un bērnu nepastāv atkarības saikne, kuras dēļ bērnam būtu jāatstāj Savienības teritorija, ja uzturēšanās tiesības tiktu atteiktas šim vecākam, kas ir trešās valsts valstspiederīgais. Tātad šādam konstatējumam saskaņā ar attiecīgā bērna interešu prioritāti ir jābūt balstītam uz visu lietas apstākļu ņemšanu vērā, īpaši bērna vecumu, viņa fizisko un emocionālo attīstību, viņa emocionālās saiknes līmeni gan ar vecāku, kas ir Savienības pilsonis, gan ar vecāku, kas ir trešās valsts valstspiederīgais, kā arī risku, ka viņa nošķiršana no pēdējā minētā vecāka varētu ietekmēt šī bērna emocionālo līdzsvaru. Attiecībā uz pierādīšanas pienākumu Tiesa atzina, ka vecākam, trešās valsts valstspiederīgajam, ir jāsniedz elementi, kas ļauj novērtēt, vai lēmums, ar ko tam tiek liegtas uzturēšanās tiesības, liegtu arī tā bērnam izmantot no viņa kā Savienības pilsoņa statusa izrietošās būtiskās tiesības, jo viņam nāktos atstāt Savienības teritoriju. Katrā ziņā tā uzsvēra, ka valsts iestādēm ir jāraugās, lai valsts tiesiskais regulējums par pierādīšanas pienākumu neapdraudētu LESD 20. panta lietderīgo iedarbību.

2017. gada 14. novembrī spriedumā ***Lounes*** (C-165/16, EU:C:2017:862) Tiesa virspalātas sastāvā lēma par *atvasinātajām uzturēšanās tiesībām, kuras atbilstoši LESD 21. pantam var izmantot trešās valsts valstspiederīgais kā Savienības pilsoņa ģimenes loceklis dalībvalstī, kurā šis pilsonis uzturējās, pirms tas ieguva vēl vienu pilsonību papildus savas izcelsmes valsts pilsonībai*. Šajā lietā prasītājs, Alžīrijas pilsonis, ieceļoja Apvienotajā Karalistē ar sešus mēnešus derīgu apciemojuma vīzu un pēc tam nelikumīgi palika Apvienotajā Karalistē. Viņš satika Spānijas pilsoni, kura naturalizācijas kārtībā papildus savai Spānijas pilsonībai bija ieguvusi Lielbritānijas pilsonību. Pēc viņu laulībām prasītājs lūdza viņam kā Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ) valstspiederīgā ģimenes loceklim piešķirt uzturēšanās atļauju Apvienotajā Karalistē. Lielbritānijas iestādes šo lūgumu noraidīja, pamatojot, ka atbilstoši Lielbritānijas likumam, ar ko transponē Direktīvu 2004/38 [8], viņa laulātā pēc Lielbritānijas pilsonības iegūšanas vairs nav uzskatāma par "EEZ valstspiederīgo" un ka tādēļ prasītājs nevar pretendēt uz uzturēšanās atļauju kā EEZ valstspiederīgā ģimenes loceklis. Lielbritānijas tiesa, kurai bija jāizskata prasītāja prasība par šo noraidošo lēmumu, uzdeva jautājumu Tiesai par šī lēmuma un Lielbritānijas tiesiskā regulējuma atbilstību Savienības tiesībām.

Pirmkārt, attiecībā uz Direktīvu 2004/38 Tiesa uzsvēra, ka ar šo direktīvu, kurā ir paredzēti Savienības pilsoņu tiesību brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā īstenošanas nosacījumi, nav paredzēts regulēt Savienības pilsoņu uzturēšanos savas pilsonības dalībvalstī, jo tajā viņiem saskaņā ar starptautisko tiesību principu ir beznosacījuma uzturēšanās tiesības. Tādēļ Tiesa uzskatīja, ka, kopš prasītāja laulātā ir ieguvusi Lielbritānijas pilsonību, Direktīva 2004/38 uz viņas uzturēšanos Apvienotajā Karalistē vairs neattiecas. Līdz ar to viņas laulātais, prasītājs, nevar iegūt atvasinātas uzturēšanās tiesības Apvienotajā Karalistē, pamatojoties uz šo direktīvu.

Otrkārt, Tiesa pārbaudīja jautājumu, vai prasītājam var tikt atzītas atvasinātas uzturēšanās tiesības šajā dalībvalstī, pamatojoties uz LESD 21. panta 1. punktu, kurā ir noteikts, ka ikvienam Savienības pilsonim ir tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstīs. Tiesa atzina, ka ar šo normu Savienības pilsoņiem piešķirto tiesību, it īpaši tiesību īstenot normālu ģimenes dzīvi uzņēmējā dalībvalstī, baudot tajā savu ģimenes locekļu klātbūtni sev blakus, lietderīgā iedarbība prasa, lai pilsonis tādā situācijā kā prasītāja laulātā uzņēmējā dalībvalstī varētu turpināt izmantot šīs tiesības pēc šīs dalībvalsts pilsonības iegūšanas papildus savai izcelsmes pilsonībai un varētu veidot ģimenes dzīvi ar savu laulāto, kas ir trešās valsts valstspiederīgais. Tādēļ Tiesa atzina, ka trešās valsts valstspiederīgajam tādā situācijā kā prasītājam var būt atvasinātās uzturēšanās tiesības uzņēmējā dalībvalstī atbilstoši LESD 21. panta 1. punktam ar nosacījumiem, kuri nedrīkst būt stingrāki par tiem, kas ir paredzēti Direktīvā 2004/38, lai piešķirtu minētās tiesības trešās valsts valstspiederīgajam, kas ir tāda Savienības pilsoņa ģimenes loceklis, kurš ir īstenojis savas brīvas pārvietošanās tiesības, apmetoties uz dzīvi dalībvalstī, kuras pilsonis viņš nav.

8/ Minēts iepriekš 6. zemsvītras piezīmē.

III. INSTITUCIONĀLIE NOTEIKUMI

1. SAVIENĪBAS IESTĀŽU KOMPETENCE

Ar 2017. gada 26. jūlija spriedumu **Čehijas Republika/Komisija** (C-696/15 P, EU:C:2017:595) Tiesa apelācijas kārtībā apstiprināja Vispārējās tiesas spriedumu [9], ar ko tika noraidītas divas prasības par tiesību aktu atcelšanu saistībā ar transporta politikas ietvaros pieņemtajām Deleģētajām regulām Nr. 885/2013 [10] un Nr. 886/2013 [11], ar ko papildina Direktīvu 2010/40 [12]. Savos prasības pieteikumos Čehijas Republika tostarp bija norādījusi, ka, pieņemot apstrīdētās regulas, *Komisija esot pārsniegusi tai deleģēto kompetenci*, prasot dalībvalstīm izveidot regulatīvās struktūras, lai novērtētu atbilstību šajās regulās izvirzītajām prasībām. Pārsūdzētajā spriedumā Vispārējā tiesa savukārt bija uzskatījusi, ka Komisija ir ievērojusi gan saskaņā ar LESD 290. pantu tai noteiktās kompetences robežas, gan Direktīvā 2010/40 paredzētās pilnvarojuma robežas.

Šajā ziņā Tiesa uzsvēra, ka pilnvaru deleģēšana saskaņā ar LESD 290. pantu ļauj Komisijai papildināt vai grozīt nebūtiskus leģislatīva akta elementus. Šī norma tomēr paredz, ka attiecīgajā leģislatīvajā aktā ir jābūt konkrēti noteiktiem ne tikai pilnvaru deleģēšanas mērķiem, bet arī to saturam, apjomam un ilgumam un Savienības tiesai nav ļauts novērst šajā tiesību normā prasīto robežu neesamību. Attiecībā uz leģislatīvā akta elementiem, kas kvalificējami kā "būtiski", Tiesa atgādināja, ka tas ir jāizvērtē ne tikai Savienības likumdevējam, bet risinājums ir arī jābalsta uz objektīviem elementiem, par kuriem var tikt īstenota tiesas pārbaude. Tādējādi elementam ir būtisks raksturs it īpaši tad, ja tā pieņemšanai ir jāizdara politiska izvēle, kas ietilpst paša Savienības likumdevēja pienākumos, vai ja tas pieļauj iejaukšanos attiecīgo personu pamattiesībās tādā mērā, ka ir nepieciešama Savienības likumdevēja iesaistīšanās.

Piemērojot šos principus, Tiesa pēc tam apstiprināja, ka šajā gadījumā Direktīva 2010/40 sniedz Komisijai pietiekamu juridisko pamatu apstrīdēto valsts uzraudzības iestāžu izveidošanai un ka to izveide nav būtisks elements minētajā jomā.

9/ Vispārējās tiesas spriedums, 2015. gada 8. oktobris, **Čehijas Republika/Komisija** (T-659/13 un T-660/13, EU:T:2015:771).

10/ Komisijas Deleģētā regula (ES) Nr. 885/2013 (2013. gada 15. maijs), ar ko papildina Eiropas Parlamenta un Padomes ITS direktīvu 2010/40/ES attiecībā uz informācijas pakalpojumu sniegšanu saistībā ar drošām stāvvietām kravas automobiļiem un komerciālajiem transportlīdzekļiem (OV 2013, L 247, 1. lpp.).

11/ Komisijas Deleģētā regula (ES) Nr. 886/2013 (2013. gada 15. maijs), ar ko papildina Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2010/40/ES attiecībā uz datiem un procedūrām, lai lietotājiem, ja iespējams, nodrošinātu vispārējas ar ceļu satiksmes drošību saistītas bezmaksas informācijas minimumu (OV 2013, L 247, 6. lpp.).

12/ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2010/40/ES (2010. gada 7. jūlijs) par pamatu inteliģentu transporta sistēmu ieviešanai autotransporta jomā un saskarnēm ar citiem transporta veidiem (OV 2010, L 207, 1. lpp.).

2. SAVIENĪBAS TIESĪBU AKTI

2.1. Aktu juridiskā forma

2017. gada 25. oktobra spriedumā **Komisija/Padome *(CMR-15)*** (C-687/15, EU:C:2017:803) Tiesas virspalāta apmierināja prasību atcelt tiesību aktu, ko Komisija bija cēlusi par Padomes 2015. gada 26. oktobrī pieņemtajiem secinājumiem par Starptautiskās Telesakaru savienības (*ITU*) 2015. gada Pasaules radiosakaru konferenci (*PRK-15*), pamatojoties uz to, ka Padome ir pārkāpusi būtiskus procedūras noteikumus, kas ietverti LESD 218. panta 9. punktā.

Attiecībā, pirmkārt, uz apstrīdētā tiesību akta formu Tiesa atgādināja, ka saskaņā ar LES 13. panta 2. punktu katra Savienības iestāde darbojas saskaņā ar tai Līgumos noteiktajām pilnvarām un atbilstīgi tajos izklāstītajām procedūrām, nosacījumiem un mērķiem. Šajā ziņā tā atzina, ka, ciktāl noteikumi par to, kā Savienības iestādes pieņem lēmumus, ir paredzēti Līgumos un nav ne dalībvalstu, ne arī pašu iestāžu rīcībā, tikai Līgumos un tikai īpašos gadījumos iestādei var tikt piešķirtas tiesības grozīt Līgumos noteikto lēmumu pieņemšanas procedūru. Attiecībā uz formu, kādā jāpieņem tiesību akti atbilstoši LESD 218. panta 9. punktam, Tiesa atgādināja, ka fakts, ka Savienības iestāde atkāpjas no Līgumos paredzētās juridiskās formas (šajā gadījumā – lēmuma pieņemšanas), ir būtisks procedūras noteikumu pārkāpums, kura sekas var būt attiecīgā akta atcelšana, jo šādas atkāpes dēļ pastāv risks radīt neskaidrības par šī akta veidu vai procedūru, kas jāievēro tā pieņemšanai, šādi apdraudot tiesisko noteiktību, kas ir pretrunā šajā normā paredzētajiem būtiskajiem procedūras noteikumiem.

Attiecībā, otrkārt, uz to, ka apstrīdētajā aktā nav minēts tā juridiskais pamats, Tiesa atgādināja savu judikatūru, proti, ka atbilstoša juridiskā pamata izvēlei ir konstitucionāla nozīme, jo, tā kā Savienībai ir tikai tai piešķirtās pilnvaras, tai pieņemamie akti ir jāsasaista ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) noteikumiem, kas to faktiski pilnvaro pieņemt šos aktus. Līdz ar to LESD 218. panta 9. punktā paredzētā atkāpe no juridiskās formas un juridiskā pamata nenorādīšana rada neskaidrību par apstrīdētā akta juridisko raksturu un piemērošanas jomu, kā arī procedūru, kāda ir jāpiemēro tā pieņemšanai, un šāda neskaidrība var vājināt Savienību, tai aizstāvot savu nostāju 2015. gada Pasaules radiosakaru konferencē.

2.2. Aktu pieņemšanas procedūras

Šajā ziņā ir jāatzīmē trīs spriedumi. Pirmais attiecas uz pienākumu Savienības likumdošanas procesā apspriesties ar Eiropas Parlamentu. Otrais attiecas uz priekšlikumu Eiropas pilsoņu iniciatīvai. Trešais ir spriedums Slovākija un Ungārija/Padome (C-643/15 un C-647/15, EU:C:2017:631) par pagaidu pasākumiem patvēruma meklētāju obligātai pārvietošanai [13].

2017. gada 7. marta spriedumā ***RPO*** (C-390/15, EU:C:2017:174) Tiesa virspalātas sastāvā apstiprināja, ka *ir spēkā Direktīvas 2006/112* [14] *normas, kas dalībvalstīm ļauj tādiem drukātiem izdevumiem kā grāmatas, laikraksti un periodiskie izdevumi piemērot samazinātu pievienotās vērtības nodokļa (PVN) likmi, taču no šī īpašā režīma izslēdzot digitālās*

13/ Šis spriedums ir aplūkots VIII nodaļas 1. daļā "Patvēruma politika.

14/ Padomes Direktīva 2006/112/EK (2006. gada 28. novembris) par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu (OV 2006, L 347, 1. lpp.), redakcijā, kas izriet no Padomes Direktīvas 2009/47/EK (2009. gada 5. maijs), ar ko Direktīvu 2006/112/EK groza attiecībā uz samazinātām pievienotās vērtības nodokļa likmēm (OV 2009, L 116, 18. lpp.).

publikācijas, izņemot elektroniskās grāmatas, kas piegādātas uz fiziskiem datu nesējiem. Pamatlietā Polijas Konstitucionālā tiesa, kurai bija jāizskata prasība par Polijas valsts tiesību normu, ar kurām no samazinātas PVN likmes piemērošanas tiek izslēgtas digitālās publikācijas, atbilstību Polijas Konstitūcijai, apšaubīja Direktīvas 2006/112, kas grozīta ar Direktīvu 2009/47, atbilstošo normu spēkā esamību [15]. Tā Tiesai uzdeva jautājumu, pirmkārt, par to, vai Parlaments bija pietiekami iesaistīts likumdošanas procesā, kura rezultātā tika pieņemta Direktīva 2009/47, ar ko groza Direktīvas 2006/112 noteikumus, ļaujot piemērot samazinātu PVN likmi drukātām publikācijām, un, otrkārt, par iespējamo vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu ar attiecīgajiem Direktīvas 2006/112 noteikumiem [16].

Attiecībā uz likumdošanas procesu, kura rezultātā tika pieņemta Direktīva 2009/47, Tiesa, konstatējusi, ka galīgajā redakcijā šī direktīva ietver grozījumus priekšlikumā, uz kuru pamatojoties notika apspriešanās ar Parlamentu, atgādināja, ka regulāra apspriešanās ar Parlamentu Līgumos paredzētajos gadījumos ir būtisks procedūras noteikums, kura neievērošana padara attiecīgo pasākumu par spēkā neesošu. Šis pienākums apspriesties ar Parlamentu nozīmē, ka ar to ir jāapspriežas atkārtoti ikreiz, kad noslēgumā pieņemtais teksts kopumā būtībā atšķiras no teksta, kas jau ticis apspriests ar Parlamentu, izņemot gadījumus, kad izmaiņas būtībā atbilst Parlamenta paša paustajām vēlmēm. Tomēr, tā kā Direktīvas 2009/47 apstrīdētās tiesību normas galīgā versija ir tikai redakcionāli vienkāršots teksts, kas bija ietverts priekšlikumā direktīvai, par ko bija notikusi apspriešanās ar Parlamentu un kura būtība bija pilnībā saglabāta, Tiesa secināja, ka Padomei nebija pienākuma no jauna apspriesties ar Parlamentu pirms šīs direktīvas pieņemšanas.

2017. gada 12. septembra spriedumā ***Anagnostakis*/Komisija** (C-589/15 P, EU:C:2017:663) Tiesas virspalāta lēma par apelācijas sūdzību par Vispārējās tiesas spriedumu [17], ar kuru tika noraidīta prasība atcelt *Komisijas lēmumu, ar kuru atteikts reģistrēt Eiropas pilsoņu iniciatīvas (EPI) priekšlikumu,* kas bija iesniegts, pamatojoties uz Regulas Nr. 211/2011 [18] 4. panta 2. punkta b) apakšpunktu. Šā priekšlikuma mērķis konkrēti bija paredzēt Savienības tiesību aktos "nepieciešamības principu", saskaņā ar kuru varētu dzēst to valstu parādus, kuru finansiālā un politiskā pastāvēšana ir apdraudēta šo parādu dēļ.

Attiecībā uz Komisijas pienākumu informēt pilsoņu iniciatīvas organizatorus par iemesliem atteikumam reģistrēt to priekšlikumu, kā paredzēts Regulas Nr. 211/2011 4. panta 3. punktā, Tiesa vispirms norādīja, ka, ņemot vērā, cik svarīga ir Eiropas pilsoņu iniciatīva kā līdzeklis, lai pilsoņi varētu piedalīties Savienības demokrātiskajā dzīvē, Komisijai ir skaidri jānorāda šāda noraidījuma pamatojums. Taču, ņemot vērā attiecīgā iniciatīvas priekšlikuma īsumu un skaidrības trūkumu, Tiesa apstiprināja Vispārējās tiesas vērtējumu par to, ka Komisijas lēmums par atteikumu šajā gadījumā ir pietiekami pamatots.

Turpinājumā Tiesa uzsvēra, ka lēmums par ierosinātās EPI reģistrāciju ir jāpieņem saskaņā ar labas pārvaldības principu, kuram it īpaši ir piesaistīts kompetentās iestādes pienākums veikt rūpīgu un objektīvu izvērtējumu, ņemot vērā visus elementus, kuriem ir nozīme konkrētajā gadījumā. Eiropas pilsoņu iniciatīvas priekšlikumu reģistrācijas nosacījums, kā paredzēts Regulas Nr. 211/2011 4. panta 2. punkta b) apakšpunktā, saskaņā ar kuru priekšlikums nedrīkst acīmredzami pārsniegt Komisijas kompetenci iesniegt tiesību aktu priekšlikumus, Komisijai ir jāinterpretē un jāpiemēro tā, lai nodrošinātu vieglu piekļuvi šim instrumentam. Līdz ar to tikai tad, ja ierosinātā Eiropas pilsoņu iniciatīva, ņemot vērā tās priekšmetu un mērķus, acīmredzami pārsniedz Komisijas kompetenci,

15/ Padomes Direktīva 2009/47/EK (2009. gada 5. maijs), ar ko Direktīvu 2006/112/EK groza attiecībā uz samazinātām pievienotās vērtības nodokļa likmēm (OV 2009, L 116, 18. lpp.).

16/ Tiesas atbilde uz šo otro jautājumu ir sniegta XII nodaļā "Noteikumi par nodokļiem".

17/ Vispārējās tiesas spriedums, 2015. gada 30. septembris, ***Anagnostakis*/Komisija** (T-450/12, EU:T:2105:739).

18/ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 211/2011 (2011. gada 16. februāris) par pilsoņu iniciatīvu (OV 2011, L 65, 1. lpp., un labojums – OV 2012, L 94, 49. lpp.).

tā drīkst atteikt tās reģistrāciju. Šajā ziņā Tiesa apstiprināja, ka LESD normas, uz kurām šajā lietā atsaucās pilsoņu iniciatīvas organizators, lai pamatotu savu prasību atcelt tiesību aktu, proti, LESD 122. panta 1. un 2. punkts un 136. panta 1. punkts, nevar būt juridiskais pamats "nepieciešamības principa" pieņemšanai, uz kuru attiecas šis priekšlikums.

3. PIEKĻUVE DOKUMENTIEM

2017. gadā Tiesai bija iespēja pasludināt vairākus svarīgus spriedumus saistībā ar piekļuvi dokumentiem. Šī judikatūra tai ļāva cita starpā sniegt papildu precizējumus par pastāvoša dokumenta jēdzienu Regulas Nr. 1049/2001 [19] izpratnē elektronisko datubāzu kontekstā, šīs regulas piemērošanu dalībvalstu procesuālajiem rakstiem saistībā ar tiesvedību, vispārējās konfidencialitātes prezumpcijas piemērošanu dokumentiem, kas saistīti ar ES pilotprocedūru, un, visbeidzot, izmeklēšanas darbību jēdzienu. Tāpat Tiesa ir lēmusi par Regulas Nr. 1049/2001 interpretāciju Orhūsas konvencijas [20] piemērošanas kontekstā.

Vispirms 2017. gada 11. janvāra spriedumā ***Typke*/Komisija** (C-491/15 P, EU:C:2017:5), ar ko tika apstiprināts Vispārējās tiesas spriedums [21], Tiesa lēma par *elektroniskajās datubāzēs pastāvoša dokumenta jēdzienu.* Šajā lietā prasītājs bija lūdzis Eiropas Personāla atlases birojam (*EPSO*) piekļuvi "tabulai" ar virkni datu, kas bija ietverti vairākos *EPSO* rīcībā esošos elektroniskos dokumentos un kuri nevarēja tikt iegūti no tā datubāzes, izmantojot parastu meklēšanu.

Tiesa nosprieda, ka, protams, elektroniska datubāze ļauj iegūt visu tajā ietverto informāciju, tomēr iespēja, ka no šādas datubāzes var tikt izveidots dokuments, nav pamats secināt, ka šis dokuments pastāv Regulas Nr. 1049/2001 izpratnē. Faktiski Tiesa atgādināja, ka tiesības piekļūt iestāžu dokumentiem attiecas tikai uz tiem dokumentiem, kuri pastāv un ir attiecīgās iestādes rīcībā, un uz Regulu Nr. 1049/2001 tādēļ nevar atsaukties, lai noteiktu pienākumu iestādei izveidot nepastāvošu dokumentu.

Šajā ziņā Tiesa nosprieda, ka par pastāvošu dokumentu ir jāatzīst jebkāda informācija, kura var tikt iegūta no elektroniskas datubāzes, veicot tās ikdienas izmantošanu ar iepriekš programmētu meklēšanas rīku palīdzību, pat ja šī informācija vēl nav tikusi afišēta šādā formā vai ja iestādes darbinieki to vēl nekad nav meklējuši. Tādēļ, lai izpildītu Regulas Nr. 1049/2001 prasības, iestādēm ir jāvar izveidot dokumentu no datubāzē ietvertās informācijas, izmantojot pastāvošos meklēšanas rīkus. Turpretī par jaunu dokumentu ir jāuzskata jebkura informācija, kuras iegūšana no datubāzes prasa būtiskus ieguldījumus. No tā izriet, ka jebkāda informācija, kuras iegūšanai ir jāgroza vai nu elektroniskās datubāzes struktūra, vai attiecīgajā brīdī pastāvošie meklēšanas rīki informācijas iegūšanai, ir jākvalificē kā jauns dokuments.

Pēc tam Tiesas virspalāta spriedumā **Komisija*/Breyer*** (C-213/15 P, EU:C:2017:563), kas pasludināts 2017. gada 18. jūlijā un ar ko apstiprināts pārsūdzētais Vispārējās tiesas spriedums [22], lēma par jautājumu, vai pieprasījums iestādei, kas ir procesā iesaistītā puse, sniegt piekļuvi procesuālajiem rakstiem, ko dalībvalsts iesniegusi tiesvedības ietvaros, ietilpst Regulas Nr. 1049/2001 piemērošanas jomā. Šajā lietā 2011. gada martā atbildētājs apelācijas

19/ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1049/2001 (2001. gada 30. maijs) par publisku piekļuvi Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas dokumentiem (OV 2001, L 145, 43. lpp.).

20/ Skat. arī XVII nodaļas 4. daļu "Orhūsas konvencija".

21/ Vispārējās tiesas spriedums, 2015. gada 2. jūlijs, ***Typke*/Komisija** (T-214/13, EU:T:2015:448).

22/ Vispārējās tiesas spriedums, 2015. gada 27. februāris, ***Breyer*/Komisija** (T-188/12, EU:T:2015:124).

instancē lūdza Komisiju piešķirt viņam piekļuvi procesuālajiem rakstiem, ko Austrijas Republika bija iesniegusi Tiesā saistībā ar pienākumu neizpildes procedūru, kas bija uzsākta pret to saistībā ar direktīvas netransponēšanu. Šī tiesvedība tika izbeigta ar 2010. gadā pasludinātu Tiesas spriedumu. Komisija bija atteikusi piekļuvi šiem procesuālajiem rakstiem, kuru kopijas bija tās rīcībā, jo tā uzskatīja, ka tie neietilpst Regulas Nr. 1049/2001 piemērošanas jomā. Vispārējā tiesa, kura izskatīja prasību atcelt tiesību aktu, atcēla Komisijas lēmumu par atteikumu.

Pirmkārt, Tiesa, risinot Regulas Nr. 1049/2001 piemērošanas jomas jautājumu, atgādināja, ka tā tiek noteikta, atsaucoties uz tajā uzskaitītajām iestādēm, nevis uz konkrētu dokumentu kategorijām, ne arī uz kādas no šīm iestādēm rīcībā esoša dokumenta autoru. Tādēļ tas, ka Regulā Nr. 1049/2001 minēto iestāžu rīcībā esošos dokumentus ir izstrādājusi dalībvalsts un ka šiem dokumentiem ir saikne ar tiesvedību, neļauj izslēgt šādus dokumentus no šīs regulas piemērošanas jomas. Turklāt Tiesa nosprieda, ka fakts, ka nedz Tiesas Statūtos, nedz Savienības tiesu reglamentos nav paredzētas trešo personu tiesības piekļūt procesuālajiem rakstiem, kas iesniegti tiesvedības ietvaros, nav pamats regulas nepiemērojamībai lūgumiem par piekļuvi procesuālajiem rakstiem, ko dalībvalsts izstrādājusi tiesvedībās Savienības tiesās un kuri ir iestādes rīcībā. Tādēļ tā uzskatīja, ka strīdīgie procesuālie raksti ietilpst Regulas Nr. 1049/2001 piemērošanas jomā kā iestādes rīcībā esoši dokumenti, uz kuriem attiecas minētā regula.

Otrkārt, pārbaudot LESD 15. panta 3. punkta vispārējo sistēmu un mērķus, Tiesa secināja, ka tas, ka LESD 15. panta 3. punkta ceturtajā daļā paredzētais piekļuves režīms nav piemērojams Tiesas dokumentiem, ja tā pilda tiesas funkcijas, neizslēdz, ka šis režīms ir piemērojams Tiesai iesniegtajiem dokumentiem saistībā ar tiesvedību. Turklāt, ņemot vērā, ka Regulā Nr. 1049/2001 ir atzīta iespēja nepieciešamības gadījumā atteikt piekļuvi dokumentiem, kas attiecas uz tiesvedību Savienības tiesās, lai nodrošinātu tiesvedības aizsardzību, LESD 15. panta 3. punkta ceturtā daļa nav interpretējama tādējādi, ka visi strīdīgie procesuālie raksti būtu jāizslēdz no Regulas Nr. 1049/2001 piemērošanas jomas. Tādēļ Tiesa secināja, ka Vispārējā tiesa ir pamatoti uzskatījusi, ka uz minētajiem procesuālajiem rakstiem – tāpat kā uz Komisijas pašas sagatavotajiem procesuālajiem rakstiem – neattiecas LESD 15. panta 3. punkta ceturtajā daļā minētā izslēgšana no tiesībām piekļūt dokumentiem.

Turklāt ar 2017. gada 11. maija spriedumu **Zviedrija/Komisija** (C-562/14 P, EU:C:2017:356) Tiesa apelācijas tiesvedībā apstiprināja Vispārējās tiesas spriedumu [23], ar kuru tā bija noraidījusi vairāku pilsoņu prasību, ar ko tika lūgts atcelt *Komisijas lēmumu saskaņā ar Regulu Nr. 1049/2001 atteikt piekļuvi diviem informācijas pieprasījumiem, ko šī iestāde bija nosūtījusi Vācijas Federatīvajai Republikai saistībā ar EU Pilot procedūru, kuras mērķis ir sagatavot vai izvairīties no procedūras sakarā ar pienākumu neizpildi pret dalībvalsti.*

Tiesa uzskatīja, ka, kamēr izmeklēšanas, kas īstenota EU Pilot procedūras ietvaros, pirmstiesas stadijā pastāv risks ietekmēt procedūras sakarā ar pienākumu neizpildi raksturu, grozīt tās norisi un aizskart šīs procedūras mērķus, vispārējās konfidencialitātes prezumpcijas piemērošana dokumentiem, ar kuriem notikusi apmaiņa starp Komisiju un attiecīgo dalībvalsti, ir pamatota. Tā turklāt precizēja, ka šis risks pastāv līdz brīdim, kad EU Pilot procedūra ir izbeigta un formālās procedūras pret dalībvalsti sakarā ar pienākumu neizpildi sākšana ir galīgi izslēgta. Šajā laikposmā Komisija var atsaukties uz vispārējo konfidencialitātes prezumpciju, lai atteiktu piekļuvi, neveicot konkrētu un individuālu lūgto dokumentu pārbaudi. Taču šīs vispārējās prezumpcijas piemērošana neizslēdz iespēju pierādīt, ka uz attiecīgo dokumentu, kura publiskošana ir pieprasīta, minētais pieņēmums neattiecas vai ka pastāv sevišķas sabiedrības intereses, kas pamato dokumenta publiskošanu atbilstoši Regulas Nr. 1049/2001 4. panta 2. punkta pēdējai rindkopai.

23/ Vispārējās tiesas spriedums, 2014. gada 25. septembris, ***Spirlea*/Komisija** (T-306/12, EU:T:2014:816).

2017. gada 7. septembra spriedumā **Francija/*Schlyter*** (C-331/15 P, EU:C:2017:639), ar ko tika apstiprināts pārsūdzētais Vispārējās tiesas spriedums [24], Tiesa lēma par *jautājumu, vai sīki izstrādāts atzinums, ko Komisija izdevusi Direktīvā 98/34* [25] *paredzētā informēšanas procedūrā saistībā ar tehniskiem noteikumiem, ietilpst vai neietilpst izmeklēšanas darbībās Regulas Nr. 1049/2001 4. panta 2. punkta trešā ievilkuma izpratnē.*

Pirmkārt, Tiesa uzskatīja, ka izmeklēšanas darbība ir Komisijas strukturēta un formalizēta darbība, kuras mērķis ir savākt un analizēt informāciju, lai šī iestāde varētu ieņemt nostāju, veicot savas LES un LESD paredzētās funkcijas. Tā šajā ziņā precizēja, ka, no vienas puses, šīs procedūras mērķim nav obligāti jābūt pārkāpuma vai neatbilstības konstatēšanai vai vajāšanai par to, bet, ka jēdziens "izmeklēšana" var tikpat labi attiekties uz Komisijas darbību ar mērķi konstatēt faktus konkrētas situācijas novērtēšanai. No otras puses, nav nepieciešams, lai Komisijas ieņemtā nostāja savu funkciju veikšanai būtu lēmuma formā LESD 288. panta ceturtās daļas izpratnē. Šāda nostāja tostarp var būt arī ziņojums vai ieteikums.

Šajā ziņā Tiesa uzskatīja, ka šajā lietā Komisijas izdots sīki izstrādāts atzinums, ciktāl tas ir oficiāls pasākums, kurā izskaidrota šīs iestādes juridiskā nostāja par tehnisko noteikumu projekta, par kuru dalībvalsts ir paziņojusi, atbilstību tostarp preču brīvai apritei un uzņēmējdarbības brīvībai, ietilpst "izmeklēšanas" procedūrā.

Otrkārt, Tiesa nosprieda, ka, tā kā nevienā Direktīvas 98/34 normā nav paredzēta sīki izstrādāto atzinumu, kas izdoti saskaņā ar 9. panta 2. punktu, konfidencialitāte, šādiem sīki izstrādātiem atzinumiem parasti ir piemērojama minētās direktīvas pamatā esošā prasība par pārskatāmību. Tā turklāt precizēja, ka šī pārskatāmības prasība tomēr neizslēdz to, ka Komisija atbilstoši lietas apstākļiem var pamatoties uz Regulas Nr. 1049/2001 4. panta 2. punkta trešo ievilkumu, lai atteiktu piekļuvi sīki izstrādātam atzinumam, kas izdots atbilstīgi šīs direktīvas 9. panta 2. punktam, ja tā pierāda, ka piekļuve attiecīgajam sīki izstrādātajam atzinumam konkrēti un faktiski kaitē ar Savienības tiesībām nesaderīga tehniskā noteikuma pieņemšanas prevencijai.

Visbeidzot, 2017. gada 13. jūlija spriedumā ***Saint-Gobain Glass Deutschland*/Komisija** (C-60/15 P, EU:C:2017:540) Tiesa apmierināja *Saint-Gobain Glass Deutschland* apelācijas sūdzību par Vispārējās tiesas spriedumu [26], ar kuru bija noraidīta tās prasība atcelt *Komisijas lēmumu atteikt pilnīgu piekļuvi dokumentam, ko tai bija iesniegusi Vācijas Federatīvā Republika* siltumnīcefekta gāzu emisijas kvotu piešķiršanas procedūras ietvaros atbilstoši Direktīvas 2003/87 [27] 10.a pantam. Šis atteikuma lēmums bija pamatots ar Regulas Nr. 1049/2001 [28] 4. panta 3. punkta pirmo daļu, atbilstoši kurai piekļuvi dokumentam atsaka, ja tas var nopietni kaitēt notiekošajam lēmumu pieņemšanas procesam.

Tiesa ar savu spriedumu atcēla pārsūdzēto spriedumu, uzskatot, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, interpretēdama Regulas Nr. 1049/2001 4. panta 3. punkta pirmo daļu. Tā arī atcēla Komisijas lēmumu atteikt piekļuvi dokumentiem. Šajā ziņā Tiesa nosprieda, ka izņēmums saistībā ar "lēmumu pieņemšanas procesu", kas minēts šajā tiesību normā, ir jāinterpretē šauri, ņemot vērā sabiedrības intereses saistībā ar attiecīgo

24/ Vispārējās tiesas spriedums, 2015. gada 16. aprīlis, ***Schlyter*/Komisija** (T-402/12, EU:T:2015:209).

25/ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 98/34/EK (1998. gada 22. jūnijs), ar ko nosaka informācijas sniegšanas kārtību tehnisko standartu un noteikumu jomā (OV 1998, L 204, 37. lpp.), redakcijā, kura grozīta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 98/48/EK (1998. gada 20. jūlijs) (OV 1998, L 217, 18. lpp.).

26/ Vispārējās tiesas spriedums, 2014. gada 11. decembris, ***Saint-Gobain Glass Deutschland*/Komisija** (T-476/12, EU:T:2014:1059).

27/ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2003/87/EK (2003. gada 13. oktobris), ar kuru nosaka sistēmu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecībai Kopienā un groza Padomes Direktīvu 96/61/EK (OV 2003, L 275, 32. lpp.),

28/ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1049/2001 (2001. gada 30. maijs) par publisku piekļuvi Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas dokumentiem (OV 2001, L 145, 43. lpp.).

dokumentu publiskošanu un to, ka pieprasītā informācija attiecas uz emisijām vidē. Tiesa arī precizēja, ka šis izņēmums ir jāsaprot tādējādi, ka tas attiecas uz lēmumu pieņemšanu, neietverot visu administratīvo procesu, kura rezultātā tiek pieņemts šis lēmums, kopumā. Tāpēc attiecībā uz dokumentiem, kas tieši saistīti ar administratīvajā procesā izskatītiem jautājumiem, vienkārša atsauce uz risku, ka informācijas izpaušanai varētu būt nelabvēlīga ietekme, un iespēju, ka ieinteresētās personas varētu ietekmēt procedūru, nevar būt pietiekama, lai pierādītu, ka iekšējo dokumentu publiskošana varētu nopietni kaitēt notiekošajam lēmumu pieņemšanas procesam.

Turklāt Tiesa norādīja, ka šī prasība Regulas Nr. 1049/2001 4. panta 3. punkta pirmo daļu interpretēt šauri ir vēl jo striktāka tāpēc, ka dokumenti, kurus lūgts paziņot, ietver vides informāciju. Tomēr saskaņā ar Orhūsas konvencijas 4. panta 4. punkta a) apakšpunktu pieteikums par piekļuvi vides informācijai var tikt noraidīts gadījumā, ja šīs informācijas izpaušana nelabvēlīgi ietekmētu valsts iestāžu apspriežu konfidencialitāti, ja šāda konfidencialitāte ir paredzēta valsts tiesību aktos, nevis visu administratīvo procesu, kura nobeigumā šīs iestādes apspriežas, kopumā. Tādējādi apstāklis, ka apstrīdētā lēmuma pieņemšanas datumā administratīvais process vēl nebija pabeigts, pats par sevi neļauj pierādīt, ka pieprasīto dokumentu izpaušana nopietni kaitētu Komisijas lēmumu pieņemšanas procesam.

4. SAVIENĪBAS ĀRPUSLĪGUMISKĀ ATBILDĪBA

2017. gada 4. aprīļa spriedumā ***Ombuds/Staelen*** (C-337/15 P, EU:C:2017:256) Tiesas virspalāta apelācijas tiesvedībā lēma par *Savienības ārpuslīgumisko atbildību sakarā ar rūpības pienākuma neizpildi, ko Eiropas ombuds bija pieļāvis, izskatot sūdzību*. Šajā ziņā Vispārējā tiesa pārsūdzētajā spriedumā [29] bija nospriedusi, ka atsevišķi rūpības pienākuma pārkāpumi, ko ombuds pieļāvis, izskatot sūdzību par to, kā Eiropas Parlaments pārvalda atklāta konkursa piemēroto kandidātu sarakstu, paši par sevi ir pietiekami nopietni Savienības tiesību pārkāpumi judikatūras izpratnē, kurā ir precizēti nosacījumi par Savienības ārpuslīgumisko atbildību. Šo pārkāpumu rezultātā Vispārējā tiesa bija piespriedusi atlīdzināt sūdzības iesniedzējai, kura bija izraudzīto kandidātu sarakstā, kaitējumu 7000 EUR apmērā par viņas paļāvības ombuda iestādei zaudēšanu un sajūtu par izšķērdēto laiku un enerģiju.

Vispirms atgādinājusi ombuda funkcijas un uzdevumus, Tiesa iesākumā konstatēja, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, nospriežot, ka ombuda pieļauts "vienkāršs" rūpības principa pārkāpums ir uzskatāms par pietiekami būtisku pārkāpumu, kas var izraisīt Savienības ārpuslīgumiskās atbildības iestāšanos. Tiesa atzina, ka, lai secinātu, ka pastāv šāds pārkāpums, ir jākonstatē, ka ombuds, nerīkojoties ar visu vajadzīgo rūpību un uzmanību, būtiski un acīmredzami ir pārkāpis robežas, kuras noteiktas viņa rīcības brīvībai, kad viņš īsteno savas izmeklēšanas pilnvaras. Attiecībā uz kaitējumu, ko Vispārējā tiesa bija atzinusi, Tiesa arī nosprieda, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, sūdzības iesniedzējas apgalvoto paļāvības ombuda iestādei zaudēšanu kvalificējot kā kompensējamu morālo kaitējumu. Tā kā Vispārējās tiesas nolēmumam piespriest ombudam samaksāt kompensāciju tādējādi nebija juridiska pamatojuma, Tiesa to atcēla.

Tomēr, tā kā iztiesāšanas stadija to pieļāva, Tiesa konstatēja, ka no tās rīcībā esošajiem lietas materiāliem izriet, ka ombuds, veicot izmeklēšanu, tik tiešām ir izdarījis vairākus pietiekami būtiskus rūpības pienākuma pārkāpumus, sūdzības iesniedzējai radot reālu un droši zināmu morālo kaitējumu. Tādējādi Tiesa atkal piesprieda ombudam samaksāt atlīdzību 7000 EUR apmērā, lai atlīdzinātu šo morālo kaitējumu, kas būtībā bija radies ar "psiholoģiskā kaitējuma" sajūtu, kuru sūdzības iesniedzēja esot izjutusi veida, kā tika izskatīta viņas ombudam iesniegtā sūdzība, dēļ.

29/ Vispārējās tiesas spriedums, 2015. gada 29. aprīlis, ***Staelen*/Ombuds** (T-217/11, EU:T:2015:238).

2017. gada 30. maija spriedumā ***Safa Nicu Sepahan*/Padome** (C-45/15 P, EU:C:2017:402) Tiesas virspalāta lēma par *tiesībām saņemt kompensāciju par kaitējumu, kas radīts ar lēmumu par līdzekļu iesaldēšanu, kurš pieņemts saskaņā ar kopējo ārpolitiku un drošības politiku.* Ar šo spriedumu Tiesa noraidīja apelācijas sūdzības, ko Irānas uzņēmums *Safa Nicu Sepahan* un Padome bija iesnieguši par Vispārējās tiesas 2014. gada 25. novembra spriedumu [30], ar ko, atceļot pret prasītāju vērstos ierobežojošos pasākumus par līdzekļu iesaldēšanu [31], šim uzņēmumam tika piešķirta kompensācija 50 000 EUR apmērā par nemantisko kaitējumu, kas radīts ar atceltajiem pasākumiem, un tika noraidīti tā prasījumi atlīdzināt apgalvoto mantisko kaitējumu. Savā apelācijas sūdzībā *Safa Nicu Sepahan* apstrīdēja tā prasījumu atlīdzināt mantisko kaitējumu noraidīšanu un kompensācijas par nemateriālo kaitējumu apmēru.

Attiecībā uz kompensāciju par nodarīto nemateriālo kaitējumu Tiesa secināja, ka Vispārējā tiesa bija pamatoti uzskatījusi, ka apstāklis, ka Padome gandrīz trīs gadus nebija izpildījusi pienākumu sniegt *Safa Nicu Sepahan* informāciju un pierādījumus, kas pamato, kādēļ pret viņu ir noteikti attiecīgie ierobežojošie pasākumi, veido pietiekami būtisku pārkāpumu, kā rezultātā var iestāties Savienības ārpuslīgumiskā atbildība saskaņā ar LESD 340. panta otro daļu. Lai gan prettiesisku ierobežojošo pasākumu atcelšana var būt nodarītā nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanas veids, no tā vēl neizriet, ka šis atlīdzinājuma veids katrā ziņā ir pietiekams visos gadījumos, lai nodrošinātu kaitējuma atlīdzinājumu pilnībā. Tāpēc Tiesa secināja, ka Vispārējā tiesa pamatoti *ex quo et bono* bija novērtējusi atlīdzības par nodarīto nemantisko kaitējumu, uz kura atlīdzināšanu *Safa Nicu Sepahan*

IV. SAVIENĪBAS TIESĪBAS UN VALSTU TIESĪBAS

2017. gada 10. oktobrī spriedumā ***Farrell*** (C-413/15, EU:C:2017:745) Tiesas virspalāta sniedza precizējumus par nosacījumiem, ar kādiem pret privāto tiesību subjektu, kuram dalībvalsts uzdevusi veikt Otrās direktīvas 84/5 [32] 1. panta 4. punktā paredzēto uzdevumu izmaksāt kompensāciju par kaitējumu īpašumam vai miesas bojājumiem negadījumos, kurus izraisījuši neidentificēti transportlīdzekļi vai transportlīdzekļi, attiecībā uz kuriem nav izpildīta prasība par civiltiesiskās atbildības obligāto apdrošināšanu, var atsaukties uz Trešās direktīvas 90/232 [33] normām, kurām var būt tieša iedarbība. Pamatlieta bija par *kompensāciju, kas kompetentajai valsts iestādei ("Motor Insurers Bureau of Ireland") bija jāizmaksā par prasītājai pamatlietā ceļu satiksmes negadījumā nodarītajiem miesas bojājumiem.*

Šis spriedums virknējas ar pirmo *Farrell* spriedumu, kas pasludināts 2007. gada 19. aprīlī [34], kura pamatā bija tā pati pamatlieta un kurā Tiesa bija atzinusi, ka Trešās direktīvas 90/232 1. pantam, pirmkārt, ir pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru mehānisko transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātā apdrošināšana neattiecas uz atbildību par tādām personām nodarītajiem miesas bojājumiem, kas brauc mehāniskā transportlīdzekļa daļā, kuru nav paredzēts aprīkot ar pasažieru sēdekļiem un kura nav aprīkota ar tiem, un, otrkārt,

30/ Vispārējās tiesas spriedums, 2014. gada 25. novembris, ***Safa Nicu Sepahan*/Padome** (T-384/11, EU:T:2014:986).

31/ Šos ierobežojošos pasākumus pret Irānu Padome bija pieņēmusi nolūkā novērst kodolieroču izplatīšanu atbilstoši Padomes Īstenošanas regulai (ES) Nr. 503/2011 (2011. gada 23. maijs), ar kuru īsteno Regulu (ES) Nr. 961/2010, ar ko paredz ierobežojošus pasākumus pret Irānu (OV 2011, L 136, 26. lpp.), un Padomes Regulu (ES) Nr. 267/2012 (2012. gada 23. marts) par ierobežojošiem pasākumiem pret Irānu un Regulas (ES) Nr. 961/2010 atcelšanu (OV 2012, L 88, 1. lpp.).

32/ Padomes Otrā direktīva 84/5/EEK (1983. gada 30. decembris) par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu (OV 1984, L 8, 17. lpp.), kas grozīta ar Padomes Trešo direktīvu 90/232/EEK (1990. gada 14. maijs) (OV 1990, L 129, 33. lpp.).

33/ Padomes Trešā direktīva 90/232/EEK (1990. gada 14. maijs) par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligāto apdrošināšanu (OV 1990, L 129, 33. lpp.).

34/ Tiesas spriedums, 2007. gada 19. aprīlis, ***Farrell*** (C-356/05, EU:C:2007:229).

ka šis pants atbilst visiem nosacījumiem, kas nepieciešami tā tiešai iedarbībai, un tātad ar to privātpersonām ir piešķirtas tiesības, uz kurām tās var tieši atsaukties valsts tiesās. Tomēr Tiesa minētajā spriedumā bija norādījusi, ka valsts tiesai ir jāpārbauda, vai uz šo noteikumu var atsaukties attiecībā pret tādu struktūru kā pamatlietā aplūkotā.

Pēc šī sprieduma pirmā iesniedzējtiesa uzskatīja, ka kompetentā valsts iestāde ir valsts emanācija un ka līdz ar to prasītājai pamatlietā ir tiesības saņemt no tās atlīdzību. Taču minētā iestāde par šo spriedumu cēla prasību iesniedzējtiesā, kas ir pamats šai lietai, uzskatīdama, ka tā nav valsts emanācija un tādēļ attiecībā pret to nevar atsaukties uz direktīvas normām, pat normām ar tiešu iedarbību, kuras nav transponētas valsts tiesībās. Šajā kontekstā Tiesai atkal tika lūgts sniegt prejudiciālu nolēmumu, lai precizētu kritērijus, kas izklāstīti spriedumā *Foster* u.c. [35], lai noteiktu to struktūru veidus, kuras var tikt uzskatītas par valsts emanāciju.

Šajā ziņā Tiesa precizēja, ka šie kritēriji, atbilstoši kuriem privātpersona attiecībā pret organizāciju vai struktūru, uz kurām attiecas valsts vara vai kuras valsts kontrolē, vai kurām ir īpašas pilnvaras, kas ir plašākas nekā noteikumi, kuri ir piemērojami attiecībās starp privātpersonām, var atsaukties uz direktīvas beznosacījuma un pietiekami precīziem noteikumiem, nav kumulatīva rakstura. LESD 288. pants, kas attiecas uz Savienības tiesību aktiem, līdz ar to ir jāinterpretē tādējādi, ka tas neliedz pret struktūru, kas neatbilst visiem iepriekš minētajā spriedumā *Foster* u.c. uzskaitītajiem kritērijiem, atsaukties uz direktīvas normām, kurām var būt tieša iedarbība.

Pārbaudot jautājumu, vai tas tā ir gadījumā, kas attiecas uz pamatlietā aplūkojamo struktūru, Tiesa uzskatīja, ka attiecībā pret tādu privāto tiesību subjektu, kam dalībvalsts uzticējusi uzdevumu sabiedrības interešu labā, piemēram, atlīdzināt materiālo kaitējumu vai miesas bojājumus negadījumos, kurus izraisījuši neidentificēti transportlīdzekļi vai transportlīdzekļi, attiecībā uz kuriem nav izpildīta prasība par mehānisko transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligāto apdrošināšanu, un kuram šajā nolūkā saskaņā ar likumu ir piešķirtas tādas īpašas pilnvaras kā pilnvaras apdrošinātājiem, kuri darbojas attiecīgās dalībvalsts transportlīdzekļu apdrošināšanas tirgū, izvirzīt prasību kļūt par tās dalībnieku un to finansēt, var atsaukties uz direktīvas normām, kurām var būt tieša iedarbība.

2017. gada 5. decembrī spriedumā ***M.A.S.* un *M.B.*** (C-42/17, EU:C:2017:936) Tiesas virspalāta lēma par Itālijas Konstitucionālās tiesas lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu nolūkā gūt *precizējumu par tā pienākuma apjomu, ko Tiesa bija noteikusi spriedumā Taricco u.c. (C-105/14,* EU:C:2015:555*)* [36], *atbilstoši kuram valsts tiesām nav jāpiemēro valsts tiesību normas par noilgumu, ja ir konstatēts LESD 325. panta pārkāpums*.

Lietā ***Taricco* u.c.** Tiesa konstatēja, ka Itālijas normas par noilgumu kriminālprocesā, kas paredz, ka noilguma termiņš, ko piemēro nodarījumiem PVN jomā, pārtraukuma gadījumā tiek pagarināts tikai uz ceturto daļu no tā sākotnējā ilguma, var ietekmēt dalībvalstu saistības, kuras dalībvalstīm paredzētas LESD 325. panta 1. un 2. punktā, ja šādi valstu noteikumi neļauj piemērot efektīvas un atturošas sankcijas daudzos liela apmēra krāpšanas gadījumos, kuri apdraud Savienības finanšu intereses, vai paredz ilgākus noilguma termiņus krāpšanas gadījumos, kas apdraud attiecīgās dalībvalsts finanšu intereses, nekā gadījumos, kas skar Savienības finanšu intereses. Tāpēc Tiesa uzskatīja, ka valsts tiesai šādos gadījumos, lai pilnībā īstenotu LESD 325. panta 1. un 2. punktu, vajadzības gadījumā nav jāpiemēro valsts tiesību normas.

Savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu Konstitucionālā tiesa uzdeva jautājumu par iespējamu noziedzīgu nodarījumu un sodu tiesiskuma principa pārkāpumu, kurš varētu izrietēt no šī pienākuma izpildes valsts tiesās. Šajā ziņā tā, pirmkārt, atsaucās uz Itālijas tiesību sistēmā paredzēto noteikumu par noilgumu materiālo raksturu,

35/ Tiesas spriedums, 1990. gada 12. jūlijs, ***Foster u.c.*** (C-188/89, EU:C:1990:313).

36/ Tiesas spriedums, 2015. gada 8. septembris, ***Taricco u.c.*** (C-105/14, EU:C:2015:555).

kas nozīmē, ka šie noteikumi personām inkriminēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanas brīdī ir saprātīgi paredzami, nepastāvot iespējai tos ar atpakaļejošu spēku grozīt *in pejus*, un, otrkārt, prasību, saskaņā ar kuru jebkuram valsts tiesiskajam regulējumam par sodīšanas sistēmu ir jābūt balstītam uz pietiekami precīzu juridisko pamatu, lai valsts tiesas vērtējums varētu tikt aptverts un virzīts.

Šajā ziņā Tiesa, atsaucoties uz sprieduma *Taricco* u.c. 53. punktu, atzina, ka kompetentajām valsts tiesām, kad tām ir jālemj, vai piemērot attiecīgās valsts tiesību normas, ir arī jānodrošina, ka tiek ievērotas noziedzīgos nodarījumos apsūdzēto personu pamattiesības, tostarp attiecībā uz kriminālsodu piespriešanu – apsūdzēto personu tiesības, kas izriet no noziedzīgu nodarījumu un sodu tiesiskuma principa.

Tā, pirmkārt, norādīja, ka, noziedzīgu nodarījumu un sodu tiesiskuma principa, kas paredzēts Hartas 49. pantā un kas ir daļa no dalībvalstu kopējām konstitucionālajām tradīcijām, ievērošana ir saistoša dalībvalstīm, kad tās īsteno Savienības tiesības, kā tas ir gadījumā, kad, īstenojot tām LESD 325. pantā paredzētos pienākumus, tās piemēro krimināsodus par nodarījumiem PVN jomā. Otrkārt, Tiesa atgādināja, ka ar Hartas 49. pantu garantēto tiesību nozīme un darbības joma ir tāda pati kā ECPAK garantētajām tiesībām, kā to interpretējusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa, kas attiecībā uz prasībām, kuras izriet no principa par noziedzīgu nodarījumu un sodu tiesiskumu, ir noteikusi, ka krimināltiesību normās ir jāņem vērā noteiktas prasības par pieejamību un paredzamību gan saistībā ar noziedzīga nodarījuma definīciju, gan soda noteikšanu. Turklāt Tiesa nosprieda, ka piemērojamo tiesību aktu precizitātes prasības nozīmē, ka likumā ir skaidri jādefinē noziedzīgi nodarījumi un par tiem paredzētie sodi, un ka krimināltiesību normu atpakaļejoša spēka aizlieguma princips it īpaši nepieļauj, ka tiesnesis kriminālprocesa gaitā var vai nu piemērot kriminālsodu par rīcību, kas nav aizliegta ar valsts tiesību normu, kura pieņemta pirms attiecīgā pārkāpuma izdarīšanas, vai pastiprināt to personu kriminālatbildību, uz kurām šis kriminālprocess attiecas.

Pēc tam Tiesa precizēja, ka, ja valsts tiesa secinātu, ka pienākums nepiemērot aplūkotās Krimināllkodeksa normas nav savienojams ar noziedzīgu nodarījumu un sodu tiesiskuma principu, tai šis pienākums nebūtu jāpilda, pat ja tā ievērošana ļautu novērst tādu situāciju valstī, kas nav saderīga ar Savienības tiesībām. Valsts likumdevējam šādā gadījumā ir jāveic nepieciešamie pasākumi, lai pieņemtu tādus noteikumus par noilgumu, kuri atbilst saistībām, kas izriet no LESD 325. panta.

V. EIROPAS SAVIENĪBAS TIESVEDĪBAS

Saistībā ar Eiropas Savienības tiesvedībām ir vērts minēt spriedumu, kas attiecas uz aizliegumu Savienības tiesai spriest *ultra petita*. Turklāt jāmin arī spriedumi ***A* u.c.** (C-158/14) un ***Rosneft*** (C-72/15), kuri tostarp ir par tāda lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību, kas attiecas uz kopējās ārpolitikas un drošības politikas jomā veiktu pasākumu spēkā esamību [37].

Ar 2017. gada 14. novembrī pasludināto spriedumu ***British Airways*/Komisija** (C-122/16 P, EU:C:2017:861), Tiesas virspalāta tika aicināta precizēt *aizlieguma Savienības tiesai spriest ultra petita* darbības jomu. Pārsūdzētajā spriedumā [38], kurš ietilpst prāvas starp aviosabiedrību *British Airways* un Komisiju ietvaros, Vispārējā tiesa pēc

37/ Šie divi spriedumi ir aplūkoti XX nodaļā "Kopējā ārpolitika un drošības politika".

38/ Vispārējās tiesas spriedums, 2015. gada 16. decembris, ***British Airways*/Komisija** (T-48/11, EU:T:2015:988).

savas ierosmes bija izvirzījusi absolūtu pamatu, kas balstīts uz pamatojuma nenorādīšanu apstrīdētajā lēmumā [39]. Vispārējā tiesa bija norādījusi, ka Komisija faktiski bez pamatojuma ir atsaukusies uz vienu vienotu un turpinātu LESD 101. panta, EEZ līguma 53. panta un EK un Šveices nolīguma 8. panta pārkāpumu. Savukārt šā lēmuma rezolutīvajā daļā esot bijis konstatēts, ka pastāv atsevišķs vienots un turpināts pārkāpums attiecībā uz katru no šiem pantiem. Tomēr Vispārējā tiesa bija nospriedusi, ka šis konstatējums nevar būt pamats, lai pilnībā atceltu apstrīdēto lēmumu, jo tā nevar pārsniegt pieteikumā par lietas ierosināšanu ietvertos prasījumus, kurā ir prasīts lēmumu atcelt tikai daļēji.

Tiesa apstiprināja Vispārējās tiesas spriedumu. Tā atgādināja, ka, tā kā Savienības tiesa nevar lemt *ultra petita*, tās pasludinātā atcelšana nevar pārsniegt to, ko ir lūdzis prasītājs. Tiesa konstatēja, ka, lai gan sprieduma, ar kuru atcelts tiesību akts, absolūtais spēks attiecas gan uz sprieduma rezolutīvo daļu, gan uz pamatojumu, kas ir tās būtisks atbalsts, tā sekas nevar būt tādas, ka tiek atcelts akts vai akta daļa, kas tāpat ir nelikumīgi, bet kas nav nodoti Savienības tiesas pārbaudei. Turklāt tiesas, kas izskata akta likumību, kompetence pēc savas ierosmes izvirzīt absolūtu pamatu nenozīmē, ka tā drīkst pēc savas ierosmes grozīt prasījumus, ko izvirzījis prasītājs. Proti, lai gan prasītāja izvirzītie pamati ir prasības pieteikumā ietverto prasījumu nepieciešamais atbalsts, tie tomēr ir atšķirīgi no šiem prasījumiem, kuri iezīmē Savienības tiesai nodotā strīda robežas.

No tā izriet, ka, pēc savas ierosmes izvirzot absolūtu pamatu, kuru lietas dalībnieki principā nav izvirzījuši, Savienības tiesa nepārsniedz strīda, kuru tā izskata, robežas un nekādi nepārkāpj procesuālos noteikumus attiecībā uz pienākumu prasības pieteikumā norādīt strīda priekšmetu un pamatus. Tā tas nebūtu gadījumā, ja pēc tās kontrolei nodotā akta pārbaudes pēc būtības šī tiesa, pamatojoties uz pamatu, ko tā izvirzījusi pēc savas ierosmes, nolemtu šo aktu atcelt, pārsniedzot to, kas ir ticis prasīts tai atbilstoši iesniegtajos prasījumos, ar pamatojumu, ka šāda atcelšana ir nepieciešama, lai labotu prettiesiskumu, kas šīs analīzes ietvaros ir konstatēts pēc tās ierosmes.

Vienlaikus norādot, ka nav ticis apstrīdēts, ka Vispārējās tiesas šajā lietā konstatētais pamatojuma trūkums ir aizskāris *British Airways* tiesības uz aizstāvību, Tiesa nosprieda, ka, pēc savas ierosmes neveicot visa apstrīdētā lēmuma pārskatīšanu, netiek pārkāpts princips par efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, kas paredzēts Hartas 47. pantā. Proti, ja paredzētā likumības pārbaude atbilstoši LESD 263. pantam, kas papildināta ar neierobežotu kompetenci attiecībā uz naudas soda summu saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1/2003 [40] 31. pantu, nozīmē, ka Savienības tiesa veic gan faktu, gan tiesību pārbaudi un ka tā ir tiesīga novērtēt pierādījumus, atcelt apstrīdēto lēmumu un grozīt naudas soda summu, efektīvas tiesību aizsardzības tiesā principam nav pretrunā, ka likumības pārbaude, kuru veic Savienības tiesa, tiek ierobežota ar lietas dalībnieku lūgumiem, kādi tie formulēti to prasījumos procesuālajos rakstos, jo šis princips nekādā ziņā neprasa, lai tiesa savu pārbaudi attiecinātu uz tādiem lēmuma elementiem, kuri neattiecas uz tās izskatāmo lietu.

39/ Komisijas Lēmums C(2010) 7694, galīgā redakcija (2010. gada 9. novembris), par LESD 101. panta, EEZ līguma 53. panta un Eiropas Kopienas un Šveices Konfederācijas nolīguma par gaisa transportu 8. panta piemērošanas procedūru (Lieta COMP/39258 – *Airfreight*).

40/ Padomes Regula (EK) Nr. 1/2003 (2002. gada 16. decembris) par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti [LESD 101.] un [102.] pantā (OV 2003, L 1, 1. lpp.).

VI. LAUKSAIMNIECĪBA

2017. gada 14. novembra spriedums ***APVE* u.c.** (C-671/15, EU:C:2017:860) Tiesas virspalātai sniedza iespēju lemt par *kopējās lauksaimniecības politikas (KLP) un Savienības tiesību konkurences jomā sasaisti*. Pamatlietā ir aplūkots lēmums, ar kuru Francijas konkurences iestāde bija atzinusi par vērstām pret konkurenci un piemēroja finansiālas sankcijas par darbībām, ko tostarp īstenoja ražotāju organizācijas (RO) un ražotāju organizāciju apvienības (ROA) cigoriņu ražošanas un tirdzniecības nozarē. Izskatīdama kasācijas sūdzību par apelācijas tiesas spriedumu, ar ko minētais lēmums tika grozīts, Kasācijas tiesa vaicāja Tiesai, vai LESD 101. pants, skatot to kopā ar konkrētām atvasināto tiesību normām KLP jautājumos [41], būtu interpretējams tādējādi, ka prakse, kuras ietvaros RO, ROA un citas attiecīgās organizācijas pamatlietā nosaka minimālo pārdošanas cenu, saskaņo tirgū laistos daudzumus un apmainās ar tirgus un stratēģisko informāciju, ir izslēgta no šajā pantā paredzētā aizlieguma slēgt aizliegtas vienošanās.

Tiesa vispirms atgādināja, ka, lai sasniegtu KLP un neizkropļotas konkurences sistēmas izveides mērķus, LESD 42. pantā ir atzīts KLP pārākums pār Līguma mērķiem konkurences jomā, kā arī Savienības likumdevēja pilnvaras izslēgt no konkurences tiesību piemērošanas jomas noteiktas darbības, kuras ārpus KLP būtu jākvalificē kā pret konkurenci vērstas. Jo īpaši, ņemot vērā Savienības tiesību normas augļu un dārzeņu nozarē, uz darbībām, kuras nepieciešamas, lai RO un ROA sasniegtu vienu vai vairākus mērķus, kuru izpilde tām uzdota KLP ietvaros (proti, nodrošināt, ka ražošana tiek plānota un pielāgota pieprasījumam, piedāvājuma koncentrēšanu un laišanu tirgū, optimizēt ražošanas izmaksas un stabilizēt ražotāju cenas), neattiecas LESD 101. panta 1. punktā paredzētais vienošanos aizliegums. Tomēr šo izņēmumu tvērums ir jāinterpretē šauri, un lauksaimniecības produktu kopīgās tirgus organizācijas neveido telpu, kurā nav konkurences. Turklāt KLP mērķu sasniegšanai veiktajām darbībām ir piemērojams samērīguma princips.

Attiecībā uz darbībām, par ko savā starpā vienojas ražotāji, kas ir dalībvalsts KLP īstenošanas ietvaros atzītu RO vai ROA biedri, Tiesa precizēja, ka tikai tādām saskaņošanas vai koordinēšanas darbībām starp RO vai ROA biedriem, kuras faktiski un stingri ietilpst RO vai ROA mērķu sasniegšanā, var netikt piemērots aizliegums noslēgt aizliegtas vienošanās. Jo īpaši tas var attiekties uz stratēģiskas informācijas apmaiņu, tirgū laižamo lauksaimniecības produktu apjomu koordināciju, kā arī atsevišķu lauksaimniecības produktu ražotāju cenu noteikšanas politikas koordināciju, ja šīs prakses nolūks patiešām ir sasniegt šos mērķus un tā ir ar šiem mērķiem samērīga. Savukārt minimālās pārdošanas cenas noteikšana RO vai ROA ietvaros nevar tikt uzskatīta nedz par nepieciešamu, lai nodrošinātu pienācīgu attiecīgās kopējās tirgus organizācijas darbību, nedz arī par samērīgu ar cenu stabilizācijas vai piedāvājuma koncentrēšanas mērķiem, ja tā neļauj ražotājiem savu produkciju tirgot par cenu, kas ir zemāka par minimālo cenu, un vājina jau tā zemo konkurences līmeni, kāds valda lauksaimniecības produktu tirgos.

41/ Skat. Padomes Regulas Nr. 26 (1962. gada 4. aprīlis), ar ko piemēro konkrētus konkurences noteikumus lauksaimniecības produktu ražošanai un tirdzniecībai (OV 1962, 30, 993. lpp.), 2. pantu, Padomes Regulas (EK) Nr. 2200/96 (1996. gada 28. oktobris) par augļu un dārzeņu tirgus kopējo organizāciju (OV 1996, L 297, 1. lpp.) 11. panta 1. punktu, Padomes Regulas (EK) Nr. 1184/2006 (2006. gada 24. jūlijs), ar ko piemēro konkrētus konkurences noteikumus lauksaimniecības produktu ražošanai un tirdzniecībai (OV 2006, L 214, 7. lpp.), 2. pantu, Padomes Regulas (EK) Nr. 1182/2007 (2007. gada 26. septembris), ar ko paredz īpašus noteikumus augļu un dārzeņu nozarei (OV 2007, L 273, 1. lpp.), 3. pantu un Regulas Nr. 1234/2007 (2007. gada 22. oktobris) ("Vienotā TKO regula") (OV 2007, L 299, 1. lpp.) 122. panta pirmo daļu, 175. un 176. pantu.

VII. PĀRVIETOŠANĀS UN APRITES BRĪVĪBAS

1. DARBA ŅĒMĒJU BRĪVA PĀRVIETOŠANĀS

2017. gada 18. jūlija spriedumā ***Erzberger*** (C-566/15, EU:C:2017:562) Tiesas virspalāta sprieda par *Vācijas likumā par līdzdalību lēmumu pieņemšanā paredzētu konkrētu ierobežojumu dalībai darba ņēmēju pārstāvju ievēlēšanai uzņēmuma uzraudzības padomē atbilstību LESD 45. pantā garantētajai darba ņēmēju pārvietošanās brīvībai*. Konkrēti, tiesības vēlēt un kandidēt minētajās vēlēšanās attiecinot vienīgi uz tiem darba ņēmējiem, kuri strādā grupas uzņēmumos, kuri atrodas valsts teritorijā, ar šo likumu minētās tiesības ir liegtas darbiniekiem, kuri tostarp atstāj darbu uzņēmumā, kas atrodas Vācijā, lai strādātu tās pašas grupas meitasuzņēmumā citā dalībvalstī, proti, darba ņēmējiem, kas īsteno tiem LESD 45. pantā garantētās tiesības.

Tiesa nosprieda, ka šiem darba ņēmējiem radītais minēto tiesību zaudējums nav atzīstams par šķērsli darba ņēmēju pārvietošanās brīvībai. Proti, Savienības primārajās tiesībās darba ņēmējam nevar tikt garantēts, ka pārvietošanās uz citu dalībvalsti, kas nav viņa izcelsmes dalībvalsts, ir neitrāla sociālā nodrošinājuma jomā, jo šāda pārvietošanās, ņemot vērā starp dalībvalstu sistēmām un tiesību aktiem pastāvošās atšķirības, katrā konkrētā gadījumā attiecīgajai personai var būt vairāk vai mazāk izdevīga vai neizdevīga no šī viedokļa. Tādēļ ar darba ņēmēju brīvu pārvietošanos minētajam darba ņēmējam netiek piešķirtas tiesības uzņēmējā dalībvalstī atsaukties uz nodarbinātības nosacījumiem, kādi tam bija viņa izcelsmes valstī saskaņā ar šīs pēdējās minētās tiesisko regulējumu. Līdz ar to Savienības tiesībās arī nav šķēršļu tam, ka darba ņēmēju interešu pārstāvības un kolektīvās aizstāvības atbilstoši valsts tiesībām dibinātu sabiedrību pārvaldes vai uzraudzības institūcijās jomā – kura līdz šim brīdim nav tikusi saskaņota vai pat koordinēta Savienības līmenī – dalībvalsts paredz, ka tās pieņemtie noteikumi ir piemērojami vienīgi darba ņēmējiem, kuri ir nodarbināti uzņēmumos, kas atrodas tās valsts teritorijā.

2. BRĪVĪBA VEIKT UZŅĒMĒJDARBĪBU

2017. gada 14. septembrī Tiesa pasludināja spriedumu ***Trustees of the P Panayi Accumulation & Maintenance Settlements*** (C-646/15, EU:C:2017:682), kurā tā nosprieda, ka *LESD noteikumi par brīvību veikt uzņēmējdarbību nepieļauj tādu nodokli, kāds ir noteikts Apvienotās Karalistes tiesībās pamatlietā, ko piemēro nerealizētajam kapitāla pieaugumam saistībā ar trastam piederošu mantu tādēļ, ka lielākā daļa tā pilnvaroto pārceļ savu dzīvesvietu uz citu dalībvalsti.*

Šajā lietā Kipras pilsonis 1992. gadā atbilstoši Apvienotās Karalistes tiesībām bija reģistrējis trastus par labu saviem bērniem un citiem ģimenes locekļiem. Minēto trastu izveides brīdī Kipras pilsonis kopā ar savu ģimeni dzīvoja Apvienotajā Karalistē, kur dzīvoja arī sākotnējie pilnvarotie. 2004. gadā Kipras pilsonis un viņa laulātā atkāpās no pilnvaroto personu funkcijām, savā vietā ieceļot trīs jaunus pilnvarotos, kuri visi bija Kipras rezidenti. Tā kā lielākā daļa no pilnvarotajiem vairs nedzīvoja Apvienotajā Karalistē, Apvienotās Karalistes nodokļu administrācija konstatēja, ka trastu administrācija tikusi pārcelta uz Kipru. Tā uzskatīja, ka šāda pārcelšanās nozīmē, ka pirms pārcelšanās aktīvi, kas veido trasta mantu, tika atsavināti un nekavējoties iepirkti no jauna par tirgus cenu, kā rezultātā var tikt piemērots nodoklis par nerealizētu kapitāla pieaugumu.

Attiecībā uz šāda nodokļa saderību ar Savienības tiesību aktiem Tiesa vispirms apstiprināja, ka attiecīgie trasti var izmantot brīvību veikt uzņēmējdarbību, ciktāl tie ietilpst jēdzienā "citas juridiskas personas" LESD 54. panta otrās daļas izpratnē. Pēc tam, kad tā turklāt bija apstiprinājusi, ka brīvība veikt uzņēmējdarbību ir piemērojama, ja dalībvalsts piemēro nodokli kapitāla pieaugumam par trastam piederošu mantu trasta vadības pārcelšanas

uz citu dalībvalsti dēļ, Tiesa izvērtēja, vai apstrīdētais nodoklis ir saderīgs ar šo brīvību. Šajā ziņā Tiesa vispirms konstatēja, ka pastāv šķērslis brīvībai veikt uzņēmējdarbību, jo nodokļa starpība trastiem, kas saglabā savu vadības atrašanās vietu Apvienotajā Karalistē, un trastiem, kuru juridiskā adrese tiek pārcelta uz citu dalībvalsti, tostarp attur no šādas juridiskās adreses pārvietošanas. Attiecībā uz iespējamu šā šķēršļa pamatojumu ar vispārējo interešu apsvērumiem Tiesa turpinot uzskatīja, ka attiecīgie tiesību akti, kaut arī tie ir piemēroti, lai saglabātu sabalansētu nodokļu ieturēšanas kompetenču sadalījumu starp dalībvalstīm, tomēr pārsniedz to, kas vajadzīgs, lai saglabātu šo nodokļu uzlikšanas pilnvaru sadalījumu valstu starpā, ciktāl tie ietver tikai tūlītēju attiecīgā nodokļa piedziņu. Tāpēc tika atzīts, ka šis tiesiskais regulējums rada nepamatotu šķērsli brīvībai veikt uzņēmējdarbību.

2017. gada 25. oktobra spriedumā ***Polbud-Wykonawstwo*** (C-106/16, EU:C:2017:804) Tiesas virspalāta nolēma, ka *LESD 49. un 54. pants ir piemērojami gadījumā, kad uz citu dalībvalsti tiek pārcelta tikai sabiedrības, kas dibināta saskaņā ar kādas dalībvalsts tiesību aktiem, juridiskā adrese, pat tad, ja šī sabiedrība lielāko daļu vai pat visu savu saimniecisko darbību veic otrajā minētajā dalībvalstī un tur saglabā savu faktisko adresi.* Pamatlietā tika aplūkots lēmums noraidīt lūgumu par dzēšanu no Polijas uzņēmumu reģistra, ko bija iesniegusi *Polbud-Wykonawstwo* (turpmāk tekstā – "*Polbud*"), saskaņā ar Polijas tiesībām dibināta sabiedrība ar ierobežotu atbildību, pēc tam, kad tā savu juridisko adresi bija pārcēlusi uz Luksemburgu. Polijas tiesību aktos ir noteikts, ka valsts sabiedrība, pārceļot tās juridisko adresi uz ārzemēm, ir obligāti jālikvidē. *Polbud* dzēšana no Polijas uzņēmumu reģistra tādējādi tika atteikta, jo nebija iesniegti dokumenti saistībā ar tās likvidāciju. *Polbud* apstrīdēja šo noraidošo lēmumu, apgalvojot, ka tā nav zaudējusi savu juridiskās personas statusu un ka tā turpina pastāvēt kā saskaņā ar Luksemburgas tiesībām reģistrēta sabiedrība. *Sąd Najwyższy* (Polijas Augstākā tiesa) uzdeva Tiesai jautājumus, pirmkārt, par brīvības veikt uzņēmējdarbību piemērojamību šajā lietā un, otrkārt, par Polijas tiesiskā regulējuma saderību ar Savienības tiesībām.

Vispirms Tiesa konstatēja, ka LESD 49. un 54. pantā sabiedrībām, kuras izveidotas atbilstoši dalībvalsts tiesību aktiem un kuru juridiskā adrese, galvenā vadība vai galvenā uzņēmējdarbības vieta ir Savienībā, ir piešķirta brīvība veikt uzņēmējdarbību. Tiesa precizēja, ka šī pamatbrīvība ietver tiesības tādu sabiedrību kā *Polbud*, kas izveidota saskaņā ar vienas dalībvalsts tiesību aktiem, reorganizēt par sabiedrību, uz kuru ir attiecināmi citas dalībvalsts tiesību akti, ja vien ir ievēroti šīs otrās dalībvalsts tiesību aktos paredzētie nosacījumi, it īpaši tajos atzītais kritērijs attiecībā uz sabiedrības saikni ar tās valsts tiesību sistēmu.

Turpinājumā Tiesa nosprieda, ka LESD 49. un 54. punktam ir pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums kā šajā lietā aplūkotais, atbilstoši kuram uzņēmuma juridiskās adreses pārcelšana nozīmē uzņēmuma piespiedu likvidāciju. Pēc Tiesas domām, šāds tiesiskais regulējums var apgrūtināt vai pat liegt sabiedrības pārrobežu reorganizāciju un tādējādi rada ierobežojumu brīvībai veikt uzņēmējdarbību. Tā atzina, ka šāds ierobežojums principā var tikt pamatots ar primāriem vispārējo interešu apsvērumiem. Tomēr tā uzskatīja, ka Polijas tiesiskais regulējums pārsniedz to, kas ir nepieciešams, lai sasniegtu mērķi aizsargāt kreditoru intereses, mazākuma akcionārus un darbiniekus. It īpaši Tiesa uzsvēra, ka šajā tiesiskajā regulējumā vispārīgi ir paredzēts likvidācijas pienākums, neņemot vērā šo interešu apdraudējuma faktisko risku un neparedzot iespēju izvēlēties mazāk ierobežojošus pasākumus, lai nodrošinātu minētās intereses.

Visbeidzot Tiesa noraidīja pamatojumu, kas saistīts ar mērķi cīnīties pret ļaunprātīgām darbībām. Tā faktiski uzskatīja, ka apstāklis, ka sabiedrība reģistrē savu adresi, vai tā būtu juridiskā vai faktiskā, saskaņā ar kādas dalībvalsts tiesību aktiem, lai izmantotu izdevīgākus tiesību aktus, pats par sevi nav pietiekams, lai uzskatītu, ka ir notikusi ļaunprātīga rīcība. Turklāt tikai tas vien, ka sabiedrība pārceļ savu juridisko adresi uz citu dalībvalsti, nevar būt pamats vispārējai prezumpcijai par krāpšanu un pamatot pasākumu, kas apdraud Līgumā garantētas pamatbrīvības īstenošanu. Šajā lietā Tiesa uzskatīja, ka vispārējs pienākums veikt likvidācijas procedūru nozīmē pieņemt šo prezumpciju un līdz ar to attiecīgais valsts tiesiskais regulējums nav samērīgs ar šo mērķi.

3. PAKALPOJUMU SNIEGŠANAS BRĪVĪBA

2017. gada 13. jūnijā virspalātas spriedumā ***The Gibraltar Betting and Gaming Association*** (C-591/15, EU:C:2017:449) Tiesa sprieda par to, kā interpretēt LESD 56. pantu un 355. panta 3. punktu. Šis spriedums ietilpst tiesvedībā, kurā Gibraltārā reģistrētu profesionālu azartspēļu organizētāju apvienība apstrīdēja jaunā nodokļu režīma, ko pieņēmusi Apvienotā Karaliste un kura mērķis tostarp ir aplikt ar nodokli attālinātās azartspēles, atbilstību Savienības tiesībām, it īpaši noteikumiem par pakalpojumu sniegšanas brīvību. Lai noskaidrotu, vai uz LESD 56. pantu šajā lietā var vai nevar atsaukties, Tiesai tika lūgts noteikt, *vai situācija, kad Gibraltārā reģistrēti uzņēmumi sniedz azartspēļu pakalpojumus klientiem Apvienotajā Karalistē, saskaņā ar Savienības tiesībām ir uzskatāma par "pilnībā iekšēju situāciju"*.

Tiesa vispirms norādīja, ka Gibraltārs ir Eiropas teritorija, par kuras ārējām attiecībām atbildību uzņemas dalībvalsts, proti, Apvienotā Karaliste. Savienības tiesības attiecas uz minēto teritoriju saskaņā ar LESD 355. panta 3. punktu, neskarot 1972. gada Pievienošanās aktā tieši paredzētos izņēmumus, kuri tomēr neattiecas uz pakalpojumu sniegšanas brīvību.

Turpinājumā Tiesa izskatīja jautājumu par to, vai aplūkotā pakalpojumu sniegšana ir "pilnībā iekšēja situācija", proti, situācija, kurā visi elementi ir saistīti tikai ar vienu dalībvalsti. Šajā saistībā tā precizēja, ka, lai arī Gibraltārs neietilpst Apvienotās Karalistes sastāvā, šis apstāklis nav noteicošs, lai konstatētu, vai noteikumu par pamatbrīvībām piemērošanas nolūkā šīs divas teritorijas ir pielīdzināmas vienai dalībvalstij. Turklāt pielīdzināt tirdzniecību starp Gibraltāru un Apvienoto Karalisti tirdzniecībai, kas pastāv starp dalībvalstīm, nozīmētu noliegt ar LESD 355. panta 3. punktu atzīto saikni starp šo teritoriju un šo dalībvalsti. Tiesa uzskatīja, ka no tā izriet, ka pakalpojumu sniegšana, ko Apvienotajā Karalistē dzīvojošām personām nodrošina uzņēmēji, kas veic uzņēmējdarbību Gibraltārā, no Savienības tiesību viedokļa ir pilnībā iekšēja situācija, kurai LESD noteikumi par pakalpojumu sniegšanas brīvību nav piemērojami.

Visbeidzot Tiesa uzsvēra, ka šī LESD 355. panta 3. punkta, lasot to kopā ar LESD 56. pantu, interpretācija neietekmē Gibraltāra statusu saskaņā ar starptautiskajām tiesībām un to nevar izprast tādējādi, ka ar to tiktu apdraudēts Gibraltāra atsevišķais un nodalītais statuss.

2017. gada 20. decembrī pasludinātajā spriedumā ***Asociación Profesional Elite Taxi*** (C-434/15, EU:C:2017:981) Tiesas virspalāta lēma par jautājumu, vai *starpniecības pakalpojums, ko veido ar viedtālruņa lietotnes palīdzību par samaksu veikta neprofesionālu autovadītāju, kas izmanto savu transportlīdzekli, savienošana ar personām, kuras vēlas pārvietoties pilsētā, ietilpst LESD 56. panta par pakalpojumu sniegšanas brīvību, kā arī Direktīvu 2006/123* [42] *un 2000/31* [43] *piemērošanas jomā*. Šajā gadījumā profesionālu taksometru vadītāju asociācija bija iesniegusi prasību Spānijas tiesā konstatēt, ka sabiedrības *Uber Systems Spain SL* darbības ir pretrunā valsts tiesiskajam regulējumam par negodīgas konkurences novēršanu. Uzskatīdama, ka *Uber* darbības nevar tikt atzītas par negodīgām, ja uz tās darbībām attiecas Direktīva 2006/123 vai Direktīva 98/34 [44], šī tiesa nolēma uzdot Tiesai jautājumus par *Uber* darbību kvalifikāciju pamatlietā saistībā ar šīm direktīvām un LESD 56. pantu.

42/ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/123/EK (2006. gada 12. decembris) par pakalpojumiem iekšējā tirgū (OV 2006, L 376, 36. lpp.).

43/ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2000/31/EK (2000. gada 8. jūnijs) par dažiem informācijas sabiedrības pakalpojumu tiesiskiem aspektiem, jo īpaši elektronisko tirdzniecību, iekšējā tirgū (OV 2000, L 178, 1. lpp.).

44/ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 98/34/EK (1998. gada 22. jūnijs), ar ko nosaka informācijas sniegšanas kārtību tehnisko standartu un noteikumu jomā (OV 1998, L 204, 37. lpp.), kura grozīta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 98/48/EK (1998. gada 20. jūlijs) (OV 1998, L 217, 18. lpp.).

Vispirms Tiesa norādīja, ka šīs darbības nav tikai starpniecības pakalpojums, ko veido neprofesionāla autovadītāja, kas izmanto savu transportlīdzekli, savienošana ar viedtālruņa lietotnes palīdzību ar personu, kura vēlas pārvietoties pilsētā. Proti, šā starpniecības pakalpojuma sniedzējs vienlaikus rada piedāvājumu pārvadājumiem pilsētā, ko tas padara pieejamu, it īpaši izmantojot informācijas tehnoloģiju instrumentus, un kuru darbību tas organizē cilvēkiem, kuri vēlas izmantot šo piedāvājumu. Minētais pakalpojums ir balstīts uz neprofesionālu autovadītāju atlasi, kuriem *Uber* nodrošina lietotni, bez kuras, pirmkārt, šie autovadītāji nevarētu veikt pārvadājumu pakalpojumus un, otrkārt, personas, kuras vēlas pārvietoties pilsētā, nevarētu izmantot minēto autovadītāju pakalpojumus. Turklāt *Uber* īsteno izšķirošu ietekmi uz attiecīgā pakalpojuma sniegšanas nosacījumiem, it īpaši par brauciena maksimālo cenu, kā arī par transportlīdzekļu un to vadītāju kvalitāti.

Pamatlietā aplūkotais starpniecības pakalpojums tātad ir jāuzskata par pakalpojumu, kas ir tāda vispārējā pakalpojuma neatņemama sastāvdaļa, kura galvenais elements ir pārvadājumu pakalpojums. Tiesa uzskatīja, ka no tā izriet, ka šis pakalpojums ir uzskatāms nevis par "informācijas sabiedrības pakalpojumu" Direktīvas 98/34 izpratnē, uz kuru ir atsauce Direktīvā 2000/31, bet gan par "pakalpojumu transporta jomā" LESD 58. panta 1. punkta izpratnē, saskaņā ar kuru šādu pakalpojumu brīvu apriti reglamentē noteikumi, kas izklāstīti sadaļā par transportu, kā arī Direktīvas 2006/123 2. panta 2. punkta d) apakšpunktā, kurā noteikts, ka šo direktīvu nepiemēro pakalpojumiem pārvadājumu jomā. Tādējādi Tiesa secināja, ka šāds starpniecības pakalpojums ir izslēdzams no LESD 56. panta, Direktīvas 2006/123, kā arī Direktīvas 2000/31 piemērošanas jomas.

No tā izriet arī, ka, tā kā Savienības likumdevējs, pamatojoties uz sadaļu par transportu, nav pieņēmis kopīgus noteikumus attiecībā uz individuāliem pilsētu transporta pakalpojumiem, kā arī tādiem pakalpojumiem, kas ar tiem ir nesaraujami saistīti, kādi ir attiecīgie starpniecības pakalpojumi, tad, ņemot vērā pašreizējo Savienības tiesību situāciju, dalībvalstīm pašām ir jāreglamentē šādu starpniecības pakalpojumu sniegšanas nosacījumi, ievērojot LESD vispārīgos noteikumus.

VIII. ROBEŽKONTROLE, PATVĒRUMS UN IMIGRĀCIJA

1. PATVĒRUMA POLITIKA

Ņemot vērā pēdējos gados pasauli pārņēmušās migrācijas krīzes apmērus un līdz ar to personu, kas lūdz starptautisko aizsardzību Savienībā, ārkārtīgi lielo skaitu, Tiesai bija jāizskata vairākas lietas saistībā ar Savienības patvēruma politiku. To vidū ir jāizceļ deviņas, no kurām viena bija par Direktīvu 2004/83 [45] un astoņas pārējās par Regulu Nr. 604/2013 [46] (turpmāk tekstā – "Dublinas III regula"). Konkrētāk, spriedums par Direktīvas 2004/83 interpretāciju bija par noteikumu, ar ko no bēgļa statusa izslēdz par darbībām, kas ir pretrunā Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem. Attiecībā uz spriedumiem par Dublinas III regulas interpretāciju – pirmais ir par jautājumu, vai dalībvalstij ir pienākums izsniegt vīzu humānu apsvērumu dēļ, lai pēc tam tās teritorijā varētu iesniegt starptautiskās aizsardzības pieteikumu. Sešās citās lietās starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzēji

45/ Padomes Direktīva 2004/83/EK (2004. gada 29. aprīlis) par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu (OV 2004, L 304, 12. lpp., un labojumi – OV 2005, L 204, 24. lpp., un OV 2011, L 278, 13. lpp.).

46/ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 604/2013 (2013. gada 26. jūnijs), ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (OV 2013, L 180, 31. lpp.).

dažādu iemeslu dēļ vēlējās apstrīdēt dalībvalstu kompetento iestāžu lēmumus tos pārvest uz citu dalībvalsti, lai tajā tiktu izskatīti viņu starptautiskās aizsardzības pieteikumi. Pēdējā lieta ir par to pagaidu pasākumu tiesiskumu, ko Padome pieņēmusi, lai pārvietotu patvēruma meklētājus, kuri ir bezprecedenta situācijā.

1.1. Bēgļu statuss

2017. gada 31. janvāra spriedumā ***Lounani*** (C-573/14, EU:C:2017:71) Tiesas virspalāta, ņemot vērā Direktīvas 2004/83 12. panta 2. punkta c) apakšpunktu un 3. punktu, pārbaudīja *nosacījumus, ar kādiem pieteikuma iesniedzējs var tikt izslēgts no bēgļa statusa tādu darbību dēļ, kas ir pretējas Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem*. Pamatlietā Marokas pilsonis Beļģijā bija notiesāts par dalību teroristu grupas darbībās kā tās vadošs loceklis. Piespriestā soda pamatā cita starpā bija fakts, ka, lai arī attiecīgā persona, protams, pati nebija izdarījusi, mēģinājusi vai draudējusi veikt terora aktu, šī persona tomēr šai grupai bija sniegusi loģistikas atbalstu un bija aktīvi piedalījusies, organizējot brīvprātīgo nosūtīšanu uz Irāku. Pēc notiesāšanas attiecīgā persona bija iesniegusi patvēruma pieteikumu, pamatojoties uz bailēm no vajāšanas, ja tai būs jāatgriežas savā izcelsmes valstī, jo pastāvot risks, ka Marokas iestādes viņu uzskatīs par radikālu islāmistu un džihādistu. Šajā kontekstā iesniedzējtiesa jautāja, vai Direktīvas 2004/83 12. pantā ietvertais noteikums par izslēgšanu no bēgļa statusa varētu attiekties arī uz šādu patvēruma meklētāju.

Savā spriedumā Tiesa vispirms atzina, ka jēdziens "darbības, kas ir pretējas Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem", attiecas ne tikai uz terora aktu izdarīšanu. Proti, šis jēdziens ir precizēts cita starpā Apvienoto Nāciju rezolūcijās attiecībā uz starptautiskā terorisma apkarošanas pasākumiem un atbilstoši tām bēgļa statusa liegšana šādu darbību dēļ var attiekties arī uz indivīdiem, kas nodarbojas ar to personu vervēšanu, organizēšanu, transportēšanu vai aprīkošanu, kuras pārvietojas uz valsti, kas nav to dzīvesvietas vai pilsonības valsts, lai it īpaši izdarītu, organizētu vai sagatavotu terora aktus. Turklāt nav nepieciešams, lai starptautiskās aizsardzības pieprasītājs būtu notiesāts par kādu no ar terorismu saistītiem nodarījumiem, kas minēti Pamatlēmuma 2002/475 [47] 1. pantā, kura mērķis ir visās dalībvalstīs tuvināt teroristu nodarījumu definīciju.

Tiesa pēc tam atgādināja, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma galīgais novērtējums ir kompetento valsts iestāžu kompetencē un to kontrolē valsts tiesas, un šīm iestādēm katrā individuālajā gadījumā ir jāizvērtē tām zināmie konkrētie fakti, lai noskaidrotu, vai pastāv nopietni iemesli uzskatīt, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja darbības ir šis izslēgšanas gadījums. Kā norādi, kas būtu jāņem vērā izskatāmajā lietā, Tiesa, pirmkārt, uzsvēra faktu, ka attiecīgā persona ir starptautiska mēroga teroristu grupas vadošs loceklis. Apstāklim, ka šī grupa nav īstenojusi nevienu terora aktu, šajā ziņā nav nozīmes. Otrkārt, Tiesa uzsvēra īpašo nozīmi, kāda ir dalībvalsts tiesu galīgam notiesājošam spriedumam par dalību teroristu grupas darbībās.

Nobeigumā Tiesa nosprieda, ka tādas darbības, par kurām attiecīgā persona bija notiesāta, var pamatot bēgļa statusa liegšanu pat tad, ja nav pierādīts, ka tā ir pati izdarījusi, mēģinājusi izdarīt vai draudējusi izdarīt terora aktu.

47/ Padomes Pamatlēmums 2002/475/TI (2002. gada 13. jūnijs) par terorisma apkarošanu (OV 2002, L 164, 3. lpp.).

1.2. Starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšana

Spriedumā ***C. K.* u.c.** (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127), kas pasludināts 2017. gada 16. februārī, Tiesa sniedza precizējumus *par Dublinas III regulas 17. pantā paredzēto diskrecionāro klauzulu, ar kuru izņēmuma kārtā dalībvalstij ir atļauts izskatīt tai iesniegtu starptautiskās aizsardzības pieteikumu, pat ja tai tas nav jādara atbilstoši minētajā regulā noteiktajiem kritērijiem*. Šajā lietā Sīrijas valstspiederīgā un Ēģiptes valstspiederīgais, pirms iesniegt patvēruma pieteikumu Slovēnijā, Savienības teritorijā bija ieceļojuši, izmantojot Horvātijā izsniegtas vīzas. Slovēnijas iestādes nosūtīja Horvātijas iestādēm pieprasījumu uzņemt šīs personas, jo Horvātija bija dalībvalsts, kura ir atbildīga par viņu starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšanu saskaņā ar Dublinas III regulas 12. panta 2. punktu. Horvātija izpildīja šo lūgumu. Tomēr Sīrijas valstspiederīgās grūtniecības dēļ attiecīgo personu pārsūtīšana bija jāatliek līdz bērna piedzimšanai. Pēc tam ieinteresētās personas iebilda pret viņu pārsūtīšanu uz Horvātiju, pamatojoties uz to, ka tas varētu negatīvi ietekmēt Sīrijas valstspiederīgās veselības stāvokli (jo viņai bija bijusi riska grūtniecība un pēc dzemdībām viņa cieta no garīgās veselības traucējumiem), kas var ietekmēt arī jaundzimušā intereses, un ka viņi Horvātijā esot bijuši rasistiski motivētas vardarbības upuri. Īpaši ņemot vērā Sīrijas valstspiederīgās veselības stāvokli, Tiesa lietu izskatīja steidzamības tiesvedībā.

Vispirms Tiesa piekrita, ka jautājums par to, vai dalībvalsts var piemērot diskrecionāro klauzulu, nav tikai valsts tiesību jautājums, kas jāinterpretē šīs dalībvalsts konstitucionālajai tiesai, bet gan Savienības tiesību interpretācijas jautājums LESD 267. panta izpratnē.

Tiesa, papildinādama savu judikatūru, kas izriet no sprieduma ***N. S.* u.c.** [48], atzina, ka pat tad, ja nav pamatotu iemeslu uzskatīt, ka dalībvalstī, kurai jāizskata patvēruma pieteikums, pastāv sistēmiski trūkumi, pieteikuma iesniedzēja pārsūtīšana ir īstenojama tikai tādos apstākļos, kad var tikt izslēgts, ka šī pārsūtīšana varētu radīt patiesu un pierādītu risku, ka šī persona cietīs no necilvēcīgas vai pazemojošas attieksmes, kas ir aizliegta ar Pamattiesību hartas 4. pantu. Tiesa piebilda, ka šāda attieksme būtu patvēruma meklētāja pārsūtīšana, ja patvēruma meklētāja ar īpaši smagu psihisku vai fizisku saslimšanu pārsūtīšana izraisa patiesu risku un pierāda būtisku un nelabojamu šīs personas veselības stāvokļa pasliktināšanos. Tiesa uzskatīja, ka pārsūtītājas dalībvalsts iestādēm – un attiecīgajā gadījumā tās tiesām – ir jākliedē jebkādas pamatotas šaubas attiecībā uz ietekmi, kāda pārsūtīšanai būs uz attiecīgās personas veselības stāvokli, veicot nepieciešamos piesardzības pasākumus, lai tās pārsūtīšana notiktu apstākļos, kas ļauj atbilstoši un pietiekami aizsargāt šo veselības stāvokli. Gadījumā, kad ar veiktajiem piesardzības pasākumiem nav pietiekami, ņemot vērā īpaši smago attiecīgā patvēruma meklētāja saslimšanu, lai nodrošinātu, ka viņa pārsūtīšana neizraisīs patiesi būtisku un neatgriezenisku viņa veselības stāvokļa pasliktināšanos, attiecīgās dalībvalsts iestādēm ir jāaptur šīs personas pārsūtīšanas izpilde uz tik ilgu laiku, kamēr tās veselības stāvoklis nekļūst atbilstošs šādai pārsūtīšanai. Turklāt, ja dalībvalsts uzzina, ka attiecīgā patvēruma meklētāja veselības stāvoklis drīzumā neuzlabosies vai ka procedūras ilgāka apturēšana var pasliktināt šīs personas veselības stāvokli, tā var izvēlēties pati izskatīt pieteikumu, izmantojot "diskrecionāro klauzulu". Tomēr Tiesa šajā ziņā secināja, ka Dublinas III regulas 17. panta 1. punkts, to lasot kopā ar Hartas 4. pantu, – tādā situācijā, kāda ir pamatlietā, – nav interpretējams tādējādi, ka tas nozīmētu šīs dalībvalsts pienākumu šādu normu piemērot. Līdz ar to gadījumā, kad konkrētā patvēruma meklētāja veselības stāvoklis neļauj uzņēmējai dalībvalstij veikt viņa pārsūtīšanu, pirms beidzies sešu mēnešu termiņš, kas paredzēts Dublinas III regulas 29. panta 1. punktā, atbildīgā dalībvalsts ir atbrīvota no pienākuma uzņemt šo personu un šī atbildība tad tiek pārnesta uz pirmo dalībvalsti.

48/ Tiesas spriedums, 2011. gada 21. decembris, ***N. S.* u.c.** (C-411/10 un C-493/10, EU:C:2011:865).

2017. gada 7. marta spriedumā ***X* un *X*** (C-638/16 PPU, EU:C:2017:173) steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā Tiesas virspalāta lēma par *dalībvalsts pienākumiem gadījumā, kad tā ir saņēmusi vīzas pieteikumu atbilstoši Vīzu kodeksa* [49] *25. panta 1. punkta a) apakšpunktam, kurš ticis iesniegts tās diplomātiskajā pārstāvniecībā trešajā valstī ar mērķi pēc ierašanās šajā dalībvalstī iesniegt starptautiskās aizsardzības pieteikumu*. Šajā gadījumā pāris, kas bija Sīrijas valstspiederīgie, un viņu trīs nepilngadīgie bērni, kuri dzīvoja Sīrijā, bija iesnieguši humanitārās vīzas pieteikumus Beļģijas vēstniecībā Libānā, pēc tam atgriežoties Sīrijā. Šo pieteikumu mērķis bija iegūt vīzas ar ierobežotu teritoriālo derīgumu, lai ģimene varētu pamest Sīriju un vēlāk iesniegt patvēruma pieteikumu Beļģijā. Prasītāji tostarp norādīja uz drošības situācijas pasliktināšanos Sīrijā, kā arī faktu, ka tos var vajāt par viņu piederību pareizticīgo kristiešu kopienai. Viņu pieteikumi tika noraidīti, un iesniedzējtiesa, kas izskatīja šī noraidījuma pārsūdzību, uzdeva jautājumu par dalībvalstu rīcības brīvību šajā sakarā, it īpaši ņemot vērā saistības, kas izriet no Hartas, it īpaši no tās 4. un 18. panta.

Tiesa vispirms atgādināja, ka Vīzu kodekss ir izstrādāts, lai izsniegtu vīzas ar tiesībām uzturēties dalībvalstu teritorijā uz laiku, kas nav ilgāks par 90 dienām jebkurā 180 dienu laikposmā. Tomēr ir acīmredzams, ka sīriešu ģimenes vīzas pieteikumu mērķis ir atšķirīgs no īstermiņa vīzas mērķa, jo viņi bija iecerējuši lūgt patvērumu Beļģijā tūlīt pēc ierašanās šajā dalībvalstī un saņemt uzturēšanās atļaujas, kuru derīguma termiņš nav ierobežots līdz 90 dienām. Līdz ar to Tiesa uzskatīja, ka, lai arī šie pieteikumi bija formāli iesniegti, pamatojoties uz Vīzu kodeksu, tie neietilpst tā piemērošanas jomā. Turklāt, tā kā līdz šai dienai Savienības likumdevējs nav pieņēmis nevienu tiesību aktu par nosacījumiem, ar kādiem dalībvalstis izsniedz vīzas vai ilgtermiņa uzturēšanās atļaujas trešo valstu valstspiederīgajiem humānu apsvērumu dēļ, uz šādiem pieteikumiem attiecas vienīgi valsts tiesības. Tādēļ, tā kā šī situācija nav reglamentēta Savienības tiesībās, Hartas noteikumi uz to neattiecas.

Tiesa piebilda, ka pretējs secinājums nozīmētu ļaut trešo valstu valstspiederīgajiem iesniegt vīzas pieteikumus nolūkā iegūt starptautisko aizsardzību dalībvalstī pēc to izvēles, kas apdraudētu ar Dublinas III regulu izveidotās sistēmas vispārējo struktūru. Turklāt šāds pretējs secinājums nozīmētu arī dalībvalstu pienākumu, pamatojoties uz Vīzu kodeksu, faktiski ļaut šādiem valstspiederīgajiem iesniegt pieteikumus par starptautisko aizsardzību trešās valsts teritorijā esošās dalībvalstu diplomātiskajās pārstāvniecībās. Tomēr Savienības tiesību aktos, kas reglamentē starptautiskās aizsardzības pieteikumu procedūras, šāds pienākums nav paredzēts, un, gluži pretēji, no to piemērošanas jomas ir izslēgti pieteikumi, kas iesniegti dalībvalstu pārstāvniecībās.

Spriedums ***Al Chodor* u.c.** (C-528/15, EU:C:2017:213), kas pasludināts 2017. gada 15. martā, attiecas uz to *objektīvo kritēriju jēdzienu, ar kuriem tiek pamatoti iemesli uzskatīt, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs, kam tiek piemērota pārsūtīšanas procedūra, varētu aizbēgt*. Šis jēdziens ir minēts Dublinas III regulas 2. panta n) punktā, kurā ir definēta "bēgšanas iespējamība". Saskaņā ar šīs regulas 28. panta 2. punktu būtiska bēgšanas riska pastāvēšanas gadījumā ir ļauts aizturēt starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju, bet, balstoties uz individuālu izvērtējumu un tiktāl, ciktāl aizturēšana ir samērīga, un ja nav iespējams efektīvi piemērot citus, mazāk ierobežojošus līdzekļus.

Šajā gadījumā divi Irākas valstspiederīgie tika pakļauti policijas pārbaudei Čehijas Republikā, kuras rezultātā, veicot meklēšanu *Eurodac* datubāzē, izrādījās, ka viņi ir iesnieguši patvēruma pieteikumus Ungārijā. Līdz viņu pārsūtīšanai uz šo dalībvalsti attiecīgās personas tika aizturētas sakarā ar bēgšanas risku. Tomēr šī aizturēšana tika atzīta par prettiesisku, pamatojot ar to, ka Čehijas tiesību aktos nav noteikti objektīvi kritēriji, kas ļautu izvērtēt bēgšanas iespējamību.

49/ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 810/2009 (2009. gada 13. jūlijs), ar kuru izveido Kopienas Vīzu kodeksu (Vīzu kodekss) (OV 2009, L 243, 1. lpp., un labojums – OV 2013, L 154, 10. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 610/2012 (2013. gada 26. jūnijs) (OV 2013, L 182, 1. lpp.).

Tiesa atgādināja, ka, lai gan regulām parasti ir tieša iedarbība valstu tiesību sistēmās, tomēr dažu no to noteikumiem īstenošanai dalībvalstīm var būt jānosaka piemērošanas pasākumi. Tā tas ir ar Dublinas III regulas 2. panta n) punktu, kurā ir tieši prasīts, ka minētajiem objektīvajiem kritērijiem ir jābūt "tiesību aktos noteiktiem". Tiesa tādēļ nolēma, ka šo kritēriju izstrāde ir valsts tiesību jautājums, ciktāl šie kritēriji ir jānosaka vispārpiemērojamā saistošā tiesību normā, un ka šādas tiesību normas neesamība izraisa šīs regulas 28. panta 2. punkta nepiemērojamību. Tiesa šajā ziņā uzsvēra, ka nav pietiekami tikai ar pastāvīgo judikatūru, kas pieļauj konsekventu administratīvo praksi.

Lai nonāktu pie šī secinājuma, Tiesa īpaši uzsvēra, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju aizturēšana ir nopietns viņu tiesību uz brīvību, kas paredzētas Hartas 6. pantā, aizskārums. Tādēļ šādai aizturēšanai ir jāpiemēro prasība, lai būtu ievērotas stingras garantijas, proti, lai būtu juridiskais pamats, skaidrība, paredzamība, pieejamība un aizsardzība pret patvaļu. Tomēr šīm prasībām var atbilst tikai vispārpiemērojama tiesību norma. Proti, ar šādu normu saistoši un iepriekš zināmā veidā tiek ierobežota valsts iestāžu novērtējuma brīvība, izvērtējot katra konkrētā gadījuma apstākļus. Turklāt saistošā normā ietverti kritēriji ir visatbilstošākie, lai veiktu minēto iestāžu novērtējuma brīvības ārējo pārbaudi ar mērķi aizsargāt pieteikuma iesniedzējus pret patvaļīgu brīvības atņemšanu.

Spriedumos ***Mengesteab*** (C-670/16, EU:C:2017:587) un ***Shiri*** (C-201/16, EU:C:2017:805) Tiesas virspalāta nolēma, pirmkārt, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanas un atpakaļuzņemšanas procedūras ir jāveic, ievērojot vairākus obligātus termiņus, un, otrkārt, ka šo termiņu mērķis ir reglamentēt šīs procedūras un tie arī palīdz noteikt, kura dalībvalsts ir atbildīga par pieteikuma izskatīšanu, lai par to ievērošanu varētu vērsties tiesā.

Precīzāk, pirmajā lietā *Mengesteab*, kurai tika piemērota paātrinātā tiesvedība, spriedumā, kas tika pasludināts 2017. gada 26. jūlijā, Tiesa sniedza paskaidrojumus *par Dublinas III regulas 21. panta 1. punktā paredzētajiem termiņiem attiecībā uz pieprasījuma par uzņemšanu iesniegšanu*. Minētajā pantā ir noteikts, ka, ja šāds pieprasījums netiek iesniegts trīs mēnešu laikā no dienas, kad iesniegts starptautiskās aizsardzības pieteikums, vai gadījumā, ja *Eurodac* ir atrasti dati – divu mēnešu laikā no minēto datu atrašanas brīža, atbildību par patvēruma pieteikuma izskatīšanu uzņemas dalībvalsts, kurā aizsardzības pieteikums ticis iesniegts. Šajā gadījumā 2015. gada septembrī Eritrejas valstspiederīgais bija lūdzis patvērumu Vācijas iestādēm, kuras izdeva reģistrācijas apliecību, ņemot vērā, ka Vācijas tiesībās šajā aspektā ir nošķirta patvēruma pieprasīšanas procedūra, kurā izdod šādu apliecību, un oficiāla pieteikuma par patvēruma piešķiršanu iesniegšana. Prasītāja apliecību, tās kopiju vai tajā ietverto būtisko informāciju Vācijas kompetentās iestādes saņēma vēlākais 2016. gada janvārī, un 2016. gada jūlijā attiecīgā persona beidzot varēja iesniegt patvēruma pieteikumu. Tomēr, tā kā meklēšanas rezultāti sistēmā *Eurodac* uzrādīja, ka viņam Itālijā bija noņemti pirkstu nospiedumi, Vācijas iestādes 2016. gada augustā lūdza Itālijas iestādēm viņu uzņemt. Tādējādi, lai gan prasītāja apliecību kompetentā iestāde bija saņēmusi vairāk nekā trīs mēnešus pirms pieteikuma par uzņemšanu iesniegšanas, viņa patvēruma pieteikums oficiāli tika iesniegts mazāk nekā trīs mēnešus iepriekš. 2016. gada novembrī beidzot tika uzdots veikt prasītāja pārsūtīšanu uz Itāliju.

Pirmkārt, attiecībā uz Dublinas III regulas 21. panta 1. punktā noteikto termiņu neievērošanas sekām Tiesa norādīja, ka lēmums par pārsūtīšanu uz dalībvalsti, kas nav tā dalībvalsts, kurā tika iesniegts starptautiskās aizsardzības pieteikums, nevar tikt pieņemts pēc šo termiņu beigām. Turpinājumā tā nosprieda, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs tiesvedībā par lēmumu par viņa pārsūtīšanu var atsaukties uz šajā pantā noteiktā termiņa izbeigšanos, pat ja dalībvalsts, kas saņēmusi pieprasījumu, joprojām ir gatava viņu uzņemt. Līdz ar to tiesa, kurai jāizskata prasība, var pārliecināties, ka apstrīdētais pārsūtīšanas lēmums ir pieņemts, pareizi piemērojot uzņemšanas procedūru.

Otrkārt, attiecībā uz saikni starp Dublinas III regulas 21. panta 1. punkta pirmajā un otrajā daļā paredzētajiem termiņiem Tiesa norādīja, ka uzņemšanas pieprasījums nevar tikt pamatoti iesniegts vēlāk kā trīs mēnešus pēc starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanas, pat ja šis pieprasījums ir iesniegts mazāk nekā divu mēnešu laikā, skaitot no *Eurodac* datu atrašanas brīža. Proti, šo datu saņemšana nav pamats pārsniegt trīs mēnešu termiņu uzņemšanas pieprasījuma iesniegšanai pēc tam, kad ir iesniegts pieteikums par starptautisko aizsardzību.

Treškārt, attiecībā uz brīdi, kad sākas trīs mēnešu termiņš, proti, starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniegšanas brīdi Dublinas III regulas 20. panta 2. punkta izpratnē, Tiesa nosprieda, ka šis pieteikums ir uzskatāms par iesniegtu, kad iestāde, kas atbildīga par minētajā regulā paredzēto pienākumu izpildi, ir saņēmusi rakstveida dokumentu, ko izdevusi valsts iestāde un kurā apliecināts, ka trešās valsts valstspiederīgais ir lūdzis starptautisko aizsardzību, un attiecīgā gadījumā, ja šī iestāde ir saņēmusi tikai galveno šajā dokumentā ietverto informāciju. Proti, lai efektīvi varētu uzsākt atbildīgās dalībvalsts noteikšanas procedūru, kompetentajai iestādei ir jābūt skaidri informētai par to, ka trešās valsts valstspiederīgais ir iesniedzis starptautiskās aizsardzības pieteikumu, taču šim nolūkam sagatavotajam rakstveida dokumentam nav nepieciešama konkrēti noteikta forma vai atbilstoši papildu elementi šajā regulā noteikto kritēriju piemērošanai vai *a fortiori* starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanai pēc būtības. Šajā procedūras posmā nav arī nepieciešams, lai jau būtu notikusi personiska saruna.

Otrajā lietā, kurā 2017. gada 25. oktobrī tika pasludināts spriedums ***Shiri***, Tiesa sniedza precizējumus par termiņiem, kas noteikti Dublinas III regulas 29. panta 1. un 2. punktā, kuri attiecas uz lēmumu par starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja pārsūtīšanu. Šajā pantā īpaši ir paredzēts, ka, ja pārsūtīšana nenotiek sešu mēnešu termiņā no dienas, kad pieprasījumu saņēmusī dalībvalsts akceptējusi attiecīgās personas uzņemšanas vai atpakaļuzņemšanas pieprasījumu vai kad ir pieņemts galīgais lēmums par apelāciju vai pārskatīšanu, ja tam ir bijusi apturoša iedarbība, atbildība pāriet uz pieprasījuma iesniedzēju dalībvalsti. Pamatlietā Irānas valstspiederīgais iebilda pret viņa pieteikuma par starptautisko aizsardzību noraidījumu Austrijā un viņa pārsūtīšanu uz Bulgāriju, kur viņš iepriekš bija iesniedzis šādu lūgumu. 2015. gada martā Austrijas iestādes Bulgārijas iestādēm pieprasīja viņa atpakaļuzņemšanu, kuras piekrita šim lūgumam. 2015. gada jūlijā tika uzdots veikt pārsūtīšanu uz Bulgāriju. Tomēr, tā kā šī pārsūtīšana netika veikta sešu mēnešu laikā, attiecīgā persona uzskatīja, ka Austrijas Republika ir kļuvusi par atbildīgo dalībvalsti.

Uz iesniedzējtiesas uzdoto jautājumu par to, vai ar to, ka ir beidzies sešu mēnešu termiņš, ir pietiekami, lai rastos šāda atbildības pāreja starp dalībvalstīm, Tiesa vispirms norādīja, ka, ja pārsūtīšana netiek veikta šajā termiņā, atbildība par starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu pilnībā pāriet uz pieprasījumu iesniegušo dalībvalsti un nav vajadzīgs, lai atbildīgā dalībvalsts atteiktos uzņemt vai uzņemtu atpakaļ attiecīgo personu.

Vēl Tiesa uzskatīja, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējam ir jābūt pieejamam efektīvam un ātram tiesību aizsardzības līdzeklim, kas viņam ļauj atsaukties uz šī sešu mēnešu termiņa beigšanos, neatkarīgi no tā, vai tas ir noticis pirms vai pēc lēmuma par pārsūtīšanu pieņemšanas. Proti, atšķirībā no termiņiem, kuros ir jāiesniedz uzņemšanas pieprasījums (kā tas bija lietā *Mengesteab*), ar Dublinas III regulas 29. pantā noteiktajiem termiņiem ir paredzēts reglamentēt ne tikai pārsūtīšanas lēmuma pieņemšanu, bet arī tā izpildi. Tādēļ tie var beigties pēc minētā lēmuma pieņemšanas. Šajā gadījumā saskaņā ar Austrijas tiesību aktiem piešķirtās tiesības atsaukties uz apstākļiem, kas radušies pēc pārsūtīšanas lēmuma pieņemšanas, saistībā ar prasību par šo lēmumu atbilst pienākumam nodrošināt ātru un efektīvu tiesisko aizsardzību, kas tostarp paredzēta Hartas 47. pantā.

1.3. Starptautiskā aizsardzība migrācijas krīzes gadījumā

2017. gada 26. jūlijā pasludinātajos spriedumos ***Jafari*** (C-646/16, EU:C:2017:586) un ***A.S.*** (C-490/16, EU:C:2017:585), no kuriem pirmais tika taisīts paātrinātajā tiesvedībā, bet otrais – izskatīts prioritārā kārtībā, Tiesas virspalātai bija jānosaka, vai *nepieredzēti liela skaita trešo valstu valstspiederīgo, kuri vēlas saņemt starptautisko aizsardzību, ierašanās var ietekmēt noteikumus par vīzu izsniegšanu un tās dalībvalsts noteikšanu, kura ir atbildīga par starptautiskās*

aizsardzības pieteikumu izskatīšanu. Pamatlietās afgāņu ģimene un Sīrijas valstspiederīgais bija šķērsojuši robežu starp Serbiju un Horvātiju. Horvātijas iestādes bija organizējušas to nogādāšanu līdz Slovēnijas robežai, lai palīdzētu tiem doties uz citām dalībvalstīm noļūkā iesniegt starptautiskās aizsardzības pieteikumus. Afgāņu ģimene bija iesniegusi patvēruma pieteikumus Austrijā, savukārt Sīrijas valstspiederīgais to bija izdarījis Slovēnijā. Tomēr Slovēnijas iestādes pieprasīja Horvātijas iestādēm uzņemt Sīrijas valstspiederīgo, jo saskaņā ar Dublinas III regulas 13. panta 1. punktu atbildīga ir tā dalībvalsts, kuras ārējo robežu persona bija nelikumīgi šķērsojusi. Austrijas iestādes savukārt bija nosūtījušas Horvātijas iestādēm pieprasījumu uzņemt afgāņu ģimeni, pamatojoties uz tās pašas regulas 21. pantu. Tā kā afgāņu ģimene un Sīrijas valstspiederīgais apstrīdēja to starptautiskās aizsardzības pieteikumu noraidīšanu un lēmumu viņus pārsūtīt uz Horvātiju, attiecīgās valstu tiesas uzdeva Tiesai jautājumu par iekšējo saikni starp attiecīgajām Dublinas III regulas normām.

Spriedumā ***Jafari*** Tiesa vispirms atbildēja uz jautājumu par to, vai apstāklis, ka Horvātijas iestādes ir pieļāvušas, ka tās teritorijā ieceļo personas, kuras vēlas šķērsot šo dalībvalsti, lai iesniegtu starptautiskās aizsardzības pieteikumu citā dalībvalstī, ir pielīdzināms vīzas izsniegšanai Dublinas III regulas 12. panta izpratnē. Šajā ziņā Tiesa nosprieda, ka vīza pēc definīcijas ir "dalībvalsts izdota atļauja vai lēmums", kas "vajadzīgs tranzītam vai ieceļošanai" šajā dalībvalstī vai vairākās dalībvalstīs. Tātad, pirmkārt, vīzas jēdzienā ir atsauce uz tiesību aktu, ko formāli pieņēmusi valsts iestāde, nevis uz vienkāršu pieļaušanu, un, otrkārt, vīza nesakrīt ar uzņemšanu dalībvalsts teritorijā, jo tā ir jāpieprasa, lai šo uzņemšanu atļautu. Tādēļ tas, ka šīs dalībvalsts iestādes ir vienkārši pieļāvušas ielaišanu tās teritorijā, nav pielīdzināms "vīzai". Tiesa piebilda, ka šo secinājumu nemaina fakts, ka šī ielaišana attiecīgajā dalībvalstī norisinājās situācijā, kad ieradās ārkārtīgi liels skaits trešo valstu valstspiederīgo, kuri vēlējās saņemt starptautisko aizsardzību.

Turpinot, spriedumā *Jafari*, tāpat kā spriedumā A.S., Tiesa lēma par Dublinas III regulas 13. panta 1. punktā izmantoto (bet nedefinēto) jēdzienu "nelikumīga šķērsošana". Tā norādīja, ka šī norma ir jāinterpretē tādējādi, ka trešās valsts valstspiederīgais, kam ir ļauts ieceļot pirmās dalībvalsts teritorijā, lai gan viņš neatbilst šajā dalībvalstī principā izvirzītajiem ieceļošanas nosacījumiem, ar nolūku tranzītā doties uz citu dalībvalsti, lai tur iesniegtu starptautiskās aizsardzības pieteikumu, ir uzskatāms par tādu, kurš ir "nelikumīgi šķērsojis" šīs pirmās dalībvalsts robežu. Tiesa uzskatīja, ka tas, ka šī robežšķērsošana ir pieļauta vai atļauta, pārkāpjot piemērojamās normas, vai arī tā ir atļauta, atsaucoties uz humāniem apsvērumiem un šādi atkāpjoties no ieceļošanas nosacījumiem, kas principā ir izvirzīti trešo valstu valstspiederīgajiem, šo robežšķērsošanu nepadara likumīgu. Proti, dalībvalsts, kura, atsaukdamās uz humāniem apsvērumiem, nolemj atļaut savā teritorijā ieceļot trešās valsts valstspiederīgajiem, kuriem nav vīzas un uz kuriem neattiecas atbrīvojums no pienākuma saņemt vīzu, neapšaubot Dublinas III regulas sistēmu, nevar tikt atbrīvota no atbildības par šo personu. Turklāt, kā minēts iepriekš, nav nozīmes apstāklim, ka robežšķērsošana norisinājās situācijā, kad ieradās ārkārtīgi liels skaits trešo valstu valstspiederīgo. Par šo pēdējo aspektu Tiesa it īpaši uzsvēra, ka Savienības likumdevējs ir ņēmis vērā šādas situācijas rašanās risku un tādējādi dalībvalstu rīcībā nodevis instrumentus, ar kuru palīdzību var adekvāti šādā situācijā rīkoties, tomēr neparedzot, ka šādā gadījumā būtu piemērojams kāds īpašs režīms atbildīgās dalībvalsts noteikšanai. It īpaši tas tā ir attiecībā uz dalībvalstīm Dublinas III regulas 17. panta 1. punktā paredzēto iespēju izlemt izskatīt tām iesniegtos starptautiskās aizsardzības pieteikumus, pat ja šāda izskatīšana nav šo valstu pienākums atbilstoši šajā regulā noteiktajiem kritērijiem (diskrecionārā klauzula). Tāpat kā spriedumā ***C. K.* u.c.** (C-578/16 PPU) [50], tā tomēr atgādināja, ka personas, kas lūdz starptautisku aizsardzību, nosūtīšana nedrīkst notikt, ja šī nosūtīšana rada reālu risku, ka attiecīgā persona tiks pakļauta necilvēciskai vai pazemojošai attieksmei Hartas 4. panta izpratnē. Šajā ziņā Tiesa atzina, ka pēc ārkārtīga liela skaita trešo valstu valstspiederīgo, kuri meklē starptautisku aizsardzību, ierašanās šāds risks var rasties saistībā ar atbildīgo dalībvalsti un tādēļ pārsūtīšana uz šo dalībvalsti nevar tikt veikta.

50/ Šis spriedums šajā ziņojumā ir ietverts VIII nodaļas 1. daļas 2. sadaļā "Starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšana".

Tiesa spriedumā ***A.S.*** piemēroja spriedumā *Jafari* izstrādātos principus. Tādēļ tā nolēma, ka, apstrīdot lēmumu par pārsūtīšanu, starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs Dublinas III regulas 27. panta 1. punktā paredzēto tiesību aizsardzības līdzekļu ietvaros var atsaukties uz minētās regulas 13. panta 1. punktā noteiktā atbildības kritērija par nelikumīgu dalībvalsts robežas šķērsošanu kļūdainu piemērošanu. Balstoties uz spriedumu lietā *Ghezelbash* [51], kurā tā nosprieda, ka šāds pieteikuma iesniedzējs atbilstoši tā tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā var atsaukties uz kritērija par vīzas izdošanu kļūdainu piemērošanu, Tiesa norādīja, ka iemesli, kurus tā bija ietvērusi minētajā spriedumā, ir attiecināmi arī uz Dublinas III regulas 13. panta 1. punktā noteikto kritēriju.

Visbeidzot, spriedumā A.S. Tiesa izskatīja arī jautājumu par pārsūtīšanas lēmuma pārsūdzības ietekmi uz, no vienas puses, Dublinas III regulas 13. panta 1. punktā un, no otras puses, šīs pašas regulas 29. panta 2. punktā paredzēto termiņu aprēķināšanu. Tiesa atgādināja, ka šo abu tiesību normu mērķis ir ierobežot laikā dalībvalstij atbilstoši Dublinas III regulai paredzēto atbildību. Piemērojot 13. panta 1. punktu, dalībvalsts atbildība, kuras pamatā ir kritērijs par nelikumīgu robežas šķērsošanu, beidzas divpadsmit mēnešus pēc šīs šķērsošanas brīža un saskaņā ar minēto 29. pantu starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja pārsūtīšana ir jāveic ne vēlāk kā sešu mēnešu laikā no dienas, kad atbildīgā dalībvalsts ir devusi piekrišanu vai ir ticis pieņemts galīgais lēmums par pārsūdzību vai pārskatīšanu, ja tam ir apturoša iedarbība atbilstoši Dublinas III regulas 27. panta 3. punktam.

No vienas puses, Tiesa nosprieda, ka tiesiskās aizsardzības līdzekļa izmantošana, lai pārsūdzētu pārsūtīšanas lēmumu, neietekmē 13. panta 1. punktā noteiktā termiņa aprēķināšanu, kas ir tajā paredzētā kritērija piemērošanas nosacījums. No otras puses, Tiesa atzina, ka 29. panta 1. un 2. punktā noteiktais termiņš sākas tikai no brīža, kad ir pieņemts galīgs lēmums par šo pārsūdzību, tostarp tad, ja tiesa, kuras izskatīšanā ir lieta, ir nolēmusi iesniegt Tiesai lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, ar nosacījumu, ka minētajai pārsūdzībai ir apturoša iedarbība. Proti, šis otrais termiņš attiecas uz pārsūtīšanas lēmuma izpildi un var tikt piemērots tikai tad, kad ir noteikts pārsūtīšanas princips, proti, agrākais, tad, kad pieprasījuma saņēmēja dalībvalsts ir akceptējusi pieprasījumu par uzņemšanu vai uzņemšanu atpakaļ.

Joprojām migrācijas krīzes kontekstā Tiesas virspalāta 2017. gada 6. septembrī pasludināja spriedumu lietā **Slovākija un Un*gārija*/Padome** (C-643/15 un C-647/15, EU:C:2017:631), *ar kuru tā pilnībā noraidīja prasības atcelt Padomes Lēmumu 2015/1601, ar ko nosaka pagaidu pasākumus patvēruma meklētāju obligātajai pārcelšanai* [52]. Lai palīdzētu Itālijai un Grieķijai tikt galā ar milzīgo migrantu pieplūdumu 2015. gada vasarā, Eiropas Savienības Padome, pamatojoties uz LESD 78. panta 3. punktu, pieņēma apstrīdēto lēmumu, kurā bija paredzēta gandrīz 120 000 personu, kurām nepārprotami nepieciešama starptautiska aizsardzība, pārcelšana divu gadu laikā no šīm divām dalībvalstīm uz citām dalībvalstīm. Slovākija un Ungārija, kas bija balsojušas pret šā lēmuma pieņemšanu Padomē, lūdza Tiesu atcelt minēto lēmumu, norādot, pirmkārt, uz iemesliem, kas pierāda, ka tā pieņemšanā bija pieļautas procesuālas kļūdas vai tam bija neatbilstošs juridiskais pamats, un, otrkārt, ka tas nav nedz piemērots migrācijas krīzes novēršanai, nedz arī tam nepieciešams.

Šajā ziņā Tiesa vispirms atzina, ka, lai gan LESD 78. panta 3. punktā ir paredzēts, ka Padome veic tajā minētos pagaidu pasākumus pēc Komisijas priekšlikuma un iepriekš apspriežoties ar Parlamentu, tajā nav nekādas tiešas atsauces uz likumdošanas procedūru. Tādēļ Lēmums 2015/1601 varēja tikt likumīgi pieņemts neleģislatīvā procedūrā, un tādējādi tas ir neleģislatīvs akts. No tā izriet, ka – pretēji tam, ko apgalvoja dalībvalstis prasītājas, – apstrīdētā lēmuma pieņemšanai nebija piemērojamas prasības par valstu parlamentu līdzdalību un Padomes apspriežu un balsojumu atklātumu, jo šīs prasības ir piemērojamas tikai leģislatīviem aktiem. Turklāt Tiesa

51/ Tiesas spriedums, 2016. gada 7. jūnijs, ***Ghezelbash*** (C-63/15, EU:C:2016:409).

52/ Padomes Lēmums (ES) 2015/1601 (2015. gada 22. septembris), ar ko nosaka pagaidu pasākumus starptautiskās aizsardzības jomā Itālijas un Grieķijas labā (OV 2015, L 248, 80. lpp.).

nosprieda, ka Padomei nebija pienākuma vienprātīgi pieņemt apstrīdēto lēmumu, pat ja nolūkā veikt noteiktus grozījumus tai būtu jānovirzās no Komisijas sākotnējā priekšlikuma. Proti, grozīto priekšlikumu Komisija apstiprināja ar divu tās locekļu starpniecību, kurus komisāru kolēģija bija atbilstoši pilnvarojusi, un tas ir atbilstoši LESD 293. panta 2. punkta mērķim aizsargāt Komisijas iniciatīvas pilnvaras.

Tiesa turpinājumā nosprieda, ka, lai gan ir jāatzīst, ka uz LESD 78. panta 3. punkta pamata noteiktie pagaidu pasākumi principā var ietvert atkāpi no leģislatīvo aktu noteikumiem, šādām atkāpēm tomēr ir jābūt ierobežotām attiecībā gan uz to materiālo piemērojamību, gan piemērojamību laikā tādējādi, ka tās aprobežojas ar ātru un efektīvu reaģēšanu uz konkrētu krīzes situāciju, izmantojot pagaidu instrumentu, kas izslēdz to, ka šo pasākumu mērķis vai sekas var būt leģislatīvo aktu pastāvīga un vispārēja aizstāšana vai grozīšana, šādi apejot LESD 78. panta 2. punktā paredzēto parasto likumdošanas procedūru. Tomēr tā atzīmēja, ka apstrīdētajā lēmumā paredzētās atkāpes atbilst šai prasībai, jo, no vienas puses, tās attiecas tikai uz divu gadu termiņu (kuru iespējams pagarināt) un, no otras puses, tās attiecas uz nelielu skaitu starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju Grieķijā vai Itālijā, kuriem ir kāda no šajā lēmumā minētajām valstspiederībām un kuri ir ieradušies vai ieradīsies šajās dalībvalstīs noteiktā laikposmā.

Runājot par samērīguma principu, Tiesa atgādināja, ka Savienības iestādēm ir jādod plaša rīcības brīvība, kad tās veic pasākumus tādās jomās, kurās tām it īpaši ir jāizdara politiska rakstura izvēle un jāveic sarežģīts novērtējums. Līdz ar to šādu pasākumu likumību var ietekmēt tikai kādā no šīm jomām veikta pasākuma acīmredzama nepiemērotība iestāžu noteiktā mērķa sasniegšanai. Šajā lietā Tiesa konstatēja, ka apstrīdētajā lēmumā paredzētais pārcelšanas mehānisms nav uzskatāms par pasākumu, kas ir acīmredzami nepiemērots, lai sasniegtu tā mērķi, proti, atvieglot patvēruma sistēmas Itālijā un Grieķijā, kuras ir smagi skāris bēgļu masveida pieplūdums 2015. gadā. Tādēļ Padome tai šajā ziņā piešķirtās rīcības brīvības ietvaros varēja pamatoti uzskatīt, ka pārcelto personu sadales saistošais raksturs ir nepieciešams, ņemot vērā īpašo ārkārtas situāciju, kurā apstrīdētais lēmums bija jāpieņem. Jebkurā gadījumā lēmuma spēkā esamība nevar tikt apšaubīta, pamatojoties uz tādiem retrospektīviem novērtējumiem par tā iedarbīguma pakāpi kā nelielais atbilstoši šim lēmumam veikto pārcelšanas gadījumu skaits, jo to var izskaidrot ar vairākiem faktoriem, kurus Padome nevarēja paredzēt lēmuma pieņemšanas brīdī, tostarp dažu dalībvalstu atteikšanos sadarboties.

Turklāt Tiesa norādīja, ka, pieņemot apstrīdēto lēmumu, Padomei bija jāīsteno solidaritātes un taisnīga atbildības sadalījuma starp dalībvalstīm princips, tostarp finansiālo seku ziņā, kas, īstenojot Savienības kopējo patvēruma politiku, ir piemērojams, pamatojoties uz LESD 80. pantu. Tāpēc Padome nav pieļāvusi acīmredzamu kļūdu vērtējumā, uzskatot, ka tai, ņemot vērā situācijas īpašo ārkārtējo raksturu, pamatojoties uz LESD 78. panta 3. punktu, lasītu kopā ar LESD 80. pantu, ir jāveic pagaidu pasākumi, nosakot saistošu pārcelšanas mehānismu.

Visbeidzot Tiesa precizēja, ka, ja atbilstoši vienas no dalībvalstīm, kas iestājušās lietā, argumentācijai attiecīgajai pārcelšanai būtu jābūt strikti piesaistītai nosacījumiem par kulturālu vai lingvistisku saišu pastāvēšanu starp katru starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju un pārcelšanas mērķa dalībvalsti, tas nozīmētu, ka šo pieteikumu iesniedzēju sadale starp visām dalībvalstīm, ievērojot no LESD 80. panta izrietošo solidaritātes principu, un tādējādi – saistoša pārcelšanas mehānisma noteikšana – būtu neiespējama. Katrā ziņā apsvērumi, kuri ir saistīti ar starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzēju etnisko izcelsmi, nevar tikt ņemti vērā, jo tie acīmredzami ir pretrunā Savienības tiesībām, it īpaši Hartas 21. pantam. Proti, sistēma, kas tika izveidota ar Dublinas III regulu, ir balstīta uz objektīviem kritērijiem, nevis uz starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja izteiktām vēlmēm.

2. IMIGRĀCIJAS POLITIKA

Spriedumā ***Fahimian*** (C-544/15, EU:C:2017:255), kas pasludināts 2017. gada 4. aprīlī, Tiesas virspalātai bija jāinterpretē *"valsts drošības apdraudējuma" jēdziens Direktīvas 2004/114 par nosacījumiem attiecībā uz trešo valstu pilsoņu uzņemšanu studiju nolūkā* [53] *6. panta 1. punkta d) apakšpunkta izpratnē un jāprecizē dalībvalstīm šajā nolūkā paredzētās rīcības brīvības tvērums*. Saskaņā ar šo normu dalībvalstis pārbauda, vai nepastāv ar sabiedrisko kārtību, sabiedrisko drošību vai sabiedrības veselību saistīti iemesli, kas var pamatot šāda valstspiederīgā uzņemšanas atteikumu. Prasītājai pamatlietā, Irānas pilsonei, bija maģistra grāds informācijas tehnoloģiju zinātnēs, ko bija piešķīrusi universitāte, uz kuru attiecas Savienības ierobežojošie pasākumi atbalsta, ko tā sniedz Irānas valdībai, it īpaši militārajā jomā, dēļ. Viņai tika piešķirta stipendija kādā Vācijas universitātē, lai tur studētu doktorantūrā mobilo sistēmu drošības programmā, taču studiju vīza viņai tika atteikta. Viņa pēc tam šo atteikumu apstrīdēja Vācijas iesniedzējtiesā. Vācijas iestādes pamatoja šo atteikumu ar uzskatu, ka zināšanas, ko šī persona varētu iegūt pētījumu procesā, varētu vēlāk tikt izmantotas Irānā ļaunprātīgos nolūkos (piemēram, konfidenciālas informācijas vākšanā rietumvalstīs, iekšējām represijām vai, vispārīgi, saistībā ar cilvēktiesību pārkāpumiem).

Vaicāta par Direktīvas 2004/114 interpretāciju, Tiesa atzina, ka valsts kompetentajām iestādēm, kuras saņēmušas no trešās valsts valstspiederīgā vīzas pieteikumu studiju nolūkiem, ir plaša novērtējuma brīvība, lai, ņemot vērā visu atbilstošo informāciju, kas raksturo šī valstspiederīgā situāciju, pārbaudītu, vai šis pēdējais minētais rada kaut vai tikai potenciālu valsts drošības apdraudējumu. Tādējādi šajā novērtējumā var tikt ņemta vērā ne tikai pieteikuma iesniedzēja personīgā rīcība, bet arī citi elementi, kas tostarp ir saistīti ar viņa profesionālo pieredzi.

Tiesa turklāt arī atzina, ka Direktīvas 2004/114 6. panta 1. punkta d) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas neliedz valsts kompetentajām iestādēm atteikties uzņemt attiecīgās dalībvalsts teritorijā trešās valsts valstspiederīgo, kas ir ieguvis diplomu kādā no universitātēm, uz kurām attiecas Savienības ierobežojošie pasākumi to būtiskas saistības ar Irānas valdību militārajā vai ar to saistītās jomās dēļ, un kas šajā dalībvalstī paredz veikt pētījumus valsts drošībai sensitīvā jomā, ja šo iestāžu rīcībā esošie elementi ļauj uzskatīt, ka šīs personas šajos pētījumos gūtās zināšanas var tikt vēlāk izmantotas valsts drošībai pretējiem mērķiem. Attiecībā uz tiesas kontroli pār valsts varas iestāžu rīcības brīvību šajā ziņā Tiesa nosprieda, ka, lai gan šāda kontrole būtībā ir ierobežota tikai ar acīmredzamu kļūdu konstatēšanu, tai ir jāattiecas arī uz procesuālo garantiju ievērošanu. Tādējādi valsts tiesai ir jāpārliecinās, vai uzņemšanas atteikuma lēmums ir balstīts uz pienācīgu pamatojumu un vai tam ir pietiekami pārliecinošs faktiskais pamats.

53/ Padomes Direktīva 2004/114/EK (2004. gada 13. decembris) par nosacījumiem attiecībā uz trešo valstu pilsoņu uzņemšanu studiju, skolēnu apmaiņas, prakses vai stažēšanās, nesaņemot atalgojumu, vai brīvprātīga darba nolūkā (OV 2004, L 375, 12. lpp.).

IX. TIESU IESTĀŽU SADARBĪBA CIVILLIETĀS

1. REGULAS NR. 44/2001 UN NR. 1215/2012 PAR JURISDIKCIJU UN SPRIEDUMU ATZĪŠANU UN IZPILDI CIVILLIETĀS UN KOMERCLIETĀS

Spriedumā ***Nogueira* u.c.** (C-168/16 un C-169/16, EU:C:2017:688), kas pasludināts 2017. gada 14. septembrī, Tiesa interpretēja *jēdzienu "vieta, kur darbinieks pastāvīgi veic darbu" Regulas 44/2001* [54] *19. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē, lai noteiktu, kurās tiesās var vērsties aviosabiedrības apkalpes locekļi*. Seši prasītāji pamatlietā ir apkalpes locekļi, kas strādā vai ir nodoti Ryanair, Īrijā dibinātas sabiedrības, rīcībā. Visi viņu darba līgumi bija sagatavoti angļu valodā, tiem bija piemērojamas Īrijas tiesības un tajos bija ietverta jurisdikcijas noteikšanas klauzula, piešķirot jurisdikciju Īrijas tiesām. Šajos līgumos bija paredzēts, ka attiecīgo darbinieku sniegtie pakalpojumi tiek uzskatīti par sniegtiem Īrijā, jo šie pienākumi tiek izpildīti lidmašīnās, kas reģistrētas šajā dalībvalstī. Tomēr ar šiem līgumiem kā darbinieku "mājas bāze" bija noteikta Šarleruā [*Charleroi*] (Beļģija) lidosta. Savu darba dienu tie sāka un beidza šajā lidostā, un viņiem bija līgumisks pienākums dzīvot ne vairāk kā vienas stundas attālumā no viņu "mājas bāzes". Nolūkā pārbaudīt savu jurisdikciju izskatīt pamatlietu Beļģijas tiesa, kurā bija vērsušies prasītāji, vaicāja Tiesai, kā šādos apstākļos interpretēt jēdzienu "vieta, kur darbinieks pastāvīgi veic darbu" Regulas Nr. 44/2001 izpratnē. Konkrēti, tā jautāja Tiesai, vai šis jēdziens varētu tikt pielīdzināts jēdzienam "mājas bāze" Regulas Nr. 3922/91 [55] izpratnē civilās aviācijas jomā. Pēdējais minētais jēdziens minētajā regulā ir definēts kā vieta, no kuras apkalpes locekļi sistemātiski sāk savu darba dienu un to pabeidz šajā vietā, organizējot tajā savu ikdienas darbu, un kuras tuvumā darba līguma izpildes laikposmā ir darba ņēmēju dzīvesvieta, un kur tie ir gaisa pārvadātāja rīcībā.

Vispirms Tiesa atgādināja, ka attiecībā uz strīdiem par darba līgumiem Savienības tiesību normu par jurisdikciju mērķis ir aizsargāt vājāko līgumslēdzēju pusi, ļaujot darba ņēmējam iesūdzēt savu darba devēju tajā tiesā, kuru tas uzskata par tuvāko savām interesēm. Turpinājumā Tiesa norādīja, ka, ja valsts tiesa nepārprotami nevar noteikt "vietu, kur darbinieks pastāvīgi veic darbu", tai, lai pārbaudītu savu pašas jurisdikciju, ir jānosaka "vieta, no kuras" šis darbinieks galvenokārt īsteno savus pienākumus pret savu darba devēju. Nosakot šo konkrēto vietu, valsts tiesai ir jāatsaucas uz pierādījumu kopumu (netiešās pierādīšanas metode), tostarp arī vietu, kur tiek novietoti gaisa kuģi, uz kuriem parasti tiek veikts darbs. Līdz ar to jēdziens "vieta, kurā vai no kuras darbinieks pastāvīgi veic darbu", nevar tikt pielīdzināts nevienam citam Savienības tiesību aktos izmantotajam jēdzienam, izņemot Regulu Nr. 44/2001, un it īpaši saistībā ar darbiniekiem, kas ir aviosabiedrības apkalpes locekļi vai ir nodoti tās rīcībā, – jēdzienam "mājas bāze" Regulas Nr. 3922/91 izpratnē. Regulā Nr. 44/2001 nav atsauces uz Regulu Nr. 3922/91, un tai ir citi mērķi, proti, pēdējās minētās mērķis ir saskaņot tehniskās prasības un administratīvo procedūru civilās aviācijas jomā.

Tādēļ Tiesa uzsvēra, ka "mājas bāzes" jēdziens tomēr ir būtiska norāde, lai noteiktu "vietu, kur darbinieks pastāvīgi veic darbu". Tiesa uzskata, ka tikai tādā gadījumā, kad, ņemot vērā katras lietas faktiskos apstākļus, prasības būtu ciešāk saistītas ar citu vietu, kas nav "mājas bāze", pēdējā minētā nebūtu atbilstoša, lai noteiktu "vietu, kur darbinieki pastāvīgi veic darbu".

54/ Padomes Regula (EK) Nr. 44/2001 (2000. gada 22. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (OV 2001, L 12, 1. lpp.).

55/ Padomes Regula (EEK) Nr. 3922/91 (1991. gada 16. decembris) par tehnisko prasību un administratīvo procedūru saskaņošanu civilās aviācijas jomā (OV 1991, L 373, 4. lpp.), kas grozīta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1899/2006 (2006. gada 12. decembris) (OV 2006, L 377, 1. lpp.).

Citā lietā par kompetentās tiesas noteikšanu Tiesas virspalāta 2017. gada 17. oktobrī pasludināja spriedumu ***Bolagsupplysningen* un *Ilsjan*** (C-194/16, EU:C:2017:766) par Regulas Nr. 1215/2012 [56] 7. panta 2. punkta piemērošanu. Šajā regulā ir ietverta īpašās jurisdikcijas norma neatļautu darbību, deliktu vai kvazideliktu jomā, atbilstoši kurai atbildētāju var iesūdzēt tās dalībvalsts tiesās, kur iestājies vai var iestāties notikums, kas rada kaitējumu. Šajā lietā Tiesa sniedza precizējumus par *kaitējuma rašanās vietas identificēšanu attiecībā uz apgalvotu juridiskās personas personisko tiesību pārkāpumu internetā*. Šajā lietā prasītāja, atbilstoši Igaunijas tiesībām dibināta sabiedrība, bija cēlusi Igaunijas tiesā prasību pret atbilstoši Zviedrijas tiesībām dibinātu sabiedrību. Šīs prasības priekšmets bija labot pēdējās minētās interneta vietnē publicētu, iespējams, nepatiesu informāciju, dzēst šajā vietnē atrodamos, ar to saistītos komentārus diskusiju forumā un atlīdzināt šai sakarā nodarīto kaitējumu. Tādēļ tika uzdots jautājums par to, vai Igaunijas tiesām bija jurisdikcija, pamatojoties uz vietu, kurā radies kaitējums, proti, Igaunijā, lai gan apstrīdētā informācija un komentāri bija publicēti Zviedrijas lapā, zviedru valodā, bez tulkojuma.

Izskatīdama šajā ziņā iesniegto lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, Tiesa atgādināja principu, kas nostiprināts spriedumā ***eDate Advertising* u.c.** [57], attiecībā uz fizisku personu, saskaņā ar kuru personisko tiesību iespējama aizskāruma gadījumā persona, kura sevi uzskata par aizskartu ar interneta vietnē ievietotas informācijas saturu, var celt prasību par kaitējuma atlīdzību attiecībā uz visu nodarīto kaitējumu tās dalībvalsts tiesās, kurā atrodas tās interešu centrs. Minētā sprieduma judikatūras turpinājumā Tiesa atzina, ka tam, vai šī persona ir fiziska vai juridiska persona, nav izšķirošas nozīmes. Attiecībā uz juridisku personu, kā tas ir pamatlietā, attiecīgajam interešu centram ir jābūt vietai, kur vispamatīgāk ir nostabilizējusies tās komerciālā reputācija, un līdz ar to tā ir jānosaka atkarībā no vietas, kur šī persona veic galveno savas saimnieciskās darbības daļu. Tiesa piebilda, ka, ja juridiskā persona lielāko daļu savas darbības veic dalībvalstī, kas nav dalībvalsts, kurā ir tās juridiskā adrese, tad šī persona var iesūdzēt iespējamo tās tiesību aizskāruma izdarītāju tiesā šajā citā dalībvalstī kā vietā, kur kaitējums ir materializējies.

Visbeidzot Tiesa, joprojām balstīdamās uz spriedumu ***eDate Advertising* u.c.**, atgādināja, ka persona, kura sevi uzskata par aizskartu, prasības atlīdzināt visu nodarīto kaitējumu vietā var arī celt prasību ikvienas dalībvalsts tiesās, kuras teritorijā internetā ievietotā informācija ir pieejama vai ir bijusi pieejama, un to jurisdikcijā ir lemt tikai par zaudējumiem, kas nodarīti tās dalībvalsts teritorijā, kurā atrodas tiesa, kurā ir celta prasība. Tomēr šis princips nav piemērojams attiecībā uz prasību par informācijas labošanu un tiešsaistē tīmekļa vietnē pieejamā satura dzēšanu. Proti, tā kā šāda informācija un saturs ir pieejami vienlaikus un to izplatīšanas apjoms principā ir universāls, šāda prasība var tikt celta tikai vienā kompetentā tiesā, lai tā izskatītu visu prasību par zaudējumu atlīdzību.

2. REGULA NR. 1259/2010 PAR LAULĪBAS ŠĶIRŠANAI PIEMĒROJAMIEM TIESĪBU AKTIEM

2017. gada 20. decembra spriedumā ***Sahyouni*** (C-372/16, EU:C:2017:988) Tiesa lēma par Regulas Nr. 1259/2010 (Romas III regula) [58], ar kuru īsteno ciešāku sadarbību attiecībā uz tiesību aktiem, kas piemērojami laulības šķiršanai un laulāto atšķiršanai. Pamatlieta attiecās uz Sīrijā divu personu starpā, kurām bija gan Sīrijas, gan Vācijas pilsonība

56/ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (OV 2012, L 351, 1. lpp.).

57/ Tiesas spriedums, 2011. gada 25. oktobris, ***eDate Advertising* u.c.** (C-509/09 un C-161/10, EU:C:2011:685).

58/ Padomes Regula (ES) Nr. 1259/2010 (2010. gada 20. decembris), ar kuru īsteno ciešāku sadarbību attiecībā uz tiesību aktiem, kas piemērojami laulības šķiršanai un laulāto atšķiršanai (OV 2010, L 343, 10. lpp.). Ar šo regulu ir aizstāta Regula Nr. 44/2001.

un kuras tobrīd dzīvoja Vācijā, noslēgtas laulības šķiršanu reliģiskā tiesā Sīrijā. "Privāta" laulības šķiršana, kas bija notikusi ar vienpusēju vīra paziņojumu, tika pēc tam atzīta Vācijā, pamatojoties uz to, ka laulības šķiršanai saskaņā ar Romas III regulu bija piemērojami Sīrijas tiesību akti. Tā kā sieva šo lēmumu pārsūdzēja iesniedzējtiesā, tā iesniedza Tiesai dažādus prejudicālus jautājumus par minētās regulas interpretāciju.

Ar 2016. gada 12. maija rīkojumu [59] Tiesa tomēr paziņoja, ka sniegt atbildes uz šiem jautājumiem acīmredzami neietilpst tās kompetencē, pamatojot it īpaši ar to, ka Romas III regula nav piemērojama tāda lēmuma par laulības šķiršanu atzīšanai, kas ir pasludināts trešā valstī, un ka iesniedzējtiesa nav norādījusi nekādus apstākļus, lai pierādītu, ka minētās regulas noteikumi ar valsts tiesību normām būtu padarīti tieši un bez nosacījumiem piemērojami pamatlietā. Šādos apstākļos iesniedzējtiesa vērsās Tiesā ar otru lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu par to, kā interpretēt Romas III regulu, norādot, ka saskaņā ar Vācijas tiesību aktiem šī regula ir piemērojama privātas laulības šķiršanas, kas pasludināta trešajā valstī, atzīšanai Vācijā, kā tas ir pamatlietā.

Ņemot vērā šos precizējumus, Tiesa vispirms uzskatīja, ka šis otrais lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir pieņemams. Pēc tam tā izvērtēja jautājumu par to, vai tāda "privāta" laulības šķiršana kā pamatlietā ietilpst Romas III regulas *ratione materiae*. Šajā ziņā tā norādīja, ka, lai arī šajā regulā nav definēts jēdziens "laulības šķiršana" un ka privāta laulības šķiršana nav skaidri izslēgta no tās piemērošanas jomas, tomēr Tiesas ieskatā vairāki elementi liecina par to, ka tā ir piemērojama tikai laulības šķiršanai, kuru ir pasludinājusi vai nu valsts tiesa, vai publiska iestāde, vai kas ir tikusi pasludināta šādas iestādes uzraudzībā. Tādējādi Tiesa uzskatīja, ka Savienības likumdevējam nav bijis nolūks piemērot to citu veidu laulības šķiršanai, piemēram, kāda ir aplūkota pamatlietā, kas balstīta uz reliģiskā tiesā izteiktu "vienpusēju gribas paziņojumu". Tiesa uzskatīja, ka ar šādu interpretāciju turklāt tiek nodrošināts saskanīgums ar Regulas Nr. 2201/2003 [60] piemērošanas jomu, kura arī ir tikusi pieņemta tiesu iestāžu sadarbības civillietās politikas ietvaros un kura atbilstoši tās 1. panta 1. punktam un 2. panta 4. punktam attiecas vienīgi uz tiesas pasludinātu laulības šķiršanu. Tādējādi, ņemot vērā Romas III regulas tekstu, kā arī tās kontekstu un mērķus, Tiesa nosprieda, ka laulības šķiršana, kas balstīta uz viena laulātā vienpusēju paziņojumu reliģiskā tiesā, neietilpst šīs regulas piemērošanas jomā.

3. REGULA NR. 650/2012 MANTOŠANAS LIETĀS

Spriedumā ***Kubicka*** (C-218/16, EU:C:2017:755), kas pasludināts 2017. gada 12. oktobrī, Tiesai bija jālemj par *to, vai ir likumīgi atteikt sastādīt testamentu atbilstoši testatora pilsonības valsts tiesību aktiem pēc viņa izvēles, pamatojot ar to, ka testamentā ir ietverts legāts attiecībā uz citā dalībvalstī, kurā šādu legātu neatzīst, esošu īpašumu.* Tādējādi Tiesa pirmo reizi interpretēja Regulu Nr. 650/2012 [61] par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un sniedza precizējumus par tās piemērošanas jomu. Pamatlietā testatore, Vācijā dzīvojoša Polijas pilsone, kas saskaņā ar Regulas Nr. 650/2012 22. panta 1. punktu bija izvēlējusies piemērot Polijas mantošanas tiesību aktus, vēlējās savā testamentā iekļaut "vindikācijas" legātu, kura tiešās un *in rem* sekas iestātos mantojuma atklāšanās dienā, attiecībā uz nekustamo īpašumu Vācijā, dalībvalstī, kurā minētā legāta *in rem* sekas netiek atzītas. Tā kā Vācijā ārvalstu "vindikācijas" legāti, veicot pielāgojumu, tiek atzīti par "damnācijas" legātiem, notārs, pie kura viņa vērsās Polijā, bija atteicies sastādīt

59/ Tiesas rīkojums, 2016. gada 12. maijs, ***Sahyouni*** (C-281/15, EU:C:2016:343).

60/ Padomes Regula (EK) Nr. 2201/2003 (2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu (OV 2003, L 338, 1. lpp.).

61/ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 650/2012 (2012. gada 4. jūlijs) par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības izveidi (OV 2012, L 201, 107. lpp.).

testamentu, kas ir pretrunā Vācijas tiesību aktiem un judikatūrai par lietu tiesībām un zemesgrāmatām, kuras, kā šis notārs uzskatīja, ir jāņem vērā saskaņā ar Regulas Nr. 650/2012 1. panta 2. punkta k) un l) apakšpunktu, kā arī tās 31. pantu. Tā kā attiecīgā persona vēlējās izslēgt "damnācijas" legātu, kas varētu radīt grūtības viņas nepilngadīgo bērnu pārstāvībā, viņa pārsūdzēja lēmumu, ar kuru tika atteikts sastādīt testamentu, kas ietver "vindikācijas" legātu.

Tiesa vispirms atgādināja, ka Regula Nr. 650/2012 ir piemērojama mirušā atstāta mantojuma mantošanai, kas aptver visus mantas, tiesību un saistību nodošanas veidus nāves gadījumā neatkarīgi no tā, vai tā būtu labprātīga nodošana saskaņā ar pēdējās gribas rīkojumu vai nodošana likumiskas mantošanas gadījumā. Turpinājumā tā norādīja, ka minētās regulas 1. panta 2. punktā ir uzskaitīti dažādi no tās piemērošanas jomas izslēgti jautājumi, tostarp k) apakšpunktā – "*in rem* tiesību būtība" – un l) apakšpunktā – "nekustamā vai kustamā īpašuma tiesību reģistrācija reģistrā, tostarp juridiskās prasības šādai reģistrācijai, un sekas, ko rada šādu tiesību reģistrācija vai nereģistrēšana reģistrā". Šajā lietā Tiesa secināja, ka īpašumtiesību tieša nodošana ar "vindikācijas" legātu attiecas tikai uz īpašumtiesību nodošanas kārtību pēc testatora nāves un Regulas Nr. 650/2012 mērķis ir tieši to atļaut. No tā izriet, ka Regulas Nr. 650/2012 1. panta 2. punkta k) apakšpunkts neattiecas uz šādu nodošanas kārtību. Tiesa uzskata, ka šāda izslēgšana nepamato dalībvalsts iestādes atteikšanos atzīt "vindikācijas" legāta *in rem* sekas, kas noteiktas mantojumam piemērojamajos tiesību aktos, pamatojot ar to, ka šis legāts attiecas uz īpašumtiesībām uz nekustamu īpašumu, kas atrodas dalībvalstī, kuras tiesībās mantojuma atklāšanās dienā nepastāv legāta ar tiešām *in rem* sekām institūts.

Pamatodamās uz mantojuma tiesību vienotības principu, Tiesa uzskatīja, ka, tā kā Regulas Nr. 650/2012 1. panta 2. punkta l) apakšpunkts attiecas tikai uz nekustamā vai kustamā īpašuma tiesību reģistrāciju reģistrā, tostarp uz juridiskajām prasībām šādai reģistrācijai, kā arī sekām, ko rada šādu tiesību reģistrācija vai nereģistrēšana reģistrā, nosacījumi, ar kādiem šādas tiesības tiek iegūtas, nav viens no jautājumiem, kas atbilstoši šai tiesību normai ir izslēgti no šīs regulas piemērošanas jomas. Tā šajā ziņā uzsvēra Regulas Nr. 650/2012 mērķi novērst tādu personu brīvas pārvietošanās šķēršļus, kuras vēlas izmantot savas tiesības attiecībā uz mantošanu, kurai ir pārrobežu elementi.

Turklāt Tiesa nosprieda, ka Regulas Nr. 650/2012 31. pants, kurā ir paredzēta *in rem* tiesību pielāgošana, šajā gadījumā nav piemērojams. Proti, šī norma attiecas nevis uz *in rem* tiesību nodošanas kārtību, kas tostarp iekļauj "vindikācijas" vai "damnācijas" legātus, bet tikai uz in rem tiesību satura ievērošanu, kas tiek noteikts atbilstoši mantojumam piemērojamiem tiesību aktiem, un uz to pieņemšanu tās dalībvalsts tiesību sistēmā, kurā tās tiek norādītas. Līdz ar to, tā kā ar "vindikācijas" legātu nodotās *in rem* tiesības bija īpašumtiesības, kas ir atzītas Vācijas tiesībās, nebija jāveic šajā 31. pantā paredzētā pielāgošana.

X. TIESU IESTĀŽU SADARBĪBA KRIMINĀLLIETĀS

Šajā jomā jānorāda divi spriedumi, kuros interpretētas Pamatlēmuma 2002/584 par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm [62] normas.

62/ Padomes Pamatlēmums 2002/584/TI (2002. gada 13. jūnijs) par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm (OV 2002, L 190, 1. lpp.).

Spriedumā ***Popławski*** (C-579/15, EU:C:2017:503), kas pasludināts 2017. gada 29. jūnijā, Tiesa lēma par tāda valsts tiesiskā regulējuma, ar ko īsteno Pamatlēmuma 2002/584 4. panta 6. punktu, atbilstību šim pamatlēmumam, kurā kā Eiropas apcietināšanas ordera fakultatīvas neizpildes pamats ir paredzēta pieprasītās personas uzturēšanās ordera izpildes dalībvalstī. Pamatlieta bija par Eiropas apcietināšanas ordera izpildi, kuru Polijas tiesa bija izdevusi attiecībā uz Nīderlandē dzīvojošu Polijas valstspiederīgo nolūkā viņam Polijā izpildīt brīvības atņemšanas sodu.

Tiesa nosprieda, ka Pamatlēmuma 2002/584 4. panta 6. punktam ir pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums par šīs normas īstenošanu, kurā ir paredzēts, ka tiesu iestāžu pienākums katrā ziņā ir atteikties izpildīt Eiropas apcietināšanas orderi, ja pieprasītā persona dzīvo šajā dalībvalstī, un ka šīm iestādēm nav nekādas rīcības brīvības, un ka minētā dalībvalsts neuzņemas faktiski izpildīt šai pieprasītajai personai piespriesto brīvības atņemšanas sodu minētās pamatlēmuma normas izpratnē. Tiesa uzskatīja, ka šāda situācija rada risku, ka šī persona varētu izvairīties no soda.

Šajā ziņā Tiesa vispirms atgādināja, ka ar Pamatlēmumu 2002/584 ir noteikts princips, atbilstoši kuram dalībvalstis izpilda ikvienu Eiropas apcietināšanas orderi, pamatojoties uz savstarpējas atzīšanas principu, un ka izpildes atteikums tiek saprasts kā izņēmums, kas ir jāinterpretē šauri. Turpinājumā tā norādīja, ka no Pamatlēmuma 2002/584 4. panta 6. punkta arī izriet, ka jebkurš atteikums izpildīt Eiropas apcietināšanas orderi paredz īstu izpildes dalībvalsts iesaistīšanos brīvības atņemšanas soda, kas pasludināts attiecībā uz pieprasīto personu, izpildē, lai gan tikai un vienīgi tas, ka šī dalībvalsts paziņo, ka ir "gatava" izpildīt šo sodu, katrā ziņā nevar tikt uzskatīts par šāda atteikuma pamatojumu.

Turklāt Tiesa atgādināja, ka Pamatlēmuma 2002/584 normām nav tiešas iedarbības. Tomēr kompetentajai valsts tiesai ir pienākums, ņemot vērā valsts tiesības kopumā un piemērojot tās atzītas interpretācijas metodes, interpretēt valsts tiesības, cik vien iespējams ņemot vērā minētā pamatlēmuma tekstu un mērķi. Tādēļ gadījumos, kad ir atteikts izpildīt Eiropas apcietināšanas orderi, kas ticis izdots, lai nodotu personu, kurai izdošanas dalībvalstī ar galīgu spriedumu ir piespriests brīvības atņemšanas sods, izpildes dalībvalsts tiesu iestādēm ir pienākums pašām nodrošināt efektīvu šai personai piespriestā soda izpildi, nevis tikai darīt zināmu izdošanas valsts iestādēm, ka tās ir gatavas izpildīt šo sodu. Tāpat arī atbilstoši Pamatlēmuma 2002/584 4. panta 6. punktam izpildes dalībvalsts iestādēm nav pieļaujams atteikt veikt nodošanu tikai tādēļ, ka šī dalībvalsts pret attiecīgo personu plāno uzsākt kriminālvajāšanu par tiem pašiem faktiem.

Spriedumā ***Tupikas*** (C-270/17 PPU, EU:C:2017:628), kas pasludināts 2017. gada 10. augustā steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā, Tiesa lēma par *to, kā interpretēt Pamatlēmuma 2002/584, kas grozīts ar Pamatlēmumu 2009/299* [63], *4.a panta 1. punktu, kurā kā Eiropas apcietināšanas ordera fakultatīvas neizpildīšanas pamats ir paredzēts gadījums, kad attiecīgā persona nav personiski piedalījusies tiesvedībā, kuras noslēgumā tā tikusi notiesāta.* Pamatlieta bija par Eiropas apcietināšanas ordera, kuru Lietuvas tiesa bija izdevusi attiecībā uz Lietuvas valstspiederīgo, izpildi Nīderlandē, lai Lietuvā viņam izpildītu brīvības atņemšanas sodu. Tā kā attiecīgā persona personīgi piedalījās lietas izskatīšanā pirmajā instancē, Eiropas apcietināšanas orderī nebija iekļauta informācija par tās piedalīšanos tiesas sēdē apelācijas tiesvedībā. Šajā kontekstā Nīderlandes tiesa vēlējās uzzināt, vai Eiropas apcietināšanas ordera fakultatīvas neizpildīšanas pamats, ja attiecīgā persona nav personiski piedalījusies tiesvedībā, kuras noslēgumā pieņemts nolēmums, attiecas uz tiesvedību pirmajā instancē vai apelācijas instancē.

Vispirms Tiesa norādīja, ka jēdziens "lietas izskatīšana, kurā ir pieņemts nolēmums" ir jāsaprot kā autonoms Savienības tiesību jēdziens un vienveidīgi jāinterpretē tās teritorijā neatkarīgi no kvalifikācijām dalībvalstīs. Tiesa nosprieda, ka šis jēdziens ir jāsaprot tādējādi, ka tas aptver lietas izskatīšanu, kurā ir pieņemts tiesas nolēmums

63/ Padomes Pamatlēmums 2009/299/TI (2009. gada 26. februāris), ar ko groza Pamatlēmumus 2002/584/TI, 2005/214/TI, 2006/783/TI, 2008/909/TI un 2008/947/TI, tādējādi stiprinot personu procesuālās tiesības un veicinot savstarpējas atzīšanas principa piemērošanu attiecībā uz aizmuguriskiem nolēmumiem (OV 2009, L 81, 24. lpp.).

par personas, kuras nodošana tiek lūgta Eiropas apcietināšanas ordera izpildes ietvaros, galīgu notiesāšanu. Gadījumā, kad tiesvedība ir notikusi vairākās instancēs, kurās ir pieņemti secīgi nolēmumi, no kuriem vismaz viens ir pieņemts aizmuguriski, ar "lietas izskatīšanu, kurā ir pieņemts nolēmums", Pamatlēmuma 2002/584 4.a panta 1. punkta izpratnē ir jāsaprot instance, kurā ir pieņemts pēdējais no šiem nolēmumiem, ciktāl attiecīgā tiesa ir pieņēmusi galīgu nolēmumu par attiecīgās personas vainu, kā arī piespriedusi tai tādu sodu kā brīvības atņemšana, veicot atkārtotu lietas izskatīšanu pēc būtības gan no faktu, gan tiesību skatpunkta. Tādējādi apelācijas tiesvedība principā ietilpst Pamatlēmuma 2009/299/TI piemērošanas jomā. Visbeidzot Tiesa apstiprināja, ka šāda interpretācija pilnībā atbilst prasībām par tiesībām uz aizstāvību, kuru nodrošināšana ir Pamatlēmuma 2002/584 4.a panta mērķis.

XI. KONKURENCE

1. LESD 101. PANTS

Aizliegto vienošanos jomā ir jāizceļ divi spriedumi par mātesuzņēmuma atbildību, kā arī par selektīvās izplatīšanas sistēmu. Turklāt ir jāmin arī spriedums ***APVE* u.c.** (C-671/15) par konkurences tiesību normu piemērošanu kopējās lauksaimniecības politikas jomā [64].

1.1. Mātesuzņēmuma atbildība

2017. gada 27. aprīlī spriedumā ***Akzo Nobel* u.c./Komisija** (C-516/15 P, EU:C:2017:314) Tiesa apstiprināja pārsūdzēto spriedumu [65], atzīstot, ka *Komisijas pilnvaru noteikt sodus diviem meitasuzņēmumiem noilgums nav šķērslis saukt pie atbildības to mātesuzņēmumu, attiecībā pret kuru noilgums nav iestājies*.

Tiesa vispirms norādīja, ka Līgumu autori ir izvēlējušies izmantot "uzņēmuma" jēdzienu, ar to apzīmējot konkurences tiesību pārkāpuma izdarītāju, kuram var tikt piemērots sods saskaņā ar LESD 101. vai 102. pantu, un ka no judikatūras izriet, ka šis jēdziens ir jāsaprot tādējādi, ka tas apzīmē ekonomisku vienību pat tad, ja no juridiskā viedokļa šī ekonomiskā vienība sastāv no vairākām fiziskām vai juridiskām personām. Turklāt Tiesa atgādināja, ka nedz Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punkta a) apakšpunktā, nedz judikatūrā nav noteikts, kādu juridisko vai fizisko personu Komisijai ir pienākums saukt pie atbildības par pārkāpumu un sodīt, uzliekot naudas sodu. Tā kā saskaņā ar atspēkojamu prezumpciju par meitasuzņēmuma pārkāpjošu rīcību var tikt vainots mātesuzņēmums, tostarp tad, ja, lai arī būdams atsevišķa juridiska persona, šis meitasuzņēmums autonomi nenosaka savu rīcību tirgū, mātesuzņēmums un tā meitasuzņēmums šādā situācijā veido vienu ekonomisku vienību un tādējādi – vienu uzņēmumu Savienības konkurences tiesību izpratnē.

Tiesa arī atgādināja, ka mātesuzņēmums, kurš tiek vainots meitasuzņēmuma pārkāpjošajā rīcībā, saskaņā ar pastāvīgo judikatūru tiek personīgi sodīts par Savienības konkurences tiesību normu pārkāpumu, par kuru tiek uzskatīts, ka to ir izdarījis pats šis uzņēmums, tādēļ, ka tam ir bijusi izšķiroša ietekme uz savu meitasuzņēmumu.

64/ Šis spriedums ir aplūkots VI nodaļā "Lauksaimniecība".

65/ Vispārējās tiesas spriedums, 2015. gada 15. jūlijs, ***Akzo Nobel* u.c./*Komisija*** (T-47/10, EU:T:2015:506).

Līdz ar to Tiesas ieskatā solidaritātes attiecības, kas pastāv starp diviem uzņēmumiem, kuri veido vienu ekonomisku vienību, saistībā ar naudas soda samaksu nevar tikt reducētas uz sava veida galvojumu, ko sniedzis mātesuzņēmums, lai nodrošinātu meitasuzņēmumam noteiktā naudas soda samaksu. Visbeidzot, tā kā mātesuzņēmuma atbildība ir pilnībā atvasināta, tā noteikti ir atkarīga no meitasuzņēmuma izdarītā pārkāpuma sastāvu veidojošiem faktiem, ar kuriem ir nesaraujami saistīta tā atbildība.

Tomēr, pēc Tiesas domām, fakts, ka attiecībā uz meitasuzņēmumu ir iestājies Komisijas sodīšanas pilnvaru izmantošanas noilgums, obligāti nenozīmē, ka noilgums ir iestājies arī attiecībā uz mātesuzņēmumu, lai gan tā atbildība par attiecīgo laikposmu ir balstīta tikai un vienīgi uz meitasuzņēmuma pārkāpjošo rīcību. Tādējādi Tiesa nosprieda, ka tas, ka dažiem meitasuzņēmumiem vairs nevar tikt piemērots sods noilguma saskaņā ar Regulas Nr. 1/2003 [66] 25. panta 1. punkta b) apakšpunktu dēļ, nav pretrunā tam, ka var tikt sodīts mātesuzņēmums, kas tiek uzskatīts par personīgi un solidāri atbildīgu par tām pašām pret konkurenci vērstajām darbībām pēc šī laikposma, attiecībā uz kurām nav iestājies noilgums. Šajā gadījumā, tā kā divu *Akzo Nobel* meitasuzņēmumu dalība attiecīgo aizliegto vienošanos īstenošanā tika izbeigta 1993. gadā, taču *Akzo Nobel* šajos pārkāpumos piedalījās līdz 2000. gadam, Tiesa nosprieda, ka Vispārējā tiesa ir pamatoti uzskatījusi, ka pilnvaru piemērot sodu abiem meitasuzņēmumiem noilgums nav šķērslis, lai konstatētu mātesuzņēmuma atbildību.

1.2. Vertikāli nolīgumi

Saistībā ar ierobežojumiem, kas ietverti vertikālajos nolīgumos, Tiesa spriedumā ***Coty Germany*** (C-230/16, EU:C:2017:941), kas pasludināts 2017. gada 6. decembrī, sniedza svarīgus precizējumus par *ekskluzīvu preču selektīvās izplatīšanas sistēmu atbilstību LESD 101. pantam*. Strīds bija par selektīvās izplatīšanas līgumā, kas noslēgts starp *Coty Germany*, luksusa kosmētikas piegādātāju, un šo preču pilnvaroto izplatītāju, ietvertu ierobežojumu, ar kuru minētajiem izplatītājiem, veicot pārdošanu internetā, ir aizliegts uzskatāmā veidā iesaistīt trešo uzņēmumu.

Iesniedzējtiesa uzdeva Tiesai jautājumu vispirms par to, vai aplūkotais ierobežojums, kura mērķis galvenokārt ir saglabāt šo preču luksusa tēlu, var būt saderīgs ar LESD 101. panta 1. punktu.

Šajā ziņā Tiesa vispirms atgādināja savu judikatūru lietā ***Copad*** [67], saskaņā ar kuru, pirmkārt, luksusa precēm var būt nepieciešama selektīvas izplatīšanas sistēmas izveide, lai saglabātu to kvalitāti un nodrošinātu pareizu to izmantošanu, un, otrkārt, šāda sistēma ir saderīga ar LESD 101. panta 1. punktu ar nosacījumu, ka tālākpārdevēji tiek izvēlēti, pamatojoties uz objektīviem kvalitātes kritērijiem, kas paredzēti vienādi visiem potenciālajiem tālākpārdevējiem un netiek piemēroti diskriminējoši, un ka šie kritēriji nepārsniedz nepieciešamā robežas.

Otrais jautājums bija par to, vai LESD 101. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā tāds līguma noteikums, kāds tiek aplūkots pamatlietā, ar ko pilnvarotajiem izplatītājiem ir aizliegts redzamā veidā luksusa preču pārdošanai izmantot trešo personu platformas. Tiesa šajā ziņā konstatēja, ka šāds līguma noteikums var būt saderīgs ar LESD 101. panta 1. punktu, ja šī noteikuma mērķis ir saglabāt šo preču ekskluzīvo tēlu, tas ir noteikts visiem vienādi un tiek piemērots nediskriminējoši, un, visbeidzot, ja tas ir samērīgs ar sasniedzamo mērķi, kas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai. Turpinājumā Tiesa uzskatīja, ka attiecīgais ierobežojums ir piemērots izvirzītā mērķa sasniegšanai, jo tajā bija noteikts, ka attiecīgajām precēm ir jābūt saistītām tikai ar pilnvarotajiem izplatītājiem, lai *Coty* varētu kontrolēt šo preču pārdošanas vidi un tādējādi saglabāt šo preču ekskluzīvo tēlu patērētāju vidū.

66/ Padomes Regula (EK) Nr. 1/2003 (2002. gada 16. decembris) par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti [LESD 101.] un [102.] pantā (OV 2003, L 1, 1. lpp.).

67/ Tiesas spriedums, 2009. gada 23. aprīlis, ***Copad*** (C-59/08, EU:C:2009:260).

Attiecībā uz šī ierobežojuma samērīgumu Tiesa uzsvēra, ka nav runas par absolūtu ierobežojumu, kā tas bija lietā ***Pierre Fabre DermoCosmétique*** [68], jo šajā lietā pilnvarotajiem izplatītājiem ir ļauts līgumā paredzētās preces tiešsaistē tirgot, izmantojot kā savas, tā arī trešo personu platformas, ja tās nav redzamas patērētājam. Tādējādi Tiesa nosprieda, ka ierobežojums ir likumīgs no LESD 101. panta 1. punkta viedokļa.

Visbeidzot, sniedzot atbildes uz trešo un ceturto iesniedzējtiesas uzdoto jautājumu, Tiesai bija jāizvērtē, vai minētais aizliegums ir uzskatāms par klientu loka ierobežojumu Regulas Nr. 330/2010 [69] 4. panta b) punkta izpratnē vai pasīvās pārdošanas galalietotājiem ierobežojumu šīs pašas regulas 4. panta c) punkta izpratnē. Tiesa atbildēja noliedzoši. Saskaņā ar LESD 101. panta 3. punktu Regulā Nr. 330/2010 faktiski ir paredzēti atbrīvojumi attiecībā uz noteiktiem konkurences ierobežojumu veidiem – ar nosacījumu, ka piegādātāja un pircēja tirgus daļa nepārsniedz 30 % no konkrētā tirgus. Regulas Nr. 330/2010 4. pantā ir arī paredzēti stingri ierobežojumi, kuriem šie atbrīvojumi nav piemērojami. Šajā ziņā Tiesa secināja, ka, tā kā ar apstrīdēto noteikumu Coty izplatītājiem pilnībā netika liegts izmantot internetu kā preču tirdzniecības veidu, bet gan bija noteikta īpaša forma pārdošanai internetā, proti, acīmredzama trešo uzņēmumu izmantošana, noteikums nevar tikt kvalificēts kā klientu loka vai pasīvās pārdošanas galalietotājiem ierobežojums Regulas Nr. 330/2010 4. panta izpratnē.

2. LESD 102. PANTS

Ar 2017. gada 6. septembra spriedumu lietā ***Intel*/Komisija** (C-413/14 P, EU:C:2017:632) Tiesas virspalātai bija iespēja noteikt *Komisijas teritoriālo kompetenci, lai piemērotu sodu par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu*. Šī strīda pamatā bija Komisijas lēmums uzlikt naudas sodu 1,06 miljardu EUR apmērā saskaņā ar Amerikas Savienoto Valstu tiesībām dibinātam mikroprocesoru (turpmāk tekstā – "*CPU*") ražotājam *Intel* par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu pasaules CPU x86 tirgū, jo īpaši informātikas iekārtu ražotājiem piešķirot lojalitātes atlaides kā atlīdzību par ekskluzīvo piegādi no *Intel* [70]. Tiesa *atcēla Vispārējās tiesas spriedumu, ar ko bija noraidīta* Intel *prasība atcelt šo lēmumu* [71]. Tā uzskatīja, ka Vispārējā tiesa pārsūdzētajā spriedumā nav izvērtējusi visus *Intel* argumentus par attiecīgo atlaižu, ko šis uzņēmums piešķīris vairākiem saviem klientiem, spēju ierobežot konkurenci.

Attiecībā uz, pirmkārt, *Intel* izvirzīto jautājumu par Komisijas kompetenci konstatēt un sodīt par rīcību ārpus Savienības, Tiesa atgādināja, ka attiecībā uz LESD 101. panta piemērošanu tas, ka uzņēmums, kas piedalās nolīgumā, atrodas trešā valstī, neliedz piemērot šo tiesību normu, ja šāda vienošanās rada sekas iekšējā tirgus teritorijā. Šajā lietā Komisija apstrīdētajā lēmumā savu kompetenci piemērot LESD 102. pantu *Intel* nolīgumiem ar lielu Ķīnas informātikas iekārtu ražotāju (turpmāk tekstā – "*OEM*") pamatoja ar attiecīgo darbību "raksturīgām sekām" Eiropas Ekonomikas zonā. Tiesa apstiprināja, ka šis kritērijs var tikt izmantots par pamatu Komisijas kompetencei piemērot Savienības konkurences tiesības no starptautisko tiesību aspekta, ja ir paredzams, ka attiecīgā rīcība tūlītēji un būtiski ietekmēs Savienības tirgu. Šajā ziņā Tiesa konstatēja, ka pietiek ņemt vērā rīcības iespējamo ietekmi uz konkurenci, lai būtu izpildīts nosacījums par paredzamības prasību, kā tas bija šajā lietā.

68/ Tiesas spriedums, 2011. gada 13. oktobris, ***Pierre Fabre DermoCosmétique*** (C-439/09, EU:C:2011:649).

69/ Komisijas Regula (ES) Nr. 330/2010 (2010. gada 20. aprīlis) par Līguma par Eiropas Savienības darbību 101. panta 3. punkta piemērošanu vertikālu nolīgumu un saskaņotu darbību kategorijām (OV 2010, L 102, 1. lpp.).

70/ Komisijas Lēmums C(2009) 3726 (2009. gada 13. maijs), galīgā redakcija, par procedūru saskaņā ar [LESD 102.] pantu un EEZ līguma 54. pantu (Lieta COMP/C-3/37.990 – *Intel*).

71/ Vispārējās tiesas spriedums, 2014. gada 12. jūnijs, ***Intel*/Komisija** (T-286/09, EU:T:2014:547).

Neraugoties uz to, ka *CPU* bija paredzēts piegādāt Ķīnā, Tiesa konstatēja, ka *Intel* rīcība bija daļa no globālas pret konkurenci vērstas stratēģijas, lai ierobežotu tās vienīgā konkurenta piekļuvi svarīgākajiem pārdošanas kanāliem, un norādīja, ka ar šiem *CPU* aprīkotu datoru pārdošana tostarp bija paredzēta Eiropas Ekonomikas zonā.

Attiecībā uz, otrkārt, pamatu, kas balstīts uz būtisku procedūras noteikumu pārkāpumu, kurš skar *Intel* tiesības uz aizstāvību, pēdējā minētā Vispārējai tiesai būtībā pārmeta, kā tā bija izskatījusi pamatu, ar ko *Intel* pirmajā instancē bija norādījusi, ka Komisija administratīvajā procedūrā nebija ierakstījusi viena no lielākajiem *Intel* klientiem vadītāja iztaujāšanu. Tiesa šajā ziņā uzskatīja, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, nošķirot oficiālas iztaujāšanas, uz kurām attiecas tostarp Regulas Nr. 1/2003 19. panta 1. punkts, un neformālās iztaujāšanas, uz kurām šī norma neattiecas. Komisijai tiešām ir pienākums tās izvēlētajā veidā fiksēt ikvienu iztaujāšanu, ko tā veic saskaņā ar šo normu nolūkā savākt informāciju par tās izmeklēšanas priekšmetu. Tomēr Tiesa norādīja, ka, ciktāl Komisija apstrīdētajā lēmumā nebija balstījusies uz attiecīgajā iztaujāšanā iegūtu informāciju, *Intel* bija jāpierāda, ka, ja tā būtu varējusi rēķināties ar atbilstošu minētās iztaujāšanas protokolu, tā būtu varējusi ietekmēt šajā lēmumā par *Intel* sniegtos vērtējumus. Tomēr Tiesa nosprieda, ka šajā lietā šādi pierādījumi nav tikuši iesniegti.

Visbeidzot attiecībā uz, treškārt, ļaunprātīgās izmantošanas vērtējumu Tiesa norādīja, ka strīdīgo *Intel* rīcību attiecībā pret tās tirdzniecības partneriem nolūkā izslēgt no tirgus tās vienīgo nopietno konkurentu veidoja, pirmkārt, atlaides piešķiršana četriem lielajiem *OEM*, ja tie iegādājas no *Intel* visus vai gandrīz visus savus CPU x86, un, otrkārt, maksājumi *OEM*, lai tie atliktu, atceltu vai ierobežotu noteiktu ar *Intel* konkurentu ražotajiem *CPU* aprīkotu ierīču tirgošanu. Pārsūdzētajā spriedumā Vispārējā tiesa bija uzskatījusi, ka dominējošā stāvoklī esoša uzņēmuma piešķirtu ekskluzivitātes atlaižu kvalificēšana par "ļaunprātīgām" nav atkarīga no konkrētās lietas apstākļu vērtējuma nolūkā noteikt spēju ierobežot konkurenci, jo būtībā ar šīm atlaidēm to ir iespējams panākt. Tomēr Tiesa konstatēja, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā bija veikusi rūpīgu lietas apstākļu pārbaudi un, pamatojoties uz to, secinājusi, ka tikpat efektīvs konkurents šo atlaižu dēļ būtu piemērojis cenas, kas nav reālas. Tādējādi, pēc Tiesas domām, TEK tests (angļu valodā pazīstams kā "as efficient competitor test") piešķīra patiesu nozīmīgumu Komisijas novērtējumam par attiecīgās prakses spēju izstumt konkurentus. Šādos apstākļos Tiesa secināja, ka Vispārējai tiesai bija jāpārbauda visi argumenti, ko *Intel* bija izvirzījusi attiecībā uz TEK testa piemērošanu nolūkā pierādīt Komisijas šajā testā apgalvoti pieļautās kļūdas. Tādēļ tā atcēla pārsūdzēto spriedumu un nodeva lietu atpakaļ Vispārējai tiesai, lai tā, ņemot vērā *Intel* argumentus, izvērtētu apstrīdēto atlaižu spēju ierobežot konkurenci.

3. KONCENTRĀCIJAS

Spriedumā ***Austria Asphalt*** (C-248/16, EU:C:2017:643), kas pasludināts 2017. gada 7. septembrī, Tiesa nosprieda, ka Regulas Nr. 139/2004 [72] 3. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka *pēc tam, kad ir mainīta kontrole pār pastāvošu uzņēmumu, kas iepriekš bijusi vienam uzņēmumam, bet tagad kļuvusi kopīga, koncentrācija par īstenotu ir uzskatāma tikai ar nosacījumu, ka šāda darījuma rezultātā radītais kopuzņēmums ilgtermiņā īsteno visas neatkarīgas ekonomiskas vienības funkcijas*.

Pamatlieta bija par asfalta rūpnīcu, kas pilnībā piederēja būvniecības uzņēmumu grupai un kuras darbība bija ierobežota ar tās mātesuzņēmuma apgādāšanu. Tādējādi tā būtiski neietekmēja tirgu. Strīda pamatā esošajā projektā bija paredzēta divu būvniecības uzņēmumu koncentrācija, no kuriem vienam pieder minētā asfalta rūpnīca. Atbilstoši projektam tās kontrole bija sadalīta starp diviem attiecīgajiem koncentrācijas uzņēmumiem un tās ražošana principā bija paredzēta šiem diviem uzņēmumiem.

72/ Padomes Regula (EK) Nr. 139/2004 (2004. gada 20. janvāris) par kontroli pār uzņēmumu koncentrāciju ("EK Apvienošanās regula") (OV 2004, L 24, 1. lpp.).

Vaicāta par apstākļiem, kādos koncentrācija ir uzskatāma par izveidojušos, ja mainās kontroles pār pastāvošu uzņēmumu veids Regulas Nr. 139/2004 3. panta 1. punkta b) apakšpunkta un 4. punkta izpratnē, Tiesa vispirms atgādināja, ka šīs regulas mērķis ir nodrošināt, ka uzņēmumu pārstrukturēšana nerada ilgstošu kaitējumu konkurencei. Jēdziens "koncentrācija" tādēļ ir jādefinē tādējādi, lai tas ietvertu darbības, kas izraisa ilgstošas izmaiņas attiecīgo uzņēmumu kontrolē un tādējādi arī attiecīgā tirgus struktūrā. It īpaši atbilstoši šīs regulas 3. panta 1. punkta b) apakšpunktam par koncentrācijas izveidošanas faktu netiek uzskatīta uzņēmuma izveide, bet gan uzņēmuma kontroles maiņa. Tādējādi Tiesa precizēja, ka šīs regulas 3. panta 4. punkts attiecas uz kopuzņēmumiem tikai tādā mērā, ciktāl to izveide ilgstoši ietekmē tirgus struktūru, turklāt nav nozīmes, vai šis uzņēmums ar izmainīto kontroli ir pastāvējis jau pirms attiecīgā darījuma.

Šajā ziņā Tiesa atgādināja, ka saskaņā ar Regulas Nr. 139/2004 21. panta 1. punktu šī regula ir piemērojama tikai tās 3. pantā definētajām koncentrācijām, kurām principā nav piemērojama Regula Nr. 1/2003 [73]. Savukārt Tiesa uzskatīja, ka Regula Nr. 1/2003 ir piemērojama uzņēmumu darbībām, kuras, lai gan nav kvalificējamas par koncentrācijām Regulas Nr. 139/2004 izpratnē, tomēr var radīt koordināciju uzņēmumu starpā, kas ir pretrunā LESD 101. pantam, un uz kurām šī iemesla dēļ attiecas Komisijas vai valstu konkurences uzraudzības iestāžu kontrole. Tādēļ Tiesa atzina, ka Regulas Nr. 139/2004 21. panta 1. punktam neatbilst tāda tās 3. panta interpretācija, atbilstoši kurai uzņēmuma kontroles maiņa no vienpersoniskas uz kopīgu ietilpst koncentrācijas jēdzienā, pat ja šis kopuzņēmums ilgtermiņā neīsteno visas neatkarīgas ekonomiskas vienības funkcijas.

4. KONKURENCES NOTEIKUMU PIEMĒROŠANAS PROCEDŪRA

2017. gada 14. martā virspalātas spriedumā ***Evonik Degussa*/Komisija** (C-162/15 P, EU:C:2017:205) Tiesa lēma par aizsardzības apjomu, kāds ir jāpiešķir informācijai, kuras avots ir liecība, kas sniegta saskaņā ar iecietības programmu Komisijas lēmumu par LESD 101. panta piemērošanu publicēšanas ietvaros. Lieta attiecās uz Komisijas lēmumu [74], kurā konkurences procedūru uzklausīšanas amatpersona bija noraidījusi lūgumu par konfidencialitāti attiecībā uz informāciju, ko prasītāja bija sniegusi saistībā ar tās sadarbību atbilstoši 2002. gada paziņojumam par iecietību [75]. Šī informācija bija iekļauta lēmumā, ar kuru konstatēts konkurences noteikumu pārkāpums, kuru paplašinātajā versijā bija paredzēts publicēt Konkurences ģenerāldirektorāta tīmekļa vietnē [76]. Apstrīdētajā lēmumā uzklausīšanas amatpersona bija cita starpā secinājusi, ka tās kompetencē nav lemt par prasītājas argumentu, ka minētās informācijas publicēšana radīs nepamatotu atšķirīgu attieksmi pret prasītāju salīdzinājumā ar citiem pārkāpuma dalībniekiem, tādējādi pārkāpjot tiesiskās paļāvības un vienlīdzīgas attieksmes principus. Tiesa ar spriedumu par apelācijas sūdzību atcēla Vispārējās tiesas spriedumu, kura iepriekš prasību bija noraidījusi [77], pamatojot, ka tā esot pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, nospriežot, ka uzklausīšanas amatpersona bija pamatoti noraidījusi savu kompetenci.

73/ Padomes Regula (EK) Nr. 1/2003 (2002. gada 16. decembris) par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti [LESD 101.] un [102.] pantā (OV 2003, L 1, 1. lpp.).

74/ Komisijas 2012. gada 24. maija Lēmums C(2012) 3534 final, ar kuru noraidīts *Evonik Degussa* lūgums par konfidencialitātes ievērošanu (Lieta COMP/38.620 – Ūdeņraža peroksīds un perborāts) (OV 2015, C 198, 24. lpp.).

75/ Komisijas paziņojums par atbrīvojumu no sodanaudas un sodanaudas samazināšanu karteļu gadījumos (OV 2002, C 45, 3. lpp.), kas bija spēkā lietas faktu norises laikā.

76/ Lēmums C(2006) 1799, galīgā redakcija, par [EKL] 81. panta un EEZ līguma 53. panta piemērošanas procedūru (Lieta COMP/F/C.38.620 – Ūdeņraža peroksīds un perborāts) (OV 2006, L 353, 54. lpp.).

77/ Vispārējās tiesas spriedums, 2015. gada 28. janvāris, ***Evonik Degussa*/Komisija** (T-341/12, EU:T:2015:51).

Tiesa atgādināja, ka Lēmuma 2011/695 [78] 8. panta mērķis ir procesuālā ziņā ieviest tādas Savienības tiesībās paredzētās informācijas aizsardzību, kas Komisijai ir kļuvusi zināma konkurences noteikumu piemērošanas procedūrās. Lai gan no Lēmuma 2011/695 8. panta 2. punkta izriet, ka uzklausīšanas amatpersona var uzskatīt, ka informāciju var izpaust, ja tā patiesībā nav komercnoslēpums vai cita veida konfidenciāla informācija, vai arī tāpēc, ka tās izpaušana ir primārās interesēs, tomēr iemesli, uz kuriem ieinteresētā persona var atsaukties, lai iebilstu pret paredzēto publicēšanu, nav ierobežoti. Tādējādi 8. pantā paredzētā aizsardzība ir jāsaprot tādējādi, ka tā attiecas uz jebkādu iemeslu, kas balstīts uz Savienības tiesību normām vai principiem, lai pamatotu attiecīgās informācijas konfidencialitātes aizsardzību. Tiesa norādīja, ka Lēmuma 2011/695 8. panta 2. punkta piemērošanas joma tiktu būtiski sašaurināta, ja šī tiesību norma būtu jāinterpretē tādējādi, ka ar to uzklausīšanas amatpersonai ir atļauts ņemt vērā tikai tās tiesību normas, ar kurām konkrēti tiek aizsargāta informācija pret tās izpaušanu sabiedrībai, piemēram, normas, kas ietvertas Regulā (EK) Nr. 45/2001 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi Kopienas iestādēs [79] vai Regulā Nr. 1049/2001 par publisku piekļuvi Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas dokumentiem [80].

Turpinot, attiecībā uz lietas būtību Tiesa noraidīja argumentus, kas bija izvirzīti apelācijas sūdzības atbalstam. Vispirms tā atgādināja, ka informācija, kas bija slepena vai konfidenciāla, bet kura ir piecus vai vairāk gadus veca, ņemot vērā pagājušo laiku, principā ir jāuzskata par vēsturisku un tādēļ tā zaudē savu slepenību vai konfidencialitāti. Tādējādi tā precizēja, ka šie apsvērumi, kuri noved pie atspēkojamas prezumpcijas, ir piemērojami gan saistībā ar lūgumiem piemērot konfidencialitāti attiecībā uz personām, kas ir iestājušās lietā Savienības tiesās, gan, kā šajā lietā, saistībā ar lūgumiem piemērot konfidencialitāti saistībā ar tāda Komisijas lēmuma publicēšanu, ar ko konstatē konkurences tiesību normu pārkāpumu.

Attiecībā uz prasītājas izvirzīto jautājumu, vai, neraugoties uz to, ka Regula Nr. 1049/2001 šajā lietā nav piemērojama, lēmumu par LESD 101. un 102. panta pārkāpumiem publicēšanai tomēr ir jāpiemēro uz minētās regulas pamata radītā judikatūra, ar kuru Tiesa ir atzinusi vispārējas prezumpcijas pastāvēšanu, kas var attaisnot atteikumu izpaust dokumentus, kuri ietilpst lietas materiālos saistībā ar LESD 101. panta piemērošanu, Tiesa atbildēja noliedzoši. Tiesa šajā ziņā balstījās uz būtiskām atšķirībām starp trešo personu piekļuves kārtību Komisijas lietas materiāliem (kas paredzēta Regulā Nr. 1049/2001) un lēmumu pārkāpumu jomā publicēšanas kārtību, ievērojot komercnoslēpumu (kas paredzēta Regulas Nr. 1/2003 30. pantā). Lēmuma, ar kuru konstatē LESD 101. panta pārkāpumu, nekonfidenciālās versijas publicēšanai tostarp ir jāļauj sniegt atbalstu pārkāpumos cietušajām personām viņu prasībās par zaudējumu atlīdzību. Tomēr attiecīgās intereses ir jālīdzsvaro ar to tiesību aizsardzību, kas attiecīgajiem uzņēmumiem paredzētas Savienības tiesībās, tostarp tiesībām uz profesionālo noslēpumu vai komercnoslēpumu aizsardzību.

Tiesa turklāt uzskatīja, ka šāda publicēšana nemazina aizsardzību, uz ko var pretendēt prasītāja saskaņā ar 2002. gada paziņojumu par iecietību, jo šī aizsardzība var attiekties vienīgi uz naudas soda noteikšanu un to dokumentu un paziņojumu apstrādi, kas ir īpaši minēti šajā paziņojumā. Proti, vienīgā aizsardzība, uz ko var pretendēt uzņēmums, kurš ir sadarbojies ar Komisiju LESD 101. panta piemērošanas procedūrā, ir tā, kas attiecas, pirmkārt, uz atbrīvojumu no naudas soda vai tā samazinājumu, pretī sniedzot Komisijai tādus pierādījumu

78/ Eiropas Komisijas priekšsēdētāja Lēmums 2011/695/ES (2011. gada 13. oktobris) par uzklausīšanas amatpersonas amatu un darba uzdevumiem noteiktu konkurences lietu izskatīšanā (OV 2011, L 275, 29. lpp.).

79/ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 45/2001 (2000. gada 18. decembris) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi Kopienas iestādēs un struktūrās un par šādu datu brīvu apriti (OV 2001, L 8, 1. lpp.).

80/ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1049/2001 (2001. gada 30. maijs) par publisku piekļuvi Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas dokumentiem (OV 2001, L 145, 43. lpp.).

elementus par pārkāpumu, par ko pastāv aizdomas, kuri būtiski papildina Komisijas rīcībā jau esošos pierādījumus, un, otrkārt, to, ka Komisija neizpaudīs dokumentus un rakstveida paziņojumus, kurus tā ir saņēmusi atbilstoši Komisijas paziņojumam par iecietību.

5. VALSTS ATBALSTS

Valsts atbalsta jomā ir jāizceļ trīs spriedumi. Pirmais attiecas uz Komisijas kontroli attiecībā uz pastāvošu valsts atbalstu, kurš vēlāk var tikt kvalificēts kā nelikumīgs. Otrais ir par jautājumu, vai atbrīvojums no nodokļiem, ko dalībvalsts piešķīrusi reliģiskai kopienai, var tikt uzskatīts par aizliegtu valsts atbalstu LESD 107. panta 1. punkta izpratnē. Pēdējais spriedums ir par to, vai var tikt atsaukts valsts atbalsts, kas piešķirts uzņēmumam, kurš brīvprātīgi uzsācis valsts maksātnespējas procedūru.

Ar spriedumu **Komisija/Itālija** (C-467/15 P, EU:C:2017:799), kas pasludināts 2017. gada 25. oktobrī, Tiesa atcēla Vispārējās tiesas spriedumu [81] par Komisijas tiesībām kvalificēt par jaunu un attiecīgā gadījumā nelikumīgu atbalstu ne tikai grozījumus pastāvošā atbalstā, bet arī visu pastāvošo atbalstu, uz ko attiecas šie grozījumi. Šīs lietas pamatā bija Padomes Lēmums 2003/530 [82], ar ko, pirmkārt, Itālijai tiek atļauts stāties piena ražotāju vietā, lai samaksātu nodevu Savienībai par valsts piena kvotas pārsniegšanu laikā no 1995. līdz 2001. gadam, un, otrkārt, attiecīgajiem ražotājiem tiek atļauts samaksāt parādu šai dalībvalstij atlikta maksājuma veidā, nepiemērojot procentus. Šī atbalsta piešķiršana (turpmāk tekstā – "pastāvošais atbalsts") tika pakļauta laika ierobežojumam pa daļām veicamiem maksājumiem četrpadsmit gadu ietvaros. Kad Itālija ar vairākiem grozījumiem bija atļāvusi atbalsta maksājuma atlikšanu 2010. un 2011. gadā, rezultātā tika pārsniegts četrpadsmit gadu laika ierobežojums. Tad Komisija pieņēma apstrīdēto lēmumu, konstatējot, ka Itālija bija vēlāk grozījusi pastāvošā atbalsta shēmu, pārkāpjot vienu no nosacījumiem atbalsta apstiprināšanai, un kā jaunu un līdz ar to nelikumīgu atbalstu (tā kā pasākums nebija ticis paziņots Komisijai) kvalificēja ne tikai maksājuma atlikšanu atsevišķi, bet arī visu iepriekš pastāvējušo atlikto maksājumu sistēmu [83]. Tāpēc tā uzdeva nekavējoties atgūt summas, kas bija piešķirtas ražotājiem, kuri bija izmantojuši maksājuma atlikšanu, pieskaitot arī procentus. Itālija apstrīdēja šo lēmumu Vispārējā tiesā, kura daļēji atcēla apstrīdēto lēmumu. Tādēļ Komisija iesniedza apelācijas sūdzību, kurā tā apstrīdēja veidu, kā Vispārējā tiesa bija interpretējusi Regulas Nr. 659/1999 [84] 1. panta c) punktā ietverto jēdzienu "jauns atbalsts".

Šajā kontekstā Tiesa nosprieda, ka, pretēji tam, ko bija norādījusi Vispārējā tiesa, minētais jēdziens "jauns atbalsts" var attiekties ne tikai uz pastāvoša atbalsta grozījumu gadījumu, bet arī uz atbalstu, ko ietekmē šie grozījumi. Tādēļ Tiesa uzskatīja, ka pastāvošs atbalsts, kas grozīts, pārkāpjot tam piemērotos saderības nosacījumus, vairs nav uzskatāms par atļautu un tādēļ kopumā zaudē savu pastāvošā atbalsta statusu. No tā izriet, ka Komisijai nebija pienākuma pierādīt, ka grozījums ietekmē pašu pastāvošā atbalsta būtību. Tiesas ieskatā šāda interpretācija nodrošina efektīvāku valsts atbalsta kontroles sistēmu Savienībā, mudinot attiecīgo dalībvalsti ievērot atbalsta

81/ Vispārējās tiesas spriedums, 2015. gada 24. jūnijs, **Itālija/Komisija** (T-527/13, EU:T:2015:429).

82/ Padomes Lēmums 2003/530/EK (2003. gada 16. jūlijs) par tā atbalsta saderību ar kopējo tirgu, ko Itālijas Republika ir paredzējusi piešķirt saviem piena ražotājiem (OV 2003, L 184, 15. lpp.).

83/ Komisijas Lēmums 2013/665/ES (2013. gada 17. jūlijs) par valsts atbalstu SA.33726 (11/C) [ex SA.33726 (11/NN)], ko piešķīrusi Itālija (piena nodevas maksājuma atlikšana Itālijā) [paziņots ar dokumenta numuru C(2013) 4046] (OV 2013, L 309, 40. lpp.).

84/ Padomes Regula (EK) Nr. 659/1999 (1999. gada 22. marts), ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus [LESD 108.] panta piemērošanai (OV 1999, L 83, 1. lpp.).

shēmas atļaušanas nosacījumus. Proti, gadījumā, ja dalībvalsts groza pastāvošu atbalsta shēmu, pārkāpjot kādu atļaujas piešķiršanas nosacījumu, šai dalībvalstij nav nekādas garantijas, ka minētais grozījums neietekmēs atļauto atbalsta shēmu un ka atbilstoši šai shēmai piešķirtās priekšrocības tādējādi saglabāsies.

Tādējādi Tiesa konstatēja, ka konkrētajā gadījumā tiesību aktos paredzētie grozījumi, ar ko veic maksājuma atlikšanu, nav uzskatāmi par tīri formāla vai administratīva rakstura grozījumiem, un tie arī nevar tikt kvalificēti par atbalsta shēmas sākotnējā budžeta palielinājumu Regulas Nr. 794/2004 [85] 4. panta 1. punkta izpratnē.

Lietā, kurā 2017. gada 27. jūnijā tika pasludināts spriedums ***Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania*** (C-74/16, EU:C:2017:496), Tiesas virspalāta lēma par to, *vai atbrīvojumi no nodokļa, ko dalībvalsts piešķīrusi reliģiskai kopienai, ir uzskatāmi par atbalstu, kas aizliegts ar LESD 107. panta 1. punktu.* Šis jautājums radās saistībā ar dažādiem atbrīvojumiem no nodokļiem, kas katoļu baznīcai Spānijā bija piešķirti saskaņā ar 1979. gada nolīgumu starp Svēto Krēslu un Spāniju pirms tās pievienošanās Savienībai. Pamatlietā reliģiskā draudze bija atsaukusies uz šo nolīgumu, lai atgūtu pašvaldības nodokli, kas bija samaksāts par netālu no Madrides esošās baznīcas skolās veiktiem būvdarbiem. Minētās telpas tiek izmantotas ne tikai valsts reglamentētās pamatskolas un vidusskolas izglītības sniegšanai, kas ir līdzvērtīga tai, kura tiek nodrošināta valsts skolās un kura tiek pilnībā finansēta no valsts budžeta, bet arī citām skolas darbībām, par kurām tiek iekasētas dalības maksas. Atmaksāšanas lūgumu nodokļu administrācija noraidīja, pamatojot, ka atbrīvojums no nodokļa, kas paredzēts valsts tiesību aktos attiecībā uz būvdarbiem, neattiecas uz darbībām bez reliģiskiem mērķiem.

Izskatīdama attiecīgās reliģiskās draudzes prasību, iesniedzējtiesa jautāja Tiesai, vai šāds atbrīvojums no nodokļa ir uzskatāms par valsts atbalstu, kas aizliegts ar Savienības tiesību aktiem. Tiesa atbildēja, norādot, ka šāda veida pasākums varētu ietilpt LESD 107. panta 1. punktā noteiktā aizlieguma piemērošanas jomā, ja un tikai tiktāl, ciktāl attiecīgās darbības ir saimnieciskas, un tas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai.

Tiesa vispirms atzina, ka draudzes izglītības darbības, ko nesedz Spānijas valsts, šķiet, ir saimnieciska rakstura, un tādējādi uz tām var tikt attiecināts LESD 107. panta 1. punkts, jo tās lielākoties tiek finansētas no privātiem līdzekļiem. Turklāt tā uzsvēra, ka strīdīgais atbrīvojums šķietami atbilst diviem no četriem nosacījumiem, lai tas varētu tikt kvalificēts par aizliegtu valsts atbalstu, ciktāl tas draudzei, kas atbild par šo skolu, sniedza *selektīvu ekonomisku priekšrocību* un nozīmēja pašvaldības budžeta ieņēmumu samazinājumu un tādējādi – *valsts līdzekļu iesaistīšanu*. Attiecībā uz diviem pārējiem nosacījumiem Tiesa uzskatīja, ka strīdīgais atbrīvojums varētu padarīt pievilcīgākus reliģiskās draudzes sniegtos izglītības pakalpojumus salīdzinājumā ar citu iestāžu, kas arī aktīvi darbojas tajā pašā tirgū, pakalpojumiem un ka šis atbrīvojums tādējādi varētu radīt draudus izkropļot konkurenci. Tomēr Tiesa uzsvēra, ka saskaņā ar Regulas Nr. 1998/2006 [86] 2. pantu atbalsts, kas nepārsniedz 200 000 EUR trīs gadu laika posmā, neietekmē tirdzniecību starp dalībvalstīm un nerada vai nedraud radīt konkurences izkropļojumus, un tādējādi ir izslēgts no jēdziena "valsts atbalsts". Tiesa nosprieda, ka iesniedzējtiesai tomēr ir jāpārbauda, vai šī robežvērtība ir sasniegta konkrētajā lietā.

Visbeidzot, attiecībā uz nolīgumu starp Spāniju un Svēto Krēslu Tiesa norādīja, ka, lai arī šis nolīgums tika noslēgts pirms šīs dalībvalsts pievienošanās Savienībai, apstrīdētais atbrīvojums no nodokļa, kas valsts tiesībās tika ieviests ar 2001. gada dekrētu, attiecīgā gadījumā būtu jāuzskata nevis par pastāvošu atbalstu, bet gan par jaunu atbalstu.

85/ Komisijas Regula (EK) Nr. 794/2004 (2004. gada 21. aprīlis), ar ko īsteno Regulu (EK) Nr. 659/1999 (OV 2004, L 140, 1. lpp., un labojums – OV 2004, L 286, 3. lpp.).

86/ Komisijas Regula (EK) Nr. 1998/2006 (2006. gada 15. decembris) par [LESD 107.] un [108.] panta piemērošanu de *minimis* atbalstam (OV 2006, L 379, 5. lpp.).

2017. gada 6. jūlija spriedumā ***Nerea*** (C-245/16, EU:C:2017:521) Tiesa lēma par Regulas Nr. 800/2008 (Vispārējā grupu atbrīvojuma regula) [87] 1. panta 7. punkta c) apakšpunktā ietvertā jēdziena "kolektīva maksātnespējas procedūra" tvērumu, kā arī par to, *vai uzņēmumam, kas pēc savas iniciatīvas uzsācis maksātnespējas procedūru, nav ļauts izmantot atbilstoši minētajai normai agrāk piešķirtu atbalstu*. Nerea, prasītāja pamatlietā, saņēma valsts atbalstu, kas piešķirts saistībā ar reģionālo darbības programmu Markē [*Marche*] (Itālija). Pēc *Nerea* lūguma piemērot preventīvās vienošanās procedūru tās darbības turpināšanai Markes reģions atsauca apstrīdēto atbalstu, pamatojoties uz to, ka saskaņā ar Regulas Nr. 800/2008 1. panta 7. punkta c) apakšpunktu uzņēmums, uz kuru attiecas šāda procedūra, ir grūtībās nonācis uzņēmums, kurš nevar saņemt atbalstu. Izskatīdama *Nerea* iesniegto pārsūdzību par šo lēmumu, iesniedzējtiesa uzdeva Tiesai divus prejudiciālus jautājumus.

Ar pirmo jautājumu Tiesai tika lūgts lemt par jēdziena "tam ir piemērojama" "kolektīva maksātnespējas procedūra" tvērumu. Tā nosprieda, ka ne Regulas Nr. 800/2008 1. panta 7. punkta c) apakšpunktā, ne arī kādā citā šīs regulas tiesību normā nav noteikta atšķirība starp kolektīvām maksātnespējas procedūrām, kas pastāv dažādās valstu tiesību sistēmās, atkarībā no tā, vai tās uzsāk dalībvalsts administratīvās un tiesu iestādes vai tās tiek uzsāktas pēc attiecīgā uzņēmuma iniciatīvas, kā tas bija šajā lietā. Tādējādi Tiesas ieskatā šis jēdziens ietver ne tikai procedūras, ko pēc savas ierosmes uzsāk administratīvās vai tiesu iestādes, bet arī procedūras, kas uzsāktas pēc attiecīgā uzņēmuma iniciatīvas.

Attiecībā uz otro jautājumu par sekām, kādas ir tam, ka *Nerea* pēc attiecīgā atbalsta piešķiršanas tika piemērota kolektīvā maksātnespējas procedūra, Tiesa norādīja, ka atbalsts ir jāuzskata par piešķirtu brīdī, kad saņēmējam rodas tiesības to saņemt, un ka tieši attiecībā uz šo brīdi ir jāizvērtē uzņēmuma tiesības pretendēt uz atbalsta piešķiršanu. Turklāt Regulas Nr. 800/2008 1. panta 7. punkta c) apakšpunktā nav paredzēts dalībvalstu kompetento iestāžu pienākums veikt uzņēmuma konkrēto apstākļu atsevišķu pārbaudi, lai konstatētu, ka tas ir nonācis grūtībās. Tādēļ ar to, ka uzņēmums atbilstoši valsts tiesībām atbilst nosacījumiem, lai tam tiktu piemērota kolektīva maksātnespējas procedūra, ir pietiekami, lai radītu šķērsli atbilstoši Regulai Nr. 800/2008 tam piešķirt valsts atbalstu vai arī, ja šāds atbalsts tam jau ir piešķirts, lai konstatētu, ka tas nevarēja tikt piešķirts atbilstoši šai regulai, ciktāl šie nosacījumi ir bijuši izpildīti šī atbalsta piešķiršanas datumā. Savukārt atbalsts, kurš ir piešķirts uzņēmumam, ievērojot Regulu Nr. 800/2008, it īpaši tās 1. panta 6. punktu, nevar tikt atsaukts tikai tāpēc vien, ka šim uzņēmumam pēc datuma, kad tam tika piešķirts šis atbalsts, ir piemērota kolektīva maksātnespējas procedūra.

XII. NOTEIKUMI PAR NODOKĻIEM

Nodokļu jomā uzmanība ir jāvērš uz pieciem spriedumiem. Pirmais attiecas uz atsevišķu Direktīvas 2006/112 [88] normu spēkā esamību. Otrais ir par jautājumu, vai valsts tiesas var pārbaudīt citas dalībvalsts nodokļu informācijas pieprasījumu atbilstoši Direktīvai 2011/16 [89] likumību. Trešais attiecas uz akcīzes nodokļa iekasēšanas nosacījumiem

87/ Komisijas Regula (EK) Nr. 800/2008 (2008. gada 6. augusts), kas atzīst noteiktas atbalsta kategorijas par saderīgām ar kopējo tirgu, piemērojot [LESD 107. un 108.] pantu (Vispārējā grupu atbrīvojuma regula) (OV 2008, L 214, 3. lpp.).

88/ Padomes Direktīva 2006/112/EK (2006. gada 28. novembris) par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu (OV 2006, L 347, 1. lpp.), redakcijā, kas izriet no Padomes Direktīvas 2009/47/EK (2009. gada 5. maijs), ar ko Direktīvu 2006/112/EK groza attiecībā uz samazinātām pievienotās vērtības nodokļa likmēm (OV 2009, L 116, 18. lpp.).

89/ Padomes Direktīva 2011/16/ES (2011. gada 15. februāris) par administratīvu sadarbību nodokļu jomā un ar ko atceļ Direktīvu 77/799/EEK (OV 2011, L 64, 1. lpp.).

Direktīvas 2008/118 [90] 9. panta izpratnē. Ceturtais ir par principa par tiesību uz aizstāvību ievērošanu saistībā ar valsts administratīvajām procedūrām par PVN pārbaudēm un tā bāzes noteikšanu. Visbeidzot, pēdējais spriedums ir par ļaunprātīgas rīcības nodokļu jomā aizlieguma principu.

Savā jau iepriekš minētajā spriedumā ***RPO*** (C-390/15, EU:C:2017:174) [91] Tiesas virspalāta apstiprināja, ka spēkā ir Direktīvas 2006/112 noteikumi, ar ko digitālu grāmatu piegāde elektroniskā veidā ir izslēgta no samazinātas PVN likmes piemērošanas, bet dalībvalstis var piemērot samazinātu likmi digitāla formāta grāmatām, kas tiek piegādātas uz fiziska datu nesēja. Šajā ziņā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu tostarp bija izvirzīts jautājums par to, vai minētā izslēgšana ir pretrunā vienlīdzīgas attieksmes principam, kas izklāstīts Hartas 20. pantā.

Apstiprinājusi, ka šajās Direktīvas 2006/112 normās ir noteikta atšķirīga attieksme divās attiecībā pret mērķi, šajā gadījumā – veicināt lasīšanu, salīdzināmās situācijās, Tiesa pārbaudīja, vai šī atšķirīgā attieksme varētu būt pamatota. Tā kā šāds pamatojums ir iespējams, ja atšķirīgā attieksme ir saistīta ar likumīgi pieļaujamu mērķi un ir samērīga ar šo mērķi, Tiesa vispirms norādīja, ka elektronisko publikāciju izslēgšana no samazinātās PVN likmes piemērošanas bija īpašā PVN regulējuma elektroniskās tirdzniecības jomā daļa, kuras nolūks bija šiem pakalpojumiem piemērot skaidrus, vienkāršus un vienotus noteikumus, lai atvieglotu šī nodokļa iekasēšanu nodokļu maksātājiem un valstu nodokļu iestādēm. Uzsverot plašo novērtējuma brīvību, kāda ir Savienības likumdevējam, nosakot pasākumus saistībā ar nodokļiem, Tiesa turpinājumā apstiprināja gan šāda mērķa likumīgu pieļaujamību, gan apstrīdētā pasākuma piemērotību šī mērķa sasniegšanai. Tā kā pārējās prasības saistībā ar samērīguma nosacījumu arī bija izpildītas, Tiesa apstiprināja, ka Direktīvas 2006/112 tiesību normas ir saderīgas ar vienlīdzīgas attieksmes principu, kas izklāstīts Hartas 20. pantā.

2017. gada 16. maijā pasludinātajā spriedumā ***Berlioz Investment Fund*** (C-682/15, EU:C:2017:373) Tiesas virspalāta izskatīja jautājumu, *vai dalībvalsts tiesas drīkst pārbaudīt citas dalībvalsts atbilstoši Direktīvai 2011/16 iesniegtu nodokļu informācijas pieprasījumu likumību.* Šis jautājums bija radies saistībā ar strīdu par Luksemburgas uzņēmuma atteikumu pilnībā ievērot Luksemburgas iestāžu rīkojumu, ar ko tam tika pieprasīts sniegt konkrētu informāciju, ko saskaņā ar šo direktīvu bija pieprasījusi Francijas administrācija. Šis informācijas pieprasījums attiecās jo īpaši uz dividendēm, ko bija izmaksājis Francijas meitasuzņēmums, un tā mērķis bija precizēt, vai bija izpildīti Francijas tiesību aktos ietvertie nosacījumi šo dividenžu atbrīvošanai no nodokļa ieturējuma ienākumu gūšanas vietā. Tā kā Luksemburgas uzņēmums tomēr atteicās sniegt daļu prasītās informācijas, pamatojoties uz to, ka tā neesot prognozējami svarīga, tam tika piemērots naudas sods. Izskatīdama pret šo naudas sodu vērsto prasību, iesniedzējtiesa tostarp jautāja Tiesai, vai tā drīkst izskatīt Luksemburgas iestāžu rīkojuma sniegt informāciju un tādējādi arī tā pamatā esošā informācijas pieprasījuma pamatotību.

Vispirms Tiesa konstatēja, ka tiktāl, ciktāl šī naudas soda uzlikšana Luksemburgas uzņēmumam ietilpst Direktīvas 2011/16 īstenošanā, konkrētajā lietā ir piemērojama Harta. Turklāt, apstiprinājusi, ka Luksemburgas uzņēmumam Hartas 47. panta izpratnē ir tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību pret tam piemēroto administratīvo sodu, Tiesa precizēja, ka šis noteikums paredz, ka valsts tiesai, izskatot prasību par naudas soda, kas uzlikts par rīkojuma sniegt informāciju neizpildi saistībā ar informācijas apmaiņu starp valstu nodokļu administrācijām atbilstoši Direktīvai 2011/16, ir jāvar pārbaudīt šī rīkojuma likumību. Tomēr, tā kā atbilstoši minētajai direktīvai pieprasīt var tikai informāciju, kas ir prognozējami svarīga atbilstoši pieprasījumu izdevušās dalībvalsts nodokļu tiesību aktiem, pēc Tiesas domām, šī atbilstīguma prasība ir rīkojuma, kas administrācijai pakļautajai personai adresēts nolūkā iegūt pieprasīto informāciju, un šī rīkojuma neievērošanas gadījumā šai personai piemērotā soda likumības nosacījums. Tomēr Tiesa precizēja, ka rīkojuma likumības pārbaudei ir jāaprobežojas ar pārbaudi,

90/ Padomes Direktīva 2008/118/EK (2008. gada 16. decembris) par akcīzes nodokļa piemērošanas vispārēju režīmu, ar ko atceļ Direktīvu 92/12/EEK (OV 2009, L 9, 12. lpp.).

91/ Šis spriedums ir aplūkots arī III nodaļā "Institucionālie noteikumi".

vai šis rīkojums ir balstīts uz pietiekami pamatotu pieprasījuma iesniedzējas iestādes pieprasījumu attiecībā uz informāciju, kas acīmredzami nešķiet prognozējami nesvarīga. Šī pārbaude nozīmē, ka tiesa var piekļūt informācijas pieprasījumam un, vajadzības gadījumā, jebkurai citai informācijai, ko iesniegusi pieprasījuma iesniedzēja iestāde. Savukārt, tā kā administrācijai pakļautajai personai ir jāievēro informācijas pieprasījuma noslēpums, tai ir tiesības piekļūt tikai informācijas pieprasījuma būtiskajai informācijai, lai tās lieta tiktu izskatīta taisnīgi.

2017. gada 29. jūnijā Tiesa pasludināja spriedumu **Komisija/Portugāle** (C-126/15, EU:C:2017:504), kurā tā lēma par akcīzes nodokļa iekasējamības nosacījumiem Direktīvas 2008/118 par akcīzes nodokļa piemērošanas vispārēju režīmu 9. panta pirmās daļas izpratnē, kas interpretēta, ņemot vērā samērīguma principu. Šajā lietā Tiesai bija jāizskata prasība par valsts pienākumu neizpildi, kuras mērķis bija konstatēt, ka, attiecībā uz cigarešu paciņām piemērojot aizliegumu laist tās tirdzniecībā un pārdot sabiedrībai pēc trešā mēneša beigām, kas seko gadam, kurš norādīts uz nodokļa markas, Portugāles Republika nebija izpildījusi pienākumus atbilstoši šai direktīvai un samērīguma principam.

Atgādinājusi, pirmkārt, ka krāpšanas nodokļu jomā, izvairīšanās no nodokļu maksāšanas un iespējamās ļaunprātīgās izmantošanas apkarošana ir Direktīvas 2008/118 mērķis, Tiesa norādīja, ka cigarešu paciņu nodošana patēriņam pārmērīgos daudzumos, sagaidot akcīzes nodokļa palielināšanos nākotnē, ir ļaunprātīgas izmantošanas veids, kas dalībvalstīm ir jānovērš ar atbilstošiem pasākumiem. Tā piebilda, ka, tā kā minētās direktīvas 9. panta pirmajā daļā ir atsauce uz valsts tiesību aktiem, nosakot akcīzes nodokļa uzlikšanas nosacījumus un piemērojamo likmi, šādas dalībvalstu tiesības noteikti nozīmē iespēju veikt tādus pasākumus, kādi tiek aplūkoti šajā lietā.

Taču Tiesa arī norādīja, otrkārt, ka dalībvalstīm, īstenojot pilnvaras, kas tām piešķirtas ar Savienības tiesībām, ir jāievēro samērīguma princips. Tas nozīmē, ka dalībvalstīm ir jāizmanto līdzekļi, kas, no vienas puses, ļauj efektīvi sasniegt valsts tiesībās paredzēto mērķi, bet, no otras puses, nepārsniedz to, kas ir nepieciešams, un vismazāk apdraud attiecīgajos Savienības tiesību aktos paredzētos mērķus un principus. Šajā ziņā tā nosprieda, ka attiecīgais cigarešu tirdzniecības un mazumtirdzniecības aizliegums bija piemērots, lai sasniegtu leģitīmos mērķus, kas ir cīņa pret krāpšanu nodokļu jomā un izvairīšanās no nodokļu maksāšanas, kā arī sabiedrības veselības aizsardzība. Tomēr, ņemot vērā to, ka šis aizliegums ir piemērojams visos gadījumos, pat tad, kad akcīzes nodokļa likme samazinās vai paliek nemainīga, Tiesa nolēma, ka tas nav nepieciešams šo mērķu sasniegšanai, jo tos varētu sasniegt mazāk ierobežojošā un tikpat piemērotā veidā, ja šis pasākums būtu piemērojams tikai cigarešu akcīzes paaugstināšanās gadījumā. Tāpēc Tiesa secināja, ka Portugāles Republika ar attiecīgajiem pasākumiem nav izpildījusi pienākumus, kas tai uzlikti saskaņā ar Direktīvas 2008/118 9. panta pirmo daļu un samērīguma principu.

Spriedumā ***Ispas*** (C-298/16, EU:C:2017:843), kas pasludināts 2017. gada 9. novembrī, Tiesa precizēja Savienības tiesību vispārējā tiesību uz aizstāvību ievērošanas principa tvērumu valsts administratīvajos procesos par PVN pārbaudēm un šī nodokļa bāzes noteikšanu. Šajā lietā attiecībā uz prasītājiem tika veikta nodokļu pārbaude, pēc kuras tiem tika adresēti paziņojumi par nodokli, kuros tiem tiek aprēķināta papildu PVN summa. Prasītāji iesniedzējtiesā atsaucās uz šo paziņojumu par nodokli spēkā neesamību, pamatojoties uz to, ka neesot ievērotas viņu tiesības uz aizstāvību. Tie cita starpā uzskatīja, ka nodokļu administrācijai pēc savas ierosmes bija jāļauj tiem piekļūt visai attiecīgajai informācijai, pamatojoties uz kuru, tika pieņemts tās nodokļu revīzijas ziņojums un izdoti divi paziņojumi par nodokli, lai varētu tos apstrīdēt vēlākā posmā.

Tiesa vispirms šajā ziņā atgādināja, ka tiesību uz aizstāvību ievērošana ir vispārējs Savienības tiesību princips, atbilstoši kuram tādu lēmumu adresātiem, kas būtiski skar šo adresātu intereses, ir jādod iespēja atbilstoši darīt zināmu savu viedokli par informāciju, ar ko iestādes plāno pamatot savus lēmumus. Šis pienākums ir valsts iestādēm, kad tās pieņem lēmumus, kas ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā. Tiesa atzina, ka tas tā it īpaši ir tad, kad dalībvalsts piemēro nodokļu maksātājiem nodokļu pārbaudes procedūru, lai izpildītu tām no Savienības tiesību piemērošanas izrietošo pienākumu veikt visus atbilstošos normatīvos un administratīvos pasākumus, lai nodrošinātu tās teritorijā maksājamā PVN iekasēšanu pilnā apjomā un cīnītos pret krāpšanu.

Tādēļ Tiesa nosprieda, ka vispārējais Savienības tiesību princips par tiesību uz aizstāvību ievērošanu ir jāinterpretē tādējādi, ka administratīvajās procedūrās par PVN pārbaudēm un šī nodokļa bāzes noteikšanu privātpersonai ir jābūt iespējai, ka pēc tās izteikta lūguma, nevis pēc iestādes pašas ierosmes tai tiek paziņota informācija un dokumenti, kuri ir ietverti administratīvajā lietā un kurus valsts iestāde ir ņēmusi vērā, pieņemot savu lēmumu, ja vien ierobežojumi piekļuvei minētajai informācijai un minētajiem dokumentiem nav attaisnojama ar vispārējo interešu mērķiem. Proti, šis vispārējais princips nav absolūta priekšrocība, bet var ietvert ierobežojumus ar nosacījumu, ka tie faktiski atbilst vispārējas nozīmes interesēm, uz ko ir vērsts konkrētais pasākums, un ja attiecībā uz izvirzīto mērķi tie nav pārmērīga un nepieņemama iejaukšanās, kas pašā būtībā aizskar šādi garantētās tiesības. Tiesa šajā ziņā precizēja, ka nodokļu pārbaudes un PVN bāzes noteikšanas procedūrā šādi ierobežojumi var tostarp būt domāti, lai aizsargātu konfidencialitātes vai dienesta noslēpuma prasības, jo tās var tikt aizskartas ar piekļuvi noteiktai informācijai vai noteiktiem dokumentiem.

Spriedumā ***Cussens* u.c.** (C-251/16, EU:C:2017:881), kas pasludināts 2017. gada 22. novembrī, Tiesa lēma par ļaunprātīgas rīcības aizlieguma principu nodokļu jomā, it īpaši saistībā ar PVN. Pamatlietā prasītāji bija uzcēluši vairākas pārdošanai paredzētas brīvdienu mājas, kuras tie ar tiem saistītam uzņēmumam bija iznomājuši uz vairāk nekā divdesmit gadiem. Tie vienlaikus ar šo pašu uzņēmumu bija noslēguši līgumu, kurā noteikts, ka šīs mājas tiem tiek iznomātas atpakaļ uz diviem gadiem. Kad šie abi nomas līgumi pēc mēneša ar savstarpēju vienošanos tika izbeigti, prasītāji pārdeva mājas trešām personām. Saskaņā ar valsts tiesisko regulējumu PVN par šo pārdošanu nav jāmaksā, jo PVN ir jāmaksā tikai par ilgtermiņa nomas līgumu. Tomēr nodokļu administrācija šo līgumu uzskatīja par ļaunprātīgu un pieprasīja samaksāt papildu PVN par pārdošanas darījumiem. Iesniedzējtiesa, kurai jāizskata šī lieta, konstatēja, ka valsts tiesībās nav normu, kas noteiktu, ka nodokļu administrācijai nav jāņem vērā darījumi, kas veido ļaunprātīgu rīcību. Tādēļ tā nolēma uzdot Tiesai vairākus prejudiciālus jautājumus nolūkā tostarp noteikt, vai Savienības tiesībās paredzētais ļaunprātīgas rīcības aizlieguma princips, kas apstiprināts spriedumā *Halifax* u.c. [92], paredz risinājumu, kuru šajā lietā izvirzījusi nodokļu administrācija.

Šajā ziņā Tiesa vispirms konstatēja, ka ļaunprātīgas rīcības aizlieguma princips, kas piemērojams PVN jomā atbilstoši sprieduma *Halifax* u.c. judikatūrai, nav direktīvā paredzēts noteikums, bet gan ir balstīts uz judikatūru. Uz šo principu, kas Tiesas ieskatā ir vispārīga rakstura kā Savienības tiesību vispārējie principi, var atsaukties pret nodokļu maksātāju, lai tam atteiktu izmantot tiesības uz atbrīvojumu no PVN, pat ja nav valsts tiesību normu, kurās paredzēts šāds atteikums. Lai gan attiecīgās darbības ir veiktas pirms sprieduma lietā *Halifax* u.c. pasludināšanas, Tiesa turpinājumā apstiprināja, ka tiesiskās noteiktības un tiesiskās paļāvības aizsardzības principi neliedz pamatlietā piemērot no minētā sprieduma izrietošo ļaunprātīgas rīcības aizlieguma principu. Proti, Tiesas sniegtā Savienības tiesību interpretācija izskaidro un precizē šo tiesību nozīmi un apjomu, kā tās ir vai bija jāsaprot un jāpiemēro no to spēkā stāšanās datuma. Visbeidzot Tiesa konstatēja, ka gadījumā, ja attiecīgo nekustamo īpašumu tā īpašnieks vai īrnieks pirms pārdošanas trešām personām faktiski nav izmantojis, kas šajā lietā ir jāpārbauda iesniedzējtiesai, minēto ēku uzcelšana varētu radīt nodokļu priekšrocību, kura ir pretrunā Direktīvas 77/388 [93] mērķim un uz to tādējādi ir attiecināms ļaunprātīgas rīcības aizlieguma princips.

92/ Tiesas spriedums, 2006. gada 21. februāris, ***Halifax* u.c.** (C-255/02, EU:C:2006:121).

93/ Padomes Sestā direktīva 77/388/EEK (1977. gada 17. maijs) par to, kā saskaņojami dalībvalstu tiesību akti par apgrozījuma nodokļiem – Kopēja pievienotās vērtības nodokļa sistēma: vienota aprēķinu bāze (OV 1977, L 145, 1. lpp.).

XIII. TIESĪBU AKTU TUVINĀŠANA

1. INTELEKTUĀLAIS UN RŪPNIECISKAIS ĪPAŠUMS

Intelektuālā un rūpnieciskā īpašuma jomā jāizceļ trīs spriedumi. Divi pirmie attiecas uz jēdzienu "izziņošana sabiedrībai" autortiesību jomā, un trešais ir par tā sauktās "remontdarbu" atrunas Kopienas dizainparaugu jomā interpretāciju.

Lietās, kurās attiecīgi 2017. gada 26. aprīlī un 14. jūnijā tika pasludināti spriedumi ***Stichting Brein*** (C-527/15, EU:C:2017:300 un C-610/15, EU:C:2017:456), Tiesai cita starpā bija jāpārbauda *jēdziens "izziņošana sabiedrībai" Direktīvas 2001/29* [94] *3. panta 1. punkta izpratnē*.

Abās lietās iesniedzējtiesās bija vērsies Nīderlandē reģistrēts autortiesību īpašnieku interešu aizsardzības fonds. Pirmajā gadījumā pamatlietā šis fonds vērsās pret tāda multivides atskaņotāja tirgotāju, kurā iepriekš bija instalētas internetā pieejamas pievienojumprogrammas, kuras ietver hipersaites uz sabiedrībai brīvi pieejamām interneta vietnēm, kurās ar autortiesībām aizsargāti darbi ir padarīti publiski pieejami bez šo tiesību īpašnieku atļaujas. Otrajā lietā strīds bija par minētā fonda lūgumiem, lai interneta piekļuves pakalpojumu sniedzējiem tiktu uzdots bloķēt tiešsaistes platformas "The Pirate Bay" domēna nosaukumu un IP adreses, kas, izmantojot ar aizsargātiem darbiem saistīto metadatu indeksāciju un nodrošinot meklētājprogrammu, ļauj šīs platformas lietotājiem šos darbus sameklēt un kopīgot vienādranga (*peertopeer*) tīklā.

Šajos abos spriedumos Tiesa vispirms atgādināja savu agrāko judikatūru [95], atbilstoši kurai Direktīvas 2001/29 galvenais mērķis ir ieviest augstu autoru aizsardzības līmeni, kas tiem ļautu saņemt atbilstīgu atlīdzību par to darbu izmantošanu, tostarp izziņošanas sabiedrībai gadījumā. No tā izriet, ka jēdziens "izziņošana sabiedrībai" ir jāizprot plaši un ka tam ir nepieciešams individuāls izvērtējums. Turklāt no Direktīvas 2001/29 3. panta 1. punkta izriet, ka izziņošanas sabiedrībai jēdziens apvieno divus kumulatīvus elementus, proti, darba "izziņošanu" un tā izziņošanu "sabiedrībai".

Tādēļ Tiesa uzskatīja, ka, lai noteiktu, vai lietotājs veic "izziņošanu sabiedrībai" Direktīvas 2001/29 3. panta 1. punkta izpratnē, ir jāņem vērā vairāki papildu kritēriji, kas nav autonomi, bet ir savstarpēji saistīti. Šo kritēriju vidū vispirms ietilpst lietotāja būtiskā loma un tā iejaukšanās apzinātība. Šis lietotājs veic izziņošanas aktu, ja, pilnībā apzinoties savas rīcības sekas, viņš saviem klientiem dod piekļuvi aizsargātam darbam, it īpaši tad, ja bez šādas iejaukšanās tā klienti principā nevarētu vai tikai ar grūtībām varētu izmantot izplatīto darbu. Turpinājumā Tiesa precizēja, ka jēdziens "sabiedrība" nozīmē nenoteiktu potenciālo adresātu skaitu un turklāt paredz visai ievērojamu personu skaitu. Tiesa arī atgādināja, ka, lai aizsargāts darbs varētu tikt kvalificēts par "izziņotu sabiedrībai", tas ir jāizziņo īpašā tehniskā veidā, kas atšķiras no līdz tam izmantotajiem veidiem, vai, ja tā nav, "jaunai sabiedrībai", citiem

94/ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/29/EK (2001. gada 22. maijs) par dažu autortiesību un blakustiesību aspektu saskaņošanu informācijas sabiedrībā (OV 2001, L 167, 10. lpp.).

95/ It īpaši skat. Tiesas spriedumus, 2016. gada 31. maijs, ***Reha Training*** (C-117/15, EU:C:2016:379), un 2016. gada 8. septembris, ***GS Media*** (C-160/15, EU:C:2016:644).

vārdiem sakot, sabiedrībai, kuru autortiesību īpašnieks vēl nav ņēmis vērā, atļaujot sākotnēji izziņot savu darbu sabiedrībai. Visbeidzot Tiesa uzsvēra, ka nozīme ir arī tam, ka izziņošana Direktīvas 2001/29 3. panta 1. punkta izpratnē tiek veikta peļņas gūšanas nolūkā.

Pamatojoties uz šiem kritērijiem, Tiesa abos šajos spriedumos atzina, ka gan multivides atskaņotāja pārdošana, par kādu runa bija pamatlietā, gan kopīgošanas platformas "The Pirate Bay" nodošana rīcībā un pārvaldīšana *internet*ā konkrētajos lietas apstākļos ir "izziņošana sabiedrībai" Direktīvas 2001/29 3. panta 1. punkta izpratnē.

2017. gada 20. decembrī spriedumā ***Acacia* un *D'Amato*** (C-397/16 un C-435/16, EU:C:2017:992) Tiesa interpretēja tā saukto "remontdarbu" atrunu, kas paredzēta Regulas Nr. 6/2002 [96] 110. panta 1. punktā. Šī atruna nosaka, ka Kopienas dizainparauga aizsardzība nepastāv attiecībā uz dizainparaugu, kas ir kompleksa ražojuma sastāvdaļa un kuru izmanto ar nolūku labot šo komplekso ražojumu, lai atjaunotu tā sākotnējo izskatu. Šis spriedums attiecas uz virkni strīdu par autortiesību pārkāpumiem Itālijā un Vācijā starp diviem autobūvētājiem, kuriem pieder Kopienas mehānisko transportlīdzekļu riteņu loku dizainparaugi, un Acacia un tā pārvaldītāju, kuri ražo atveidotos riteņu lokus, kuri bieži vien estētiski vai funkcionāli ir identiski pirmās komplektācijas oriģinālajiem riteņu lokiem.

Tiesa vispirms izskatīja jautājumu par to, vai Regulas Nr. 6/2002 110. panta 1. punktā izslēgšanai no tajā paredzētās aizsardzības ir izvirzīts nosacījums, ka aizsargātais dizainparaugs ir atkarīgs no kompleksā ražojuma, kurā ietilpst attiecīgā sastāvdaļa, izskata. Automobiļu ražotāji, kas bija pamatlietas dalībnieki, šajā jautājumā būtībā uzskatīja, ka šī izslēgšana nav pamatota attiecībā uz automobiļu riteņu lokiem, kuru forma nav noteikta ar transportlīdzekļa, kurā tie iemontēti, izskatu. Šajā kontekstā Tiesa uzsvēra Regulas Nr. 6/2002 110. panta 1. punkta mērķi, kas ir novērst garantētā noieta tirgu rašanos attiecībā uz noteiktām rezerves daļām, it īpaši novērst to, ka patērētājs, kurš ir iegādājies kādu ilgtspējīgu izstrādājumu, kas varētu būt dārgs, uz nenoteiktu laiku tiek piesaistīts kompleksā ražojuma izgatavotājam attiecībā uz ārējo sastāvdaļu iegādi. Šajā kontekstā un pamatojoties uz gramatisku un teleoloģisku interpretāciju, Tiesa konstatēja, ka šīs tiesību normas piemērošanas joma neaprobežojas tikai ar kompleksa ražojuma sastāvdaļām, "no kuru izskata ir atkarīgs aizsargātais dizainparaugs", uzsverot, ka šāda interpretācija palīdz sasniegt "remontdarbu" atrunas mērķi novērst garantētā noieta tirgu rašanos attiecībā uz noteiktām rezerves daļām.

Turklāt, vaicāta par obligātajiem nosacījumiem, lai piemērotu "remontdarbu" atrunā paredzēto izņēmumu, Tiesa vispirms norādīja, ka minētais izņēmums var attiekties tikai uz sastāvdaļām, uz kurām attiecas aizsardzība saskaņā ar Kopienas dizainparaugu un kuras līdz ar to atbilst aizsardzības nosacījumiem, kas tostarp izklāstīti Regulas Nr. 6/2002 4. panta 2. punktā. Pēdējā minētā tiesību norma nodrošina tāda ražojuma aizsardzību, kurš ir kompleksa ražojuma sastāvdaļa, ja, pirmkārt, sastāvdaļa, kad tā ir iekļauta kompleksajā ražojumā, paliek redzama minētā ražojuma parastās izmantošanas laikā un, otrkārt, šīs sastāvdaļas redzamās iezīmes pašas par sevi atbilst novitātes un individuālas būtības prasībām saskaņā ar minētās regulas 4. panta 1. punktu. Tā ir loku Kopienas dizainparaugu, kas pieder attiecīgajiem ražotājiem, gadījumā. Turpinājumā Tiesa secināja, ka minētie loki ir "kompleksa ražojuma sastāvdaļas" 110. panta 1. punkta izpratnē, jo šāds loks ir daļa no automobiļa, bez kuras šo izstrādājumu tam ierastā veidā nevar izmantot. Attiecībā uz nosacījumu, ka attiecīgā sastāvdaļa ir "jāizmanto ar nolūku labot šo komplekso ražojumu", Tiesa norādīja, ka "remontdarbu" atruna izslēdz jebkādu sastāvdaļas izmantošanu pievilcības vai vienkāršas ērtības apsvērumu dēļ, piemēram, sastāvdaļu nomainot estētisku iemeslu dēļ un kompleksa ražojuma individualizācijas labad, bet gan prasa, gluži pretēji, ka tās izmantošanai jābūt nepieciešamai, lai labotu komplekso ražojumu, kuram ir trūkums. Visbeidzot Tiesa atzina, ka remontdarbi ir jāveic, lai atjaunotu kompleksā ražojuma sākotnējo izskatu. Šajā ziņā Tiesa uzsvēra, ka sastāvdaļai, kas izmantota kompleksā ražojuma sākotnējā izskata atjaunošanai šīs tiesību normas izpratnē, ir jābūt redzamai. Ņemot vērā šos apsvērumus, Tiesa secināja,

96/ Padomes Regula (EK) Nr. 6/2002 (2001. gada 12. decembris) par Kopienas dizainparaugiem (OV 2002, L 3, 1. lpp.).

ka Regulas Nr. 6/2002 110. panta 1. punkts ir piemērojams tikai kompleksa ražojuma sastāvdaļām, kuras ir vizuāli identiskas oriģinālajām sastāvdaļām, kas tā nav attiecībā uz rezerves daļu, kura krāsas vai izmēra ziņā neatbilst oriģinālajai daļai, vai ja kompleksā ražojuma izskats ir ticis mainīts kopš tā laišanas tirgū.

Visbeidzot Tiesai tika lūgts lemt par jautājumu, vai Regulas Nr. 6/2002 110. panta 1. punktā paredzētā izņēmuma izmantošanai ir nepieciešams, ka kompleksā ražojuma sastāvdaļas ražotājam vai pārdevējam ir jānodrošina, ka šo sastāvdaļu var iegādāties tikai labošanas mērķiem un, ja tas tā ir, tad kādā veidā tas ir jādara. Šajā ziņā Tiesa uzsvēra, ka kompleksā ražojuma sastāvdaļas ražotājam vai pārdevējam, kuri vēlas izmantot šajā normā paredzēto atkāpi, ir pienākums ievērot pienācīgu rūpību. Šajā ziņā tiem cita starpā ir jāinformē lejupējais lietotājs, uz ražojuma, tā iepakojuma, katalogos vai arī pārdošanas dokumentos skaidri un redzami norādot, ka attiecīgā sastāvdaļa ietver dizainparaugu, kas tiem nepieder, un par to, ka šī sastāvdaļa ir paredzēta vienīgi izmantošanai ar nolūku labot komplekso ražojumu, lai atjaunotu tā sākotnējo izskatu. Turklāt tiem, izmantojot atbilstošus, tostarp līgumiska rakstura, līdzekļus, ir jānodrošina, ka lejupējie lietotāji neparedz attiecīgās sastāvdaļas izmantošanai, kas nebūtu saderīga ar Regulas Nr. 6/2002 110. panta 1. punktā izklāstītajiem nosacījumiem, un jāatturas no šādas sastāvdaļas pārdošanas, ja tie apzinās vai tiem ir pamatoti iemesli uzskatīt, ka šī sastāvdaļa netiks izmantota atbilstoši paredzētajiem nosacījumiem.

2. PERSONAS DATU AIZSARDZĪBA

Personas datu aizsardzības jomā uzmanība ir vēršama uz trim spriedumiem. Ar pirmo Tiesa precizēja informēšanas pienākumus, kas piemērojami saistībā ar maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū. Otrajā tika izskatīta personas datu dzēšanas no uzņēmumu reģistra problemātika. Visbeidzot trešajā spriedumā Tiesai bija jāprecizē jēdziens "personas dati" saistībā ar profesionālās kvalifikācijas eksāmenu. Jāatzīmē arī atzinums 1/15 (EU:C:2017:592), kas attiecas uz Nolīguma starp Kanādu un Eiropas Savienību par pasažieru datu reģistra datu pārsūtīšanu un apstrādi (PDR) [97] saderību ar Līgumiem un Hartu.

2017. gada 25. janvāra spriedumā ***BAWAG*** (C-375/15, EU:C:2017:38) Tiesa lēma, pirmkārt, par jēdzienu "pastāvīgs informācijas nesējs" Direktīvas 2007/64 par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū [98] izpratnē un, otrkārt, par maksājumu pakalpojumu sniedzēja pienākuma sniegt informāciju lietotājam tvērumu.

Attiecībā uz iespēju, ka bankas interneta vietne varētu tikt uzskatīta par pastāvīgu informācijas nesēju, Tiesa norādīja, ka šai interneta vietnei *maksājumu pakalpojumu lietotājam ir jāļauj uzglabāt informāciju*, kas adresēta personīgi viņam, tā, lai šī informācija būtu pieejama vēlāk informēšanas nolūkā atbilstīgā laikposmā un ļautu neizmainītā veidā to atveidot. Turklāt ir jāizslēdz jebkura vienpusēja tās satura izmainīšana, ko veic maksājumu pakalpojumu sniedzējs vai cits profesionālās darbības veicējs, kuram uzticēta šīs vietnes pārvaldīšana.

Attiecībā uz maksājumu pakalpojumu sniedzēja pienākumu sniegt informāciju lietotājam Tiesa nosprieda, ka, ja šāda informācija tiek sniegta, izmantojot tiešsaistes bankas interneta vietnē integrētu elektronisko pastkasti, to var uzskatīt par sniegtu uz pastāvīga informācijas nesēja tikai tad, ja ir izpildīti divi nosacījumi. Pirmkārt, interneta vietnei jāļauj attiecīgajam lietotājam uzglabāt informāciju, kas adresēta personīgi viņam, tā, lai viņš varētu tai piekļūt un neizmainītā veidā to atveidot atbilstošā laikposmā un lai nepastāvētu iespēja vienpusēji izmainīt tās saturu ne šim pakalpojumu sniedzējam, ne citam profesionālās darbības veicējam. Otrkārt, ja maksājumu

97/ Šis atzinums ir aplūkots VI nodaļā "Pamattiesības".

98/ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2007/64/EK (2007. gada 13. novembris) par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvas 97/7/EK, 2002/65/EK, 2005/60/EK un 2006/48/EK un atceļ Direktīvu 97/5/EK (OV 2007, L 319, 1. lpp.)

pakalpojumu lietotājam ir pienākums aplūkot minēto interneta vietni, lai iepazītos ar minēto informāciju, šai informācijas nodošanai ir jānotiek vienlaikus ar maksājumu pakalpojumu sniedzēja aktīvām darbībām, kas vērstas uz to, lai šim lietotājam darītu zināmu minētās informācijas esamību un pieejamību minētajā interneta vietnē.

Gadījumā, ja maksājumu pakalpojumu lietotājam ir pienākums aplūkot šādu vietni, lai iepazītos ar konkrēto informāciju, tā vienkārši ir nodota šī lietotāja rīcībā, ja šīs informācijas nodošana nenotiek vienlaikus ar maksājumu pakalpojumu sniedzēja aktīvu darbību.

Lietā, kurā 2017. gada 9. martā tika pasludināts spriedums ***Manni*** (C-398/15, EU:C:2017:197), Tiesa lēma par *iespēju fiziskai personai panākt savu personas datu, kas saistīti ar likvidētu sabiedrību, dzēšanu no uzņēmumu reģistra*, ņemot vērā Direktīvas 95/46 [99] 6. panta 1. punkta e) apakšpunktu, 12. panta b) punktu un 14. panta pirmās daļas a) punktu, skatot tos kopā ar Direktīvas 68/151 [100] 3. pantu. Strīds pamatlietā bija starp vienīgo sabiedrības direktoru un tirdzniecības palātu par pēdējās minētās atteikumu no uzņēmumu reģistra dzēst dažus personas datus, kas šo direktoru saista ar citas sabiedrības maksātnespēju, kura pēc likvidācijas procesa bija izslēgta no uzņēmumu reģistra. Lai pamatotu savu prasību, direktors it īpaši apgalvoja, ka attiecīgā informācija kaitējot viņa pašreizējai saimnieciskajai darbībai.

Attiecībā uz trešo personu piekļuvi personas datiem, kas glabājas uzņēmumu reģistros, Tiesa vispirms norādīja, ka šo reģistru atklātības mērķis ir nodrošināt tiesisko noteiktību attiecībās starp sabiedrībām un trešajām personām un jo īpaši aizsargāt trešo personu intereses attiecībā pret akciju sabiedrībām un sabiedrībām ar ierobežotu atbildību, jo vienīgais nodrošinājums, ko tās piedāvā trešajām personām, ir to aktīvi. Turklāt jautājumi, kuru atrisināšanai ir vajadzīgi uzņēmumu reģistrā ietvertie personas dati, var rasties vēl vairākus gadus pēc tam, kad sabiedrība ir beigusi pastāvēt. Šādos apstākļos Tiesa nosprieda, ka dalībvalstis fiziskām personām, kuru dati ir iekļauti uzņēmumu reģistrā saistībā ar konkrētu sabiedrību, nevar garantēt tiesības, ka pēc noteikta laikposma no uzņēmuma darbības izbeigšanas to personas dati tiks dzēsti.

Tā kā šāda Direktīvas 95/46 noteikumu interpretācija varētu apdraudēt iesaistīto personu tiesības uz privāto dzīvi, kā arī tiesības uz personas datu aizsardzību, kas garantētas Hartas 7. un 8. pantā, Tiesa arī precizēja, ka šāda interpretācija nerada nesamērīgu iejaukšanos šajās pamattiesībās. Tā šajā ziņā uzsvēra, ka tikai neliels personas datu skaits tiek reģistrēts uzņēmumu reģistrā un turklāt ir pamatoti, ka fiziskām personām, kas izvēlas piedalīties ekonomiskajās attiecībās ar akciju sabiedrības vai sabiedrības ar ierobežotu atbildību starpniecību, kuras trešām personām kā garantijas piedāvā tikai sabiedrību aktīvus, ir pienākums atklāt datus, kuri ir saistīti ar viņu identitāti un viņu funkcijām minētajā uzņēmumā. Līdz ar to Tiesa uzskatīja, ka nav izslēgts, ka īpašās situācijās var pastāvēt nepārvarami un likumīgi iemesli saistībā ar personas konkrēto gadījumu, kas izņēmuma kārtā pamato to, ka piekļuve personas datiem, kas skar attiecīgo personu, beidzoties pietiekami ilgam termiņam pēc attiecīgās sabiedrības likvidācijas, ir ierobežota, sniedzot to tikai trešām personām, kuras pamato savas īpašās intereses ar tiem iepazīties. Tomēr katras dalībvalsts ziņā ir izlemt, vai tās savā tiesiskajā regulējumā vēlas paredzēt šādu ierobežojumu piekļuvei.

2017. gada 20. decembra spriedumā ***Nowak*** (C-434/16, EU:C:2017:582) Tiesa apstiprināja, ka rakstiskās atbildes, ko eksaminējamā persona sniegusi profesionālās kvalifikācijas eksāmenā, un jebkādas eksaminētāja piezīmes par šīm atbildēm ir personas dati Direktīvas 95/46 2. panta a) punkta izpratnē. Pamatlietā prasītājs pēc tam, kad

99/ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 95/46/EK (1995. gada 24. oktobris) par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti (OV 1995, L 281, 31. lpp.).

100/ Padomes Pirmā direktīva 68/151/EEK (1968. gada 9. marts) par to, kā vienādošanas nolūkā koordinēt nodrošinājumus, ko dalībvalstis prasa no sabiedrībām Līguma 58. panta otrās daļas nozīmē, lai aizsargātu sabiedrību dalībnieku un trešo personu intereses (OV 1968, L 65, 8. lpp.), kas grozīta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2003/58/ES (2003. gada 15. jūlijs) (OV 2003, L 221, 13. lpp.).

viņš nebija nokārtojis Īrijas Zvērinātu grāmatvežu institūta rīkoto eksāmenu, iesniedza lūgumu piekļūt visiem ar viņu saistītajiem personas datiem, kas bija šī institūta rīcībā. Nosūtījis eksaminējamajai personai virkni dokumentu, Zvērinātu grāmatvežu institūts tomēr atteicās nosūtīt eksāmena kopiju, pamatodamies uz to, ka tas neietver ar šo personu saistītus personas datus. Iesniedzējtiesa, kurā bija vērsies nesekmīgais kandidāts, nolēma uzdot Tiesai jautājumus šajā sakarā.

Atgādinājusi, ka Direktīvas 95/46 2. panta a) punktā personas dati ir definēti kā "jebkura informācija attiecībā uz identificētu vai identificējamu fizisku personu", Tiesa vispirms konstatēja, ka profesionālās kvalifikācijas eksāmenu kārtojoša persona ir fiziska persona, ko var identificēt vai nu tieši pēc tās vārda, vai netieši pēc tās reģistrācijas numura, vārda vai pēc identifikācijas numura, kas norādīts uz pārbaudes darba vai šā darba pavadlapā. Uzsverot, ka Savienības likumdevēja mērķis ir jēdzienam "personas dati" Direktīvas 95/46 izpratnē piešķirt plašu nozīmi, Tiesa turpinot norādīja, ka šis jēdziens neaprobežojas ar delikātu vai privāta rakstura informāciju, bet potenciāli aptver visa veida gan objektīvu, gan subjektīvu informāciju viedokļa vai vērtējumu formā, ja vien šī informācija ir "attiecībā uz" konkrēto personu. Rakstiskas atbildes, ko sniegusi profesionālās kvalifikācijas eksāmenu kārtojoša persona, ir šāda ar tās personu saistīta informācija, ņemot vērā to, ka atbilžu saturs atspoguļo eksaminējamās personas zināšanu un prasmju līmeni kādā konkrētā jomā, kā arī attiecīgā gadījumā tās domu gājienu, spriešanas spējas un kritisko domāšanu. Turklāt šīs informācijas izmantošana, kuras iznākumā attiecīgā persona vai nu sekmīgi nokārto, vai nenokārto attiecīgo eksāmenu, var skart šīs personas tiesības un intereses tādā ziņā, ka šī izmantošana var noteikt vai ietekmēt, piemēram, šīs personas iespējas strādāt tai vēlamajā profesijā vai amatā. Attiecībā uz eksaminētāja piezīmēm par eksaminējamās personas atbildēm Tiesa uzskatīja, ka arī tā ir informācija par šo eksaminējamo personu.

Visbeidzot Tiesa precizēja, ka noliegt rakstisko atbilžu un rakstveida eksāmena piezīmju "personas datu" raksturu nozīmētu šādu informāciju pilnībā izslēgt no principiem un aizsardzības pasākumiem attiecībā uz personas datu aizsardzību. Šādu kvalifikāciju turklāt neietekmē fakts, ka ar to kandidātam principā tiek sniegtas tiesības piekļūt datiem un tos labot saskaņā ar Direktīvu 95/46, ņemot vērā, ka šo tiesību, kas neattiecas uz eksāmenu jautājumiem un kas neļauj kandidātiem izlabot nepareizās atbildes, mērķis ir panākt šīs direktīvas mērķi nodrošināt kandidātu privātās dzīves neaizskaramību attiecībā uz to datu apstrādi, kas uz tiem attiecas.

3. TELEKOMUNIKĀCIJAS

2017. gada 26. jūlija spriedumā ***Europa Way* un *Persidera*** (C-560/15, EU:C:2017:593) Tiesa *pārbaudīja iespēju dalībvalstij, ievērojot Direktīvas 2002/20* [101]*, 2002/21* [102] *un 2002/77* [103]*, bezmaksas radiofrekvenču piešķiršanas procedūru, kas uzsākta, lai kompensētu atsevišķu operatoru prettiesisku izslēgšanu no tirgus, aizstāt ar maksas procedūru, kuras pamatā ir pārstrādāts radiofrekvenču piešķiršanas plāns, samazinot to skaitu.*

Tiesa vispirms nosprieda, ka Direktīvas 2002/21 3. panta 3.a punkts ir interpretējams tādējādi, ka tam ir pretrunā, ja valsts likumdevējs atceļ kompetentās valsts regulatīvās iestādes organizētu atlases procedūru radiofrekvenču piešķiršanai, kas apturēta ar ministrijas lēmumu, ja nedz valsts likumdevējs, nedz attiecīgā ministrija nav rīkojušies

101/ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2002/20/EK (2002. gada 7. marts) par elektronisko komunikāciju tīklu un pakalpojumu atļaušanu (OV 2002, L 108, 21. lpp.).

102/ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2002/21/EK (2002. gada 7. marts) par kopējiem reglamentējošiem noteikumiem attiecībā uz elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem (OV 2002, L 108, 33. lpp.).

103/ Komisijas Direktīva 2002/77/EK (2002. gada 16. septembris) par konkurenci elektronisko komunikāciju tīklu un pakalpojumu tirgū (OV 2002, L 249, 21. lpp.).

kā pārsūdzības iestādes Direktīvas 2002/21 4. panta izpratnē. Šīs iestādes saskaņā ar minētās direktīvas 3. panta 3.a punktu ir vienīgās kompetentās apturēt valsts regulatīvo iestāžu lēmumu īstenošanu vai tos atcelt. Tā kā šajā gadījumā valsts likumdevējs un attiecīgā ministrija nerīkojās kā pārsūdzības iestādes, tāda iejaukšanās kā pamatlietā ir pretrunā prasībai par valsts regulatīvo iestāžu neatkarību.

Turpinājumā Tiesa nosprieda, ka Direktīvas 2002/21 9. pants, Direktīvas 2002/20 3., 5. un 7. pants, kā arī Direktīvas 2002/77 2. un 4. pants ir interpretējami tādējādi, ka tiem nav pretrunā, ja bezmaksas procedūra radiofrekvenču piešķiršanai, kas uzsākta, lai kompensētu atsevišķu operatoru prettiesisku izslēgšanu no tirgus, tiek aizstāta ar maksas procedūru, kuras pamatā ir pārstrādāts radiofrekvenču piešķiršanas plāns, iepriekš samazinot to skaitu, ja vien jaunās procedūras pamatā ir objektīvi, pārskatāmi, nediskriminējoši un samērīgi kritēriji un tā atbilst Direktīvas 2002/21 8. panta 2.–4. punktā definētajiem mērķiem. Valsts tiesai ir jāpārbauda, vai attiecībā uz visiem atbilstošajiem apstākļiem maksas procedūras nosacījumi ļauj digitālās televīzijas tirgū ienākt jaunpienācējiem, nepamatoti nesniedzot priekšrocību analogās vai digitālās televīzijas tirgū jau esošajiem operatoriem.

Tiesa norādīja, ka tiesiskās paļāvības aizsardzības princips ir interpretējams tādējādi, ka atlases procedūras radiofrekvenču piešķiršanai atcelšana nav tam pretrunā tikai tā iemesla dēļ, ka operatori ir pielaisti dalībai šajā procedūrā un kā vienīgajiem pretendentiem tiem būtu piešķirtas virszemes radio un televīzijas digitālās apraides radiofrekvenču izmantošanas tiesības, ja procedūra nebūtu atcelta.

4. ELEKTRONISKĀ TIRDZNIECĪBA

2017. gada 4. maija spriedumā ***Vanderborght*** (C-339/15, EU:C:2017:335) Tiesa secināja, ka *LESD 56. pantam un Direktīvai 2000/31 par dažiem informācijas sabiedrības pakalpojumu tiesiskiem aspektiem, it īpaši elektronisko tirdzniecību, iekšējā tirgū* [104] ir pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, atbilstoši kuram ir aizliegti jebkādi elektronisku komerciņojumu veidi saistībā ar mutes dobuma un zobārstniecības pakalpojumiem, ieskaitot ar interneta vietnes starpniecību, kuru izveidojis zobārsts.

Tiesa konstatēja, ka, lai gan komerciņojumu saturu un formu pamatoti var regulēt ar profesionāliem noteikumiem, ar šādiem noteikumiem tomēr nedrīkst vispārīgi un absolūti aizliegt jebkuru reklāmas veidu tiešsaistē, kas ir paredzēta, lai veicinātu zobārsta darbību.

Tiesa turklāt uzskatīja, ka konkrētas darbības reklāmas aizliegums var ierobežot šo darbību veicošo personu iespēju darīt zināmu par sevi potenciālajiem klientiem un veicināt pakalpojumus, ko viņi tiem piedāvā sniegt. Tādējādi šāds aizliegums rada pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojumu.

Tomēr Tiesa atzina, ka attiecīgā tiesiskā regulējuma mērķi, proti, zobārsta profesijas cieņas aizsardzība, ir uzskatāmi par primāriem vispārējo interešu apsvērumiem, kas var pamatot pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojumu. Proti, intensīva reklāmu vai agresīvu veicinošo reklāmas ziņojumu izmantošana, kas kļūdaini pārpludina pacientus saistībā ar piedāvātajiem pakalpojumiem, var kaitēt veselības aizsardzībai un zobārsta profesijas cieņai, pasliktinot iespaidu par zobārsta profesiju un mainot attiecības starp zobārstiem un viņu pacientiem, kā arī dodot priekšroku neatbilstošas vai nevajadzīgas aprūpes sniegšanai.

104/ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2000/31/EK (2000. gada 8. jūnijs) par dažiem informācijas sabiedrības pakalpojumu tiesiskiem aspektiem, it īpaši elektronisko tirdzniecību, iekšējā tirgū ("direktīva par elektronisko tirdzniecību") (OV 2000, L 178, 1. lpp.).

Tomēr Tiesa uzskatīja, ka vispārējs un absolūts jebkādas reklāmas aizliegums pārsniedz to, kas ir nepieciešams, lai sasniegtu izvirzītos mērķus. Šos mērķus varētu sasniegt ar mazāk ierobežojošiem pasākumiem, kas attiecīgā gadījumā stingri nosaka veidus un kārtību, kādu pamatoti var izmantot zobārstu izmantojamiem paziņojumu līdzekļiem.

5. UZŅĒMUMU PĀREJA

Spriedumā ***Federatie Nederlandse Vakvereniging* u.c.** (C-126/16, EU:C:2017:489), kas pasludināts 2017. gada 22. jūnijā, Tiesa pirmo reizi lēma par *Direktīvā 2001/23* [105] *paredzētā darba ņēmēju aizsardzības regulējuma uzņēmumu pārejas gadījumā piemērojamību "pre-pack" situācijā.* Pēdējais minētais ir darījums ar aktīviem, kas tiek sagatavots pirms sabiedrības bankrota pasludināšanas, piedaloties plānotajam administratoram, kuru ieceļ tiesa un kurš šo darījumu uzsāk tūlīt pēc bankrota pasludināšanas. Šajā gadījumā datumā, kurā tika pasludināts Nīderlandes sabiedrības bankrots, tās administrators un jaunais uzņēmums parakstīja *pre-pack*, kurā pēdējais minētais apņēmās nodrošināt darbu aptuveni 2600 sabiedrības darbiniekiem. Tomēr vairāk nekā tūkstotis darbinieku beigās tika atlaisti un tiem netika piedāvāti jauni darba līgumi.

Tiesa vispirms atgādināja, ka Direktīvas 2001/23 5. panta 1. punktā ir paredzēts, ka tās 3. un 4. pantā noteiktais darba ņēmēju aizsardzības režīms neattiecas uz uzņēmuma īpašumtiesību nodošanu, ja pret personu, kas nodod īpašumtiesības, ir uzsākta bankrota procedūra. *Pre-pack* darījums, kas faktiski ietver bankrotu, var ietilpt jēdzienā "bankrota procedūra". 5. panta 1. punktā turklāt ir prasīts, lai bankrota procedūra būtu sākta nolūkā veikt personas, kas nodod īpašumtiesības, aktīvu realizāciju. Tiesa norādīja, ka šim nosacījumam neatbilst tāda procedūra, kuras mērķis ir nodrošināt attiecīgā uzņēmuma darbības turpināšanu. Šajā kontekstā tā precizēja, ka procedūras mērķis ir darbības turpināšana, ja tā ir vērsta uz efektīvas uzņēmuma vai tā dzīvotspējīgo vienību darbības saglabāšanu. Taču *pre-pack* darījuma mērķis ir visos sīkumos sagatavot uzņēmuma nodošanu, lai uzņēmuma dzīvotspējīgās vienības varētu ātri atsākt darbību pēc bankrota pasludināšanas, tādējādi cenšoties izvairīties no uzņēmuma izjukšanas – kas būtu rezultāts brutālai šī uzņēmuma darbības pārtraukšanai bankrota pasludināšanas dienā –, lai tādā veidā saglabātu minētā uzņēmuma vērtību un darbavietas. Šajos apstākļos, tā kā šāda darījuma mērķis beigās nav uzņēmuma likvidācija, šim darījumam izvirzītais ekonomiskais un sociālais mērķis nevar nedz izskaidrot, nedz pamatot to, ka tad, kad notiek attiecīgā uzņēmuma pilnīga vai daļēja pāreja, tā darbiniekiem tiek liegtas tiesības, kas tiem ir atzītas Direktīvā 2001/23. Tādēļ Tiesa secināja, ka *pre-pack* darījums neatbilst visiem Direktīvas 2001/23 5. panta 1. punktā paredzētajiem nosacījumiem un ka tādējādi šī darījuma ietvaros nevar atkāpties no aizsardzības režīma, kurš paredzēts šīs direktīvas 3. un 4. pantā.

6. PĀRTIKAS PRODUKTI

Spriedumā ***Fidenato* u.c.** (C-111/16, EU:C:2017:676), kas pasludināts 2017. gada 13. septembrī, Tiesa sprieda par *dalībvalstu iespēju, pamatojoties uz piesardzības principu, veikt ārkārtas pasākumus attiecībā uz ģenētiski modificētiem pārtikas produktiem un dzīvnieku barību.* Komisija 1998. gadā atļāva laist tirgū ģenētiski modificētu kukurūzu MON 810, atsaucoties uz zinātniskās komitejas atzinumu, kas atzina, ka nebija iemesla uzskatīt, ka šis produkts varētu negatīvi ietekmēt cilvēku veselību vai vidi. 2013. gadā Itālijas valdība lūdza Komisiju veikt ārkārtas pasākumus, lai aizliegtu kultivēt ģenētiski modificēto kukurūzu MON 810, ņemot vērā jaunos zinātniskos pētījumus, kurus bija

105/ Padomes Direktīva 2001/23/EK (2001. gada 12. marts) par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz darbinieku tiesību aizsardzību uzņēmumu, uzņēmējsabiedrību vai uzņēmumu vai uzņēmējsabiedrību daļu īpašnieka maiņas gadījumā (OV 2001, L 82, 16. lpp.).

veikuši divi Itālijas zinātniskās pētniecības institūti. Pamatojoties uz zinātnisko atzinumu, ko bija izdevusi Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestāde (*EFSA*), Komisija secināja, ka nav jaunu zinātnisku pierādījumu, kas pamatotu lūgtos ārkārtas pasākumus. Neraugoties uz to, Itālijas valdība 2013. gadā pieņēma dekrētu, ar ko aizliedza kukurūzas MON 810 audzēšanu Itālijā. Pēc tam pret prasītājiem pamatlietā tika uzsākts kriminālprocess par MON 810 audzēšanu, pārkāpjot minēto dekrētu.

Šajā ziņā Tiesa konstatēja, ka uz riska pārvaldības pagaidu pasākumiem, kas var tikt noteikti, pamatojoties uz piesardzības principu, un ārkārtas pasākumiem, kas tiek veikti, piemērojot Regulas Nr. 1829/2003 [106] 34. pantu, neattiecas viens un tas pats režīms. No Regulas Nr. 178/2002 [107] 7. panta izriet, ka šo pagaidu pasākumu noteikšana ir pakārtota nosacījumam, ka, novērtējot pieejamo informāciju, ir konstatēta iespējama kaitīga ietekme uz veselību, bet arī nav zinātniskas pārliecības. Turpretim Regulas Nr. 1829/2003 34. pantā ārkārtas pasākumu veikšana tiek pieļauta, ja "ir skaidrs", ka produkts, kas ir apstiprināts ar šo regulu, var radīt "nopietnu" risku cilvēku veselībai, dzīvnieku veselībai vai videi. Tādēļ Tiesa secināja, ka ar Regulas Nr. 1829/2003 34. pantu, skatot to kopsakarā ar piesardzības principu, kā tas ir aprakstīts Regulas Nr. 178/2002 7. pantā, dalībvalstīm netiek piešķirtas tiesības noteikt pagaidu ārkārtas pasākumus, pamatojoties vienīgi uz šo principu, ja nav izpildīti Regulas Nr. 1829/2003 34. pantā paredzētie materiāltiesiskie nosacījumi.

XIV. EKONOMIKAS UN MONETĀRĀ POLITIKA

Ekonomikas un monetārās politikas jomā ir jāpiemin divi spriedumi. Pirmais attiecas uz Padomes lēmumu, ar ko piemēro naudas sodu dalībvalstij par noteiktu budžeta datu sagrozīšanu. Otrais spriedums lietā ***Florescu* u.c.** (C-258/14) attiecas uz Saprašanās memorandu ar Rumāniju par Savienības finanšu atbalstu [108].

2017. gada 20. decembrī spriedumā **Spānija/Padome** (C-521/15, EU:C:2017:982) *Tiesas virspalāta pilnībā noraidīja prasību atcelt tiesību aktu, ko Spānijas Karaliste bija cēlusi par Padomes Īstenošanas lēmumu 2015/1289, ar ko tai piemēroja naudas sodu par datu attiecībā uz budžeta deficītu Valensijas autonomajā apgabalā sagrozīšanu* [109]. Minētais Īstenošanas lēmums tika pieņemts, pamatojoties uz Regulas Nr. 1173/2011 [110] 8. panta 1. punktu, kurā paredzēts, ka Padome, lemjot pēc Komisijas ieteikuma, var pieņemt lēmumu par naudas soda piemērošanu dalībvalstij, kas apzināti vai nopietnas nolaidības dēļ nepareizi atspoguļo noteiktus datus par budžeta deficītu un parādu. Tādējādi tas attiecas uz Padomes uzdevumu īstenot ekonomikas un budžeta uzraudzību eurozonā.

Tiesai vispirms bija jālemj par savu kompetenci izskatīt šādu prasību, jo saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas Statūtu 51. pantu prasības atcelt tiesību aktu, ko dalībvalsts cēlusi par Padomes īstenošanas lēmumiem, ietilpst Vispārējās tiesas kompetencē, ja šie lēmumi ir tikuši pieņemti saskaņā ar LESD 291. panta 2. punktu. Šajā ziņā

106/ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1829/2003 (2003. gada 22. septembris) par ģenētiski modificētu pārtiku un barību (OV 2003, L 268, 1. lpp.).

107/ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 178/2002 (2002. gada 28. janvāris), ar ko paredz pārtikas aprites tiesību aktu vispārīgus principus un prasības, izveido Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestādi un paredz procedūras saistībā ar pārtikas nekaitīgumu (OV 2002, L 31, 1. lpp.).

108/ Šis spriedums ir aplūkots VI nodaļā "Pamattiesības".

109/ Padomes Īstenošanas lēmums (ES) 2015/1289 (2015. gada 13. jūlijs), ar ko Spānijai piemēro sodanaudu par manipulāciju ar deficīta datiem Valensijas autonomajā apgabalā (OV 2015, L 198, 19. lpp., un labojums – OV 2015, L 291, 10. lpp.).

110/ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1173/2011 (2011. gada 16. novembris) par efektīvu budžeta uzraudzības īstenošanu eurozonā (OV 2011, L 306, 1. lpp., un labojums – OV 2014, L 325, 30. lpp.).

Tiesa konstatēja, ka pat tad, ja apstrīdētais lēmums ir uzskatāms par aktu, kas pieņemts, pildot īstenošanas pilnvaras, ciktāl tas ir pieņemts saskaņā ar pilnvarām, kas Padomei paredzētas Regulā Nr. 1173/2011, LESD 291. panta 2. punkts tomēr nav juridiskais pamats šo pilnvaru īstenošanai. Tiesa precizēja, ka LESD 291. panta 2. punkts attiecas tikai uz juridiski saistošiem Savienības tiesību aktiem, kurus principā var īstenot dalībvalstis, kas tā acīmredzami nav Regulas Nr. 1173/2011 gadījumā, jo tajā ir noteiktas pilnvaras uzlikt dalībvalstij naudas sodu. Tādējādi Tiesa atzina savu kompetenci izskatīt prasību atcelt tiesību aktu, ko Spānijas Karaliste bija cēlusi par apstrīdēto lēmumu.

Attiecībā uz Spānijas Karalistes tiesību uz aizstāvību ievērošanu procedūrā, kuras noslēgumā tika pieņemts apstrīdētais lēmums, Tiesa turpinot atgādināja, ka ar Regulu Nr. 1173/2011 Komisija tiek pilnvarota sākt izmeklēšanu, ja tā uzskata, ka pastāv nopietnas pazīmes, kas liecina par nepareizu dalībvalsts deficīta vai parāda atspoguļojumu, taču uzliekot šai iestādei pienākumu pilnībā ievērot attiecīgās dalībvalsts tiesības uz aizstāvību, pirms iesniegt Padomei priekšlikumu par naudas soda piemērošanu. Šajā kontekstā Tiesa precizēja, ka Regulas Nr. 1173/2011 normām nav pretrunā, ja informāciju, uz kuru ir balstīts Padomes lēmums par naudas soda uzlikšanu, ir ieguvis *Eurostat* apmeklējumu laikā attiecīgajā dalībvalstī pirms Komisijas lēmuma sākt izmeklēšanu pieņemšanas. Saskaņā ar pilnvarām, kas tam piešķirtas ar Regulu Nr. 479/2009 [111], *Eurostat* bija arī tiesības organizēt šādus apmeklējumus Spānijā un to laikā iegūt norādes par iespējamu ekonomisko un budžeta datu sagrozīšanu. Ciktāl apstākļi, kādos šī informācija tika iegūta šajā lietā, atbilda Savienības likumdevēja izvirzītajām prasībām un Spānijas Karalistes tiesības uz aizstāvību izmeklēšanas procedūras laikā dažādie *Eurostat* apmeklējumi neietekmēja, Tiesa konstatēja, ka Padome nav pārkāpusi Spānijas Karalistes tiesības uz aizstāvību šajā lietā.

Tā kā Spānijas Karaliste bija atsaukusies arī uz tiesību uz labu pārvaldību pārkāpumu Komisijas veiktajā izmeklēšanā pēc minētajiem *Eurostat* apmeklējumiem, Tiesa turpinājumā apstiprināja, ka šīs tiesības, kas nostiprinātas Hartas 41. panta 1. punktā, ir Savienības tiesību vispārējs princips, uz ko dalībvalstis var atsaukties. Tādēļ Savienības iestādēm administratīvajās procedūrās, kas uzsāktas pret dalībvalstīm un kuru rezultātā var tikt pieņemts tām nelabvēlīgs lēmums, ir jāievēro objektivitātes prasība. Tā kā Spānijas Karaliste ir apšaubījusi Komisijas objektīvo objektivitāti saistībā ar izmeklēšanas procedūras veikšanu, Tiesa tomēr nosprieda, ka fakts, ka šo izmeklēšanu bija uzticēts veikt komandai, kurā galvenokārt ietilpa darbinieki, kuri bija piedalījušies agrākajos *Eurostat* apmeklējumos, pats par sevi nav pamats secināt, ka Komisija nebūtu izpildījusi objektivitātes prasību tostarp tādēļ, ka uz minētajiem apmeklējumiem un izmeklēšanas procedūru attiecas atšķirīgi tiesiskie regulējumi un tiem bija atšķirīgs mērķis.

Attiecībā uz materiāltiesiskajiem nosacījumiem, kas ir jāizpilda, lai Padome varētu noteikt naudas sodu dalībvalstij saskaņā ar pilnvarām, kas tai piešķirtas ar Regulas Nr. 1173/2011 8. panta 1. punktu, Tiesa turklāt apstiprināja, ka jēdziens "noteiktu datu par budžeta deficītu un parādu nepareizs atspoguļojums" ir jāinterpretē plaši. Ņemot vērā Savienības likumdevēja izvirzīto prevencijas mērķi, šis jēdziens tādējādi ietver visus dalībvalstu sniegtos nepareizos atspoguļojumus attiecībā uz datiem, kas jāpaziņo *Eurostat* saskaņā ar Regulas Nr. 479/2009 3. pantu, neatkarīgi no tā, vai, pirmkārt, attiecīgie dati ir galīgi vai pagaidu, un, otrkārt, no tā, vai šo nepareizo atspoguļojumu rezultātā ir apdraudēta ekonomikas un budžeta koordinācija, kā arī uzraudzība, ko nodrošina Padome un Komisija. Attiecībā uz prasību, ka attiecīgajai dalībvalstij ir jābūt pieļāvušai vismaz rupju nolaidību, Tiesa turklāt nosprieda, ka vērtējums par šādas nolaidības pastāvēšanu ir atkarīgs no tā, cik lielā mērā šī dalībvalsts nav izpildījusi pienākumu ievērot pienācīgu rūpību, kas tai ir noteikts, sagatavojot un pārbaudot datus, kuri iesniedzami *Eurostat* atbilstoši Regulas Nr. 479/2009 3. pantam.

111/ Padomes Regula (EK) Nr. 479/2009 (2009. gada 25. maijs) par to, kā piemērot Eiropas Kopienas dibināšanas līgumam pievienoto Protokolu par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru (OV 2009, L 145, 1. lpp.).

Visbeidzot, vienlaikus apstiprinot, ka krimināltiesību normu atpakaļejoša spēka aizlieguma princips ir piemērojams tādai administratīvai sankcijai kā naudas sods, kas uzlikts saskaņā ar Regulas Nr. 1173/2011 8. panta 1. punktu, Tiesa noslēgumā atzina, ka šis princips izskatāmajā lietā nav pārkāpts. Tā kā Spānijas Karalistes arguments par kļūdu naudas soda aprēķinā arī tika noraidīts, Tiesa noraidīja Spānijas prasību atcelt tiesību aktu kopumā.

XV. SOCIĀLĀ POLITIKA

Sociālās politikas jomā ir jāizceļ viens spriedums. Tas attiecas uz darba ņēmēju tiesībām uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu. Jāmin arī divi spriedumi – ***G4S Secure Solutions*** (C-157/15) un ***Bougnaoui*** **un** ***ADDH*** (C-188/15) – par darba devēja aizlieguma darba vietā redzamā veidā nēsāt reliģiskās piederības zīmes atbilstību Direktīvai 2000/78 [112].

Spriedumā ***King*** (C-214/16, EU:C:2017:914), kas pasludināts 2017. gada 29. novembrī, Tiesa lēma par darba ņēmēju tiesībām uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu, kas garantētas Direktīvas 2003/88 [113] 7. pantā, it īpaši par iespēju pārnest un uzkrāt tiesības uz neizmantoto ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu. Šajā lietā prasītājs bija strādājis uzņēmumā, pamatojoties uz "pašnodarbinātā līgumu tikai par komisijas naudu", saskaņā ar kuru ikgadējais atvaļinājums netika apmaksāts. Darba tiesisko attiecību beigās viņš prasīja savam darba devējam finansiālu atlīdzību par viņa ikgadējiem atvaļinājumiem, ko viņš bija izmantojis, bet kas netika apmaksāti, kā arī tiem, kas netika izmantoti, par visu viņa nodarbinātības laikposmu. Izskatot lietu pārsūdzības kārtībā, iesniedzējtiesa uzdeva vairākus prejudiciālus jautājumus tostarp par to, vai ar Savienības tiesībām ir saderīgi tādi valsts tiesību akti, atbilstoši kuriem darba ņēmējam ir paredzēts pienākums izmantot atvaļinājumu, pirms viņš var noskaidrot, vai viņam ir tiesības saņemt samaksu par ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu, un kuri nepieļauj pārcelt ikgadējo atvaļinājumu ārpus references laikposma, par kuru šis atvaļinājums ir piešķirts.

Šajā ziņā Tiesa atzina, pirmkārt, ka Direktīvas 2003/88 7. pantam un Hartas 47. pantam ir pretrunā, ja darba ņēmējam ir jāizmanto atvaļinājums, pirms viņš var noskaidrot, vai viņam ir tiesības uz ikgadējā atvaļinājuma apmaksu. Proti, darba ņēmējs, kas saskaras ar apstākļiem, kuri var radīt neskaidrības viņa ikgadējā atvaļinājuma laikā attiecībā uz viņam maksājamo atlīdzību, nespēj pilnībā izmantot minēto atvaļinājumu kā relaksācijas un brīvā laika laikposmu atbilstoši pašu tiesību uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu mērķim. Tāpat šādi apstākļi var arī atturēt darba ņēmēju no viņa ikgadējā atvaļinājuma izmantošanas. Turklāt attiecībā uz tiesiskās aizsardzības līdzekļiem, kuriem jābūt darba ņēmēja rīcībā, Tiesa nosprieda, ka dalībvalstīm ir jānodrošina tiesību uz efektīvu tiesisko aizsardzību ievērošana, kā noteikts Hartas 47. pantā. Šajā ziņā tā atzina, ka ar Direktīvas 2003/88 7. pantu nav saderīgs tāds valsts tiesiskais regulējums, kas darba ņēmējam vispirms liek izmantot neapmaksātu atvaļinājumu un pēc tam celt prasību par samaksas saņemšanu, jo viņa darba devējs piešķir tikai neapmaksātu atvaļinājumu.

Otrkārt, Tiesa atzina, ka Direktīvas 2003/88 7. pantam pretrunā ir tādas valsts tiesību normas vai prakse, saskaņā ar kurām darba ņēmējam tiek liegts pārcelt un vajadzības gadījumā summēt līdz brīdim, kad beidzas viņa darba tiesiskās attiecības, tiesības uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu, kas nav izmantotas vairākos secīgos atsauces laikposmos tādēļ, ka darba devējs ir atteicies apmaksāt šo atvaļinājumu. Proti, šādos apstākļos un nepastāvot valsts tiesību normām, kas paredz atvaļinājumu pārcelšanas ierobežošanu atbilstoši Savienības tiesību aktu prasībām, pieļaut darba ņēmēja iegūto tiesību uz ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu izbeigšanos nozīmētu pieļaut uzvedību, kas ļauj darba devējam nelikumīgi iedzīvoties, un tas kaitētu pašam minētās direktīvas mērķim aizsargāt

112/ Šie spriedumi ir aplūkoti I nodaļā "Pamattiesības".

113/ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2003/88/EK (2003. gada 4. novembris) par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem (OV 2003, L 299, 9. lpp.).

darba ņēmēja veselību. Visbeidzot Tiesa uzsvēra, ka, pretēji situācijai, kad tiek summētas tāda darba ņēmēja tiesības uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu, kurš tiek kavēts izmantot minēto atvaļinājumu slimības dēļ, – darba devējam, kas nedod iespēju darba ņēmējam izmantot savas tiesības uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu, ir jāuzņemas visas tā sekas.

XVI. PATĒRĒTĀJU TIESĪBU AIZSARDZĪBA

Patērētāju aizsardzības jomā īpaša uzmanība ir jāpievērš trim spriedumiem. Pirmais attiecas uz maldinošu un salīdzinošu reklāmu, otrais ir par aviopasažieru tiesībām, un trešais attiecas uz atbildību par produktiem ar trūkumiem.

Lietā, kurā 2017. gada 8. februārī tika pasludināts spriedums ***Carrefour Hypermarchés*** (C-562/15, EU:C:2017:95), Tiesa sniedza precizējumus *par nosacījumiem, atbilstoši kuriem ir atļauta salīdzinošā reklāma, kuri ir uzskaitīti Direktīvas 2006/114* [114] *4. panta a) un c) punktā*, ciktāl šajās normās ir noteikts, ka salīdzinošā reklāma nedrīkst būt maldinoša un ka tā objektīvi salīdzina vienu vai vairākas salīdzināmo preču un pakalpojumu būtiskas, attiecīgas, pārbaudāmas un reprezentatīvas pazīmes. Strīds pamatlietā ir starp divām konkurējošām mazumtirdzniecības sabiedrībām, proti, sabiedrību *ITM*, kas ir atbildīga par *Intermarché* veikalu stratēģiju un tirdzniecības politiku, un sabiedrību *Carrefour*, par pēdējās minētās īstenotu reklāmas kampaņu, kurā tika salīdzinātas izplatītāko preču zīmju izstrādājumu cenas *Carrefour* veikalos un citos konkurējošos veikalos, tostarp *Intermarché* veikalos.

Pirmkārt, Tiesa atgādināja, ka saskaņā ar Direktīvu 2006/114 salīdzinošajā reklāmā cenas ir jāsalīdzina objektīvi un tā nedrīkst būt maldinoša. Tomēr, ja reklāmdevējs un konkurenti pieder pie veikalu tīkla, no kuriem katram ir atšķirīga izmēra un veida veikalu klāsts, un ja salīdzinājums neattiecas uz tāda paša izmēra un veida veikaliem, salīdzinājuma objektivitāte var tikt izkropļota, ja reklāmā šī atšķirība nav minēta.

Otrkārt, Tiesa norādīja, ka maldinoša ir tāda salīdzinošā reklāma, kurā tiek izlaista vai noklusēta būtiska informācija, kas vidusmēra patērētājam ir vajadzīga, ņemot vērā apstākļus, lai apzināti pieņemtu lēmumu par darījuma veikšanu, vai kurā šāda informācija tiek sniegta neskaidri, nesaprotami, divdomīgi vai nepiemērotā laikā, kas līdz ar to var likt vidusmēra patērētājam pieņemt tādu lēmumu par darījuma veikšanu, kādu viņš citādi nebūtu pieņēmis. Tomēr, pēc Tiesas domām, tāda reklāma kā pamatlietā aplūkojamā ir maldinoša tikai tad, ja patērētājs nav informēts par to, ka cenas, kas tiek piemērotas reklāmdevēja veikalu tīkla izmēra vai veida ziņā lielākos veikalos, ir salīdzinātas ar cenām, kas tiek piemērotas tā konkurentu veikalu tīklu izmēra vai veida ziņā mazākos veikalos. Šajā ziņā minētā informācija ir jāsniedz ne tikai skaidri, bet tā ir jāietver arī pašā reklāmā.

Spriedums ***Pešková* un *Peška*** (C-315/15, EU:C:2017:342), kas pasludināts 2017. gada 4. maijā, sniedza Tiesai iespēju it īpaši interpretēt *jēdzienus "ārkārtēji apstākļi" un "iespējamie pasākumi" Regulas 261/2004* [115] *5. panta 3. punkta izpratnē* saistībā ar strīdu par gaisa pārvadātāja atteikumu izmaksāt kompensāciju pasažieriem, kuru lidmašīnas ierašanās kavējās ilgāk nekā trīs stundas gaisa kuģa sadursmes ar putnu dēļ.

114/ Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/114/EK (2006. gada 12. decembris) par maldinošu un salīdzinošu reklāmu (OV 2006, L 376, 21. lpp.).

115/ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 261/2004 (2004. gada 11. februāris), ar ko paredz kopīgus noteikumus par kompensāciju un atbalstu pasažieriem sakarā ar iekāpšanas atteikumu un lidojumu atcelšanu vai ilgu kavēšanos un ar ko atceļ Regulu (EEK) Nr. 295/91 (OV 2004, L 46, 1. lpp.).

Tiesa atgādināja, ka par ārkārtējiem apstākļiem Regulas Nr. 261/2004 izpratnē ir kvalificējami notikumi, kuri to rakstura vai iemesla dēļ nav raksturīgi gaisa pārvadātāja parastai darbībai un ir ārpus šī pārvadātāja faktiskās kontroles. Lidmašīnas detaļu priekšlaicīgs bojājums, tieši otrādi, nav ārkārtējs apstāklis, jo šāds defekts ir nesaraujami saistīts ar lidmašīnas darbību. Savukārt Tiesa uzskatīja, ka lidmašīnas sadursme ar putnu, kā arī šīs sadursmes rezultātā iespējami radītais bojājums nav nesaraujami saistīti ar lidmašīnas darbību, lai arī šāda sadursme sava veida vai iemesla dēļ nav raksturīga gaisa pārvadātāja parastai darbībai un ir ārpus tā faktiskās kontroles. Tādējādi Tiesa atzina, ka gaisa kuģa sadursme ar putnu ir ārkārtēji apstākļi Regulas Nr. 261/2004 5. panta 3. punkta izpratnē.

Attiecībā uz jautājumu, vai gaisa pārvadātājs ir veicis visus "iespējamos pasākumus", lai novērstu attiecīgo sadursmi, Tiesa uzskatīja, ka šim pārvadātājam nevar uzlikt par pienākumu veikt pasākumus, kas tam radītu pārmērīgu slogu, ņemot vērā attiecīgā uzņēmuma iespējas. Turklāt, lai gan gaisa pārvadātājam jāveic noteikti profilaktiski pasākumi, lai samazinātu vai pat novērstu iespējamo sadursmju ar putniem risku, šis pārvadātājs nav atbildīgs par to, ka citas vienības (lidostas pārvaldītāji vai kompetentie gaisa satiksmes dispečeri) nepilda pienākumus veikt to kompetencē ietilpstošos preventīvos pasākumus.

Spriedumā ***W* u.c.** (C-621/15, EU:C:2017:484), kas pasludināts 2017. gada 21. jūnijā, Tiesa lēma par to, *vai ar Direktīvas 85/374* [116] *4. pantu ir saderīgi tādi valsts pierādīšanas noteikumi, atbilstoši kuriem tiesa, kas izskata lietu, izskatot prasību par vakcīnas ražotāja atbildību apgalvotu vakcīnas trūkumu dēļ, neraugoties uz to, ka attiecīgajā jomā nav zinātnisku atzinumu, pamatojoties uz būtiskiem, precīziem un saskanīgiem netiešiem pierādījumiem, var izdarīt secinājumu par minēto trūkumu pastāvēšanu un cēloņsakarību starp to un slimības rašanos*.

Tiesa nosprieda, ka Direktīvas 85/374 4. pantam šādi pierādīšanas noteikumi nav pretrunā. Proti, šie noteikumi nevar apvērst pierādīšanas pienākumu, kas ir cietušajai personai šīs tiesību normas izpratnē, jo cietušajam ir jāiesniedz dažādi netieši pierādījumi, kuri kopumā vajadzības gadījumā ļautu tiesai, kurā ir celta prasība, gūt pārliecību par vakcīnas trūkumu esamību un cēloņsakarību starp tiem un nodarīto kaitējumu. Turklāt, pēc Tiesas domām, izslēdzot jebkurus citus pierādīšanas līdzekļus, kuri nav no medicīniskajiem pētījumiem izrietoši tieši pierādījumi, ja medicīniskie pētījumi neļauj nedz konstatēt, nedz noliegt cēloņsakarību, pārmērīgi tiktu apgrūtināta vai pat padarīta neiespējama ražotāja saukšana pie atbildības, un tas apdraudētu direktīvas lietderīgo iedarbību un tās mērķus.

Tomēr Tiesa precizēja, ka valsts tiesām ir jānodrošina, lai iesniegtie netiešie pierādījumi par faktiem būtu pietiekami būtiski, precīzi un saskanīgi, lai varētu secināt, ka, ņemot vērā elementus un argumentus, ko ražotājs ir iesniedzis savai aizstāvībai, produkta trūkumi šķietami ir atbilstošākais kaitējuma izskaidrojums. Valsts tiesai ir arī jāsaglabā sava rīcības brīvība attiecībā uz to, vai šādi pierādījumi ir juridiski pietiekami, līdz tā pati var formulēt savu galīgo nolēmumu.

Šajā ziņā Tiesa uzskatīja, ka, ja valsts likumdevējs vai attiecīgā gadījumā valsts augstākā tiesa izmantotu tādu pierādīšanas līdzekli, atbilstoši kuram cēloņsakarība starp vakcīnai piedēvētajiem trūkumiem un cietušajam nodarīto kaitējumu vienmēr tiek uzskatīta par pierādītu, ja ir zināma veida konkrēti iepriekš noteikti netieši pierādījumi par cēloņsakarību, tā sekas it īpaši būtu Direktīvas 85/374 4. pantā paredzētā pierādīšanas pienākuma un šajā direktīvā ietvertā atbildības režīma efektivitātes aizskārums.

116/ Padomes Direktīva 85/374/EEK (1985. gada 25. jūlijs) par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz atbildību par produktiem ar trūkumiem (OV 1985, L 210, 29. lpp.).

XVII. VIDE

1. ATBILDĪBA VIDES JOMĀ

2017. gada 1. jūnija spriedumā ***Folk*** (C-529/15, EU:C:2017:419) Tiesa precizēja *jēdzienu "kaitējums videi" Direktīvas 2004/35* [117], *kas grozīta ar Direktīvu 2009/31* [118], izpratnē. Pamatlieta bija par prasību, ko bija cēlis zvejošanas Mircas [Mürz] upē atļaujas turētājs saistībā ar hidroelektrostacijas radīto būtisko kaitējumu videi, kas ievērojami apdraud zivju dabīgo reprodukciju.

Pirmās instances tiesa norādīja, ka, tā kā hidroelektrostacijas darbība bija atļauta ar valsts tiesisko regulējumu, šis kaitējums nav kvalificējams kā kaitējums videi Direktīvas 2004/35 izpratnē. Tiesa vispirms atzina, ka šīs direktīvas 17. pants ir interpretējams tādējādi, ka tas *ratione temporis* ir piemērojams kaitējumam videi, kas ir radies pēc tās stāšanās spēkā, pat ja tas izraisīts, ekspluatējot iekārtu, kura ir atļauta pirms šī datuma. Turpinājumā Tiesa apstiprināja, ka Direktīvai 2004/35, it īpaši tās 2. panta pirmās daļas b) punktam, kurā definēts "kaitējuma videi" jēdziens, ir pretrunā tāda valsts tiesību norma, atbilstoši kurai jēdziens "kaitējums videi" vispārīgi un automātiski netiek attiecināts uz kaitējumu, kam ir būtiska nelabvēlīga ietekme uz konkrēto ūdeņu ekoloģisko, ķīmisko vai kvantitatīvo stāvokli vai ekoloģisko potenciālu, tikai tādēļ, ka tas izriet no darbības, kas ir atļauta ar valsts tiesisko regulējumu, un līdz ar to uz to attiecas saskaņā ar valsts tiesībām piešķirta atļauja.

Turklāt Tiesa precizēja, ka, ja valsts kompetentā iestāde ir piešķīrusi atļauju, iepriekš nepārbaudot nosacījumus, kas minēti Direktīvas 2000/60 [119] 4. panta 7. punkta a) līdz d) apakšpunktā, Savienības tiesību aktos valsts tiesām nav noteikts pienākums aizstāt kompetento iestādi, lai pašas veiktu šo nosacījumu izpildes pārbaudi.

Visbeidzot, lai pilnīgi un pareizi transponētu Direktīvas 2004/35 12. un 13. pantu, ir nepieciešams, ka trīs personu kategorijas, kas uzskaitītas tās 12. panta 1. punktā, tostarp tās, kuras var skart kaitējums videi, var iesniegt apsvērumus saistībā ar kaitējumu videi, ka tām ir pilnvaras prasīt, lai kompetentā iestāde veiktu pasākumus atbilstoši minētajai direktīvai, un ka tādējādi tās var uzsākt pārskatīšanas procedūru tiesā vai citā kompetentajā valsts iestādē, un dalībvalstīm šai ziņā nav rīcības brīvības.

117/ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/35/EK (2004. gada 21. aprīlis) par atbildību vides jomā attiecībā uz videi nodarītā kaitējuma novēršanu un atlīdzināšanu (OV 2004, L 143, 56. lpp.).

118/ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/31/EK (2009. gada 23. aprīlis) par oglekļa dioksīda ģeoloģisko uzglabāšanu un grozījumiem Padomes Direktīvā 85/337/EEK, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvās 2000/60/EK, 2001/80/EK, 2004/35/EK, 2006/12/EK, 2008/1/EK un Regulā (EK) Nr. 1013/2006 (OV 2006, L 140, 114. lpp.).

119/ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2000/60/EK (2000. gada 23. oktobris), ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai ūdens resursu politikas jomā (OV 2000, L 327, 1. lpp.).

2. KVOTU TIRDZNIECĪBA

2017. gada 26. jūlija spriedumā ***ArcelorMittal Atlantique* un *Lorraine*** (C-80/16, EU:C:2017:588) Tiesa lēma par Lēmuma 2011/278 [120], ar kuru nosaka sistēmu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecībai Direktīvas 2003/87 [121] izpratnē, spēkā esamību. Tiesa šajā lietā noteica atbilstošo metodi, kas jāizmanto Komisijai, nosakot Savienības mēroga līmeņatzīmes bezmaksas emisiju kvotu sadalei tērauda nozarē laikposmā no 2013. līdz 2020. gadam. Iesniedzējtiesa šajā ziņā bija paudusi šaubas par Lēmuma 2011/278 spēkā esamību, ņemot vērā jautājumu, vai paredzētās līmeņatzīmes ir tikušas noteiktas atbilstoši Direktīvai 2003/87. Tādēļ tā aicināja Tiesu tostarp noteikt, vai Komisija, nosakot minētās līmeņatzīmes, varēja nolemt ar karsto metālu saistītajā līmeņatzīmē neiekļaut to emisiju kopumu, kas radušās no pārstrādāto dūmgāzu izmantošanas elektroenerģijas ražošanā, un kausētās rūdas līmeņatzīmes noteikšanai kā atsauces iekārtu ņemt vērā rūpnīcu, kas vienlaikus ražo kausēto rūdu un granulas.

Tiesa uz šiem jautājumiem sniedza apstiprinošu atbildi un secināja, ka nav neviena elementa, kas varētu ietekmēt Lēmuma 2011/278 spēkā esamību. Konkrētāk attiecībā uz kausētās rūdas līmeņatzīmes noteikšanu Tiesa vispirms uzsvēra, ka Komisijai, piemērojot Direktīvas 2003/87 10.a panta 2. punktu, ir plaša novērtējuma brīvība, nosakot nozaru un apakšnozaru līmeņatzīmes. Tādēļ šajā jomā veikta pasākuma acīmredzami nepiemērotais raksturs vien var ietekmēt šāda pasākuma tiesiskumu. Šajā ziņā tas, ka Komisija Lēmumā 2011/278 kausētās rūdas līmeņatzīmes noteikšanā bija iekļāvusi rūpnīcu, kas atsauces iekārtās vienlaikus ražo kausēto rūdu un granulas, nav padarījis šo lēmumu par prettiesisku. Proti, attiecībā uz iekārtu, ko veido gan granulu ražošanas vienība, gan kausētās rūdas ražošanas vienība, granulu ražošana ir jāuzskata par vienu no procesiem, kas tieši vai netieši ir saistīti ar procesa vienību atbilstoši kausētās rūdas definīcijai Lēmuma 2011/278 I pielikumā, jo šīs divas ražošanas vienības kopā ļauj ražot unikālu produktu, ar kuru var tikt aizstāta kausētā rūda.

3. AIZSARGĀTĀS TERITORIJAS

Ar 2017. gada 20. novembra rīkojumu par pagaidu noregulējumu lietā **Komisija/Polija** (C-441/17 R, EU:C:2017:877) Tiesas virspalāta uzdeva *Polijas Republikai nekavējoties, izņemot ārkārtas un absolūtas nepieciešamības gadījumus, izbeigt aktīvas meža apsaimniekošanas darbības Belovežas [Białowieża] mežā, kas ir Kopienas nozīmes teritorija un īpaša putnu aizsardzības teritorija.* Pieteikums par pagaidu noregulējumu tika iesniegts saistībā ar Eiropas Komisijas prasību sakarā ar valsts pienākumu neizpildi [122], ar ko tā lūdza atzīt, ka Polijas Republika ar darbībām, kas tostarp ietver koku izciršanu un mirstošo vai mirušo koku aizvākšanu, lai novērstu egļu astoņzobu mizgrauža izplatību, nav izpildījusi pienākumus, kas tai paredzēti Direktīvā 92/43 [123] par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību un Direktīvā 2009/147 [124] par savvaļas putnu aizsardzību.

120/ Komisijas Lēmums 2011/278/ES (2011. gada 27. aprīlis), ar kuru visā Savienībā nosaka pagaidu noteikumus saskaņotai bezmaksas emisiju kvotu sadalei atbilstoši 10.a pantam Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2003/87 (OV 2011, L 130, 1. lpp.).

121/ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2003/87/EK (2003. gada 13. oktobris), ar kuru nosaka sistēmu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecībai Kopienā un groza Padomes Direktīvu 96/61/EK (OV 2003, L 275, 32. lpp.).

122/ Lieta C-441/17, **Komisija/Polija**, 2017. gada 31. decembrī bija izskatīšanas stadijā.

123/ Padomes Direktīva 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību (OV 1992, L 206, 7. lpp.), kas grozīta ar Padomes Direktīvu 2013/17/ES (2013. gada 13. maijs) (OV 2013, L 158, 193. lpp.).

124/ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību (OV 2009, L 20, 7. lpp.), kas grozīta ar Padomes Direktīvu 2013/17/ES (2013. gada 13. maijs) (OV 2013, L 158, 193. lpp.).

Tiesa apmierināja pieteikumu par pagaidu pasākumu noteikšanu, uzskatot, ka šajā lietā ir izpildīti visi nosacījumi to noteikšanai. It īpaši attiecībā uz nosacījumu par steidzamību Tiesa konstatēja, ka aktīvas meža apsaimniekošanas darbības minētajā mežā varēja radīt būtisku un neatgriezenisku kaitējumu videi. Proti, tiklīdz ir radīts kaitējums, kas izriet no koku izciršanas un aizvākšanas, to vēlāk nevar novērst, ja tiktu konstatēta pienākumu neizpilde, kuru Komisija pārmet Polijai. Turklāt Tiesa norādīja, ka šajā gadījumā izsveramās intereses, no vienas puses, ir dzīvotņu un sugu aizsardzība no iespējamā apdraudējuma, ko rada minētās aktīvās meža apsaimniekošanas darbības, un, no otras puses, interese nepieļaut ar egļu astoņzobu mizgrauža klātbūtni saistīto meža dabisko dzīvotņu degradāciju. Taču, tā kā nav detalizētas informācijas par kaitējumu, kādu īstermiņā var nodarīt egļu astoņzobu mizgrauzis, Tiesa uzskatīja, ka steidzamāk ir izvairīties no kaitējuma, kas varētu tikt nodarīts ar minēto darbību turpināšanu, nevis turpinoties pirmajam minētajam kaitējumam.

Izņēmuma kārtā Tiesa tomēr no šiem pagaidu pasākumiem izslēdza meža apsaimniekošanas darbības, kas nepieciešamas, lai tieši un tūlītēji nodrošinātu sabiedrības drošību. Taču minētās darbības var tikt veiktas vienīgi tiktāl, ciktāl tās ir vienīgais veids, kā aizsargāt sabiedrības drošību komunikāciju ceļu vai citas svarīgas infrastruktūras tiešā tuvumā, kad šo drošību nav iespējams aizsargāt, veicot citus mazāk radikālus pasākumus, piemēram, nosakot atbilstošu brīdinājumu par briesmām vai sabiedrības piekļuves šīm vietām pagaidu aizliegumu.

Visbeidzot Tiesa nosprieda, ka LESD 279. pantā tai ir piešķirta kompetence noteikt kavējuma naudu, ja attiecīgā puse nepilda tās nolēmumu. Pamatojoties uz to, tā uzdeva Polijai informēt Komisiju par visiem pasākumiem, kas veikti, lai pilnībā izpildītu šo nolēmumu. Tiesa, vajadzības gadījumā pieņemot jaunu rīkojumu, lems par iespējamo šī nolēmuma neizpildi, un, ja tā tiks konstatēta, tā uzdos Polijai samaksāt Komisijai kavējuma naudu vismaz 100 000 EUR apmērā par katru dienu.

Spriedumā ***Vereniging Hoekschewaards Landschap*** (C-281/16, EU:C:2017:774), kas pasludināts 2017. gada 19. oktobrī, Tiesa lēma par, pamatojoties uz Direktīvu 92/43 [125], pieņemtā Īstenošanas lēmuma 2015/72 [126], ar ko pieņem Kopienas nozīmes teritoriju astoto atjaunināto sarakstu Atlantijas bioģeogrāfiskajam reģionam, spēkā esamību. Ar minēto lēmumu Komisija pēc Nīderlandes Karalistes lūguma bija samazinājusi Kopienas nozīmes teritorijas Haringflītas [*Haringvliet*], kas šajā dalībvalstī ir īpaši aizsargājama dabas teritorija, platību, no tās izslēdzot Lēnhērenes polderi [*Leenheerenpolder*], pamatojot, ka tā sākotnējā iekļaušana šajā teritorijā bija radusies zinātniskas kļūdas rezultātā. Tiesa norādīja, ka, lai gan dalībvalstīm ir zināma rīcības brīvība, kad tās atbilstoši Direktīvas 92/43 4. panta 1. punktam piedāvā to teritoriju sarakstu, kas varētu tikt identificētas kā Kopienas nozīmes teritorijas, tām savukārt nav tāda pati rīcības brīvība, kad tās ierosina Komisijai samazināt šādas teritorijas platību.

Proti, tā kā teritorijas iekļaušana sarakstā ir pamats pieņēmumam, ka tā kopumā ir nozīmīga Direktīvas 92/43 mērķim aizsargāt dabiskās dzīvotnes, savvaļas faunu un floru, dalībvalsts ierosinājumam samazināt sarakstā esošas teritorijas platību ir jāpierāda, ka attiecīgajām zonām valsts līmenī nav būtiskas nozīmes šā mērķa īstenošanā. Tādēļ ierosinājumu Komisija drīkst pieņemt un īstenot tikai tad, ja tā secina, ka šo platību aizsardzība vairs nav vajadzīga, arī ņemot vērā visas Savienības intereses.

Tāpēc, tā kā šajā gadījumā nebija zinātnisku pierādījumu tam, ka sākotnējā ierosinājumā bija pieļauta kļūda, Haringflītas teritorijā iekļaujot Lēnhērenes polderi, Tiesa nosprieda, ka Īstenošanas lēmums 2015/72 nav spēkā.

125/ Komisijas Īstenošanas lēmums (ES) 2015/72 (2014. gada 3. decembris), ar ko pieņem Kopienas nozīmes teritoriju astoto atjaunināto sarakstu Atlantijas bioģeogrāfiskajam reģionam (OV 2015, L 18, 385. lpp.).

126/ Padomes Direktīva 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību (OV 1992, L 206, 7. lpp.), kas grozīta ar Padomes Direktīvu 2006/105/ES (2006. gada 20. novembris) (OV 2006, L 363, 368. lpp.).

4. ORHŪSAS KONVENCIJA

Attiecībā uz Orhūsas konvenciju ir jānorāda divi spriedumi. Pirmais ir spriedums ***Saint-Gobain Glass Deutschland*** (C-60/15 P) par piekļuvi vides informācijai [127], bet otrs attiecas uz iespēju vērsties tiesā vides jomā.

Spriedumā ***Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation*** (C-664/15, EU:C:2017:987), kas pasludināts 2017. gada 20. decembrī, Tiesa lēma par vides aizsardzības organizācijas tiesībām vērsties tiesu iestādēs, pamatojoties uz Orhūsas konvenciju [128].

Pirmkārt, Tiesa uzsvēra, ka Orhūsas konvencijas 9. panta 3. punkts, skatot to kopsakarā ar Hartas 47. pantu, paredz, ka vides aizsardzības organizācijai, kas ir pienācīgi izveidota un darbojas saskaņā ar valsts tiesībās paredzētajām prasībām, ir jāspēj tiesā apstrīdēt lēmumu par atļaujas piešķiršanu projektam, kas var būt pretrunā tādam mērķim novērst ūdens objektu stāvokļa pasliktināšanos, kāds noteikts Direktīvas 2000/60 [129] 4. pantā. Tiesa atzina, ka, lai arī Orhūsas konvencijas 9. panta 3. punkts nozīmē, ka līgumslēdzējas valstis saglabā rīcības brīvību šīs tiesību normas īstenošanā, tomēr nedrīkst pieļaut, ka tās nosaka tādus kritērijus, kuri ir tik stingri, ka vides aizsardzības organizācijām būtu faktiski neiespējami apstrīdēt šajā tiesību normā minētās darbības vai bezdarbības.

Šajā lietā izrādījās, ka saskaņā ar piemērojamajām valsts procesuālajām tiesībām tāda vides aizsardzības organizācija kā *Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation*, pat ja tā atbilst Orhūsas konvencijas 2. panta 5. punktā noteiktajām prasībām, lai uz to attiektos jēdziens "ieinteresētā sabiedrība", principā nevar iegūt dalībnieces statusu administratīvajā procesā, kas notiek atbilstoši ūdens resursu tiesībām. Proti, Orhūsas konvencijas 9. panta 3. punkta un Hartas 47. panta, kā arī Direktīvas 2000/60 14. panta 1. punkta tiesību normas, skatot tās kopsakarā, ir jāinterpretē tādējādi, ka tām ir pretrunā valsts procesuālās tiesības, saskaņā ar kurām vides aizsardzības organizācijām nav tiesību piedalīties kā procesa dalībniecēm atļaujas piešķiršanas procesā, kura mērķis ir īstenot Direktīvu 2000/60, un saskaņā ar kurām tiesības celt prasību, lai apstrīdētu šāda procesa rezultātā pieņemtus lēmumus, ir paredzētas vienīgi personām, kam ir šāds statuss. Valsts tiesai ir jāinterpretē valsts procesuālās tiesības saskaņā ar minētajām tiesību normām, lai pieļautu šādu līdzdalību.

Šajā kontekstā, neskarot iesniedzējtiesas veicamo atbilstošo faktu un valsts tiesību normu pārbaudi, Tiesa arī nosprieda, ka Orhūsas konvencijas 9. panta 3. un 4. punkts, skatot tos kopsakarā ar Hartas 47. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem ir pretrunā, ka vides aizsardzības organizācijai tiek piemērots valsts noteikums par noilguma termiņu, saskaņā ar kuru persona zaudē savu procesa dalībnieces statusu un tātad nevar celt prasību par lēmumu, kas pieņemts šī procesa rezultātā, ja tā nav savlaicīgi izvirzījusi savus iebildumus administratīvā procesa laikā un vēlākais šī procesa mutvārdu daļā.

127/ Šis spriedums ir aplūkots III nodaļas 3. daļā "Piekļuve dokumentiem".

128/ Konvencija par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem, kas parakstīta Orhūsā 1998. gada 25. jūnijā un Eiropas Kopienas vārdā apstiprināta ar Padomes Lēmumu 2005/370/EK (2005. gada 17. februāris) (OV 2005, L 124, 1. lpp.).

129/ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2000/60/EK (2000. gada 23. oktobris), ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai ūdens resursu politikas jomā (OV 2000, L 327, 1. lpp.).

XVIII. KOPĒJĀ TIRDZNIECĪBAS POLITIKA

Savā ***atzinumā 2/15*** (EU:C:2017:376), kas pasludināts 2017. gada 16. maija plēnumā, Tiesai saskaņā ar LESD 218. panta 11. punktu bija jālemj par *Eiropas Savienības kompetenci vienai pašai noslēgt brīvās tirdzniecības nolīgumu, kas apspriests ar Singapūras Republiku. Tas ir* divpusējs "jaunās paaudzes" brīvās tirdzniecības nolīgums, kas papildus tradicionālajiem noteikumiem par muitas nodokļu un netarifa šķēršļu samazināšanu preču un pakalpojumu tirdzniecības jomā ietver noteikumus par dažādām citām ar tirdzniecību saistītām jomām. Tā paredzētajā nolīgumā ir ietvertas saistības, kas attiecas uz piekļuvi tirgum, ieguldījumu aizsardzību, intelektuālā īpašuma aizsardzību, konkurenci un ilgtspējīgu attīstību. Ar nolīgumu izveido arī strīdu izšķiršanas mehānismus un rada īpašu institucionālo ietvaru, lai cita starpā īstenotu dažādos tajā paredzētos pienākumus un procedūras attiecībā uz informācijas apmaiņu, sadarbību un mediāciju.

Ņemot vērā brīvās tirdzniecības nolīguma projekta priekšmetu un mērķus, Tiesa vispirms pārbaudīja, ciktāl uz šī nolīguma noteikumiem attiecas Savienības ekskluzīvā kompetence kopējās tirdzniecības politikas jomā, kas noteikta LESD 3. panta 1. punkta e) apakšpunktā. Tā kā kopējā tirdzniecības politika saskaņā ar LESD 207. panta 1. punktu ietilpst Savienības ārējā darbībā, Tiesa šajā ziņā precizēja, ka kopējās tirdzniecības politikas jomā ietilpst tikai tie nolīguma elementi, kuri konkrēti attiecas uz tirdzniecību ar vienu vai vairākām trešām valstīm, ciktāl tie ir galvenokārt paredzēti tās veicināšanai, atvieglošanai vai reglamentēšanai un ciktāl tiem ir tieša un tūlītēja ietekme uz šo tirdzniecību. Ciktāl tas tā bija gan attiecībā uz 2.–6. nodaļā paredzētajām saistībām, kas attiecas uz preču tirdzniecību, gan 7. nodaļā ietvertajām saistībām par netarifa šķēršļiem tirdzniecībai un ieguldījumiem enerģijas ražošanā no atjaunojamiem resursiem, 11. nodaļā paredzētajām saistībām, kas attiecas uz intelektuālā īpašuma aizsardzību, 12. nodaļā ietvertajām saistībām konkurences jomā un 13. nodaļā noteiktajām saistībām ilgtspējīgas attīstības jomā, Tiesa apstiprināja, ka šie brīvās tirdzniecības nolīguma elementi ietilpst Savienības ekskluzīvajā kompetencē saskaņā ar LESD 3. panta 1. punkta e) apakšpunktu.

Attiecībā uz saistībām samazināt šķēršļus pārrobežu pakalpojumu sniegšanai, darījumdarbībai un fizisku personu pagaidu klātbūtnei, kas paredzētas 8. nodaļā, Tiesa konstatēja, ka minētā nodaļa ietilpst kopējās tirdzniecības politikas jomā un līdz ar to Savienības ekskluzīvajā kompetencē LESD 3. panta 1. punkta e) apakšpunkta izpratnē, izņemot tajā paredzētās saistības attiecībā uz pakalpojumu sniegšanu transporta jomā. Tā kā pēdējās minētās saistības ar LESD 207. panta 5. punktu ir izslēgtas no kopējās tirdzniecības politikas, Tiesa pārbaudīja, vai Savienības kompetencē ir tās apstiprināt, ņemot vērā LESD 3. panta 2. punktu, kurā ir paredzēta Savienības ekskluzīvā kompetence noslēgt starptautiskus nolīgumus, ciktāl to noslēgšana var ietekmēt Savienības kopīgos noteikumus vai mainīt to darbības jomu. Šāds ietekmēšanas risks Tiesas ieskatā pastāv, ja nolīgumā paredzētās saistības ietilpst kopīgo noteikumu piemērošanas jomā, pie kam nav nepieciešama pilnīga sakritība starp to jomu, uz kuru attiecas starptautiskās saistības, un jomu, kas regulēta ar Savienības noteikumiem. Tomēr, tā kā dažādo nolīguma 8. nodaļā paredzēto transporta pakalpojumu sniegšana patiešām var ietekmēt vai mainīt Savienības kopīgos noteikumus jūras, dzelzceļa un autoceļu pārvadājumu jomās, tā secināja, ka Savienībai saskaņā ar LESD 3. panta 2. punktu ir ekskluzīva kompetence apstiprināt šīs saistības. Attiecībā uz nolīguma projekta noteikumiem par pārvadājumiem pa iekšzemes ūdensceļiem Tiesa precizēja, ka tie ietver tikai saistības ar ļoti ierobežotu darbības jomu un tādēļ tie nevar ietekmēt Savienības kompetences būtību attiecībā uz saistībām, kas iekļautas 8. nodaļā. Ņemot vērā šos dažādos apsvērumus, Tiesa secināja, ka Savienībai ir ekskluzīva kompetence attiecībā uz visām šīm saistībām. Atsaukdamās gan uz LESD 3. panta 1. punkta e) apakšpunktu, gan, attiecībā uz saistībām par pakalpojumiem transporta jomā, uz LESD 3. panta 2. punktu, Tiesa arī apstiprināja Savienības ekskluzīvo kompetenci attiecībā uz nolīguma 10. nodaļas noteikumiem, kuros ietvertas saistības attiecībā uz publisko iepirkumu.

Attiecībā uz ieguldījumu aizsardzību, kas paredzēta nolīguma 9. nodaļas A sadaļā, Tiesa nodalīja tiešos ieguldījumus un citus ieguldījumus. Attiecībā uz pirmo ieguldījumu veidu tā atgādināja, ka Savienības tiesību akti ārvalstu tiešo ieguldījumu jomā saskaņā ar LESD 207. panta 1. punktu ietilpst kopējā tirdzniecības politikā, nenošķirot, vai šo

aktu mērķis ir minēto ieguldījumu pieņemšana vai aizsardzība. Tā kā ierosināto saistību tiešo ieguldījumu jomā mērķis ir arī veicināt, atvieglot un regulēt tirdzniecību un tās tieši un nekavējoties var ietekmēt šo tirdzniecību, Tiesa apstiprināja, ka Savienībai saskaņā ar LESD 3. panta 1. punkta e) apakšpunktu ir ekskluzīva kompetence tās apstiprināt. Attiecībā uz saistībām par ieguldījumiem, kas nav tiešie ārvalstu ieguldījumi, piemēram, "portfeļa" ieguldījumi, kas veikti bez nolūka ietekmēt uzņēmuma pārvaldību un kontroli un kas veido kapitāla apriti LESD 63. panta izpratnē, tā tomēr uzskatīja, ka tie neietilpst nedz Savienības ekskluzīvajā kompetencē atbilstoši LESD 3. panta 1. punkta e) apakšpunktam, nedz ekskluzīvās kompetences gadījumos, kas ir paredzēti LESD 3. panta 2. punktā. Attiecībā uz šo pēdējo aspektu Tiesa noraidīja Komisijas argumentu, ka 9. nodaļas A sadaļa var ietekmēt LESD 63. pantu. Pēc Tiesas domām, "kopīgie noteikumi", kas minēti LESD 3. panta 2. punktā, nevar nozīmēt LESD normu, it īpaši tādēļ, ka Savienības starptautiska nolīguma normas nevar ietekmēt Savienības primāro tiesību aktu noteikumus vai mainīt to tvērumu. Tiesa uzskatīja, ka tādu saistību apstiprināšanu, kas uz savstarpējības pamata palīdzētu izveidot brīvu kapitāla un maksājumu apriti, tomēr var uzskatīt par nepieciešamu, lai pilnībā īstenotu šo brīvo apriti, kas ir viens no Līgumu mērķiem LESD 216. panta 1. punkta izpratnē, un minētā apstiprināšana šajā ziņā ietilpst Savienības un dalībvalstu dalītajā kompetencē saskaņā ar LESD 4. panta 2. punkta a) apakšpunktu, kas attiecas uz iekšējo tirgu.

Attiecībā uz paredzētā nolīguma noteikumiem, kuros ir ietverti dažādi informācijas apmaiņas, paziņošanas, pārbaudes, sadarbības un mediācijas pienākumi un procedūras un ar ko šim mērķim izveido īpašu institucionālo ietvaru, Tiesa konstatēja, ka šo saistību mērķis ir nodrošināt nolīguma materiālo tiesību normu efektivitāti, galvenokārt ieviešot organisku struktūru, kā arī noteiktas lēmumpieņemšanas pilnvaras. Tā kā šiem noteikumiem ir papildinošs raksturs, uz tiem attiecas tā pati kompetence, kas uz materiālo tiesību normām, ko tie papildina. Šī analīze tika attiecināta arī uz saistībām, kas iekļautas 14. nodaļā "Pārredzamība", kurām arī ir papildinošs raksturs, salīdzinot ar materiālo tiesību normām, ko tās papildina.

Visbeidzot, attiecībā uz paredzētā nolīguma noteikumiem par strīdu izšķiršanu Tiesa nošķīra noteikumus, kas piemērojami strīdiem starp ieguldītājiem un valstīm, un noteikumus, kas piemērojami strīdiem starp Savienību un Singapūru. Attiecībā uz pirmo minēto režīmu tā konstatēja, ka tam nav pilnībā papildinoša rakstura, salīdzinot ar materiālo tiesību normām, jo ar to strīdi var tikt izslēgti no dalībvalstu tiesu jurisdikcijas. Šāda režīma apstiprināšana līdz ar to obligāti ietilpst Savienības un dalībvalstu dalītajā kompetencē. Attiecībā uz strīdu starp Savienību un Singapūru izšķiršanu Tiesa savukārt atgādināja, ka Savienības kompetence starptautisko attiecību jomā un tās spēja noslēgt starptautiskus nolīgumus noteikti ietver iespēju attiecībā uz to normu interpretāciju un piemērošanu savu rīcību pakļaut ar šiem nolīgumiem izveidotas vai izraudzītas tiesas nolēmumiem vai tādas iestādes lēmumiem, kura, lai gan formāli nebūdama tiesa, būtībā pilda tiesas funkcijas, kā, piemēram, Strīdu noregulēšanas institūcija, kas izveidota saistībā ar Līgumu par Pasaules tirdzniecības organizācijas izveidi. Tā kā strīdu izšķiršanas starp Savienību un Singapūru režīms turklāt ir arī daļa no paredzētā nolīguma materiālo tiesību normu institucionālā regulējuma un ar to strīdi nevar tikt izslēgti no dalībvalstu vai Savienības tiesu jurisdikcijas, Tiesa konstatēja, ka uz šo režīmu attiecas tā pati kompetence, kas attiecas uz materiālajām tiesību normām, ko tas papildina.

Ņemot vērā visus šos apsvērumus, Tiesa secināja, ka brīvās tirdzniecības nolīguma ar Singapūru projekts daļēji ietilpst Savienības ekskluzīvajā kompetencē un daļēji Savienības un dalībvalstu dalītajā kompetencē.

2017. gada 25. oktobrī spriedumā **Komisija/Padome** (C-389/15, EU:C:2017:798) Tiesas virspalāta apmierināja prasību par tiesību akta atcelšanu, kuru Komisija bija cēlusi par *Padomes Lēmumu 8512/15 (2015. gada 7. maijs), ar kuru pilnvaro sākt sarunas par pārskatītu Lisabonas vienošanos* [130] *par cilmes vietas nosaukumiem un ģeogrāfiskās*

130/ Lisabonas Vienošanās par cilmes vietu nosaukumu aizsardzību un to starptautisko reģistrāciju tika parakstīta 1958. gada 31. oktobrī, pārskatīta Stokholmā 1967. gada 14. jūlijā un grozīta 1979. gada 28. septembrī (Recueil des traités des Nations unies, 828. sēj., Nr. 13172, 205. lpp.).

izcelsmes norādēm. Tiesa konstatēja, ka sarunas par pārskatītās vienošanās projektu saskaņā ar LESD 3. panta 1. punktu ietilpst Savienības ekskluzīvajā kompetencē kopējās tirdzniecības politikas jomā atbilstīgi LESD 207. panta 1. punktam.

Šajā ziņā Tiesa vispirms atgādināja savu pastāvīgo judikatūru, saskaņā ar kuru starptautiskās saistības, ko Savienība uzņēmusies intelektuālā īpašuma jomā, ir daļa no kopējās tirdzniecības politikas, ja, pirmkārt, tām ir īpaša saikne ar starptautisko tirdzniecību, ciktāl tās galvenokārt ir paredzētas, lai veicinātu, atvieglotu vai reglamentētu šo tirdzniecību, un, otrkārt, ja tās tieši un tūlītēji to ietekmē. Tā uzskatīja, ka šajā politikā var ietilpt arī starptautiski nolīgumi, kuru mērķis ir nodrošināt un organizēt intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību dalībnieču teritorijā, ciktāl tie atbilst abiem iepriekš minētajiem nosacījumiem.

Attiecībā uz minētā projekta mērķi Tiesa precizēja, ka, ciktāl tā galvenais mērķis ir stiprināt ar Lisabonas vienošanos izveidoto sistēmu un ar šo vienošanos izveidotajā īpašajā savienībā paplašināt īpašo aizsardzību, kas tajā noteikta ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm, papildinot to, kas Parīzes konvencijā [131] nodrošināta dažādu formu rūpnieciskajam īpašumam, tas ir jāuzskata par tādu, kas ietilpst visa konvenciju kopuma, pie kura tas pieder, mērķī, konkrētāk, par tādu, kas no Savienības skatu punkta ir paredzēts tirdzniecības atvieglošanai un regulēšanai starp Savienību un trešajām valstīm, kuras ir šīs vienošanās dalībnieces.

Attiecībā uz pārskatītās vienošanās projekta ietekmi Tiesa uzskatīja, ka šī projekta noteikumiem būs tūlītēja ietekme uz tirdzniecību starp Savienību un attiecīgajām trešajām valstīm, sniedzot visiem ražotājiem, kas piedalās tirdzniecībā, kā arī ikkatrai ieinteresētai fiziskai vai juridiskai personai nepieciešamos līdzekļus, lai homogēnos materiālos un procesuālos apstākļos panāktu galīgu aizsardzību, kas pārskatītās vienošanās projektā nodrošināta to rūpnieciskā īpašuma tiesībām, ja cilmes vietas nosaukums vai ģeogrāfiskās izcelsmes norāde tiek izmantoti ārvalstīs, nodarot kaitējumu, vai negodīgi.

Tāpēc Tiesa secināja, ka Padome ir kļūdaini uzskatījusi, ka apstrīdētais lēmums attiecas uz tiesību aktu tuvināšanu iekšējā tirgus jomā (LESD 114. pants) un tādējādi uz to attiecas Savienības un tās dalībvalstu dalītā kompetence, un attiecīgi atcēla minēto lēmumu.

XIX. STARPTAUTISKIE NOLĪGUMI

Runājot par starptautiskajiem nolīgumiem, ir jāmin divi atzinumi un viens spriedums. Abi atzinumi attiecīgi attiecas uz Marrākešas līgumu, kura mērķis ir atvieglot piekļuvi iespieddarbiem personām, kuras ir neredzīgas, ar redzes traucējumiem vai ar drukas lasītnespēju citu iemeslu dēļ, un nolīgumu, kas apspriests starp Kanādu un Eiropas Savienību par pasažieru datu reģistra datu pārsūtīšanu un apstrādi [132]. Spriedums attiecas uz kādas EEK un Turcijas Asociācijas padomes lēmuma normas interpretāciju. Ir arī jāatgādina spriedums lietā C-687/15, Komisija/Padome (*CMR-15*), kurš attiecas uz aktu, kas paredzēti LESD 218. panta 9. punktā, juridisko formu [133].

131/ Konvencija par rūpnieciskā īpašuma aizsardzību, kas parakstīta Parīzē 1883. gada 20. martā, pēdējo reizi pārskatīta Stokholmā 1967. gada 14. jūlijā un grozīta 1979. gada 28. septembrī (*Recueil des traités des Nations unies*, 828. sēj., Nr. 11851, 305. lpp.).

132/ Šis spriedums ir aplūkots I nodaļā "Pamattiesības".

133/ Šis spriedums ir aplūkots III nodaļas 2. daļā "Savienības tiesību akti".

2017. gada 14. februārī Tiesas virspalāta sniedza ***atzinumu 3/15*** (EU:C:2017:114) par Marrākešas līgumu, kas atvieglo piekļuvi iespieddarbiem personām, kuras ir neredzīgas, ar redzes traucējumiem vai ar drukas lasītnespēju citu iemeslu dēļ [134], kurš tika pieņemts 2013. gadā pēc sarunām Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācijas ietvaros. Līgumā dalībvalstīm cita starpā ir noteikts pienākums savos tiesību aktos paredzēt, ka noteiktas struktūras, proti, valsts iestādes un bezpeļņas organizācijas, kuras sniedz ar izglītību, pedagoģisko izglītību, adaptīvo lasīšanu vai piekļuvi informācijai saistītus pakalpojumus, bez autortiesību īpašnieka piekrišanas drīkst izplatīt vai padarīt pieejamas publicētu iespieddarbu kopijas formātā, kas pieejams neredzīgam personām, personām ar redzes traucējumiem vai ar drukas lasītnespēju citu iemeslu dēļ. Tiesai tika lūgts noteikt, vai Savienības kompetencē ietilpst šāda nolīguma noslēgšana.

Pirmkārt, Tiesa uzskatīja, ka Marrākešas līguma noslēgšana neietilpst kopējās tirdzniecības politikas jomā, kas noteikta LESD 207. pantā. Proti, pirmām kārtām, līguma mērķis ir nevis veicināt, atvieglot vai reglamentēt pieejama formāta kopiju starptautisko tirdzniecību, bet gan uzlabot personu, uz kurām tas attiecas, situāciju, ar dažādiem līdzekļiem atvieglojot to piekļuvi iespieddarbiem. Otrām kārtām, pārrobežu apmaiņa ar iespieddarbu kopijām pieejamā formātā, kas paredzēta Marrākešas līgumā, nav pielīdzināma starptautiskajai tirdzniecībai, ko veic parastie tirgus dalībnieki komerciālos nolūkos, jo apmaiņa notiek tikai starp valsts iestādēm vai bezpeļņas organizācijām saskaņā ar līguma noteikumiem un viss eksports un imports ir paredzēts tikai saņēmējiem.

Otrkārt, Tiesa nosprieda, ka visas Marrākešas līgumā ietvertās saistības ietilpst jomā, uz kuru lielā mērā jau attiecas Savienības kopīgie noteikumi, un ka šī līguma noslēgšana varētu ietekmēt šos noteikumus vai mainīt to darbības jomu LESD 3. panta 2. punkta izpratnē. Līdz ar to Marrākešas līguma noslēgšana ir Savienības ekskluzīvā kompetencē. Proti, Tiesa konstatēja, ka ar Direktīvu 2001/29 [135] dalībvalstīm, kuras to vēlas, tiek ļauts ieviest izņēmumu vai ierobežojumu attiecībā uz reproducēšanas tiesībām un izziņošanu sabiedrībai personām ar invaliditāti. No tā izriet, ka šo tiesību izņēmums vai ierobežojums, kas paredzēts Marrākešas līgumā, būs jāīsteno ar šo direktīvu saskaņotajā jomā. Tas pats attiecas uz šajā līgumā paredzētajiem eksporta un importa režīmiem, ciktāl to mērķis ir atļaut līgumslēdzējas valsts teritorijā izziņot sabiedrībai vai izplatīt citā līgumslēdzējā valstī publicētas kopijas pieejamā formātā bez tiesību īpašnieku piekrišanas. Šajā kontekstā Tiesa uzsvēra, ka, lai arī dalībvalstīm saskaņā ar Direktīvu 2001/29 ir iespēja paredzēt šādu izņēmumu vai ierobežojumu, tā ir Savienības likumdevēja piešķirta izvēle, kas ir stingri regulēta ar dažādām Savienības tiesību aktu prasībām.

2017. gada 26. jūlijā pasludinātajā ***atzinumā 1/15*** (EU:C:2017:592) [136] Tiesas virspalāta cita starpā lēma par *atbilstošo juridisko pamatu, lai pieņemtu Padomes lēmumu par paredzētā nolīguma noslēgšanu starp Kanādu un Eiropas Savienību par pasažieru datu reģistra datu pārsūtīšanu un apstrādi*. Tā kā Savienības tiesību akta, tostarp tāda, kas pieņemts nolūkā noslēgt starptautisku nolīgumu, materiālā juridiskā pamata izvēle ir jāpamato ar objektīvu informāciju, ko tiesa var pārbaudīt, tostarp norādot šī tiesību akta mērķi un saturu, Tiesa vispirms konstatēja, ka paredzētajam nolīgumam ir divas sastāvdaļas, no kurām viena attiecas uz nepieciešamību nodrošināt sabiedrības drošību, bet otra attiecas uz pasažieru datu reģistra datu aizsardzību. Tā kā abām minētajām sastāvdaļām ir būtisks raksturs, Tiesa turpinājumā konstatēja, ka iecerētie pasākumi pasažieru personas datu aizsardzībai ir saistīti ar LESD 16. panta 2. punktā paredzēto juridisko pamatu, savukārt uz pasākumiem attiecībā uz minēto datu pārsūtīšanu kompetentajām tiesībaizsardzības iestādēm un šo datu apstrādi, ko veic šīs iestādes, ir attiecināms juridiskais pamats, kas paredzēts LESD 87. panta 2. punkta a) apakšpunktā. Turklāt, konstatējusi, ka abu šo juridisko pamatu

134/ Padome ar Lēmumu 2014/221/ES (2014. gada 14. aprīlis) (OV 2014, L 115, 1. lpp.) deva atļauju šī līguma parakstīšanai Savienības vārdā.

135/ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/29/EK (2001. gada 22. maijs) par dažu autortiesību un blakustiesību aspektu saskaņošanu informācijas sabiedrībā (OV 2001, L 167, 10. lpp.).

136/ Šis atzinums ir aplūkots arī I nodaļā "Pamattiesības".

kopīgas izmantošanas rezultātā nav jāizmanto atšķirīgas pieņemšanas procedūras, Tiesa visbeidzot apstiprināja, ka Padomes lēmums par paredzētā nolīguma noslēgšanu ir jāpamato kopīgi ar LESD 16. panta 2. punktu un 87. panta 2. punkta a) apakšpunktu.

Ar 2017. gada 5. decembra spriedumu lietā **Vācija/Padome** (C-600/14, EU:C:2017:935) Tiesas virspalāta noraidīja prasību par daļēju tiesību akta atcelšanu attiecībā uz Padomes Lēmumu 2014/699 [137] par nostāju, kas Eiropas Savienības vārdā ir jāieņem attiecībā uz dažiem grozījumiem Konvencijā par starptautiskajiem dzelzceļa pārvadājumiem (*COTIF*). Prasības pamatojumam Vācijas Federatīvā Republika it īpaši apgalvoja, ka daži apstrīdētā lēmuma punkti, kuros bija ietverta nostāja, kas jāieņem Savienības vārdā, neietilpst Savienības ārējā kompetencē, jo, lai to īstenotu, ir jāpastāv tās iepriekš pieņemtiem kopīgiem noteikumiem, kurus šie grozījumi varētu ietekmēt.

Savā spriedumā Tiesa vispirms atgādināja, ka Savienības kompetence noslēgt starptautiskus nolīgumus var izrietēt ne tikai no tiešas tās piešķiršanas Līgumos, bet tā var izrietēt arī netieši no citiem Līgumu noteikumiem un Savienības iestāžu aktiem, kas pieņemti saskaņā ar šiem noteikumiem. It īpaši ikreiz, kad Savienības tiesībās minētajām iestādēm ir piešķirta iekšēja kompetence noteikta mērķa īstenošanai, Savienības kompetencē ir uzņemties starptautiskas saistības, kas nepieciešamas šī mērķa sasniegšanai, pat ja šajā ziņā nav skaidras tiesību normas. Tādējādi Savienības ārējā kompetence var pastāvēt ārpus situācijām, kurās Savienībai ir ekskluzīva kompetence saskaņā ar LESD 3. panta 2. punktu. Šajā ziņā Tiesa norādīja, ka ar COTIF noteikumiem, uz kuriem ir vērsti apstrīdētie grozījumi, ir paredzēts ieviest saskaņotas normas starptautiskā līmenī, tostarp attiecībā uz starptautiskiem pārvadājumiem, kurus veic no kādas dalībvalsts teritorijas vai uz to, vai šķērsojot vienas vai vairāku dalībvalstu teritoriju, saistībā ar tām pārvadājuma daļām, kas tiek veiktas ārpus Savienības, un principā arī tām pārvadājuma daļām, kas tiek veiktas Savienības teritorijā. Tāpēc tas, ka Savienība ieņem nostāju par šiem grozījumiem, ir jāuzskata par ieguldījumu kopējās transporta politikas mērķu īstenošanā atbilstoši Savienības kompetencei, kura ir noteikta LESD 91. panta 1. punktā un kura ietver arī ārējo aspektu.

Tiesa arī norādīja, ka Savienības ārējā kompetence, kas ietilpst otrajā LESD 216. panta 1. punktā paredzētajā situācijā, kura atbilst gadījumam, kad nolīguma noslēgšana ir "nepieciešama, lai saskaņā ar Savienības politiku sasniegtu kādu no Līgumos izvirzītajiem mērķiem", nav atkarīga no nosacījuma par iepriekšēju Savienības tiesību normu pieņemšanu, kuras tādējādi varētu tikt ietekmētas. Līdz ar to nevar uzskatīt, ka transporta jomā, kas ir piederīga Savienības un tās dalībvalstu dalītajai kompetencei, Savienība nevar rīkoties ārējā aspektā, pirms tā nav rīkojusies iekšējā aspektā, pieņemot kopīgos noteikumus jomās, kurās tā ir uzņēmusies starptautiskās saistības.

2017. gada 29. marta spriedumā ***Tekdemir*** (C-652/15, EU:C:2017:239) Tiesas virspalātai bija jāinterpretē EEK un Turcijas Asociācijas padomes Lēmuma Nr. 1/80 [138] 13. pantā ietvertā "atturēšanās no jebkādas darbības" klauzula, ar kuru dalībvalstīm un Turcijas Republikai ir aizliegts ieviest jaunus ierobežojumus attiecībā uz to darba ņēmēju un viņu ģimenes locekļu piekļuvi nodarbinātībai, kuri to attiecīgajā teritorijā uzturas likumīgi. Šajā lietā Turcijas pilsonis, kas dzimis 2014. gada jūnijā Vācijā, kuru likumiski pārstāvēja viņa vecāki, šī paša gada jūlijā bija lūdzis izsniegt uzturēšanās atļauju saskaņā ar Vācijas tiesību aktiem. Bērna māte, kas arī ir Turcijas valstspiederīgā, ar

137/ Padomes Lēmums 2014/699/ES (2014. gada 24. jūnijs) par nostāju, kas Eiropas Savienības vārdā ir jāieņem *OTIF* Revīzijas komitejas 25. sesijā attiecībā uz dažiem grozījumiem Konvencijā par starptautiskajiem dzelzceļa pārvadājumiem (*COTIF*) un tās papildinājumos (OV 2014, L 293, 26. lpp.).

138/ Asociācijas padomes Lēmums Nr. 1/80 (1980. gada 19. septembris) par asociācijas izveidi, kas ir pievienots Līgumam, ar kuru tiek izveidota asociācija starp Eiropas Ekonomikas kopienu un Turciju, kuru 1963. gada 12. septembrī Ankarā parakstīja Turcijas Republika, no vienas puses, un EEK dalībvalstis un Kopiena, no otras puses, un kurš Kopienas vārdā ir noslēgts un apstiprināts ar Padomes Lēmumu 64/732/EEK (1963. gada 23. decembris) (OV 1964, 217, 3685. lpp.).

Šengenas tūristu vīzu bija ieceļojusi Vācijā 2013. gadā un tur iesniegusi patvēruma pieteikumu. Kad viņai piedzima bērns, viņai kā patvēruma meklētājai bija uzturēšanās atļauja. Bērna tēvam, kas arī ir Turcijas pilsonis, bija uzturēšanās atļauja, kas derīga līdz 2016. gada oktobrim.

Pamatojoties uz valsts tiesību normu, kas bija pieņemta pēc Lēmuma Nr. 1/80 stāšanās spēkā Vācijas Federatīvajā Republikā, Vācijas kompetentā iestāde noraidīja pieteikumu uzturēšanās atļaujas izsniegšanai bērnam, jo uzskatīja, pirmkārt, ka nav nepamatoti prasīt, lai viņš *a posteriori* kārtotu vīzas procedūru, pat ja tā rezultātā viņš un viņa māte būtu neizbēgami vismaz uz laiku šķirti no sava, attiecīgi, tēva un vīra, kā arī, otrkārt, ka nav arī nesaprātīgi sagaidīt, ka bērna tēvs ar savu dēlu un savu sievu Turcijā turpinās ģimenes un laulāto kopdzīvi.

Atsaukdamās uz spriedumā ***Demir*** [139] sniegto interpretāciju, Tiesa norādīja, ka mērķis efektīvi pārvaldīt migrācijas plūsmas var būt primārs vispārējo interešu apsvērums, ar kuru ir attaisnojams valsts pasākums, kas ieviests pēc Lēmuma Nr. 1/80 stāšanās spēkā attiecīgajā dalībvalstī, ar kuru ir ticis noteikts, ka 16 gadu vecumu nesasniegušajiem trešo valstu valstspiederīgajiem ir jābūt uzturēšanās atļaujai, lai varētu ieceļot un uzturēties šajā dalībvalstī. Tomēr šāds pasākums nav samērīgs ar izvirzīto mērķi, jo kārtība, kādā tas tiek īstenots attiecībā uz tādiem bērniem, kuri ir trešo valstu valstspiederīgie, kas ir dzimuši attiecīgajā dalībvalstī un kuru viens no vecākiem ir Turcijas izcelsmes darba ņēmējs, kas likumīgi uzturas šajā dalībvalstī, pārsniedz to, kas ir vajadzīgs, lai sasniegtu šo mērķi, jo īpaši tādējādi, ka šāda pasākuma rezultātā minētajam darba ņēmējam ir jāizvēlas turpināt savu algoto darbu attiecīgajā dalībvalstī un ciest smagus ģimenes dzīves traucējumus vai atteikties no šā darba bez garantētas iespējas no jauna iekļauties darba tirgū gadījumā, ja viņš iespējami atgrieztos no Turcijas.

XX. KOPĒJĀ ĀRPOLITIKA UN DROŠĪBAS POLITIKA

Saistībā ar ierobežojošiem pasākumiem kopējās ārpolitikas un drošības politikas (KĀDP) jomā uzmanība ir jāvērš uz pieciem spriedumiem. Trīs spriedumi attiecas uz tādu grupu vai personu līdzekļu iesaldēšanu, kuras tika uzskatītas par saistītām ar terora aktiem. Ceturtais spriedums attiecas uz Tiesas kompetenci lemt par tādu Padomes lēmumu likumību, ar ko tā nosaka ierobežojošus pasākumus pret konkrētiem Krievijas uzņēmumiem sakarā ar Krievijas Federācijas darbībām Ukrainā. Visbeidzot, ir lietderīgi atgādināt spriedumu ***Safa Nicu Sepahan/* Padome** (C-45/15 P), kurš attiecas uz kompensāciju par zaudējumiem, kas radīti ar lēmumu par līdzekļu iesaldēšanu [140].

Spriedumā ***A u.c.*** (C-158/14, EU:C:2017:202), kas pasludināts 2017. gada 14. martā, Tiesas virspalātai bija jālemj par *Padomes Īstenošanas regulas (ES) Nr. 610/2010* [141]*, ar ko organizāciju "Tamililamas atbrīvošanas tīģeri" (TAT) patur ar terorismu saistītu grupu sarakstā, kam piemēro ierobežojošus pasākumus, spēkā esamību.* Pamatlieta attiecās uz valsts pasākumiem vairāku personu, kas nodarbojās ar līdzekļu vākšanu TAT organizācijai, līdzekļu iesaldēšanai. Tā kā šajos valsts lēmumos bija ņemta vērā Īstenošanas regula Nr. 610/2010, prasītāji pamatlietā apstrīdēja minētās īstenošanas regulas spēkā esamību, pamatojoties uz to, ka TAT darbības bija nevis terora akti, bet gan bruņoto spēku darbības starptautisko humanitāro tiesību izpratnē, jo tās notika bruņota konflikta laikā. Tādējādi

139/ Spriedums, 2013. gada 7. novembris, ***Demir*** (C-225/12, EU:C:2013:725).

140/ Šis spriedums ir aplūkots III nodaļas 4. daļā "Savienības ārpuslīgumiskā atbildība".

141/ Padomes Īstenošanas regula (ES) Nr. 610/2010 (2010. gada 12. jūlijs), ar kuru īsteno 2. panta 3. punktu Regulā (EK) Nr. 2580/2001 par īpašiem ierobežojošiem pasākumiem, kas terorisma apkarošanas nolūkā vērsti pret konkrētām personām un organizācijām, un ar kuru atceļ Īstenošanas regulu (ES) Nr. 1285/2009 (OV 2010, L 178, 1. lpp.).

iesniedzējtiesa tostarp vaicāja, vai, izvērtējot Īstenošanas regulas Nr. 610/2010 spēkā esamību, bruņoto spēku darbības bruņota konflikta laikā starptautisko humanitāro tiesību izpratnē var būt "terora akti" Savienības tiesību aktu par cīņu pret terorismu izpratnē.

Sākotnēji Tiesa apstiprināja, ka, pat ja prasītāji pamatlietā nav cēluši prasību par Īstenošanas regulas Nr. 610/2010 un par to agrāku tiesību aktu atcelšanu, tiem tomēr bija tiesības apstrīdēt šo aktu spēkā esamību iesniedzējtiesā. Šajā ziņā Tiesa atgādināja, ka lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu par Savienības tiesību akta spēkā esamību, protams, var noraidīt, ja, lai gan prasība atcelt šo tiesību aktu būtu bijusi acīmredzami pieņemama, fiziska vai juridiska persona, kas varētu celt šādu prasību, atturas to darīt noteiktajā termiņā un atsaucas uz šā akta prettiesiskumu tiesvedībā valsts tiesā, lai mudinātu valsts tiesu vērsties Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu par šā akta spēkā esamību, tādējādi apejot galīgo raksturu, kāds attiecībā uz to ir šim aktam pēc prasības celšanas termiņa beigām. Tomēr šajā lietā prasītāju pamatlietā celtā prasība atcelt tiesību aktu nebija nešaubīgi pieņemama. Šajā ziņā Tiesa vispirms uzsvēra, ka prasītāji paši nebija iekļauti līdzekļu iesaldēšanas sarakstā. TAT iekļaušanai līdzekļu iesaldēšanas sarakstā attiecībā uz personām, kas nav šī organizācija, ir vispārējs tvērums, jo tas liek nenoteiktam skaitam personu ievērot konkrētus ierobežojošus pasākumus attiecībā pret minēto organizāciju. Tādēļ nebija acīmredzami, ka prasītāji bija "individuāli" skarti ar attiecīgajiem aktiem. Turklāt to situāciju tieši ietekmēja nevis Savienības tiesību akti par šo iekļaušanu, bet sankciju, kas pamatotas vienīgi ar Nīderlandes tiesībām, piemērošana, kurās tostarp tika ņemta vērā šī iekļaušana. Līdz ar to, pēc Tiesas domām, nebija pierādīts, ka prasītāju celtās prasības par tādu Savienības tiesību aktu atcelšanu, ar ko TAT tika ietverti un saglabāti līdzekļu iesaldēšanas sarakstā, bija acīmredzami pieņemamas.

Pēc tam, atgādinājusi, ka regula, kurā ir paredzēti ierobežojoši pasākumi, ir jāinterpretē, ņemot vērā ne tikai LESD 215. panta 2. punktā minēto lēmumu, bet arī vēsturisko kontekstu, kurā šī regula iekļaujas, Tiesa uzsvēra, ka, lai pārbaudītu Īstenošanas regulas Nr. 610/2010 spēkā esamību, ir atbilstoši jāievēro Regula Nr. 2580/2001 [142] un Kopējā nostāja 2001/931 [143], kuras būtībā attiecas uz kopējo ārpolitiku un drošības politiku un kuru mērķis ir Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes Rezolūcijas 1373 (2001) īstenošana.

Atzīmējot, ka starptautiskās humanitārās tiesības aizliedz terorisma aktus, Tiesa turpinājumā uzskatīja, ka šo tiesību mērķi atšķiras no Kopējās nostājas 2001/931 un Regulas Nr. 2580/2001 mērķiem, tomēr neaizliedzot tādu ierobežojošu pasākumu noteikšanu kā šajā lietā. Tāpēc šo Savienības tiesību aktu piemērošana nav atkarīga no kvalifikācijas, kas izriet no humanitārajām tiesībām, un bruņoto spēku darbības bruņota konflikta laikā var būt "terora akti" šo Savienības tiesību aktu izpratnē. Tādējādi Tiesa secināja, ka Īstenošanas regula Nr. 610/2010 un par to agrākie tiesību akti attiecībā uz TAT iekļaušanu līdzekļu iesaldēšanas sarakstā ir spēkā esoši.

Divos 2017. gada 26. jūlija spriedumos **Padome/*LTTE*** (C-599/14 P, EU:C:2017:583) un **Padome/*Hamas*** (C-79/15 P, EU:C:2017:584) Tiesas virspalātai bija jālemj par diviem Vispārējās tiesas spriedumiem [144], ar kuriem tika atcelti Padomes akti, ar ko laika posmā no 2010. līdz 2014. gadam tika atjaunoti šīs iestādes pret *Hamas* un *Liberation Tigers of Tamil Eelam* (*LTTE*) noteiktie līdzekļu iesaldēšanas pasākumi, pamatojoties uz Kopējo nostāju 2001/931 [145]

142/ Padomes Regula (EK) Nr. 2580/2001 (2001. gada 27. decembris) par īpašiem ierobežojošiem pasākumiem, kas terorisma apkarošanas nolūkā vērsti pret konkrētām personām un organizācijām (OV 2001, L 344, 70. lpp., un labojums – OV 2010, L 52, 58. lpp.).

143/ Padomes Kopējā nostāja 2001/931/KĀDP (2001. gada 27. decembris) par konkrētu pasākumu īstenošanu cīņā pret terorismu (OV 2001, L 344, 93. lpp.).

144/ Spriedumi, 2014. gada 16. oktobris, ***LTTE*/Padome** (T-208/11 un T-508/11, EU:T:2014:885) un 2014. gada 17. decembris, ***Hamas*/Padome** (T-400/10, EU:T:2014:1095).

145/ Minēts iepriekš 142. zemsvītras piezīmē.

un Regulu Nr. 2580/2001 [146]. Šajos spriedumos Tiesa apstiprināja, ka *Padome vienību var saglabāt to vienību sarakstā, kas tiek turētas aizdomās par saistību ar teroristiskām darbībām, ja tā secina, ka joprojām pastāv risks, ka tā var būt saistīta ar teroristu darbībām, kas pamatoja tās sākotnējo iekļaušanu sarakstā*. Tiesa šajā ziņā precizēja, ka, lai gan sākotnējās iekļaušanas sarakstā pamatā ir jābūt valsts kompetento iestāžu pieņemtiem lēmumiem, šī prasība nav attiecināma uz vēlāku saglabāšanu sarakstā.

Šajā gadījumā Padome 2001. gada 27. decembrī iekļāva *Hamas* [147] un 2006. gada 29. maijā iekļāva *LTTE* [148] sarakstā, kas paredzēts Regulas Nr. 2580/2001 2. panta 3. punktā. Šīs iekļaušanas sarakstā, ko Padome periodiski atjaunināja, pamatā bija Apvienotās Karalistes iestāžu lēmumi un viens Indijas iestāžu lēmums attiecībā uz *LTTE*, kā arī divi Amerikas Savienoto Valstu iestāžu lēmumi un viens Apvienotās Karalistes iestāžu lēmums attiecībā uz *Hamas*. Tā kā *Hamas* un *LLTE* nebija apstrīdējušas Padomes aktus, ar kuriem tās sākotnēji tika iekļautas sarakstā, tās apstrīdēja to turpmāko saglabāšanu šajos sarakstos. Vispārējā tiesa atcēla šos aktus, tostarp pamatojoties uz to, ka attiecīgie pasākumi bija balstīti nevis uz faktiem, kas ir tikuši pārbaudīti un apstiprināti kompetento iestāžu pieņemtajos lēmumos (kā Vispārējās tiesas ieskatā prasīts Kopējā nostājā 931/2001), bet gan uz informāciju, ko Padome bija ieguvusi no preses un interneta.

Aicināta lemt par nosacījumiem, kādi Padomei ir jāievēro, regulāri pārskatot spēkā esošos ierobežojošos pasākumus, Tiesa apstiprināja savu no sprieduma *Al-Aqsa* [149] izrietošo judikatūru, atbilstoši kurai Padome var saglabāt personu vai vienību sarakstā, ja tā secina, ka turpina pastāvēt risks, ka tā varētu iesaistīties ar terorismu saistītās darbībās. Tiesa precizēja, ka šajā lietā, lai pierādītu, ka attiecībā uz *LTTE* un *Hamas* turpina pastāvēt šis risks, Padomei bija pienākums atsaukties uz nesenākiem pierādījumiem nekā valstu lēmumi, ar kuriem bija pamatota to sākotnējā iekļaušana sarakstā. Tiesa uzskatīja, ka saskaņā ar Kopējās nostājas 2001/931 1. panta 4. punktu tikai sākotnējā iekļaušana sarakstā ir jāpamato ar valsts kompetentās iestādes lēmumu. Šāds nosacījums kopējās nostājas 1. panta 6. punktā nav paredzēts attiecībā uz šo vienību saglabāšanu sarakstā, ko var pamatot ar citiem avotiem. Tiesa šajā ziņā atgādināja, ka attiecīgās vienības katrā ziņā bija aizsargātas ar iespēju apstrīdēt Savienības tiesā visus pierādījumus, uz kuriem Padome atsaucas saistībā ar regulāro pārskatīšanu.

Lai arī Tiesa pēc tam atcēla Vispārējās tiesas spriedumu par *Hamas* un nodeva lietu tai atpakaļ, tā tomēr apstiprināja Vispārējās tiesas spriedumu, ar ko tika atcelti Padomes pasākumi par *LTTE* līdzekļu iesaldēšanu, neraugoties uz kļūdu tiesību piemērošanā, kas pieļauta minētajā spriedumā. Proti, ņemot vērā, ka LTTE 2009. gadā cieta militāru sakāvi Šrilankā un ka tas radīja būtiskas izmaiņas apstākļos, kas varētu atspēkot pastāvīgo risku, ka šī grupa varētu iesaistīties ar terorismu saistītās darbībās, Tiesa nosprieda, ka Padomei apstrīdēto aktu pamatojumā bija jāizklāsta pierādījumi, kas varētu pamatot tās vērtējumu, taču tā to nebija izdarījusi. Turklāt Tiesa nosprieda, ka Padome personas vai vienības sākotnējo iekļaušanu sarakstā ar lēmumu, ko pieņēmusi trešās valsts kompetentā iestāde, var pamatot tikai tad, ja tā ir rūpīgi pārliecinājusies, ka ar šīs valsts atbilstošo tiesisko regulējumu tiek nodrošināta tiesību uz aizstāvību un tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā aizsardzība, kas ir līdzvērtīga tai, kāda ir garantēta Savienības līmenī, un ka šim vērtējuma pamatojumam ir jābūt norādītam pamatojumā.

146/ Padomes Regula (EK) Nr. 2580/2001 (2001. gada 27. decembris) par īpašiem ierobežojošiem pasākumiem, kas terorisma apkarošanas nolūkā vērsti pret konkrētām personām un organizācijām (OV 2001, L 344, 70. lpp.).

147/ Padomes Lēmums 2002/927/EK (2001. gada 27. decembris), ar kuru izveido sarakstu, kas paredzēts 2. panta 3. punktā Regulā Nr. 2580/2001 par īpašiem ierobežojošiem pasākumiem, kas terorisma apkarošanas nolūkā vērsti pret konkrētām personām un organizācijām (OV 2001, L 344, 83. lpp.).

148/ Padomes Lēmums 2006/379/EK (2006. gada 29. maijs), ar ko īsteno 2. panta 3. punktu Regulā (EK) Nr. 2580/2001 par īpašiem ierobežojošiem pasākumiem, kas terorisma apkarošanas nolūkā vērsti pret konkrētām personām un organizācijām, un ar ko atceļ Lēmumu 2005/930/EK (OV 2006, L 144, 21. lpp.).

149/ Tiesas spriedums, 2012. gada 15. novembris, ***Al-Aqsa*/Padome** un **Nīderlande/*Al Aqsa*** (C-539/10 P un C-550/10 P, EU:C:2012:711).

Visbeidzot, spriedumā ***Rosneft*** (C-72/15, EU:C:2017:236), kas pasludināts 2017. gada 28. martā, Tiesa virspalātas sastāvā apstiprināja *Padomes Lēmuma 2014/512* [150] *un Regulas Nr. 833/2014* [151] *par ierobežojošiem pasākumiem saistībā ar Krievijas Federācijas darbībām Ukrainā, kuri ir attiecināmi uz dažiem Krievijas uzņēmumiem, kas saistīti ar Krievijas valsti, spēkā esamību.* Viens no uzņēmumiem iesniedzējtiesā bija apstrīdējis Padomes pret to noteikto ierobežojošo pasākumu, kā arī valsts īstenošanas pasākumu spēkā esamību.

Tiesa, pirmkārt, apstiprināja, ka tās kompetencē ietilpst sniegt prejudiciālu nolēmumu par tāda tiesību akta spēkā esamību, kurš pieņemts, pamatojoties uz KĀDP noteikumiem, ja lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas vai nu uz procedūru un iestādēm Savienības kompetences īstenošanas nolūkā Līgumos paredzēto pilnvaru ievērošanas pārbaudi, vai uz ierobežojošo pasākumu attiecībā uz konkrētajām fiziskajām vai juridiskajām personām tiesiskuma pārbaudi. Attiecībā uz tiesas kompetences izslēgšanu KĀDP jomā, kā noteikts LES 24. panta 1. punkta otrās daļas pēdējā teikumā un LESD 275. panta pirmajā daļā, kā arī minētajā LES normā un LESD 275. panta otrajā daļā noteikto izņēmumu šajā jomā Tiesa cita starpā uzsvēra, ka, lai gan Hartas 47. pants, protams, nevar radīt tiesas jurisdikciju, ja Līgumos tā ir izslēgta, tomēr efektīvas tiesību aizsardzības tiesā princips nozīmē, ka Tiesas kompetences KĀDP jomā izslēgšana ir jāinterpretē šauri. Tā kā tiesvedības, kas ļauj Tiesai sniegt prejudiciālus nolēmumus, mērķis ir nodrošināt tiesību ievērošanu Līgumu interpretēšanā un piemērošanā, pēdējās minētās normas mērķim, kā arī efektīvas tiesību aizsardzības tiesā principam būtu pretrunā, ja kompetence, kas Tiesai piešķirta ar LESD 275. panta otro daļu, uz kuru norādīts LES 24. panta 1. punktā, tiktu interpretēta šauri.

Šajos apstākļos, tā kā atbilstoši LES 24. panta 1. punktam un LESD 275. panta otrajai daļai Tiesai ir materiāltiesiskā kompetence lemt par Savienības tiesību aktu spēkā esamību, proti, tostarp, ja jautājums ir par ierobežojošiem pasākumiem attiecībā uz fiziskām vai juridiskām personām, tāda pēdējās minētās tiesību normas interpretācija, kas nepieļautu iespēju dalībvalstu tiesām uzdot Tiesai jautājumus par Padomes lēmumu, kuros paredzēta šādu pasākumu noteikšana, spēkā esamību, būtu pretrunā ar Līgumiem ieviestās efektīvas tiesību aizsardzības tiesā sistēmas loģikai.

Otrkārt, attiecībā uz apstrīdēto tiesību aktu spēkā esamību Tiesa it īpaši konstatēja, ka, ņemot vērā Padomes saskaņā ar LES 29. pantu un LESD 215. pantu pieņemto tiesību aktu atšķirīgās funkcijas, principā nevar uzskatīt, ka ar to, ka Lēmumā 2014/512, ko Padome pieņēmusi, pamatojoties uz LES 29. pantu, ir precizētas personas un vienības, uz kurām attiecas ierobežojošie pasākumi, tiktu aizskarta procedūra, kas LESD 215. pantā paredzēta minētā lēmuma īstenošanai. Tādēļ šis apstāklis saistībā ar Regulas Nr. 833/2014, ar ko paredzēts īstenot šo lēmumu, pieņemšanu nav ietekmējis pilnvaras, kas LESD 215. pantā ir paredzētas Savienības Augstajam pārstāvim ārlietās un drošības politikas jautājumos un Komisijai. Visbeidzot Tiesa norādīja, ka apstrīdēto tiesību aktu mērķu nozīmīgums var pamatot negatīvās sekas noteiktiem tirgus dalībniekiem un ka izskatāmajā lietā no šiem aktiem izrietošais to darījumdarbības brīvības un tiesību uz īpašumu aizskārums nav nesamērīgs. Turklāt tiesiskās noteiktības un piemērojamo tiesību aktu precizitātes principi Tiesas ieskatā neliedz dalībvalstij par šīs regulas noteikumu pārkāpumiem noteikt krimināltiesiskas sankcijas, pat ja Tiesa vēlāk varētu sniegt šo normu pakāpenisku skaidrojumu.

150/ Padomes Lēmums 2014/512/KĀDP (2014. gada 31. jūlijs) par ierobežojošiem pasākumiem saistībā ar Krievijas darbībām, kas destabilizē situāciju Ukrainā (OV 2014, L 229, 13. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Padomes Lēmumu 2014/872/KĀDP (2014. gada 4. decembris) (OV 2014, L 349, 58. lpp., un labojums – OV 2014, L 350, 15. lpp.).

151/ Padomes Regula (ES) Nr 833/2014 (2014. gada 31. jūlijs) par ierobežojošiem pasākumiem saistībā ar Krievijas darbībām, kas destabilizē situāciju Ukrainā (OV 2014, L 229, 1. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Padomes Regulu (ES) Nr. 1290/2014 (2014. gada 4. decembris) (OV 2014, L 349, 20. lpp., un labojums – OV 2014, L 369, 79. lpp.).

C/ TIESAS KANCELEJAS DARBĪBA 2017. GADĀ

Marc-André GAUDISSART, sekretāra vietnieks

Kā izriet no galvenajiem tiesību aktiem, kuros regulēta Tiesas kancelejas organizācija un darbība, tai ir uzticēti trīs būtiski uzdevumi.

Pildot tai Reglamentā paredzēto uzdevumu nodrošināt visu dokumentu pieņemšanu, nodošanu un glabāšanu, kanceleja vispirms un jo īpaši uzrauga tiesvedības pareizu norisi un to lietu vešanu, kas tiek izskatītas Tiesā, no brīža, kad kancelejā tiek reģistrēts pieteikums par lietas ierosināšanu vai lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, līdz nolēmuma, ar ko lietas izskatīšana tiek pabeigta, izsniegšanai lietas dalībniekiem un tiesvedības materiālu arhivēšanai.

Šī pirmā uzdevuma izpildes ietvaros un arī tā turpinājumā kanceleja visās Eiropas Savienības oficiālajās valodās veic saziņu ar lietas dalībnieku pārstāvjiem un trešajām personām vai dalībvalstu tiesām, kuras ir lūgušas Tiesu sniegt prejudiciālu nolēmumu par Savienības tiesību interpretāciju vai spēkā esamību.

Visbeidzot kanceleja ir arī Tiesas locekļu rīcībā, sniedzot palīdzību oficiālo pienākumu pildīšanā. Šī palīdzība it īpaši izpaužas ne vien kā daudzu procesuālu jautājumu, kuri rodas lietas izskatīšanas gaitā, izvērtēšana un kā kancelejas darbinieku piedalīšanās Tiesas sēdēs un palātu administratīva rakstura sanāksmēs, bet arī kā kancelejas atbildīgo darbinieku iesaiste dažādu komiteju darbā, jo īpaši Eiropas Savienības Tiesas statūtu un Reglamenta komitejā.

Pēdējās minētās komitejas darbība pagājušajā gadā bija visai intensīva. Tās ietvaros tika sagatavots ne tikai Eiropas Parlamentam, Padomei un Komisijai 2017. gada 14. decembrī iesniegtais ziņojums par iespējamo noteiktu lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu izskatīšanas daļēju nodošanu Vispārējai tiesai [1], bet arī tika veikta padziļināta izpēte par Savienības tiesu sistēmas struktūras reformas ietekmi uz kompetences sadali Tiesas un Vispārējās tiesas starpā tiešo prasību jomā un to, kā Eiropas un valstu noteikumu un prakses personas datu aizsardzības jomā attīstība varētu iespaidot judikatūras publicēšanu. Šo rindu radīšanas brīdī minētā izpēte joprojām nebija noslēgusies.

Turpinājumā izklāstītais tādēļ tiks vērsts uz faktisko tiesas spriešanas darbību un no statistikas izrietošajām tendencēm, kuras liecina, ka 2017. gadu iezīmēja intensīvs darba ritms kā ierosināto, tā pabeigto lietu ziņā.

Ierosinātās lietas

2017. gadā Tiesā ir tikušas ierosinātas 739 lietas. Abstrahējoties no 1979. gada, kurš bija īpašs, jo tā laikā tika ierosinātas 1324 jaunas lietas, no kurām vairāk nekā tūkstotis bija savstarpēji saistītas ierēdņu celtas prasības, 2017. gadā ierosināto lietu skaits ir augstākais, kas Tiesā reģistrēts kopš tās pastāvēšanas, pārsniedzot iepriekšējo rekordu, kas tika sasniegts 2015. gadā ar 713 jaunām lietām. Šī pieauguma pamatā būtībā ir Tiesai iesniegto lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu skaita palielināšanās, 2017. gadā sasniedzot 533 lūgumus, kas veido pieaugumu aptuveni 13 % apmērā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, kurā Tiesai tika iesniegti 470 lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu.

1/ Šī ziņojuma teksts visās Eiropas Savienības oficiālajās valodās ir pieejams iestādes tīmekļa vietnē (https://curia.europa.eu, sadaļā Tiesa – Process).

Protams, šis jaunais rekords daļēji ir izskaidrojams ar aptuveni četrdesmit līdzīgu lietu iesniegšanu no Vācijas, kuru priekšmets ir Regulas (EK) Nr. 261/2004 [2] par kompensācijām aviopasažieriem sakarā ar iekāpšanas atteikumu, lidojumu atcelšanu vai ilgu kavēšanos interpretācija, taču tas arī liecina par dalībvalstu tiesu uzticēšanos Tiesai. 2017. gadā reģistrētie lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu faktiski ir tikuši saņemti no gandrīz visām dalībvalstīm un to ietvaros – no visām to tiesām, ieskaitot konstitucionālās, un šie lūgumi attiecās uz plašu spektru Savienības tiesību jomu, kā pārvadājumi un nodokļi, patērētāju tiesību aizsardzība, sociālā politika un vide, protams, neaizmirstot arī jautājumus attiecībā uz Līguma par Eiropas Savienības darbību V sadaļu, kas saistīti ar migrācijas krīzi un valstu iestāžu šajā ziņā veiktajiem pasākumiem.

Tieši šajās jomās palielinājās Tiesā iesniegto lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu skaits no Vācijas, Austrijas un Nīderlandes, taču to pieaugums bija vērojams arī no valstīm, kas Savienībai pievienojušās nesenāk, kā, piemēram, no Ungārijas, Lietuvas vai Igaunijas (kuras 2017. gadā iesniegušas attiecīgi 22, 10 un 7 lūgumus sniegt prejudiciālu nolēmumu).

Tā kā 2015. un 2016. gadā Tiesa bija lēmusi par vairākiem svarīgiem jautājumiem sensitīvajā hipotekāro aizdevumu jomā, Spānijas tiesu, kuras tieši saskārās ar šo problēmu, lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu skaits 2017. gadā samazinājās uz pusi. To pašu ir iespējams konstatēt attiecībā uz lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu no Apvienotās Karalistes (to skaits no 23 lūgumiem 2016. gadā ir samazinājies līdz 11 lūgumiem 2017. gadā), savukārt no Īrijas tiesām saņemto lūgumu skaits ir virzījies pretējā virzienā, no 2016. gadā iesniegtiem 6 lūgumiem sasniedzot 12 lūgumus 2017. gadā, gluži tāpat kā Somijas tiesu iesniegto lūgumu skaits, kas minētajā laika posmā no 7 ir pieaudzis līdz 13.

Turpinājumā pievienotajās tabulās ir ietverts sīks izklāsts par pagājušajā gadā iesniegtajiem lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu, iedalot tos atbilstoši dalībvalstīm un tiesām.

Papildus lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu īpatsvaram, kuri 2017. gadā veidoja gandrīz trīs ceturtdaļas no ierosināto lietu skaita, ir iezīmējies arī prasību sakarā ar pienākumu neizpildi skaita pieaugums (31 lieta 2016. gadā, bet jau 41 lieta 2017. gadā) un apelācijas sūdzību skaita kritums, jo to skaits, visās kategorijās kopā ņemot, minētajā laikposmā ir samazinājies no 175 līdz 147 lietām. Taču šajā posmā būtu priekšlaicīgi izdarīt galīgos secinājumus par šo attīstību, jo 2016. gadā prasību sakarā ar valsts pienākumu neizpildi skaits bija vēsturiski zemā līmenī, savukārt Tiesā iesniegto apelācijas sūdzību skaits ir atkarīgs no vairākiem savstarpēji saistītiem faktoriem, tostarp no Vispārējās tiesas nolēmumu skaita, turklāt nozīme ir arī tam, kā lietas dalībnieki paši vērtē savas izredzes apelācijas sūdzības gadījumā. 2016. un 2017. gadā novērotais apelācijas sūdzību skaita samazinājums varētu būt iepriekšminētās tiesu sistēmas struktūras reformas efektivitātes rādītājs, kombinējot šo reformu ar Tiesas veiktajiem pasākumiem nolūkā ātri noraidīt acīmredzami nepieņemamas vai nepamatotas apelācijas sūdzības, taču vēl ir jānogaida daži gadi, lai redzētu, vai šīs tendences apstiprināsies.

Visbeidzot ir jāatzīmē, ka Tiesa 2017. gadā izskatīja lūgumu sniegt atzinumu, ko saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 218. panta 11. punktu bija iesniegusi Beļģijas Karaliste un kurš attiecās uz Briselē 2016. gada 30. oktobrī parakstītā Visaptverošā ekonomikas un tirdzniecības nolīguma starp Kanādu, no vienas puses, un Eiropas Savienību un tās dalībvalstīm, no otras puses ("*CETA*"), atbilstību Līgumiem. Tiesai it īpaši tika lūgts lemt par šajā nolīgumā paredzētā strīdu izšķiršanas mehānisma ieguldījumu jomā atbilstību Līgumiem.

2/ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 261/2004 (2004. gada 11. februāris), ar ko paredz kopīgus noteikumus par kompensāciju un atbalstu pasažieriem sakarā ar iekāpšanas atteikumu un lidojumu atcelšanu vai ilgu kavēšanos un ar ko atceļ Regulu (EEK) Nr. 295/91 (OV 2004, L 46, 17.2.2004., 1. lpp.).

Pabeigtās lietas

Lai gan ierosināto lietu skaits 2017. gadā pieauga, pabeigto lietu skaits savukārt saglabājās gandrīz tāds pats kā 2016. gadā. Pagājušā gada laikā Tiesa pabeidza 699 lietas, kamēr 2016. gadā tā bija pabeigusi 704 lietas. Abstrahējoties no iepriekš minētajām aptuveni četrdesmit lietām no Vācijas – kurām ir vienāds priekšmets un kuras faktiski ir viena un tā pati lieta, kas bija pamats to apvienošanai, – šie skaitļi tādējādi liecina, ka pagājušajā gadā ierosināto un pabeigto lietu skaits ir līdzsvarā.

Gluži kā 2016. gadā, lielāko Tiesas pabeigto lietu segmentu veido lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu un apelācijas sūdzības, kas kopā veido vairāk nekā 90 % no Tiesas 2017. gadā pabeigtajām lietām. Šī proporcija ļoti loģiski ir izskaidrojama ar šo abu kategoriju līdzīgo īpatsvaru ierosināto lietu kopskaitā.

Uzmanību savukārt piesaista lietu, kas tikušas pabeigtas, taisot spriedumu, skaita pieaugums. Kamēr 2016. gadā Tiesa bija pasludinājusi 412 spriedumus, 2017. gadā tā jau pasludināja 466 spriedumus jeb par 13 % vairāk. Šis pieaugums ir daļēji izskaidrojams ar nepastāvīgiem faktoriem, jo Tiesa pagājušajā gadā tika lūgta lemt par virkni principiālu jautājumu (šajā nozīmē skat. šī ziņojuma otro daļu par judikatūras attīstību), kā arī ar Tiesā iesniegto lietu pieaugošo sarežģītību un tehnisko raksturu, kam nepieciešama dziļāka Tiesā iesniegto jautājumu pārbaude un bieži vien arī ģenerāladvokātu secinājumi, tostarp lietās, kuras jāizskata palātām trīs tiesnešu sastāvā. Tādējādi 2017. gadā spriedumi, kuros vispirms tika sniegti ģenerāladvokāta secinājumi, veidoja vairāk nekā 67 % no pagājušajā gadā pasludinātajiem spriedumiem.

Lietu, kuras pabeigtas, pasludinot spriedumu, loģiskās sekas tādējādi ir to lietu skaita samazinājums, kas pabeigtas ar rīkojumu, un no tā izrietošais vidējā tiesvedības ilguma pieaugums. Taču šis pieaugums prejudiciālo nolēmumu lietās, kas veido galveno Tiesas darba daļu, ir neliels. Salīdzinot ar 2016. gadu, kad tas bija vēsturiski zemākajā līmenī, proti, 15 mēneši, vidējais lietas izskatīšanas ilgums 2017. gadā pieauga vien līdz 15,7 mēnešiem. Šī ilguma pieaugums ir izteiktāks apelācijas tiesvedībās, jo 2017. gadā to izskatīšana ilga vidēji 17,1 mēnesi (salīdzinot ar 12,9 mēnešiem 2016. gadā), taču tas lielā mērā ir izskaidrojams ar vairāku virkņu sarežģītu konkurences un valsts atbalsta jomu lietu pabeigšanu, kuru vidū it īpaši ir minama apjomīga lieta par aizliegtu vienošanos slēgšanu Beļģijas, Vācijas, Francijas, Itālijas, Nīderlandes un Austrijas vannas istabu aprīkojuma tirgos.

Vēl viena pagājušā gada iezīme ir salīdzinoši lielais pieteikumu skaits par lietas izskatīšanu paātrinātā vai steidzamības tiesvedībā brīvības, drošības un tiesiskuma telpas jomās. Kamēr 2016. gadā šo pieteikumu skaits attiecīgi bija 21 un 12, 2017. gadā jau tika iesniegti attiecīgi 31 un 15 pieteikumi, kas atspoguļo nozīmīgumu, kuru lietas dalībnieki vai valstu tiesas piešķīruši strīda ātrai atrisināšanai. Tomēr pamatojums, ko tie snieguši šiem pieteikumiem vai saistībā ar tiem norādītie apstākļi, šķiet, ir bijuši mazāk nozīmīgi nekā 2016. gadā, jo rezultātā 2017. gadā tikai divas lietas Tiesa izskatīja paātrinātajā tiesvedībā un četras lietas – steidzamības tiesvedībā (salīdzinot ar attiecīgi trim un astoņām lietām 2016. gadā). Tomēr pieteikumu par paātrinātās vai steidzamības tiesvedības piemērošanu noraidīšanu kompensēja vairāku no šīm lietām ātrāka izskatīšana prioritārā kārtībā.

Visbeidzot īpaši ir jāmin trīs atzinumi, kurus Tiesa 2017. gadā sniedza, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienības darbību 218. panta 11. punktu. Ar šiem atzinumiem Tiesai radās iespēja vēl detalizētāk izskaidrot Savienības kompetenci starptautisko attiecību jomā, kā arī vairāku Savienībai svarīgu nolīgumu tvērumu, šai ziņā īpaši minot Tiesas plēnuma 2017. gada 16. maija atzinumu 2/15 par brīvās tirdzniecības nolīgumu starp Eiropas Savienību un Singapūras Republiku.

Izskatīšanā esošās lietas

2017. gada 31. decembrī Tiesā izskatīšanā bija 912 lietas (pēc lietu apvienošanas – 825 lietas), proti, nedaudz vairāk nekā 2016. gada beigās izskatīšanā esošās lietas (872 lietas).

D/ TIESAS DARBĪBAS STATISTIKA

I. Tiesas vispārējā darbība – Ierosinātās, pabeigtās un izskatāmās lietas (2013–2017) **93**

II. Ierosinātās lietas – Tiesvedību veidi (2013–2017) **94**

III. Ierosinātās lietas – Prasību joma (2017) **95**

IV. Ierosinātās lietas – Prasības sakarā ar valsts pienākumu neizpildi (2013–2017) **96**

V. Pabeigtās lietas – Tiesvedību veidi (2013–2017) **97**

VI. Pabeigtās lietas – Spriedumi, rīkojumi un atzinumi (2017) **98**

VII. Pabeigtās lietas – Iztiesāšanas sastāvs (2013–2017) **99**

VIII. Lietas, kas pabeigtas ar spriedumu, atzinumu vai rīkojumu ar sprieduma raksturu (2013–2017) **100**

IX. Lietas, kas pabeigtas ar spriedumu, atzinumu vai rīkojumu ar sprieduma raksturu – Prasību joma (2013–2017) **101**

X. ar spriedumu, atzinumu vai rīkojumu ar sprieduma raksturu pabeigtās lietas – Prasību joma (2017) **103**

XI. Pabeigtās lietas – Spriedumi par pienākumu neizpildi – Iznākums (2013–2017) **105**

XII. Pabeigtās lietas – Tiesvedības ilgums (2013–2017) ,Izteikts mēnešos **106**

XIII. Lietas, kuru izskatīšana 31. decembrī turpinās – Tiesvedību veidi (2013–2017) **107**

XIV. Lietas, kuru izskatīšana 31. decembrī turpinās – Iztiesāšanas sastāvs (2013–2017) **108**

XV. Dažādi – Paātrinātā tiesvedība (2013–2017) **109**

XVI. Dažādi – Steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedība (2013–2017) **109**

XVII. Dažādi – Pagaidu noregulējums (2017) **110**

XVIII. Tiesas darbības vispārējās tendences (1952–2017) – Ierosinātās lietas un spriedumi **111**

XIX. Tiesas darbības vispārējās tendences (1952–2017) – Iesniegtie lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu dalībvalstis un gadi **113**

XX. Tiesas darbības vispārējās tendences (1952–2017) – Iesniegtie lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu dalībvalstis un tiesas **115**

XXI. Tiesas darbības vispārējās tendences (1952–2017) – Pret dalībvalstīm celtās prasības sakarā ar pienākumu neizpildi **118**

XXII. Tiesas kancelejas darbība (2015–2017) **119**

I. TIESAS VISPĀRĒJĀ DARBĪBA – IEROSINĀTĀS, PABEIGTĀS UN IZSKATĀMĀS LIETAS (2013–2017) [1]

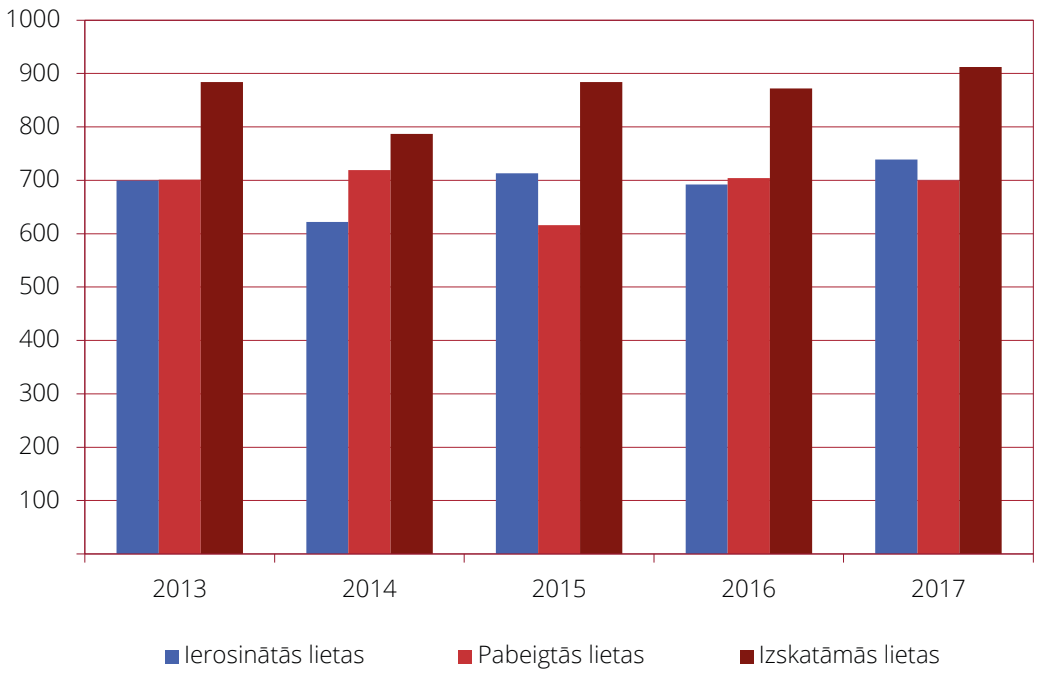

	2013	2014	2015	2016	2017
Ierosinātās lietas	699	622	713	692	739
Pabeigtās lietas	701	719	616	704	699
Izskatāmās lietas	884	787	884	872	912

1/ Norādītie (kopējie) dati ietver kopējo lietu skaitu neatkarīgi no saistīto lietu apvienošanas (viens lietas numurs = viena lieta).

II. IEROSINĀTĀS LIETAS – TIESVEDĪBU VEIDI (2013–2017) [1]

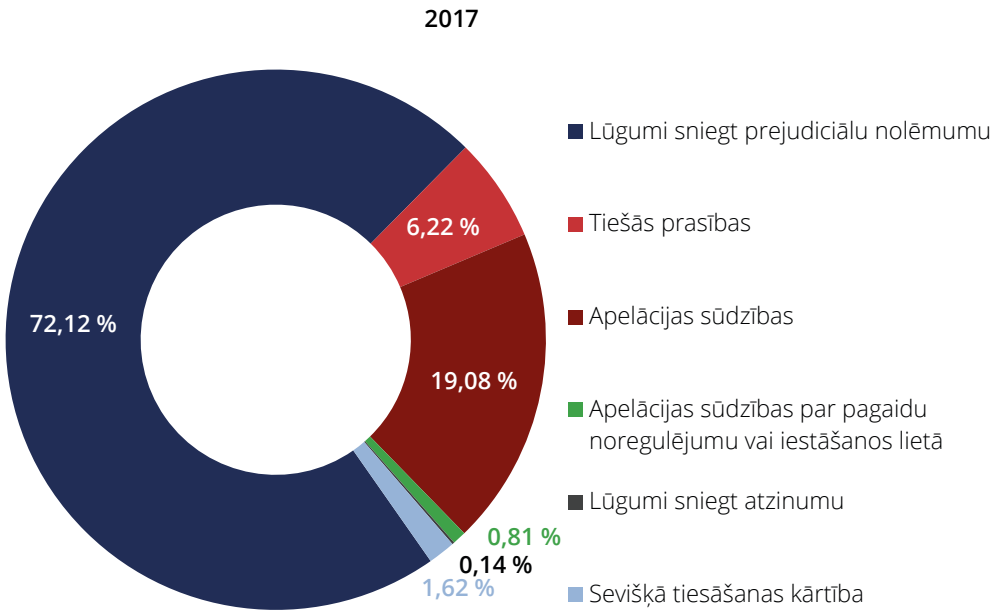

	2013	2014	2015	2016	2017
Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu	450	428	436	470	533
Tiešās prasības	72	74	48	35	46
Apelācijas sūdzības	161	111	206	168	141
Apelācijas sūdzības par pagaidu noregulējumu vai iestāšanos lietā	5		9	7	6
Lūgumi sniegt atzinumu	2	1	3		1
Sevišķā tiesāšanas kārtība [2]	9	8	11	12	12
Kopā	**699**	**622**	**713**	**692**	**739**
Pieteikumi par pagaidu noregulējumu	1	3	2	3	3

1/ Norādītie (kopējie) dati ietver kopējo lietu skaitu neatkarīgi no saistīto lietu apvienošanas (viens lietas numurs = viena lieta).

2/ Par "sevišķo tiesāšanas kārtību" tiek uzskatīta juridiskā palīdzība, tiesāšanās izdevumu noteikšana, labošana, protests par aizmugurisku spriedumu, trešās personas protests, interpretēšana, pārskatīšana, pirmā ģenerāladvokāta ierosinājuma pārskatīt Vispārējās tiesas nolēmumu izskatīšana, apķīlāšanas/aresta procedūra, lietas imunitātes jomā.

III. IEROSINĀTĀS LIETAS – PRASĪBU JOMA (2017) [1]

	Tiešās prasības	Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu	Apelācijas sūdzības	Apelācijas sūdzības par pagaidu noregulējumu vai iestāšanos lietā	Lūgumi sniegt atzinumu	Kopā	Sevišķā tiesāšanas kārtība
Brīvība veikt uzņēmējdarbību	1	7				8	
Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa	5	90	3			98	
Eiropas Savienības ārējā darbība		2	1			3	
Ekonomikas un monetārā politika		2	5			7	
Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija		1	1			2	
Enerģija		2				2	
Finanšu noteikumi (budžets, finanšu sistēma, pašu resursi, krāpšanas apkarošana u.c.)	3	2	1			6	
Institucionālās tiesības	2		20	2	1	25	1
Intelektuālais un rūpnieciskais īpašums		19	54			73	
Izglītība, profesionālās mācības, jaunatne un sports							2
Jaunu valstu pievienošanās		1				1	
Kapitāla brīva aprite	2	10				12	
Ķīmisko vielu reģistrēšana, novērtēšana, apstiprināšana un ierobežošana (*REACH* regula)			1	1		2	
Konkurence		2	5			7	
Kopējā ārpolitika un drošības politika		1	5			6	
Kopējā zivsaimniecības politika	1					1	
Lauksaimniecība		8	6			14	
Migrējošu darba ņēmēju sociālais nodrošinājums		7				7	
Muitas savienība un kopējais muitas tarifs		12	2			14	
Nodokļi	2	53				55	
Pakalpojumu sniegšanas brīvība	2	16				18	
Patērētāju tiesību aizsardzība	1	34				35	
Personu brīva pārvietošanās	3	13				16	
Pētniecība, tehnoloģiju attīstība un kosmoss			3			3	
Piekļuve dokumentiem			1			1	
Preču brīva aprite		6				6	
Publiskie iepirkumi	1	21		1		23	
Rūpniecības politika	2	5				7	
Sabiedrības veselība		1				1	
Sabiedrību tiesības		1				1	
Savienības pilsonība	1	7				8	
Savienības tiesību principi		10	2			12	
Šķīrējklauzula			5			5	
Sociālā politika		43				43	
Tiesību aktu tuvināšana	2	39	1			42	
Tirdzniecības politika		2	6			8	
Transports	5	78				83	
Valsts atbalsts	2	10	8	1		21	
Vide	11	28	1			40	
EK līgums/LESD	**46**	**533**	**131**	**5**	**1**	**716**	**3**
Civildienesta noteikumi			7	1		8	
Tiesvedība			3			3	9
Dažādi			**10**	**1**		**11**	**9**
PAVISAM KOPĀ	**46**	**533**	**141**	**6**	**1**	**727**	**12**

1/ Norādītie (kopējie) dati ietver kopējo lietu skaitu neatkarīgi no saistīto lietu apvienošanas (viens lietas numurs = viena lieta).

IV. IEROSINĀTĀS LIETAS – PRASĪBAS SAKARĀ AR VALSTS PIENĀKUMU NEIZPILDI (2013–2017) [1]

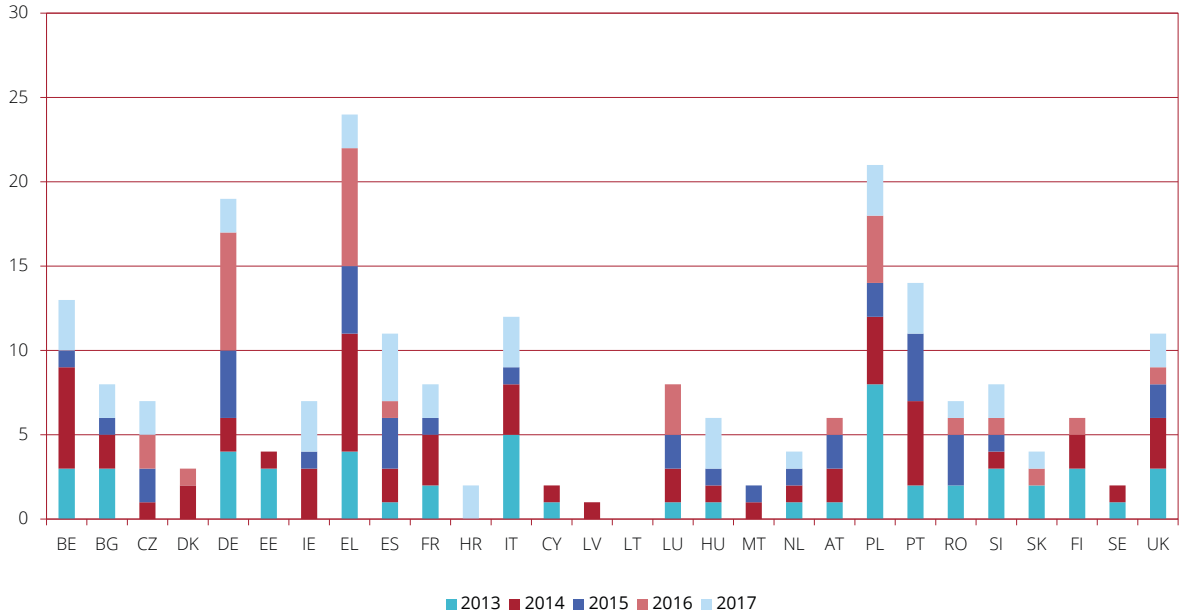

	2013	2014	2015	2016	2017
Beļģija	3	6	1		3
Bulgārija	3	2	1		2
Čehijas Republika		1	2	2	2
Dānija		2		1	
Vācija	4	2	4	7	2
Igaunija	3	1			
Īrija		3	1		3
Grieķija	4	7	4	7	2
Spānija	1	2	3	1	4
Francija	2	3	1		2
Horvātija					2
Itālija	5	3	1		3
Kipra	1	1			
Latvija		1			
Lietuva					
Luksemburga	1	2	2	3	
Ungārija	1	1	1		3
Malta		1	1		
Nīderlande	1	1	1		1
Austrija	1	2	2	1	
Polija	8	4	2	4	3
Portugāle	2	5	4		3
Rumānija	2		3	1	1
Slovēnija	3	1	1	1	2
Slovākija	2			1	1
Somija	3	2		1	
Zviedrija	1	1			
Apvienotā Karaliste	3	3	2	1	2
Kopā	**54**	**57**	**37**	**31**	**41**

1/ Norādītie (kopējie) dati ietver kopējo lietu skaitu neatkarīgi no saistīto lietu apvienošanas (viens lietas numurs = viena lieta).

V. PABEIGTĀS LIETAS – TIESVEDĪBU VEIDI (2013–2017) [1]

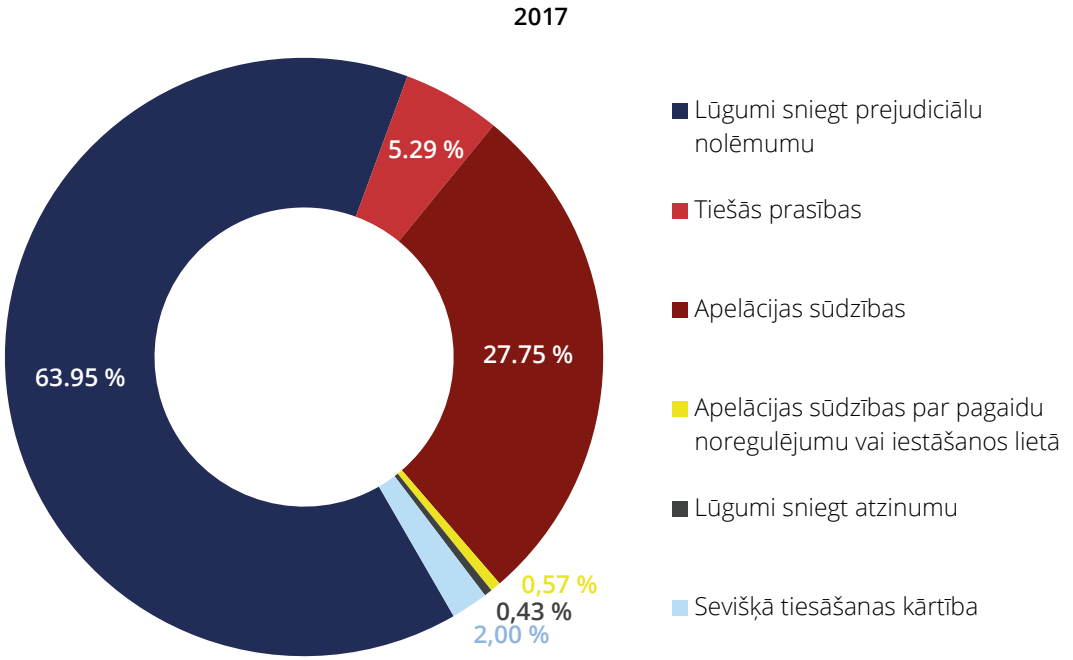

	2013	2014	2015	2016	2017
Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu	413	476	404	453	447
Tiešās prasības	110	76	70	49	37
Apelācijas sūdzības	155	157	127	182	194
Apelācijas sūdzības par pagaidu noregulējumu vai iestāšanos lietā	5	1	7	7	4
Lūgumi sniegt atzinumu	1	2	1		3
Sevišķā tiesāšanas kārtība	17	7	7	13	14
Kopā	**701**	**719**	**616**	**704**	**699**

1/ Norādītie (kopējie) dati ietver kopējo lietu skaitu neatkarīgi no saistīto lietu apvienošanas (viens lietas numurs = viena lieta).

VI. PABEIGTĀS LIETAS – SPRIEDUMI, RĪKOJUMI UN ATZINUMI (2017) [1]

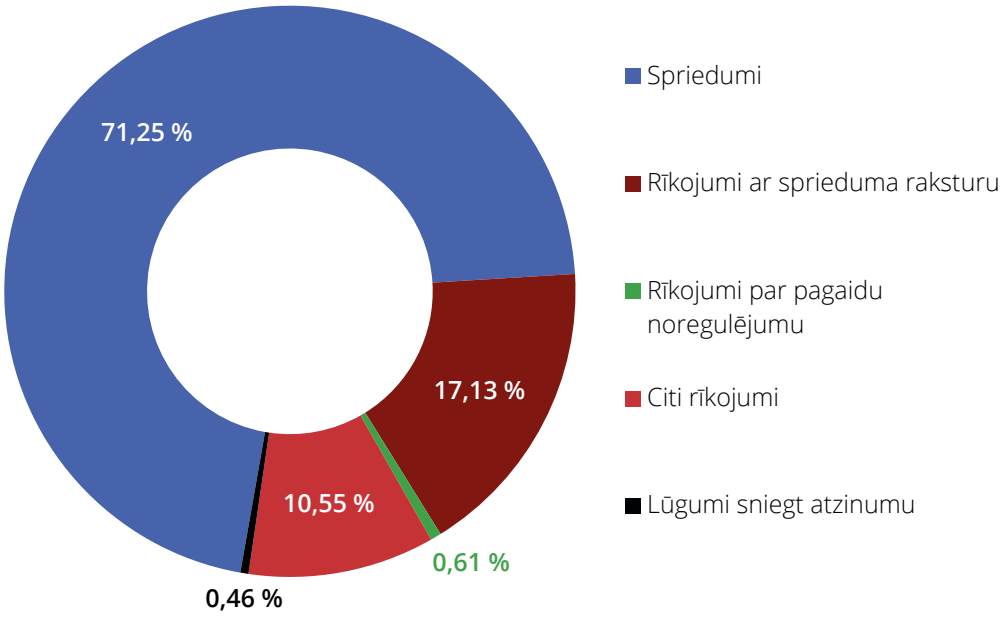

	Spriedumi	Rīkojumi ar sprieduma raksturu [2]	Rīkojumi par pagaidu noregulējumu [3]	Citi rīkojumi [4]	Lūgumi sniegt atzinumu	Kopā
Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu	325	42		58		425
Tiešās prasības	27		1	9		37
Apelācijas sūdzības	114	57				171
Apelācijas sūdzības par pagaidu noregulējumu vai iestāšanos lietā			3	1		4
Lūgumi sniegt atzinumu					3	3
Sevišķā tiesāšanas kārtība		13		1		14
Kopā	**466**	**112**	**4**	**69**	**3**	**654**

1/ Norādītie (neto) dati ietver kopējo lietu skaitu, ņemot vērā saistīto lietu apvienošanu (apvienoto lietu uzskaitījums = viena lieta).

2/ Galīgie rīkojumi, kas nav rīkojumi par izslēgšanu no reģistra, par tiesvedības izbeigšanu pirms sprieduma taisīšanas vai lietas nodošanu atpakaļ Vispārējai tiesai.

3/ Rīkojumi, kas izdoti saistībā ar pieteikumu, kurš pamatots ar LESD 278. un 279. pantu (agrāk – EKL 242. un 243. pants) vai ar LESD 280. pantu (agrāk – EKL 244. pants), vai ar atbilstošajām EAEKL normām, vai arī saistībā ar apelācijas sūdzību par rīkojumu par pagaidu noregulējumu vai iestāšanos lietā.

4/ Galīgie rīkojumi, ar kuriem lietu izslēdz no reģistra, izbeidz tiesvedību pirms sprieduma taisīšanas vai nodod lietu atpakaļ Vispārējai tiesai.

VII. PABEIGTĀS LIETAS – IZTIESĀŠANAS SASTĀVS (2013–2017) [1]

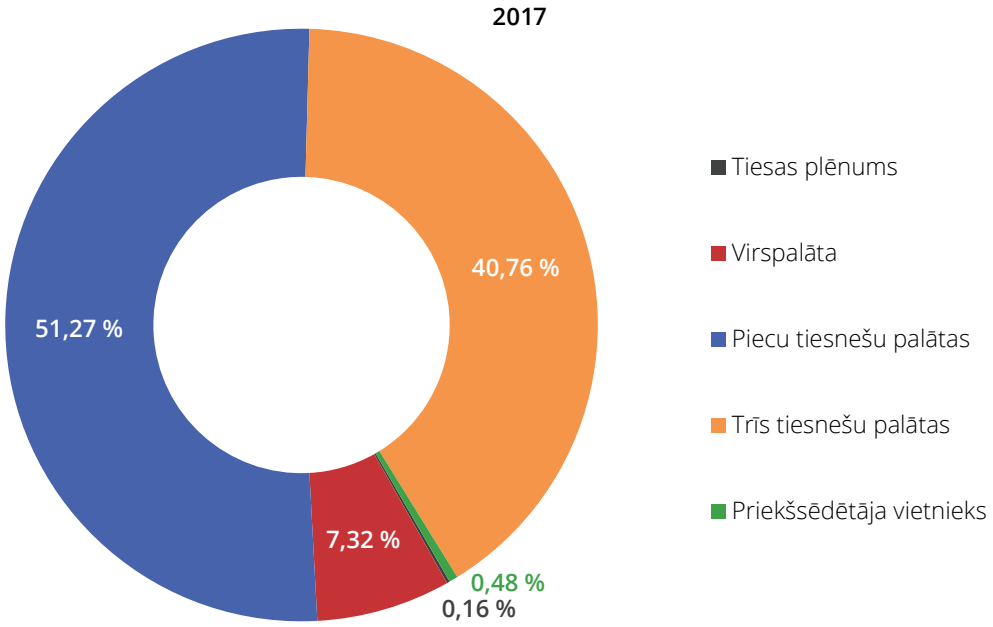

	2013			2014			2015			2016			2017		
	Spriedumi/Atzinumi	Rīkojumi [2]	Kopā	Spriedumi/Atzinumi	Rīkojumi [2]	Kopā	Spriedumi/Atzinumi	Rīkojumi [2]	Kopā	Spriedumi/Atzinumi	Rīkojumi [2]	Kopā	Spriedumi/Atzinumi	Rīkojumi [2]	Kopā
Tiesas plēnums				1		1							1		1
Virspalāta	52		52	51	3	54	47		47	54		54	46		46
Piecu tiesnešu palātas	348	18	366	320	20	340	298	20	318	280	20	300	312	10	322
Trīs tiesnešu palātas	91	106	197	110	118	228	93	89	182	120	162	282	151	105	256
Priekšsēdētāja vietnieks		5	5		1	1		7	7		5	5		3	3
Kopā	**491**	**129**	**620**	**482**	**142**	**624**	**438**	**116**	**554**	**454**	**187**	**641**	**510**	**118**	**628**

1/ Norādītie (kopējie) dati ietver kopējo lietu skaitu neatkarīgi no saistīto lietu apvienošanas (viens lietas numurs = viena lieta).

2/ Galīgie rīkojumi, kas nav rīkojumi par izslēgšanu no reģistra, par tiesvedības izbeigšanu pirms sprieduma taisīšanas vai lietas nodošanu atpakaļ Vispārējai tiesai.

VIII. LIETAS, KAS PABEIGTAS AR SPRIEDUMU, ATZINUMU VAI RĪKOJUMU AR SPRIEDUMA RAKSTURU (2013–2017) [1] [2]

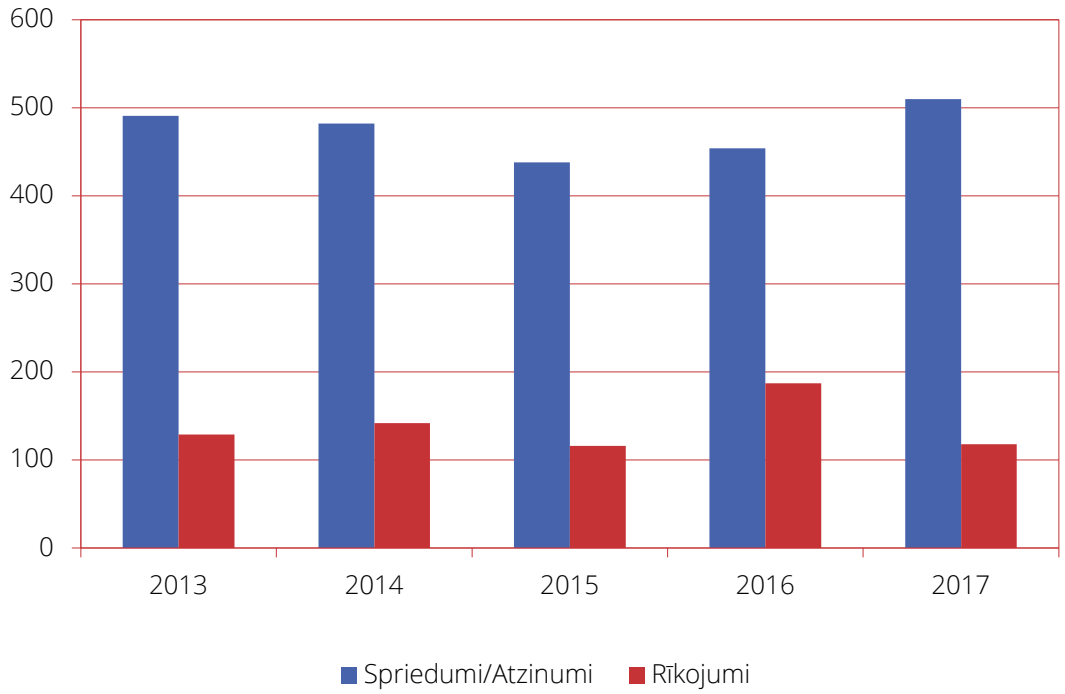

	2013	2014	2015	2016	2017
Spriedumi/Atzinumi	491	482	438	454	510
Rīkojumi	129	142	116	187	118
Kopā	**620**	**624**	**554**	**641**	**628**

1/ Norādītie (kopējie) dati ietver kopējo lietu skaitu neatkarīgi no saistīto lietu apvienošanas (viens lietas numurs = viena lieta).

2/ Galīgie rīkojumi, kas nav rīkojumi par izslēgšanu no reģistra, par tiesvedības izbeigšanu pirms sprieduma taisīšanas vai lietas nodošanu atpakaļ Vispārējai tiesai.

IX. LIETAS, KAS PABEIGTAS AR SPRIEDUMU, ATZINUMU VAI RĪKOJUMU AR SPRIEDUMA RAKSTURU – PRASĪBU JOMA (2013–2017) [1]

	2013	2014	2015	2016	2017
Brīvība veikt uzņēmējdarbību	13	9	17	27	10
Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa	46	51	49	51	61
Eiropas komunikāciju tīkli				1	
Eiropas Savienības ārējā darbība	4	6	1	5	1
Ekonomikas un monetārā politika		1	3	10	2
Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija	6	8	4	2	
Enerģija	1	3	2		2
Finanšu noteikumi (budžets, finanšu sistēma, pašu resursi, krāpšanas apkarošana u.c.)	2	5	1	2	7
Institucionālās tiesības	31	18	27	20	27
Intelektuālais un rūpnieciskais īpašums	43	69	51	80	60
Izglītība, profesionālās mācības, jaunatne un sports		1	1		2
Jaunu valstu pievienošanās				1	
Kapitāla brīva aprite	8	6	8	7	1
Ķīmisko vielu reģistrēšana, novērtēšana, apstiprināšana un ierobežošana (*REACH* regula)		5	1	1	7
Konkurence	42	28	23	30	53
Kopējā ārpolitika un drošības politika	12	3	6	11	10
Kopējā zivsaimniecības politika		5	3	1	2
Lauksaimniecība	33	29	20	13	22
Migrējošu darba ņēmēju sociālais nodrošinājums	12	6	14	5	6
Muitas savienība un kopējais muitas tarifs	11	21	20	27	19
Nodarbinātība			1		
Nodokļi	74	52	55	41	62
Pakalpojumu sniegšanas brīvība	16	11	17	14	13
Patērētāju tiesību aizsardzība	19	20	29	33	20
Personu brīva pārvietošanās	15	20	13	12	17
Pētniecība, tehnoloģiju attīstība un kosmoss	1		1	3	2
Piekļuve dokumentiem	6	4	3	4	9
Preču brīva aprite	1	10	9	5	2
Publiskie iepirkumi	12	13	14	31	15
Rūpniecības politika	15	3	9	10	8
Sabiedrības veselība	2	3	5	4	5

>>>

1/ Norādītie (kopējie) dati ietver kopējo lietu skaitu neatkarīgi no saistīto lietu apvienošanas (viens lietas numurs = viena lieta).

Sabiedrību tiesības	4	3	1	1	4
Savienības pilsonība	12	9	4	8	5
Savienības tiesību principi	17	23	12	13	14
Sociālā politika	27	51	30	23	26
Tiesību aktu tuvināšana	24	25	24	16	29
Tiesu iestāžu sadarbība civillietās				1	
Tirdzniecības politika	6	7	4	14	14
Transports	17	18	9	20	17
Valsts atbalsts	34	41	26	26	33
Vide	35	30	27	53	27
EK līgums/LESD	**601**	**617**	**544**	**626**	**614**
EAEK līgums			1		
Civildienesta noteikumi	5	1	3		1
Privilēģijas un imunitāte			2	1	
Tiesvedība	14	6	4	14	13
Dažādi	**19**	**7**	**9**	**15**	**14**
PAVISAM KOPĀ	**620**	**624**	**554**	**641**	**628**

1/ Norādītie (kopējie) dati ietver kopējo lietu skaitu neatkarīgi no saistīto lietu apvienošanas (viens lietas numurs = viena lieta).

X. AR SPRIEDUMU, ATZINUMU VAI RĪKOJUMU AR SPRIEDUMA RAKSTURU PABEIGTĀS LIETAS – PRASĪBU JOMA (2017) [1]

	Spriedumi/ Atzinumi	Rīkojumi [2]	Kopā
Brīvība veikt uzņēmējdarbību	7	3	10
Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa	59	2	61
Eiropas Savienības ārējā darbība	1		1
Ekonomikas un monetārā politika	1	1	2
Enerģija	2		2
Finanšu noteikumi (budžets, finanšu sistēma, pašu resursi, krāpšanas apkarošana u.c.)	5	2	7
Institucionālās tiesības	12	15	27
Intelektuālais un rūpnieciskais īpašums	38	22	60
Izglītība, profesionālās mācības, jaunatne un sports		2	2
Kapitāla brīva aprite	1		1
Ķīmisko vielu reģistrēšana, novērtēšana, apstiprināšana un ierobežošana (*REACH* regula)	5	2	7
Konkurence	52	1	53
Kopējā ārpolitika un drošības politika	8	2	10
Kopējā zivsaimniecības politika	2		2
Lauksaimniecība	20	2	22
Migrējošu darba ņēmēju sociālais nodrošinājums	5	1	6
Muitas savienība un kopējais muitas tarifs	18	1	19
Nodokļi	57	5	62
Pakalpojumu sniegšanas brīvība	12	1	13
Patērētāju tiesību aizsardzība	16	4	20
Personu brīva pārvietošanās	14	3	17
Pētniecība, tehnoloģiju attīstība un kosmoss		2	**2**
Piekļuve dokumentiem	5	4	9
Preču brīva aprite	2		2
Publiskie iepirkumi	12	3	15
Rūpniecības politika	8		8
Sabiedrības veselība	5		5
Sabiedrību tiesības	4		4
Savienības pilsonība	4	1	5
Savienības tiesību principi	9	5	14
Sociālā politika	23	3	26
Tiesību aktu tuvināšana	23	6	29

>>>

1/ Norādītie (kopējie) dati ietver kopējo lietu skaitu neatkarīgi no saistīto lietu apvienošanas (viens lietas numurs = viena lieta).

2/ Galīgie rīkojumi, kas nav rīkojumi par izslēgšanu no reģistra, par tiesvedības izbeigšanu pirms sprieduma taisīšanas vai lietas nodošanu atpakaļ Vispārējai tiesai.

Tirdzniecības politika	14		14
Transports	16	1	17
Valsts atbalsts	24	9	33
Vide	26	1	27
EK līgums/LESD	**510**	**104**	**614**
Civildienesta noteikumi		1	1
Tiesvedība		13	13
Dažādi		**14**	**14**
PAVISAM KOPĀ	**510**	**118**	**628**

1/ Norādītie (kopējie) dati ietver kopējo lietu skaitu neatkarīgi no saistīto lietu apvienošanas (viens lietas numurs = viena lieta).

2/ Galīgie rīkojumi, kas nav rīkojumi par izslēgšanu no reģistra, par tiesvedības izbeigšanu pirms sprieduma taisīšanas vai lietas nodošanu atpakaļ Vispārējai tiesai.

XI. PABEIGTĀS LIETAS – SPRIEDUMI PAR PIENĀKUMU NEIZPILDI – IZNĀKUMS (2013–2017) [1]

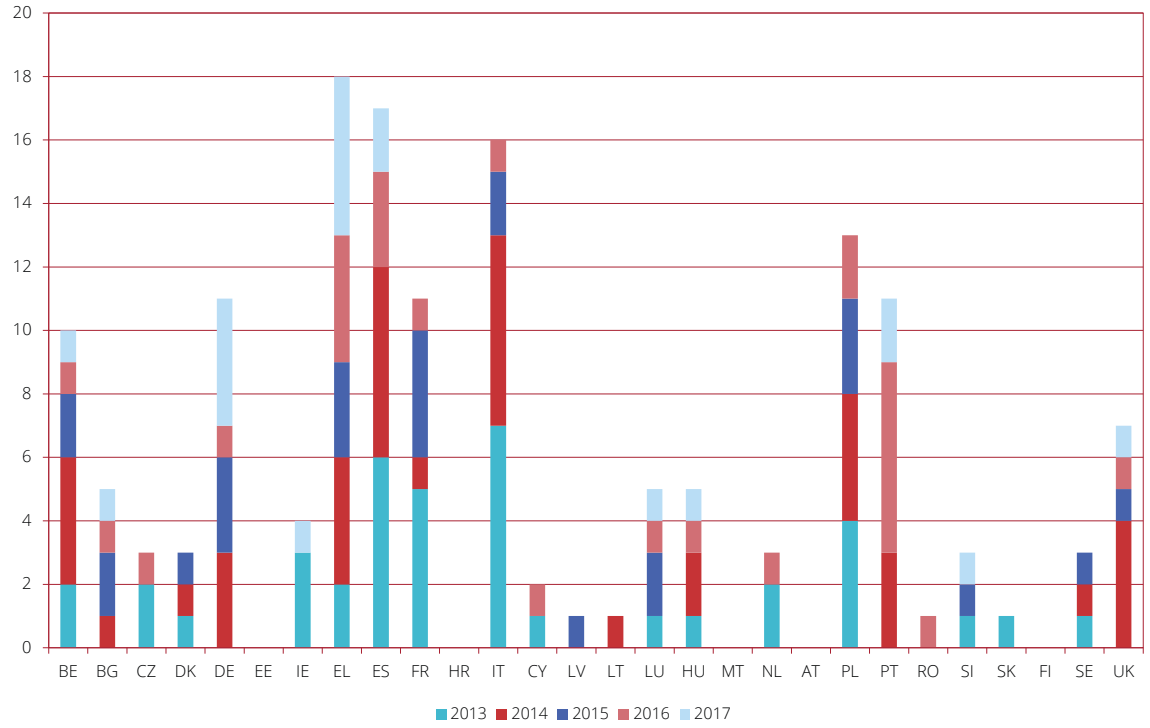

	2013		2014		2015		2016		2017	
	Apmierināta	Noraidīta	Apmierināta	Noraidīta	Apmierināta	Noraidīta	Apmierināta	Noraidīta	Apmierināta	Noraidīta
Beļģija	2	1	4		2		1		1	
Bulgārija			1	1	2		1		1	
Čehijas Republika	2	2					1			
Dānija	1	1	1		1					
Vācija		2	3	1	3		1		4	
Igaunija										
Īrija	3	1				1			1	
Grieķija	2	1	4		3		4		5	
Spānija	6		6				3		2	
Francija	5	3	1		4		1			
Horvātija										
Itālija	7	1	6		2		1			
Kipra	1						1			
Latvija					1					
Lietuva			1							
Luksemburga	1	1			2		1		1	
Ungārija	1		2				1		1	
Malta								1		
Nīderlande	2	2		1			1	1		
Austrija		1						1		
Polija	4	2	4		3	1	2			
Portugāle		1	3				6		2	
Rumānija							1			
Slovēnija	1				1				1	
Slovākija	1					2				
Somija		2								
Zviedrija	1	1	1		1					
Apvienotā Karaliste		1	4		1	1	1	1	1	
Kopā	**40**	**23**	**41**	**3**	**26**	**5**	**27**	**4**	**20**	

1/ Norādītie (neto) dati ietver kopējo lietu skaitu, ņemot vērā saistīto lietu apvienošanu (apvienoto lietu uzskaitījums = viena lieta).

XII. PABEIGTĀS LIETAS – TIESVEDĪBAS ILGUMS (2013–2017) [1], IZTEIKTS MĒNEŠOS
(SPRIEDUMI UN RĪKOJUMI AR SPRIEDUMA RAKSTURU)

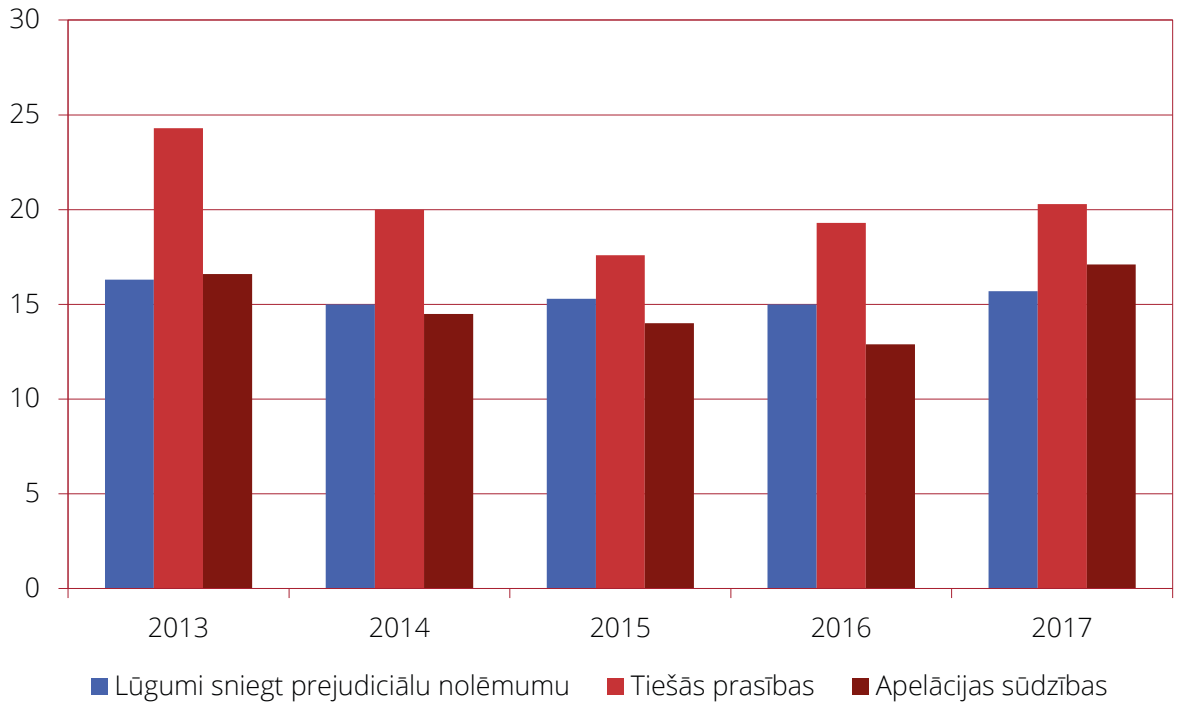

	2013	2014	2015	2016	2017
Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu	16,3	15	15,3	15	15,7
Steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedība	2,2	2,2	1,9	2,7	2,9
Tiešās prasības	24,3	20	17,6	19,3	20,3
Apelācijas sūdzības	16,6	14,5	14	12,9	17,1

1/ Tiesvedības ilguma aprēķinos nav iekļautas: lietas, kurās ir pieņemts starpnolēmums vai veikta pierādījumu vākšana; atzinumi; sevišķā tiesāšanas kārtība (proti, juridiskā palīdzība, tiesāšanās izdevumu noteikšana, labošana, protests par aizmugurisku spriedumu, trešās personas protests, interpretēšana, pārskatīšana, pirmā ģenerāladvokāta ierosinājuma pārskatīt Vispārējās tiesas nolēmumu izskatīšana, apķīlāšanas/aresta procedūra un lietas imunitātes jomā); lietas, kas beidzas ar rīkojumu par lietas izslēgšanu no reģistra, tiesvedības izbeigšanu lietā pirms sprieduma taisīšanas vai lietas nodošanu atpakaļ Vispārējai tiesai; pagaidu noregulējuma tiesvedība, kā arī apelācijas sūdzības par pagaidu noregulējumu vai iestāšanos lietā.

XIII. LIETAS, KURU IZSKATĪŠANA 31. DECEMBRĪ TURPINĀS – TIESVEDĪBU VEIDI (2013–2017) [1]

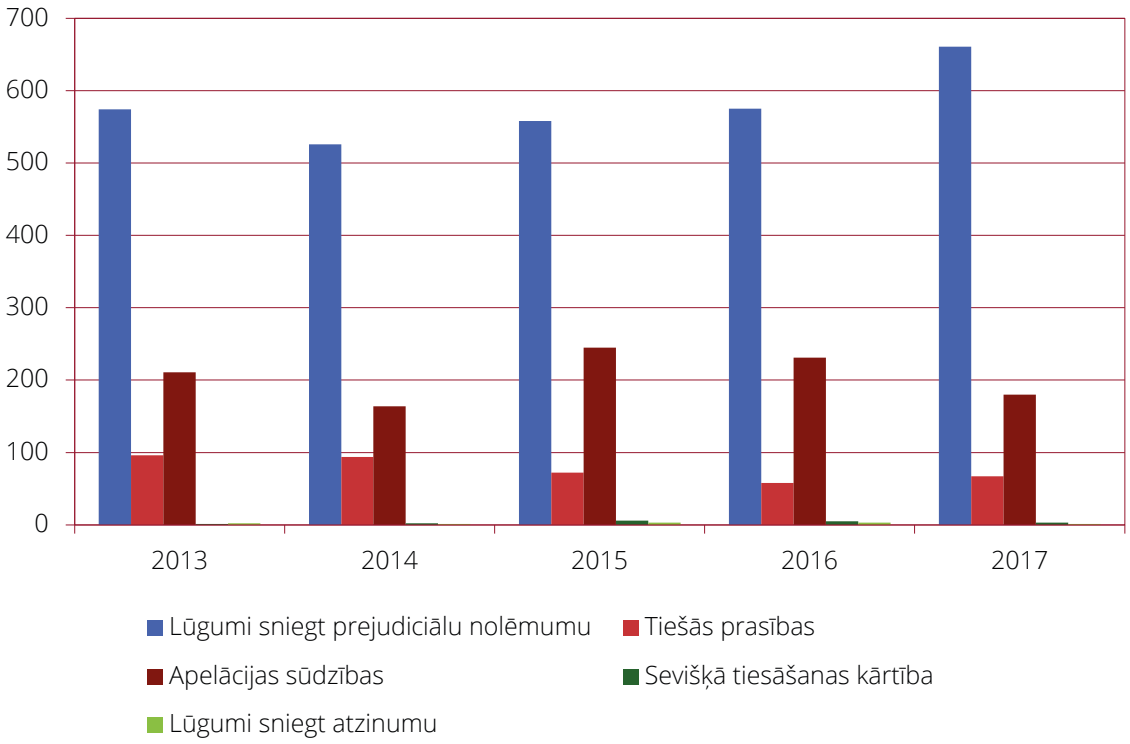

	2013	2014	2015	2016	2017
Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu	574	526	558	575	661
Tiešās prasības	96	94	72	58	67
Apelācijas sūdzības	211	164	245	231	180
Sevišķā tiesāšanas kārtība	1	2	6	5	3
Lūgumi sniegt atzinumu	2	1	3	3	1
Kopā	**884**	**787**	**884**	**872**	**912**

1/ Norādītie (kopējie) dati ietver kopējo lietu skaitu neatkarīgi no saistīto lietu apvienošanas (viens lietas numurs = viena lieta).

XIV. LIETAS, KURU IZSKATĪŠANA 31. DECEMBRĪ TURPINĀS – IZTIESĀŠANAS SASTĀVS (2013–2017)[1]

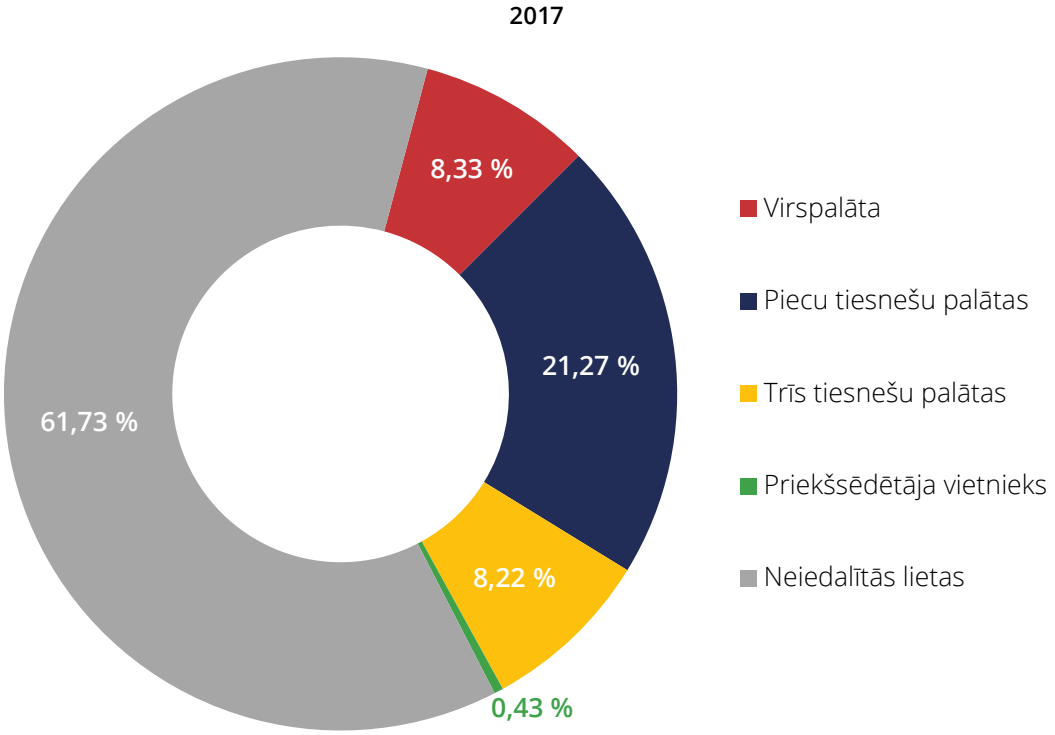

	2013	2014	2015	2016	2017
Tiesas plēnums				1	
Virspalāta	37	33	38	40	76
Piecu tiesnešu palātas	190	176	203	215	194
Trīs tiesnešu palātas	51	44	54	75	75
Priekšsēdētāja vietnieks	1		2	2	4
Neiedalītās lietas	605	534	587	539	563
Kopā	**884**	**787**	**884**	**872**	**912**

1/ Norādītie (kopējie) dati ietver kopējo lietu skaitu neatkarīgi no saistīto lietu apvienošanas (viens lietas numurs = viena lieta).

XV. DAŽĀDI – PAĀTRINĀTĀ TIESVEDĪBA (2013–2017) [1]

	2013		2014		2015		2016		2017	
	Apmierināts	Noraidīts	Apmierināts	Noraidīts	Apmierināts	Noraidīts	Apmierināts	Noraidīts	Apmierināts	Noraidīts
Tiešās prasības				1					1	
Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu		13	2	13	1	20	3	16	3	30
Apelācijas sūdzības						3	1			
Kopā		**13**	**2**	**14**	**1**	**23**	**4**	**16**	**4**	**30**

1/ Lietas, kurās attiecīgajā gadā tika pieņemts lēmums vai rīkojums apmierināt vai noraidīt pieteikumu par paātrinātās tiesvedības piemērošanu.

XVI. DAŽĀDI – STEIDZAMĪBAS PREJUDICIĀLĀ NOLĒMUMA TIESVEDĪBA (2013–2017) [1]

	2013		2014		2015		2016		2017	
	Apmierināts	Noraidīts	Apmierināts	Noraidīts	Apmierināts	Noraidīts	Apmierināts	Noraidīts	Apmierināts	Noraidīts
Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa	2	3	4	1	5	5	9	4	4	11
Tiesību aktu tuvināšana				1						
Kopā	**2**	**3**	**4**	**2**	**5**	**5**	**9**	**4**	**4**	**11**

1/ Lietas, kurās attiecīgajā gadā tika pieņemts lēmums apmierināt vai noraidīt pieteikumu par steidzamības tiesvedības piemērošanu.

XVII. DAŽĀDI – PAGAIDU NOREGULĒJUMS (2017) [1]

	Iesniegtie pieteikumi par pagaidu noregulējumu	Apelācijas sūdzības par pagaidu noregulējumu vai iestāšanos lietā	Iznākums		
			Noraidīts	Apmierināts	Lietas izslēgšana no reģistra vai tiesvedības izbeigšana pirms sprieduma taisīšanas
Civildienesta noteikumi		1			
Institucionālās tiesības		2	1		
Ķīmisko vielu reģistrēšana, novērtēšana, apstiprināšana un ierobežošana (*REACH* regula)		1			
Piekļuve dokumentiem			2		
Publiskie iepirkumi	1	1			
Rūpniecības politika	1				
Valsts atbalsts		1			1
Vide	1			1	
PAVISAM KOPĀ	**3**	**6**	**3**	**1**	**1**

1/ Norādītie (neto) dati ietver kopējo lietu skaitu, ņemot vērā saistīto lietu apvienošanu (apvienoto lietu uzskaitījums = viena lieta).

XVIII. TIESAS DARBĪBAS VISPĀRĒJĀS TENDENCES (1952–2017) – IEROSINĀTĀS LIETAS UN SPRIEDUMI

Gadi	Ierosinātās lietas [1]							Spriedumi/Atzinumi [2]
	Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu	Tiešās prasības	Apelācijas sūdzības	Apelācijas sūdzības par pagaidu noregulējumu vai iestāšanos lietā	Lūgumi sniegt atzinumu	Kopā	Pieteikumi par pagaidu noregulējumu	
1953		4				4		
1954		10				10		2
1955		9				9	2	4
1956		11				11	2	6
1957		19				19	2	4
1958		43				43		10
1959		46			1	47	5	13
1960		22			1	23	2	18
1961	1	24			1	26	1	11
1962	5	30				35	2	20
1963	6	99				105	7	17
1964	6	49				55	4	31
1965	7	55				62	4	52
1966	1	30				31	2	24
1967	23	14				37		24
1968	9	24				33	1	27
1969	17	60				77	2	30
1970	32	47				79		64
1971	37	59				96	1	60
1972	40	42				82	2	61
1973	61	131				192	6	80
1974	39	63				102	8	63
1975	69	61			1	131	5	78
1976	75	51			1	127	6	88
1977	84	74				158	6	100
1978	123	146			1	270	7	97
1979	106	1218				1324	6	138
1980	99	180				279	14	132
1981	108	214				322	17	128
1982	129	217				346	16	185
1983	98	199				297	11	151
1984	129	183				312	17	165
1985	139	294				433	23	211
1986	91	238				329	23	174

>>>

1/ Kopējie dati, neņemot vērā sevišķo tiesāšanas kārtību.

2/ Neto dati.

Gadi	Ierosinātās lietas [1]							Spriedumi/Atzinumi [2]
	Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu	Tiešās prasības	Apelācijas sūdzības	Apelācijas sūdzības par pagaidu noregulējumu vai iestāšanos lietā	Lūgumi sniegt atzinumu	Kopā	Pieteikumi par pagaidu noregulējumu	
1987	144	251				395	21	208
1988	179	193				372	17	238
1989	139	244				383	19	188
1990	141	221	15	1		378	12	193
1991	186	140	13	1	2	342	9	204
1992	162	251	24	1	2	440	5	210
1993	204	265	17			486	13	203
1994	203	125	12	1	3	344	4	188
1995	251	109	46	2		408	3	172
1996	256	132	25	3		416	4	193
1997	239	169	30	5		443	1	242
1998	264	147	66	4		481	2	254
1999	255	214	68	4		541	4	235
2000	224	197	66	13	2	502	4	273
2001	237	187	72	7		503	6	244
2002	216	204	46	4		470	1	269
2003	210	277	63	5	1	556	7	308
2004	249	219	52	6	1	527	3	375
2005	221	179	66	1		467	2	362
2006	251	201	80	3		535	1	351
2007	265	221	79	8		573	3	379
2008	288	210	77	8	1	584	3	333
2009	302	143	105	2	1	553	1	376
2010	385	136	97	6		624	3	370
2011	423	81	162	13		679	3	370
2012	404	73	136	3	1	617		357
2013	450	72	161	5	2	690	1	434
2014	428	74	111		1	614	3	416
2015	436	48	206	9	3	702	2	399
2016	470	35	168	7		680	3	412
2017	533	46	141	6	1	727	3	466
Kopā	**10 149**	**9030**	**2204**	**128**	**27**	**21 538**	**367**	**11 490**

1/ Kopējie dati, neņemot vērā sevišķo tiesāšanas kārtību.

2/ Neto dati.

XIX. TIESAS DARBĪBAS VISPĀRĒJĀS TENDENCES (1952–2017) – IESNIEGTIE LŪGUMI SNIEGT PREJUDICIĀLU NOLĒMUMU DALĪBVALSTIS UN GADI

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Citi [1]	Kopā
1961																			1											1
1962																			5											5
1963																1			5											6
1964												2							4											6
1965					4					2									1											7
1966																			1											1
1967	5				11					3						1			3											23
1968	1				4					1		1							2											9
1969	4				11					1						1														17
1970	4				21					2		2							3											32
1971	1				18					6		5				1			6											37
1972	5				20					1		4							10											40
1973	8				37					4		5				1			6											61
1974	5				15					6		5							7									1		39
1975	7			1	26					15		14				1			4									1		69
1976	11				28		1			8		12							14									1		75
1977	16			1	30		2			14		7							9									5		84
1978	7			3	46		1			12		11							38									5		123
1979	13			1	33		2			18		19				1			11									8		106
1980	14			2	24		3			14		19							17									6		99
1981	12			1	41					17		11				4			17									5		108
1982	10			1	36					39		18							21									4		129
1983	9			4	36		2			15		7							19									6		98
1984	13			2	38		1			34		10							22									9		129
1985	13				40		2			45		11				6			14									8		139
1986	13			4	18		4	2	1	19		5				1			16									8		91

>>

1/ Lieta C-265/00 ***Campina Melkunie*** *(Cour de justice Benelux / Benelux Gerechtshof).*
Lieta C-196/09 ***Miles* u.c.** (***Eiropas skolu Apelācijas padome***).
Lieta C-169/15 ***Montis Design*** *(Cour de justice Benelux / Benelux Gerechtshof).*

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Citi [1]	Kopā
1987	15			5	32		2	17	1	36		5				3			19									9		144
1988	30			4	34				1	38		28				2			26									16		179
1989	13			2	47		1	2	2	28		10				1			18			1						14		139
1990	17			5	34		4	2	6	21		25				4			9			2						12		141
1991	19			2	54		2	3	5	29		36				2			17			3						14		186
1992	16			3	62			1	5	15		22				1			18			1						18		162
1993	22			7	57		1	5	7	22		24				1			43			3						12		204
1994	19			4	44		2		13	36		46				1			13			1						24		203
1995	14			8	51		3	10	10	43		58				2			19	2		5					6	20		251
1996	30			4	66			4	6	24		70				2			10	6		6				3	4	21		256
1997	19			7	46		1	2	9	10		50				3			24	35		2				6	7	18		239
1998	12			7	49		3	5	55	16		39				2			21	16		7				2	6	24		264
1999	13			3	49		2	3	4	17		43				4			23	56		7				4	5	22		255
2000	15			3	47		2	3	5	12		50							12	31		8				5	4	26	1	224
2001	10			5	53		1	4	4	15		40				2			14	57		4				3	4	21		237
2002	18			8	59			7	3	8		37				4			12	31		3				7	5	14		216
2003	18			3	43		2	4	8	9		45				4			28	15		1				4	4	22		210
2004	24			4	50		1	18	8	21		48				1	2		28	12		1				4	5	22		249
2005	21		1	4	51		2	11	10	17		18				2	3		36	15	1	2				4	11	12		221
2006	17		3	3	77		1	14	17	24		34			1	1	4		20	12	2	3			1	5	2	10		251
2007	22	1	2	5	59	2	2	8	14	26		43			1		2		19	20	7	3	1		1	5	6	16		265
2008	24		1	6	71	2	1	9	17	12		39	1	3	3	4	6		34	25	4	1				4	7	14		288
2009	35	8	5	3	59	2		11	11	28		29	1	4	3		10	1	24	15	10	3	1	2	1	2	5	28	1	302
2010	37	9	3	10	71		4	6	22	33		49		3	2	9	6		24	15	8	10	17	1	5	6	6	29		385
2011	34	22	5	6	83	1	7	9	27	31		44		10	1	2	13		22	24	11	11	14	1	3	12	4	26		423
2012	28	15	7	8	68	5	6	1	16	15		65		5	2	8	18	1	44	23	6	14	13		9	3	8	16		404
2013	26	10	7	6	97	3	4	5	26	24		62	3	5	10		20		46	19	11	14	17	1	4	4	12	14		450
2014	23	13	6	10	87		5	4	41	20	1	52	2	7	6		23		30	18	14	8	28	4	3	8	3	12		428
2015	32	5	8	7	79	2	8	2	36	25	5	47		9	8	7	14		40	23	15	8	18	5	5	4	7	16	1	436
2016	26	18	5	12	84	1	6	6	47	23	2	62		9	8	1	15	1	26	20	19	21	14	3	6	7	5	23		470
2017	21	16	4	8	149	7	12	4	23	25	3	57		5	10	1	22		38	31	19	21	16	3	6	13	8	11		533
Kopā	**841**	**117**	**57**	**192**	**2449**	**25**	**103**	**182**	**460**	**979**	**11**	**1445**	**7**	**60**	**55**	**92**	**158**	**3**	**1013**	**521**	**127**	**174**	**139**	**20**	**44**	**115**	**134**	**623**	**3**	**10 149**

1/ Lieta C-265/00 ***Campina Melkunie*** *(Cour de justice Benelux / Benelux Gerechtshof)*.
Lieta C-196/09 ***Miles* u.c.** (***Eiropas skolu Apelācijas padome***).
Lieta C-169/15 ***Montis Design*** *(Cour de justice Benelux / Benelux Gerechtshof)*.

XX. TIESAS DARBĪBAS VISPĀRĒJĀS TENDENCES (1952–2017) – IESNIEGTIE LŪGUMI SNIEGT PREJUDICIĀLU NOLĒMUMU DALĪBVALSTIS UN TIESAS

			Kopā
Beļģija	*Cour constitutionnelle*	34	
	Cour de cassation	94	
	Conseil d'État	82	
	Citas tiesas	631	**841**
Bulgārija	*Върховен касационен съд*	5	
	Върховен административен съд	19	
	Citas tiesas	93	**117**
Čehijas Republika	*Ústavní soud*		
	Nejvyšší soud	9	
	Nejvyšší správní soud	28	
	Citas tiesas	20	**57**
Dānija	*Højesteret*	36	
	Citas tiesas	156	**192**
Vācija	*Bundesverfassungsgericht*	2	
	Bundesgerichtshof	229	
	Bundesverwaltungsgericht	131	
	Bundesfinanzhof	319	
	Bundesarbeitsgericht	38	
	Bundessozialgericht	76	
	Citas tiesas	1 654	**2449**
Igaunija	*Riigikohus*	10	
	Citas tiesas	15	**25**
Īrija	*Supreme Court*	35	
	High Court	33	
	Citas tiesas	35	**103**
Grieķija	*Άρειος Πάγος*	12	
	Συμβούλιο της Επικρατείας	59	
	Citas tiesas	111	**182**
Spānija	*Tribunal Constitucional*	1	
	Tribunal Supremo	78	
	Citas tiesas	381	**460**
Francija	*Conseil constitutionnel*	1	
	Cour de cassation	127	
	Conseil d'État	125	
	Citas tiesas	726	**979**

>>>

Horvātija	*Ustavni sud*		
	Vrhovni sud		
	Visoki upravni sud		
	Visoki prekršajni sud		
	Citas tiesas	11	**11**
Itālija	*Corte Costituzionale*	3	
	Corte suprema di Cassazione	150	
	Consiglio di Stato	151	
	Citas tiesas	1 141	**1445**
Kipra	*Ανώτατο Δικαστήριο*	4	
	Citas tiesas	3	**7**
Latvija	*Augstākā tiesa*	21	
	Satversmes tiesa	1	
	Citas tiesas	38	**60**
Lietuva	*Konstitucinis Teismas*	1	
	Aukščiausiasis Teismas	18	
	Vyriausiasis administracinis teismas	21	
	Citas tiesas	15	**55**
Luksemburga	*Cour constitutionnelle*	1	
	Cour de cassation	28	
	Cour administrative	28	
	Citas tiesas	35	**92**
Ungārija	*Kúria*	27	
	Fővárosi Ítélőtábla	7	
	Szegedi Ítélötáblá	2	
	Citas tiesas	122	**158**
Malta	*Qorti Kostituzzjonali*		
	Qorti ta' l- Appel		
	Citas tiesas	3	**3**
Nīderlande	*Hoge Raad*	285	
	Raad van State	122	
	Centrale Raad van Beroep	65	
	College van Beroep voor het Bedrijfsleven	156	
	Tariefcommissie	35	
	Citas tiesas	350	**1013**
Austrija	*Verfassungsgerichtshof*	5	
	Oberster Gerichtshof	124	
	Verwaltungsgerichtshof	107	
	Citas tiesas	285	**521**
Polija	*Trybunał Konstytucyjny*	1	
	Sąd Najwyższy	18	
	Naczelny Sąd Administracyjny	44	
	Citas tiesas	64	**127**

>>>

Portugāle	*Supremo Tribunal de Justiça*	15	
	Supremo Tribunal Administrativo	63	
	Citas tiesas	96	**174**
Rumānija	*Înalta Curte de Casație și Justiție*	12	
	Curtea de Apel	75	
	Citas tiesas	52	**139**
Slovēnija	*Ustavno sodišče*	1	
	Vrhovno sodišče	14	
	Citas tiesas	5	**20**
Slovākija	*Ústavný Súd*		
	Najvyšší súd	16	
	Citas tiesas	28	**44**
Somija	*Korkein oikeus*	23	
	Korkein hallinto-oikeus	56	
	Työtuomioistuin	5	
	Citas tiesas	31	**115**
Zviedrija	*Högsta Domstolen*	22	
	Högsta förvaltningsdomstolen	12	
	Marknadsdomstolen	5	
	Arbetsdomstolen	4	
	Citas tiesas	91	**134**
Apvienotā Karaliste	*House of Lords*	40	
	Supreme Court	14	
	Court of Appeal	84	
	Citas tiesas	485	**623**
Citi	*Cour de justice Benelux/Benelux Gerechtshof* [1]	2	
	Eiropas skolu Apelācijas padome [2]	1	**3**
Kopā			**10 149**

1/ Lieta C-265/00 ***Campina Melkunie***.
Lieta C-169/15 ***Montis Design.***

2/ Lieta C-196/09 ***Miles* u.c**.

XXI. TIESAS DARBĪBAS VISPĀRĒJĀS TENDENCES (1952–2017) – PRET DALĪBVALSTĪM CELTĀS PRASĪBAS SAKARĀ AR PIENĀKUMU NEIZPILDI

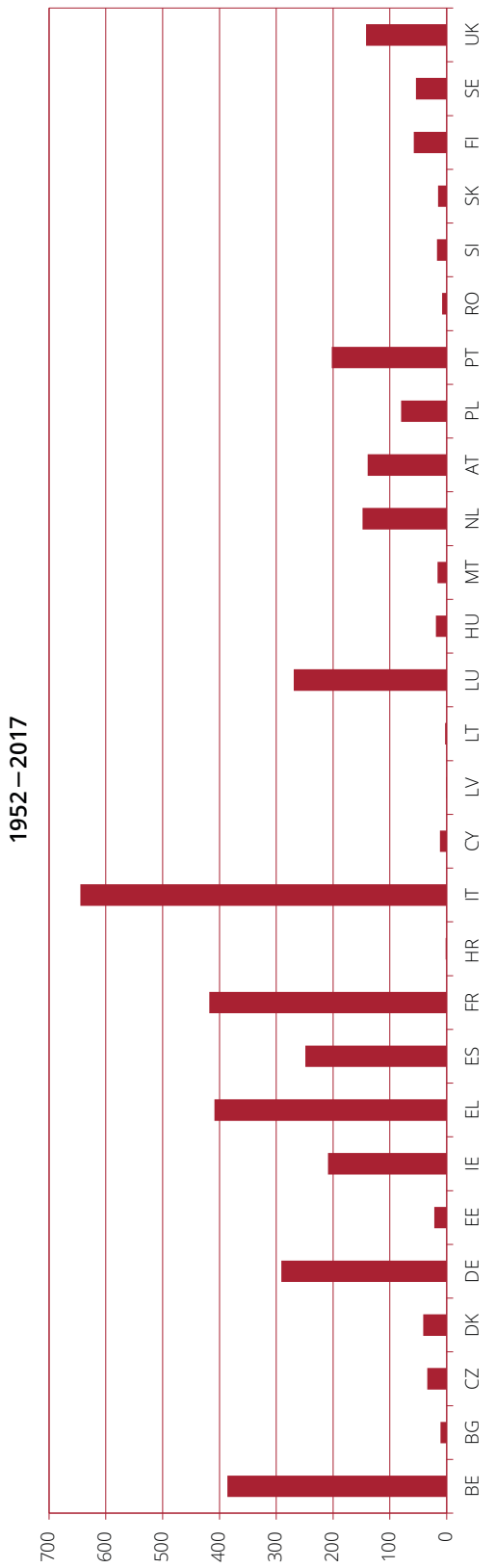

BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Kopā
386	11	34	41	291	22	209	409	249	418	2	645	12	1	3	269	19	16	148	139	80	202	8	17	15	58	54	142	**3900**

XXII. TIESAS KANCELEJAS DARBĪBA (2015–2017)

Iesaistīšanās veids	2015	2016	2017
Reģistrā reģistrēto dokumentu skaits	89 328	93 215	99 266
Procesuālo dokumentu, kas iesniegti, izmantojot e-Curia, procentuālais īpatsvars	69 %	75 %	73 %
Sasaukto un noturēto tiesas sēžu mutvārdu paskaidrojumu uzklausīšanai skaits	256	270	263
Sasaukto un noturēto tiesas sēžu secinājumu nolasīšanai skaits	239	319	301
Lietas dalībniekiem izsniegto spriedumu, atzinumu un rīkojumu par tiesvedības izbeigšanu skaits	570	645	654
Tiesas sēžu protokolu skaits (mutvārdu paskaidrojumu uzklausīšana, secinājumu nolasīšana, spriedumu pasludināšana)	894	1001	1033
Paziņojumu skaits OV par ierosinātajām lietām	639	660	679
Paziņojumu skaits OV par pabeigtajām lietām	546	522	637

E/ TIESAS SASTĀVS

(Protokolārā kārtība 2017. gada 31. decembrī)

Pirmā rinda, no kreisās:

pirmais ģenerāladvokāts *M. Wathelet*, palātu priekšsēdētāji *T. von Danwitz* un *M. Ilešič*, Tiesas priekšsēdētāja vietnieks *A. Tizzano*, Tiesas priekšsēdētājs *K. Lenaerts*, palātas priekšsēdētāja *R. Silva de Lapuerta*, palātu priekšsēdētāji *L. Bay Larsen*, *J. L. da Cruz Vilaça* un *A. Rosas*

Otrā rinda, no kreisās:

ģenerāladvokāte *E. Sharpston*, tiesnesis *E. Juhász*, palātu priekšsēdētāji *C. Vajda*, E. Levits, *J. Malenovský* un *C. G. Fernlund*, ģenerāladvokāte *J. Kokott*, tiesnesis *A. Borg Barthet*

Trešā rinda, no kreisās:

tiesnese *M. Berger*, tiesneši *M. Safjan* et *A. Arabadjiev*, ģenerāladvokāti *Y. Bot* un *P. Mengozzi*, tiesnesis *J.-C. Bonichot*, tiesnese *C. Toader*, tiesnesis *D. Šváby*

Ceturtā rinda, no kreisās:

tiesnesis *C. Lycourgos*, tiesnese *K. Jürimäe*, tiesneši *S. Rodin* un *E. Jarašiūnas*, tiesnese *A. Prechal*, ģenerāladvokāts *N. Wahl*, tiesnesis *F. Biltgen*, ģenerāladvokāts *M. Szpunar*

Piektā rinda, no kreisās:

ģenerāladvokāti *E. Tanchev* un *H. Saugmandsgaard Øe*, tiesnesis *M. Vilaras*, ģenerāladvokāts *M. Campos Sánchez-Bordona*, tiesnesis *E. Regan*, ģenerāladvokāts *M. Bobek*, Tiesas sekretārs *A. Calot Escobar*

1. IZMAIŅAS TIESAS SASTĀVĀ 2017. GADĀ

Tiesas sastāvā 2017. gadā izmaiņas nenotika.

2. PROTOKOLĀRĀ KĀRTĪBA

NO 2017. GADA 1. JANVĀRA LĪDZ 2017. GADA 6. OKTOBRIM

K. LENAERTS, Tiesas priekšsēdētājs
A. TIZZANO, Tiesas priekšsēdētāja vietnieks
R. SILVA de LAPUERTA, 1. palātas priekšsēdētāja
M. ILEŠIČ, 2. palātas priekšsēdētājs
L. BAY LARSEN, 3. palātas priekšsēdētājs
T. von DANWITZ, 4. palātas priekšsēdētājs
J. L. da CRUZ VILAÇA, 5. palātas priekšsēdētājs
M. WATHELET, pirmais ģenerāladvokāts
E. JUHÁSZ, 9. palātas priekšsēdētājs
M. BERGER, 10. palātas priekšsēdētāja
A. PRECHAL, 7. palātas priekšsēdētāja
M. VILARAS, 8. palātas priekšsēdētājs
E. REGAN, 6. palātas priekšsēdētājs
A. ROSAS, tiesnesis
J. KOKOTT, ģenerāladvokāte
A. BORG BARTHET, tiesnesis
J. MALENOVSKÝ, tiesnesis
E. LEVITS, tiesnesis
E. SHARPSTON, ģenerāladvokāte
P. MENGOZZI, ģenerāladvokāts
Y. BOT, ģenerāladvokāts
J.-C. BONICHOT, tiesnesis
A. ARABADJIEV, tiesnesis
C. TOADER, tiesnese
M. SAFJAN, tiesnesis
D. ŠVÁBY, tiesnesis
E. JARAŠIŪNAS, tiesnesis
C.G. FERNLUND, tiesnesis
C. VAJDA, tiesnesis
N. WAHL, ģenerāladvokāts
S. RODIN, tiesnesis
F. BILTGEN, tiesnesis
K. JÜRIMÄE, tiesnese
M. SZPUNAR, ģenerāladvokāts
C. LYCOURGOS, tiesnesis
M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA, ģenerāladvokāts
H. SAUGMANDSGAARD ØE, ģenerāladvokāts
M. BOBEK, ģenerāladvokāts
E. TANCHEV, ģenerāladvokāts

A. CALOT ESCOBAR, Tiesas sekretārs

NO 2017. GADA 7. OKTOBRA LĪDZ 2017. GADA 31. DECEMBRIM

K. LENAERTS, Tiesas priekšsēdētājs
A. TIZZANO, Tiesas priekšsēdētāja vietnieks
R. SILVA de LAPUERTA, 1. palātas priekšsēdētāja
M. ILEŠIČ, 2. palātas priekšsēdētājs
L. BAY LARSEN, 3. palātas priekšsēdētājs
T. von DANWITZ, 4. palātas priekšsēdētājs
J. L. da CRUZ VILAÇA, 5. palātas priekšsēdētājs
M. WATHELET, pirmais ģenerāladvokāts
A. ROSAS, 7. palātas priekšsēdētājs
J. MALENOVSKÝ, 8. palātas priekšsēdētājs
E. LEVITS, 10. palātas priekšsēdētājs
C.G. FERNLUND, 6. palātas priekšsēdētājs
C. VAJDA, 9. palātas priekšsēdētājs
J. KOKOTT, ģenerāladvokāte
E. JUHÁSZ, tiesnesis
A. BORG BARTHET, tiesnesis
E. SHARPSTON, ģenerāladvokāte
P. MENGOZZI, ģenerāladvokāts
Y. BOT, ģenerāladvokāts
J.-C. BONICHOT, tiesnesis
A. ARABADJIEV, tiesnesis
C. TOADER, tiesnese
M. SAFJAN, tiesnesis
D. ŠVÁBY, tiesnesis
M. BERGER, tiesnese
A. PRECHAL, tiesnese
E. JARAŠIŪNAS, tiesnesis
N. WAHL, ģenerāladvokāts
S. RODIN, tiesnesis
F. BILTGEN, tiesnesis
K. JÜRIMÄE, tiesnese
M. SZPUNAR, ģenerāladvokāts
C. LYCOURGOS, tiesnesis
M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA, ģenerāladvokāts
M. VILARAS, tiesnesis
E. REGAN, tiesnesis
H. SAUGMANDSGAARD ØE, ģenerāladvokāts
M. BOBEK, ģenerāladvokāts
E. TANCHEV, ģenerāladvokāts

A. CALOT ESCOBAR, Tiesas sekretārs

3. BIJUŠIE TIESAS LOCEKĻI

(amatā stāšanās kārtībā)

TIESNEŠI

Massimo PILOTTI, tiesnesis (1952–1958), Tiesas priekšsēdētājs (1952–1958) (†)
Petrus SERRARENS, tiesnesis (1952–1958) (†)
Otto RIESE, tiesnesis (1952–1963) (†)
Louis DELVAUX, tiesnesis (1952–1967) (†)
Jacques RUEFF, tiesnesis (1952–1959 un 1960–1962) (†)
Charles Léon HAMMES, tiesnesis (1952–1967), Tiesas priekšsēdētājs (1964–1967) (†)
Adrianus VAN KLEFFENS, tiesnesis (1952–1958) (†)
Maurice LAGRANGE, ģenerāladvokāts (1952–1964) (†)
Karl ROEMER, ģenerāladvokāts (1953–1973) (†)
Rino ROSSI, tiesnesis (1958–1964) (†)
Nicola CATALANO, tiesnesis (1958–1962) (†)
Andreas Matthias DONNER, tiesnesis (1958–1979), Tiesas priekšsēdētājs (1958–1964) (†)
Alberto TRABUCCHI, tiesnesis (1962–1972), vēlāk – ģenerāladvokāts (1973–1976) (†)
Robert LECOURT, tiesnesis (1962–1976), Tiesas priekšsēdētājs (1967–1976) (†)
Walter STRAUSS, tiesnesis (1963–1970) (†)
Riccardo MONACO, tiesnesis (1964–1976) (†)
Joseph GAND, ģenerāladvokāts (1964–1970) (†)
Josse J. MERTENS de WILMARS, tiesnesis (1967–1984), Tiesas priekšsēdētājs (1980–1984)
Pierre PESCATORE, tiesnesis (1967–1985) (†)
Hans KUTSCHER, tiesnesis (1970–1980), Tiesas priekšsēdētājs (1976–1980) (†)
Alain Louis DUTHEILLET DE LAMOTHE, ģenerāladvokāts (1970–1972) (†)
Henri MAYRAS, ģenerāladvokāts (1972–1981) (†)
Cearbhall O'DALAIGH, tiesnesis (1973–1974) (†)
Max SØRENSEN, tiesnesis (1973–1979) (†)
JeanPierre WARNER, ģenerāladvokāts (1973–1981) (†)
Alexander J. MACKENZIE STUART, tiesnesis (1973–1988), Tiesas priekšsēdētājs (1984–1988)
Gerhard REISCHL, ģenerāladvokāts (1973–1981) (†)
Aindrias O'KEEFFE, tiesnesis (1974–1985) (†)
Francesco CAPOTORTI, tiesnesis (1976), vēlāk – ģenerāladvokāts (1976–1982) (†)
Giacinto BOSCO, tiesnesis (1976–1988) (†)
Adolphe TOUFFAIT, tiesnesis (1976–1982) (†)
Thijmen KOOPMANS, tiesnesis (1979–1990) (†)
Ole DUE, tiesnesis (1979–1994), Tiesas priekšsēdētājs (1988–1994) (†)
Ulrich EVERLING, tiesnesis (1980–1988)
Alexandros CHLOROS, tiesnesis (1981–1982) (†)
Sir Gordon SLYNN, ģenerāladvokāts (1981–1988), vēlāk – tiesnesis (1988–1992) (†)
Pieter VERLOREN van THEMAAT, ģenerāladvokāts (1981–1986) (†)
Simone ROZÈS, ģenerāladvokāte (1981–1984)
Fernand GRÉVISSE, tiesnesis (1981–1982 un 1988–1994) (†)
Kai BAHLMANN, tiesnesis (1982–1988) (†)

G. Federico MANCINI, ģenerāladvokāts (1982–1988), vēlāk – tiesnesis (1988–1999) (†)
Yves GALMOT, tiesnesis (1982–1988) (†)
Constantinos KAKOURIS, tiesnesis (1983–1997) (†)
Carl Otto LENZ, ģenerāladvokāts (1984–1997)
Marco DARMON, ģenerāladvokāts (1984–1994) (†)
René JOLIET, tiesnesis (1984–1995) (†)
Thomas Francis O'HIGGINS, tiesnesis (1985–1991) (†)
Fernand SCHOCKWEILER, tiesnesis (1985–1996) (†)
Jean MISCHO, ģenerāladvokāts (1986–1991 un 1997–2003) (†)
José Carlos de CARVALHO MOITINHO de ALMEIDA, tiesnesis (1986–2000)
José Luís da CRUZ VILAÇA, ģenerāladvokāts (1986–1988)
Gil Carlos RODRÍGUEZ IGLÉSIAS, tiesnesis (1986–2003), Tiesas priekšsēdētājs (1994–2003)
Manuel DIEZ de VELASCO, tiesnesis (1988–1994) (†)
Manfred ZULEEG, tiesnesis (1988–1994) (†)
Walter VAN GERVEN, ģenerāladvokāts (1988–1994) (†)
Francis Geoffrey JACOBS, ģenerāladvokāts (1988–2006)
Giuseppe TESAURO, ģenerāladvokāts (1988–1998)
Paul Joan George KAPTEYN, tiesnesis (1990–2000)
Claus Christian GULMANN, ģenerāladvokāts (1991–1994), vēlāk – tiesnesis (1994–2006)
John L. MURRAY, tiesnesis (1991–1999)
David Alexander Ogilvy EDWARD, tiesnesis (1992–2004)
Antonio Mario LA PERGOLA, tiesnesis (1994 un 1999–2006), ģenerāladvokāts (1995–1999) (†)
Georges COSMAS, ģenerāladvokāts (1994–2000)
Jean-Pierre PUISSOCHET, tiesnesis (1994–2006)
Philippe LÉGER, ģenerāladvokāts (1994–2006)
Günter HIRSCH, tiesnesis (1994–2000)
Michael Bendik ELMER, ģenerāladvokāts (1994–1997)
Peter JANN, tiesnesis (1995–2009)
Hans RAGNEMALM, tiesnesis (1995–2000) (†)
Leif SEVÓN, tiesnesis (1995–2002)
Nial FENNELLY, ģenerāladvokāts (1995–2000)
Melchior WATHELET, tiesnesis (1995–2003)
Dámaso RUIZ-JARABO COLOMER, ģenerāladvokāts (1995–2009) (†)
Romain SCHINTGEN, tiesnesis (1996–2008)
Krateros IOANNOU, tiesnesis (1997–1999) (†)
Siegbert ALBER, ģenerāladvokāts (1997–2003)
Antonio SAGGIO, ģenerāladvokāts (1998–2000) (†)
Vassilios SKOURIS, tiesnesis (1999–2015), Tiesas priekšsēdētājs (2003–2015)
Fidelma O'KELLY MACKEN, tiesnese (1999–2004)
Ninon COLNERIC, tiesnese (2000–2006)
Stig von BAHR, tiesnesis (2000–2006)
José Narciso da CUNHA RODRIGUES, tiesnesis (2000–2012)
Christiaan Willem Anton TIMMERMANS, tiesnesis (2000–2010)
Leendert A. GEELHOED, ģenerāladvokāts (2000–2006) (†)
Christine STIX-HACKL, ģenerāladvokāte (2000–2006)
Luís Miguel POIARES PESSOA MADURO, ģenerāladvokāts (2003–2009)
Konrad Hermann Theodor SCHIEMANN, tiesnesis (2004–2012)
Jerzy MAKARCZYK, tiesnesis (2004–2009)

Pranas KŪRIS, tiesnesis (2004–2010)
Georges ARESTIS, tiesnesis (2004–2014)
Ján KLUČKA, tiesnesis (2004–2009)
Uno LÕHMUS, tiesnesis (2004–2013)
Aindrias Ó CAOIMH, tiesnesis (2004–2015)
Pernilla LINDH, tiesnese (2006–2011)
Ján MAZÁK, ģenerāladvokāts (2006–2012)
Verica TRSTENJAK, ģenerāladvokāte (2006–2012)
Jean-Jacques KASEL, tiesnesis (2008–2013)
Niilo JÄÄSKINEN, ģenerāladvokāts (2009–2015)
Pedro CRUZ VILLALÓN, ģenerāladvokāts (2009–2015)

TIESAS PRIEKŠSĒDĒTĀJI

Massimo PILOTTI (1952–1958) (†)
Andreas Matthias DONNER (1958–1964) (†)
Charles Léon HAMMES (1964–1967) (†)
Robert LECOURT (1967–1976) (†)
Hans KUTSCHER (1976–1980) (†)
Josse J. MERTENS de WILMARS (1980–1984) (†)
Alexander John MACKENZIE STUART (1984–1988) (†)
Ole DUE (1988–1994) (†)
Gil Carlos RODRÍGUEZ IGLÉSIAS (1994–2003)
Vassilios SKOURIS (2003–2015)

SEKRETĀRI

Albert VAN HOUTTE (1953–1982) (†)
Paul HEIM (1982–1988)
Jean-Guy GIRAUD (1988–1994)
Roger GRASS (1994–2010)

II NODAĻA
VISPĀRĒJĀ TIESA

A/ VISPĀRĒJĀS TIESAS DARBĪBA 2017. GADĀ

Priekšsēdētājs *Marc JAEGER*

Pēc daudzām būtiskajām pārmaiņām 2016. gadā, kuras izrietēja no Eiropas Savienības tiesu sistēmas struktūras reformas ieviešanas pirmajiem diviem posmiem, 2017. gads ir bijis salīdzinoši stabils.

Tomēr Vispārējās tiesas sastāvu ir skārušas divas izmaiņas, 2017. gada 8. jūnijā amatā stājoties tiesnesim *C. Mac Eochaidh* un 2017. gada 4. oktobrī – tiesnesim *G. De Baere*, kuri attiecīgi ir sestais un septītais tiesnesis, kas tika iecelti amatā reformas otrajā posmā (kurā bija paredzēts, ka papildus Civildienesta tiesas likvidēšanai un kompetences pirmajā instancē izskatīt domstarpības starp Eiropas Savienību un tās darbiniekiem nodošanai, Vispārējā tiesā amatā tiks iecelti septiņi jauni tiesneši 1). Paradoksālā kārtā reformas otrais posms tādējādi tika pabeigts pirms tās pirmā posma (kurā, sākot no 2015. gada 25. decembra, amatā bija paredzēts iecelt divpadsmit jaunus tiesnešus), kura ietvaros vēl ir jāieceļ amatā divpadsmitais tiesnesis.

Tādējādi 2017. gada 31. decembrī Vispārējā tiesa sastāvēja no priekšsēdētāja, priekšsēdētāja vietnieka un 44 tiesnešiem, kuri bija norīkoti vai nu vienā no astoņām palātām, kas sastāv no pieciem tiesnešiem, vai vienīgajā palātā, kas sastāv no četriem tiesnešiem (parasti visās šajās palātās lietas tiek izskatītas trīs tiesnešu sastāvā), gaidot pēdējā tiesneša iecelšanu amatā un norīkošanu saskaņā ar reformas pirmo posmu. Papildus šīm deviņām palātām darbību turpināja arī apelācijas palāta, kuras kompetencē ietilpst izskatīt apelācijas sūdzības par Civildienesta tiesas nolēmumiem, kas tikuši pieņemti līdz tās likvidēšanai 2016. gada 31. augustā. Visticamāk, šai palātai 2018. gadā vajadzētu izbeigt savu darbību līdz ar pēdējo spriedumu apelācijas lietās, kas šobrīd vēl tiek izskatītas, pasludināšanu.

Turklāt 2017. gadu var uzskatīt par pirmo pilno gadu, kura laikā Vispārējā tiesa varēja izvērtēt tās jauno struktūru, kura vērsta uz to, lai atvieglotu Vispārējās tiesas uzdevumu izpildi, vienlaicīgi izvirzot vairākus ambiciozus mērķus, proti, ātrums, kvalitāte, saskaņotība un, visbeidzot, tās judikatūras autoritāte.

Ņemot vērā izaicinājumu saistībā ar nozīmīga skaita jaunu tiesnešu integrāciju, šis pirmais gads, kurā reforma ir tikusi faktiski ieviesta, var tikt uzskatīts par ļoti veiksmīgu.

Neraugoties uz ārkārtīgi lielo saistīto lietu grupu banku un finanšu jomā ierosināšanu (aptuveni simts lietu), ir gandrīz sasniegts līdzsvars starp ierosināto lietu skaitu un pabeigto lietu skaitu (917 ierosinātas lietas un 895 pabeigtas lietas 2). It īpaši ir būtiski pieaugusi Vispārējās tiesas produktivitāte (ir pabeigtas par 140 lietām vairāk salīdzinājumā ar 2016. gadu, kas ir pieaugums par 18,5 %), ņemot vērā nenovēršamo lejupslīdi, ar ko Vispārējā tiesa saskārās tiesas sastāva atjaunošanas reizi trīs gados un tās iekšējās reorganizācijas saistībā ar reformu kontekstā. Plānots, ka produktivitāte turpinās pieaugt arī 2018. gadā, kas ir gads, kura laikā Vispārējā tiesa būs uzņēmusi savas darbības jauno ritmu.

It īpaši diezgan būtiski ir turpinājis samazināties tiesvedības ilgums – kas ir nozīmīgs veiksmīgas darbības rādītājs –, vidēji sasniedzot 16,3 mēnešus lietās, kas atrisinātas ar spriedumu vai rīkojumu (proti, tas ir samazinājies par

1/ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) 2015/2422 (2015. gada 16. decembris), ar ko groza 3. protokolu par Eiropas Savienības Tiesas statūtiem (OV 2015, L 341, 14. lpp.), un Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) 2016/1192 par to, lai Vispārējai tiesai nodotu kompetenci pirmajā instancē izskatīt domstarpības starp Eiropas Savienību un tās darbiniekiem (OV 2016, L 200, 137. lpp.).

2/ Šajā kopējā skaitā nav ņemtas vērā 47 ierosinātās lietas un 53 izskatītās lietas pagaidu noregulējuma tiesvedībā.

13 % salīdzinājumā ar 2016. gadu). Pēdējo piecu gadu laikā novērotā tendence (samazinājums par 40 % kopš 2013. gada) tātad ir būtiski pastiprinājusies, un tas ir attiecināms uz visām strīdu jomām.

Visbeidzot, jānorāda, ka ir būtiski pieaudzis to lietu skaits, kuras nodotas izskatīšanai palātai paplašinātā sastāvā, kurā lietas izskata pieci tiesneši (84 nodotas lietas, bet 2016. gadā tikai 29), kas atspoguļo organizāciju un darbības veidu, ko Vispārējā tiesa ir izvēlējusies, lai īstenotu kvalitātes saglabāšanas mērķi, ko tā ir sev noteikusi reformas ieviešanas ietvaros. Tādējādi, ņemot vērā ierosināto lietu skaitu, to lietu īpatsvars, kas nodotas izskatīšanai palātai paplašinātā sastāvā, 2017. gadā bija aptuveni 10 %, kas krasi atšķiras no vidējā šādi izskatīto lietu skaita laikposmā pirms Eiropas Savienības tiesu sistēmas struktūras reformas (no 2010. līdz 2015. gadam), kas bija aptuveni tikai 1 %.

No šiem dažiem statistikas datiem būtu pāragri izdarīt galīgus secinājumus par ietekmi, kāda varētu rasties pēc reformas īstenošanas, kuras pēdējais posms sāksies 2019. gada 1. septembrī. Tomēr šie dati atspoguļo Vispārējās tiesas vēlmi pēc iespējas ātrāk gūt no minētās reformas visus labumus, ļaujot personām izmantot tās sniegtās iespējas, lai Eiropā nodrošinātu efektīvu, pienācīgu un kvalitatīvu justīciju.

B/ VISPĀRĒJĀS TIESAS JUDIKATŪRA 2017. GADĀ

VISPĀRĒJĀS TIESAS JUDIKATŪRAS TENDENCES 2017. GADĀ

Priekšsēdētāja vietnieks *Marc van DER WOUDE*

Viens no būtiskākajiem notikumiem, kas ietekmējis Vispārējās tiesas judikatūras attīstību 2017. gadā, ir Eiropas Savienības civildienesta strīdu nodošana Vispārējai tiesai pirmajā instancē. Šī jaunā kompetence ir devusi Vispārējai tiesai iespēju pieņemt vairāk nolēmumu attiecībā uz fiziskām personām, šajā gadījumā Savienības iestāžu darbiniekiem, it īpaši saistībā ar atalgojuma aprēķināšanas metodēm, kas ir saistošas iestādēm (spriedums, 2017. gada 14. septembris, ***Bodson* u.c./*EIB***, T-504/16 un T-505/16, EU:T:2017:603), kā arī iestādes pienākumiem, saņemot lūgumu sniegt palīdzību saistībā ar psiholoģisko vardarbību (spriedums, 2017. gada 24. aprīlis, ***HF*/Parlaments,** T-137/16, EU:T:2012:282).

Taču civildienesta strīdi nav vienīgie, kuros Vispārējai tiesai tiek lūgts nodrošināt fizisko personu interešu aizsardzību tiesā. Šāda aizsardzība ir jānodrošina arī citās jomās, kā, piemēram, Savienības noteikto ierobežojošo pasākumu jomā. Tādējādi Vispārējā tiesa ir veikusi Savienības noteikto pasākumu pārbaudi, tostarp tādu pasākumu pārbaudi, kas noteikti, balstoties uz tādā trešajā valstī kā Tunisija vai Ukraina ierosinātiem kriminālprocesiem pret fiziskām personām, kuras apsūdzētas par valsts līdzekļu nelikumīgu piesavināšanos (spriedums, 2017. gada 7. jūlijs, ***Azarov*/Padome**, T-215/15, pārsūdzēts apelācijas instancē [1], EU:T:2017:479). Jautājumi par fizisko personu aizsardzību tiesā ir radušies arī lietās, kas var būt interesantas ikvienam Savienības pilsonim, piemēram, lietās par tiesībām piekļūt dokumentiem, pamatojoties uz Regulu Nr. 1049/2001 [2], vai lietās, kas attiecas uz Eiropas pilsoņu iniciatīvas priekšlikumiem. Saistībā ar pēdējiem minētajiem Vispārējā tiesa, pirmkārt, ir norādījusi, ka tie var attiekties arī uz tādiem aktiem, kas saistīti ar sarunām par starptautiskiem nolīgumiem (spriedums, 2017. gada 10. maijs, ***Efler* u.c./Komisija**, T-754/14, EU:T:2017:323), un, otrkārt, ir uzsvērusi nepieciešamību Komisijai pienācīgi pamatot lēmumus, ar kuriem tā noraida minētos priekšlikumus (spriedums, 2017. gada 3. februāris, ***Minority SafePack – one million signatures for diversity in Europe*/Komisija**, T-646/13, EU:T:2017:59).

Turpinājumā jākonstatē, ka turpina pieaugt Vispārējā tiesā izskatāmo strīdu ekonomisko tiesību jomā dažādība. Nebūt neaprobežojoties vienīgi ar konkurences tiesībām, strīdu dažādība attīstās, it īpaši ņemot vērā pilnvaras, kas piešķirtas dažādām Savienības iestādēm un aģentūrām, kuras atbildīgas par iekšējā tirgus attīstību un monetāro politiku. Šajā kontekstā Vispārējai tiesai tādējādi ir bijusi iespēja attīstīt savu judikatūru, piemēram, banku nozarē, precizējot Eiropas Centrālās bankas (ECB) veiktās prudenciālās uzraudzības robežas, ņemot vērā attiecīgā tiesiskā regulējuma mērķus, kurā it īpaši ir paredzēts sniegt ECB iespēju pārraudzīt visus riskus, kas varētu ietekmēt kredītiestādes, kā arī novērst prudenciālās uzraudzības sadalīšanu starp ECB un valstu iestādēm (spriedumi, 2017. gada 16. maijs, ***Landeskreditbank Baden-Württemberg/ECB***, T-122/15, pārsūdzēts apelācijas instancē [3], EU:T:2017:337, un 2017. gada 13. decembris, ***Crédit mutuel Arkéa/ECB***, T-52/16, EU:T:2017:902).

1/ Lieta C-530/17 P, ***Azarov*/Padome.**

2/ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1049/2001 (2001. gada 30. maijs) par publisku piekļuvi Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas dokumentiem (OV 2001, L 145, 43. lpp.).

3/ Lieta C-450/17 P, ***Landeskreditbank Baden-Württemberg***.

Konstatējams arī strīdu koncentrāciju kontroles jomā pieaugums, jo ir tikuši pieņemti vairāki nolēmumi saistībā ar šāda veida darījumiem, kuriem ir tendence sekot ekonomikas cikliem (spriedumi, 2017. gada 7. marts, ***United Parcel Service*/Komisija**, T-194/13, pārsūdzēts apelācijas instancē [4], EU:T:2017:144; 2017. gada 26. oktobris, ***Marine Harvest*/Komisija**, T-704/14, pārsūdzēts apelācijas instancē [5], EU:T:2017:753, un 2017. gada 26. oktobris, ***KPN*/Komisija**, T-394/15, nav publicēts, EU:T:2017:756). Turklāt tas, ka ar ekonomiska rakstura vērtējumu saistītās lietas kļūst sarežģītākas, šķiet, pastiprina tiesību uz aizstāvību ievērošanas pārbaudi. It īpaši ir ticis atzīts, ka tiesību uz aizstāvību ievērošana paredz, ka pusēm, kuras skārusi koncentrācija, ir jāsniedz iespēja izteikt savu viedokli par ekonometrisko modeli, ko Komisija izmantojusi savā lēmumā (spriedums, 2017. gada 7. marts, ***United Parcel Service*/Komisija**, pārsūdzēts apelācijas instancē [6], EU:T:2017:144).

Visbeidzot, būtisks visaptverošs jautājums, kas 2017. gadā ir bijis raksturīgs vairākām strīdu kategorijām Vispārējā tiesā, ir par saprātīga termiņa ievērošanu administratīvajā procesā un tiesvedībā.

Attiecībā uz šī termiņa kā labas pārvaldības principa ievērošanu Vispārējā tiesa atgādināja judikatūru, saskaņā ar kuru lūgums sniegt palīdzību psiholoģiskās vardarbības gadījumā ir jāizskata nekavējoties (spriedums, 2017. gada 24. aprīlis, ***HF*/Parlaments**, T-584/16, EU:T:2017:282). Tā arī norādīja, ka lēmuma nepaaugstināt ierēdni amatā pamatojums ir jāsniedz, vēlākais, noraidot tā sūdzību, un ka minētā pienākuma norādīt pamatojumu neievērošana var radīt nenoteiktības un neapmierinātības stāvokli, kas var būt pamats atlīdzinājuma piešķiršanai (spriedums, 2017. gada 26. oktobris, ***Paraskevaidis/Cedefop***, T-601/16, EU:T:2017:757). Turklāt Vispārējā tiesa atzina, ka Komisija nav ievērojusi saprātīga termiņa principu, veltot vairāk kā deviņus mēnešus – termiņš, kas bija paredzēts iepriekš spēkā esošajā tiesiskajā regulējumā, – atkārtotai pieteikuma par ievedmuitas nodokļa atlaišanu izskatīšanai pēc tam, kad Vispārējā tiesa bija atcēlusi iepriekšējo lēmumu, ar ko bija noraidīts šis pieteikums (spriedums, 2017. gada 11. decembris, ***Léon Van Parys*/Komisija**, T-125/16, EU:T:2017:884). Visbeidzot, Vispārējā tiesa atzina, ka Tunisijas iestāžu pieļautā saprātīga termiņa neievērošana tiesvedībā, uz kuru bija balstīts Padomes lēmums saglabāt prasītāja vārdu to personu sarakstā, uz kurām attiecas ierobežojošie pasākumi, obligāti neietekmēja šī lēmuma tiesiskumu, vienlaicīgi precizējot, ka šāds pārkāpums iespējami var likt Padomei veikt vajadzīgās pārbaudes (spriedums, 2017. gada 5. oktobris, ***Mabrouk*/Padome**, T-175/15, EU:T:2017:694).

Runājot par saprātīga termiņa ievērošanu Savienības tiesās, Vispārējā tiesa piecos secīgos spriedumos (spriedumi, 2017. gada 10. janvāris, ***Gascogne Sack Deutschland* un *Gascogne*/Eiropas Savienība**, T-577/14, pārsūdzēts apelācijas instancē [7], EU:T:2017:1; 2017. gada 1. februāris, ***Aalberts Industries*/Eiropas Savienība**, T-725/14, EU:T:2017:47; 2017. gada 1. februāris, ***Kendrion*/Eiropas Savienība**, T-479/14, pārsūdzēts apelācijas instancē [8], EU:T:2017:48; 2017. gada 17. februāris, ***ASPLA* un *Armando Álvarez*/Eiropas Savienība**, T-40/15, pārsūdzēts apelācijas instancē [9], EU:T:2017:105, un 2017. gada 7. jūnijs, ***Guardian Europe*/Eiropas Savienība**, T-673/15, pārsūdzēts apelācijas instancē [10], EU:T:2017:377) ir skaidrojusi pārmērīga tiesvedības ilguma jēdzienu aizliegtu vienošanos jomā un precizējusi apstākļus, kādos šī principa neievērošana var izraisīt Savienības finansiālo atbildību.

4/ Lieta C-265/17 P, **Komisija/*United Parcel Service***.

5/ Lieta C-10/18 P, ***Marine Harvest*/Komisija**.

6/ Lieta C-265/17 P, **Komisija/*United Parcel Service***.

7/ Lieta C-138/17 P, **Eiropas Savienība/*Gascogne Sack Deutschland* un *Gascogne***, un lieta C-146/17 P, **Eiropas Savienība/*Gascogne Sack Deutschland* un *Gascogne***.

8/ Lieta C-150/17 P, **Eiropas Savienība/*Kendrion***.

9/ Lieta C-174/17 P, ***ASPLA* un *Armando Álvarez*/Eiropas Savienība**, un lieta C-222/17 P, ***ASPLA* un *Armando Álvarez*/Eiropas Savienība**.

10/ Lieta C-447/17 P, ***Guardian Europe*/Eiropas Savienība**, un lieta C-479/17 P, ***Guardian Europe*/Eiropas Savienība**.

Tā it īpaši uzskatīja, ka šāds pārkāpums var radīt materiālo kaitējumu, kas atbilst ar bankas garantijas nodrošināšanu saistītajiem izdevumiem laikposmā, kas ir ilgāks par to, ko varētu uzskatīt par saprātīgu, kā arī nemantisku kaitējumu, kas izriet no neierasti ilga nenoteiktības stāvokļa.

I. TIESVEDĪBA

2017. gadā Vispārējai tiesai bija iespēja lemt tostarp par Savienības tiesas kompetences apjomu un pārsūdzama tiesību akta jēdzienu. Tā arī precizēja nosacījumus lietas dalībnieka pārstāvībai ar advokātu.

1. SAVIENĪBAS TIESAS KOMPETENCE

Lietās, kurās izdots 2017. gada 28. februāra rīkojums ***NF*/EiroPadome** (T-192/16, pārsūdzēts apelācijas instancē [11], EU:T:2017:128), 2017. gada 28. februāra rīkojums ***NG*/EiroPadome** (T-193/16, pārsūdzēts apelācijas instancē [12], EU:T:2017:129) un 2017. gada 28. februāra rīkojums ***NM*/EiroPadome** (T-257/16, pārsūdzēts apelācijas instancē [13], EU:T:2017:130), Vispārējā tiesa tika aicināta lemt par trīs patvēruma meklētāju celtajām prasībām par nolīgumu, kas 2016. gada 18. martā esot noslēgts starp Eiropadomi un Turcijas Republiku, lai risinātu migrācijas krīzi, ko ir radījusi situācija Sīrijā. Saskaņā ar prasītāju teikto šis nolīgums, kas izpaudās kā "ES un Turcijas paziņojums" [14] un tika noslēgts tajā pašā dienā, kā arī tika publicēts Eiropadomes paziņojumā presei, esot noslēgts, pārkāpjot LESD noteikumus par Savienības veikto starptautisko nolīgumu noslēgšanu.

Lemjot par iebildi par kompetences neesamību, ko galvenokārt bija izvirzījusi Eiropadome, balstoties uz tās Reglamenta 130. pantu, un atgādinot, ka minētā iebilde par kompetences neesamību ir jāizskata pirms iebildes par nepieņemamību, ko pakārtoti izvirzījusi atbildētāja, Vispārējā tiesa konstatēja, ka formāli prasītāji lūdz atcelt starptautisku nolīgumu. Tomēr Vispārējā tiesa norādīja, ka Savienības tiesas veikta tādu aktu tiesiskuma pārbaude, uz kuriem attiecas starptautiskās līgumtiesības, var attiekties tikai uz aktu, ar kuru iestāde ir paredzējusi noslēgt iespējamo attiecīgo starptautisko nolīgumu, nevis uz pašu nolīgumu kā tādu. Tādēļ Vispārējā tiesa prasītāja prasījumus interpretēja kā tādus, kuru mērķis būtībā ir atcelt aktu, ar ko Eiropadome 2016. gada 18. martā bija paredzējusi Savienības vārdā noslēgt nolīgumu ar Turcijas Republiku.

Pēc "ES un Turcijas paziņojuma" satura un visu apstākļu, kādos šis paziņojums izdots, izvērtēšanas Vispārējā tiesa uzskatīja, ka tas nav Eiropadomes akts – nedz arī kādas citas Savienības iestādes akts –, ar kuru tā būtu paredzējusi noslēgt nolīgumu ar Turcijas Republiku. Šajā ziņā Vispārējā tiesa norādīja, ka neatkarīgi no "ES un Turcijas paziņojuma", kas izplatīts, izmantojot strīdīgo paziņojumu presei, formulējuma, kas diemžēl ir pārprotams, tieši valstu vai to valdību vadītāju statusā dalībvalstu pārstāvji 2016. gada 18. martā bija tikušies ar Turcijas premjerministru Eiropadomes un Eiropas Savienības Padomes kopīgajās telpās un šīs tikšanās laikā tika pieņemts "ES un Turcijas

11/ Lieta C-208/17 P, ***NF*/Eiropadome.**

12/ Lieta C-209/17 P, ***NG*/Eiropadome.**

13/ Lieta C-210/17 P, ***NM*/Eiropadome**.

14/ Paziņojums, kura mērķis bija darīt zināmus rezultātus "saistībā ar trešo sanāksmi kopš 2015. gada novembra, kas veltīta Turcijas un ES attiecību padziļināšanai un migrācijas krīzes risināšanai" starp "Eiropadomes locekļiem" un viņu "kolēģiem no Turcijas".

paziņojums". Līdz ar to Vispārējā tiesa uzskatīja, ka Eiropadomes izvirzītā iebilde par kompetences neesamību ir jāpieņem.

2. PĀRSŪDZAMA TIESĪBU AKTA JĒDZIENS

Lietā, kurā izdots 2017. gada 11. oktobra rīkojums ***Guardian Glass España, Central Vidriera/*Komisija** (T-170/16, EU:T:2017:722), Vispārējā tiesa lēma par prasību atcelt lēmumu, kas ietverts dokumentā, ko Eiropas Komisija nosūtījusi Spānijas iestādēm. Minētais dokuments attiecās uz Komisijas vērtējumu par apgalvojumiem, ko prasītāja minētajās iestādēs bija izteikusi par valsts atbalsta, ko tā bija saņēmusi nodokļu atlaižu veidā, saderību ar iekšējo tirgu. Šī lieta ietilpst Spānijas iestāžu veiktās tāda valsts atbalsta atgūšanas kontekstā, kas piešķirts nodokļu atlaižu veidā atbilstoši atbalsta shēmai, ko Komisija atzinusi par nelikumīgu. Lēmumā, ar ko tika konstatēts šis nelikumīgums, Komisija bija precizējusi, ka tās vērtējums attiecas uz atbalsta shēmu un ka tas "neietekmē iespēju, ka šajā shēmā paredzētie atbalsti, kurus saņēmuši noteikti uzņēmumi, individuālā kārtā var tikt atzīti par saderīgiem ar iekšējo tirgu, pamatojoties uz to konkrētām īpašībām, vai nu saskaņā ar vēlāku Komisijas lēmumu, vai piemērojot izņēmuma regulējumu". Pēc Komisijas lēmuma Spānijas iestādes izsniedza prasītājai atbalsta atgūšanas rīkojumu.

Vispārējā tiesa nosprieda, ka apstrīdētais akts nerada saistošas tiesiskas sekas, kas varētu ietekmēt prasītājas intereses, būtiski izmainot tās tiesisko situāciju, un tātad tas nav akts, par kuru var celt prasību atcelt tiesību aktu.

Lai nonāktu pie šāda secinājuma, Vispārējā tiesa vispirms atgādināja, ka Komisija, izskatot atbalsta shēmu, var, kā tā ir rīkojusies šajā lietā, izvērtēt attiecīgās shēmas vispārīgās iezīmes, neizvērtējot katru šīs shēmas konkrēto piemērošanas gadījumu. Attiecīgajai dalībvalstij, izpildot Komisijas lēmumu, ir jāpārbauda katra ar šādu atgūšanas darbību skartā uzņēmuma individuālais stāvoklis. Ja dalībvalsts šajā ziņā sastopas ar neparedzētām un neparedzamām grūtībām, tai atbilstoši lojālas sadarbības pienākumam ir jāvēršas Komisijā. Runājot par Komisijas vēstulēm, kas šādas sarakstes ietvaros nosūtītas valsts iestādēm, tām nav obligātas piemērojamības, jo tās tikai pauž Komisijas viedokli par īstenošanas pasākumu, kurus piedāvājusi attiecīgā dalībvalsts, pieņemamo raksturu no Savienības tiesību viedokļa, ņemot vērā šai dalībvalstij radušās grūtības.

Turpinājumā Vispārējā tiesa konstatēja, ka sarakstes starp Spānijas iestādēm un Komisiju priekšmets, kā tas izriet no apstrīdētā tiesību akta, ir daļa no tā lēmuma īstenošanas, ar ko atbalsts atzīts par nelikumīgu. Proti, atbalsta atgūšanas posmā Spānijas iestādes pārbaudīja, vai nosacījums par šī atbalsta stimulējošo ietekmi ir izpildīts, runājot par prasītājai izmaksāto atbalstu, un šajā ziņā jautāja Komisijai, kā būtu jāinterpretē šis minētajā lēmumā paredzētais nosacījums. Apstrīdētā tiesību akta autors sagatavoja šo aktu un paziņoja to Spānijas iestādēm, lai atbildētu uz šo jautājumu, sniedzot tām norādes par to, kā interpretēt prasību par stimulējošo iedarbību.

Vispārējā tiesa arī noraidīja prasītājas argumentu, saskaņā ar kuru, tā kā Spānijas Karaliste bija paziņojusi par atbalstu, Komisijai bija pienākums lemt par šī atbalsta saderību, pieņemot lēmumu. Šajā ziņā Vispārējā tiesa atzina, ka sarakstes starp Spānijas iestādēm un Komisiju saturs norāda, ka šīs iestādes vēlējās saņemt no Komisijas informāciju, lai prasījumos, kas tām bija jāiesniedz Spānijas tiesās, varētu atbildēt uz jautājumiem, kurus bija uzdevuši konkrēti atbalsta saņēmēji, kuri apstrīdēja atgūšanas rīkojumus, taču šo iestāžu rīcība nav jāuzskata par tādu, kurā būtu ietverts paziņojums par prasītājai izmaksāto atbalstu, kas ir paziņojums, kurš nozīmētu, ka Komisijai ir jāpieņem lēmums atbilstoši Regulai (EK) Nr. 659/1999 [15]. Visbeidzot, Vispārējā tiesa norādīja, ka uztvere, kāda varētu būt Spānijas iestādēm par apstrīdētā tiesību akta radīto tiesisko iedarbību, pieņemot, ka šī uztvere ir tikusi pierādīta, nevar tikt izmantota, novērtējot prasības, kas celta par šo tiesību aktu, pieņemamību.

15/ Padomes Regula (EK) Nr. 659/1999 (1999. gada 22. marts), ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus [LESD 108.] panta piemērošanai (OV 1999, L 83, 1. lpp.).

3. PĀRSTĀVĪBA AR ADVOKĀTU, KURAM NAV TREŠĀS PERSONAS STATUSA

Lietā, kurā izdots 2017. gada 20. novembra rīkojums ***BikeWorld*/Komisija** (T-702/15, EU:T:2017:834), Vispārējā tiesa lēma par prasību daļēji atcelt Komisijas lēmumu, ar ko ticis konstatēts nelikumīgs un ar iekšējo tirgu nesaderīgs atbalsts, ko Vācijas Federatīvā Republika bija piešķīrusi Nirburgringas sacīkšu trasei. Formāli neizvirzot iebildi par nepieņemamību, Komisija norādīja uz absolūtu šķērsli tiesas procesam, pamatojot ar to, ka prasība neatbilst Eiropas Savienības Tiesas statūtu 19. un 21. panta prasībām, jo advokāts, kurš pārstāvēja prasītāju, bija viens no tās diviem dalībniekiem un tātad viņš nebija neatkarīgs no prasītājas. Šajā ziņā prasītāja apgalvoja, ka prasības celšanas brīdī tās pārstāvis ar to bija saistīts vienīgi tādējādi, ka viņam piederēja 10 % no sabiedrības kapitāla, taču viņam nebija nekādas lomas šīs sabiedrības administratīvajā un finanšu pārvaldībā un viņš to pārstāvēja vienīgi kā advokāts, nevis kā dalībnieks.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa atgādināja, ka, runājot par prasības celšanu, lietas dalībnieki, kas nav dalībvalstis, Savienības iestādes, valstis, kas ir Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ) līguma [16] līgumslēdzējas puses, kas nav dalībvalstis, un Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas (EBTA) uzraudzības iestāde, kas paredzēta minētajā līgumā, nevar celt prasību tiesā paši, bet tiem ir jāizmanto tādas trešās personas pakalpojumi, kura ir tiesīga praktizēt dalībvalsts vai valsts, kura ir EEZ līguma līgumslēdzēja puse, tiesā. Vispārējā tiesa atgādināja, ka saskaņā ar Tiesas judikatūru šī nosacījuma par pārstāvību ar trešo personu būtība ir, pirmkārt, novērst, lai privātpersonas pašas neceltu prasību tiesā, neizmantojot starpnieka pakalpojumus, un, otrkārt, lai juridiskās personas aizstāvētu pārstāvis, kurš ir pietiekami atsvešināts no juridiskās personas, kuru viņš pārstāv.

Ņemot vērā šos kritērijus, Vispārējā tiesa nosprieda, ka personiskā saikne, kas prasības celšanas brīdī prasītājas advokātam bija ar prasītāju un lietu, it īpaši apstāklis, ka viņš bija iegādājies 10 % no prasītājas kapitāla un kopš tā brīža bija viens no tās diviem dalībniekiem, bija tāda, ka pastāvēja risks, ka viņš nespēs pienācīgi pildīt šo būtisko tiesu sistēmai piederīgā lomu. Vispārējās tiesas ieskatā prasītāja un tās advokāts nav iesnieguši nevienu pierādījumu, tostarp, lai atbildētu uz Komisijas izvirzīto absolūto šķērsli tiesas procesam, kas ļautu noraidīt šāda riska esamību šīs lietas apstākļos.

Vispārējā tiesa uzskatīja, ka prasītājas advokātam prasības celšanas brīdī bija personiska saikne ar prasītāju un lietu, kas liecināja par to, ka viņš nebija pietiekami atsvešināts no prasītājas, lai varētu to pārstāvēt pilnīgi neatkarīgi Tiesas judikatūras izpratnē, un noraidīja šo prasību kā nepieņemamu.

II. INSTITUCIONĀLĀS TIESĪBAS

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 3. februāra spriedums ***Minority SafePack – one million signatures for diversity in Europe*/Komisija** (T-646/13, EU:T:2017:59), Vispārējā tiesā bija celta prasība atcelt Komisijas lēmumu par atteikumu reģistrēt priekšlikumu Eiropas pilsoņu iniciatīvai (EPI), kuras mērķis bija aicināt Savienību uzlabot nacionālām un lingvistiskām minoritātēm piederošo personu aizsardzību un stiprināt kultūru un lingvistisko daudzveidību Savienībā. Priekšlikuma pielikumā bija izklāstītas vienpadsmit jomas, kurās Savienības iestādēm būtu jāizstrādā aktu priekšlikumi, un šai nolūkā tika sniegtas precīzas norādes par pieņemamo aktu veidu, šo aktu saturu un atbilstošo juridisko pamatu LESD. Komisija savā lēmumā atzina, ka daži no prasītajiem aktiem, aplūkojot tos

16/ Līgums par Eiropas Ekonomikas zonu, 1992. gada 2. maijs (OV 1994, L 1, 3. lpp.).

individuāli, varētu ietilpt pilnvarās, atbilstoši kurām tā var iesniegt priekšlikumu Savienības tiesību aktam, bet tad secināja, ka priekšlikuma reģistrācija ir jānoraida kopumā, pamatojoties uz to, ka Regulā (ES) Nr. 211/2011 [17] nav paredzēta daļēja EPI priekšlikuma reģistrācija.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa atgādināja, ka pilsonim, kurš ir iesniedzis EPI priekšlikumu, ir jāsniedz iespēja saprast iemeslus, kādēļ Komisija to nav reģistrējusi. Tātad Komisijai, kurai ir iesniegts šāds priekšlikums, tas ir jānovērtē un ir arī jānorāda lēmuma, ar ko atteikta reģistrācija, dažādie pamati, ņemot vērā tā ietekmi uz pilsoņu tiesību iesniegt EPI priekšlikumu efektīvu īstenošanu. Apstrīdētajā lēmumā Komisija nekādi nav norādījusi, kuri no vienpadsmit tiesību aktu priekšlikumiem, kas minēti EPI priekšlikuma pielikumā, pēc tās domām, ir acīmredzami ārpus tās pilnvarām iesniegt Savienības tiesību akta priekšlikumu, nedz arī ir sniegusi jebkādu pamatojumu šī vērtējuma atbalstam, neraugoties uz konkrētajām organizatoru sniegtajām norādēm par piedāvātā akta veidu, kā arī šo aktu attiecīgo juridisko pamatu un saturu. Šādos apstākļos Komisija katrā ziņā nav ļāvusi organizatoriem identificēt tos attiecīgā EPI priekšlikuma pielikumā formulētos priekšlikumus, kuri, pēc šīs iestādes domām, pārsniedza tās pilnvaras, nedz arī uzzināt iemeslus, kas lika nonākt pie šāda vērtējuma. Tādējādi organizatoriem tika liegts apstrīdēt Komisijas vērtējuma pamatotību, kā arī Vispārējā tiesa tika kavēta veikt šī vērtējuma tiesiskuma pārbaudi.

Vispārējā tiesa no tā secināja, ka, pat nepastāvot vajadzībai noteikt, vai Komisijai turklāt bija jānorāda iemesli, kādēļ tā atbalstīja interpretāciju, atbilstoši kurai EPI priekšlikums nevar tikt reģistrēts, ja daļa no ierosinātajiem pasākumiem neietilpst šīs iestādes pilnvarās, apstrīdētajam lēmumam trūkst pamatojuma un līdz ar to tas ir jāatceļ.

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 10. maija spriedums ***Efler* u.c./Komisija** (T-754/14, EU:T:2017:323), Vispārējā tiesa tika aicināta izvērtēt tāda Komisijas lēmuma tiesiskumu, ar ko tika atteikts reģistrēt EPI priekšlikumu "Stop TTIP", kura mērķis bija aicināt Komisiju ieteikt Padomei atsaukt tās piešķirto mandātu Komisijai veikt sarunas par "Transatlantisko tirdzniecības un ieguldījumu partnerību" [18], un visbeidzot nenoslēgt "Visaptverošo ekonomikas un tirdzniecības nolīgumu" [19]. Tātad šajā lietā tika izvirzīts līdz šim nebijis jautājums par to, vai EPI priekšlikums var attiekties uz aktu, ar ko Padome nolemj atsaukt Komisijas mandātu veikt sarunas, lai noslēgtu starptautisku nolīgumu ar trešo valsti, kā arī uz aktu, ar ko Padome nolemj neatļaut parakstīt šādu nolīgumu vai to noslēgt. Savā lēmumā Komisija apgalvoja, ka EPI priekšlikums nevar attiekties uz šādiem aktiem. Tā, pirmkārt, norādīja uz akta par sarunu sākšanu, lai noslēgtu starptautisku nolīgumu, sagatavojošo raksturu un tiesisko seku neesamību ārpus iestādēm, un, otrkārt, uz apstākli, ka tiesību akti, kuru pieņemšana tika ierosināta, nav nepieciešami "Līgumu īstenošanai".

Noraidot Komisijas aizstāvēto tēzi, Vispārējā tiesa, pirmkārt, uzskatīja, ka tiesību akta jēdziens LES 11. panta 4. punkta, Regulas Nr. 211/2011 2. panta 1. punkta un šīs pašas regulas 4. panta 2. punkta b) apakšpunkta izpratnē, ja nav norādīts citādi, nevar tikt saprasts tā, ka tas ietver vienīgi galīgus Savienības tiesību aktus, kuri rada tiesiskas sekas attiecībā uz trešajām personām. Vispārējā tiesa uzskatīja, ka nedz minēto normu formulējums, nedz tajās izvirzītie mērķi konkrēti neattaisno to, ka lēmums, ar kuru tiek atļauts sākt sarunas, lai noslēgtu starptautisku nolīgumu, un kas pieņemts saskaņā ar LESD 207. panta 3. un 4. punktu un 218. pantu un acīmredzami ir lēmums LESD 288. panta ceturtās daļas izpratnē, tiek izslēgts no tiesību akta jēdziena saistībā ar EPI. Vispārējā tiesa

17/ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 211/2011 (2011. gada 16. februāris) par pilsoņu iniciatīvu (OV 2011, L 65, 1. lpp.).

18/ Ar 2013. gada 14. jūnija lēmumu Padome atļāva Komisijai sākt sarunas ar Amerikas Savienotajām Valstīm, lai noslēgtu brīvās tirdzniecības nolīgumu, ar nosaukumu "Transatlantiskā tirdzniecības un ieguldījumu partnerība" (***Transatlantic Trade and Investment Partnership*** (***TTIP***)).

19/ Ar 2009. gada 27. aprīļa lēmumu Padome atļāva Komisijai sākt sarunas ar Kanādu, lai noslēgtu brīvās tirdzniecības nolīgumu, ar nosaukumu "Visaptverošais ekonomikas un tirdzniecības nolīgums" (***Comprehensive Economic and Trade Agreement*** (***CETA***)).

norādīja, ka – gluži pretēji – demokrātijas princips, tāpat kā EPI mehānisma īpaši izvirzītais mērķis – uzlabot Savienības demokrātisko darbību –, liek izvēlēties tiesību akta jēdziena interpretāciju, kura ietver tādus tiesību aktus kā lēmums sākt sarunas, lai noslēgtu starptautisku nolīgumu, kura mērķis neapšaubāmi ir grozīt Savienības tiesību sistēmu. Vispārējās tiesas skatījumā tēze, saskaņā ar kuru Padomei un Komisijai ir netieša demokrātiska leģitimitāte, kas ir pietiekama, lai pieņemtu tiesību aktus, kuri nerada tiesiskas sekas attiecībā uz trešajām personām, nozīmētu to, ka tiek būtiski ierobežota EPI mehānisma kā Savienības pilsoņu līdzdalības tās normatīvajā darbībā, noslēdzot starptautiskus nolīgumus, instrumenta izmantošana. Turklāt Vispārējā tiesa uzskatīja, ka lēmums atsaukt atļauju sākt sarunas, lai noslēgtu starptautisku nolīgumu, ciktāl ar to šīs sarunas tiek izbeigtas, nevar tikt kvalificēts kā sagatavojošs akts, bet tam ir galīgs raksturs.

Otrkārt, Vispārējā tiesa uzskatīja, ka regulējumā par EPI nav nevienas norādes par to, ka pilsoņu līdzdalību nevarētu paredzēt tam, lai novērstu tiesību akta pieņemšanu. Protams, lai arī saskaņā ar LES 11. panta 4. punktu un Regulas Nr. 211/2011 2. panta 1. punktu plānotajam tiesību aktam ir jāveicina Līgumu īstenošana, Līgumu īstenošanu noteikti veicina akti, kuru mērķis ir novērst tādu starptautisku nolīgumu noslēgšanu, ar ko ir paredzēts grozīt Savienības tiesību sistēmu.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa norādīja, ka atbilstoši EPI mehānismam izvirzītais mērķis piedalīties Savienības demokrātijas procesos acīmredzami ietver iespēju lūgt grozīt spēkā esošus tiesību aktus vai tos pilnībā vai daļēji atsaukt. Tādējādi nekas neattaisno arī to, ka no demokrātiskās diskusijas tiek izslēgti tiesību akti, ar ko ir paredzēts atsaukt lēmumu, ar kuru tiek atļauts sākt sarunas, lai noslēgtu starptautisku nolīgumu, kā arī akti, kuru mērķis ir novērst šāda nolīguma parakstīšanu un noslēgšanu. Pretēji Komisijas aizstāvētajai tēzei, šie akti neapšaubāmi rada autonomas tiesiskas sekas, attiecīgā gadījumā novēršot pieteiktu Savienības tiesību grozījumu. Nekas neattaisno to, ka EPI priekšlikuma autoriem tiek noteikts pienākums sagaidīt nolīguma noslēgšanu, lai pēc tam varētu vienīgi apstrīdēt tā pamatotību.

Līdz ar to Vispārējā tiesa uzskatīja, ka, nekādi neradot iejaukšanos notiekošas likumdošanas procedūras norisē, šāds EPI priekšlikums ir izpausme Savienības pilsoņu efektīvai līdzdalībai tās demokrātijas procesos, neapdraudot ar Līgumiem iecerēto institucionālo līdzsvaru.

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 20. novembra spriedums ***Voigt*/Parlaments** (T-618/15, EU:T:2017:821), Vispārējā tiesa izskatīja prasību, kas celta par diviem lēmumiem, ar kuriem Eiropas Parlaments, pirmkārt, atteicās nodot prasītāja rīcībā zāli, lai tajā noturētu preses konferenci, un, otrkārt, atteica Krievijas valstspiederīgajiem iekļūt tā telpās. Prasītājs, kas ir ievēlēts par Parlamenta deputātu no kādas Vācijas partijas, bija piedalījies politiskā forumā Sanktpēterburgā (Krievija). Saistībā ar šo forumu prasītājs vēlējās rīkot preses konferenci un darba grupas sanāksmi Parlamenta telpās, darba grupas sanāksmē piedaloties tostarp Krievijas partijas Rodina biedriem un vienam tās piekritējam. Pa to laiku Parlaments pieņēma Rezolūciju 2015/2001(INI) [20].

Vispirms, izvērtējot tā pamata pieņemamību, kas attiecas uz Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 21. panta pārkāpumu, jo ar atteikumu ļaut viesiem no Krievijas iekļūt Parlamenta telpās esot pieļauta diskriminācija viņu etniskās izcelsmes vai pilsonības dēļ, Vispārējā tiesa atgādināja, ka prasītājs nav tiesīgs celt prasību likuma vai iestāžu interesēs un, pamatojot prasību atcelt tiesību aktu, var izvirzīt tikai iebildumus, kas attiecas uz to personīgi. Taču šī prasība nevar tikt saprasta tādā nozīmē, ka Savienības tiesa iebilduma pieņemamību atzīst tikai ar nosacījumu, ka tas ir saistīts vienīgi ar paša prasītāja personisko situāciju. Faktiski prasītāja iebildumi ir pieņemami, ja ar tiem var pamatot tiesību akta atcelšanu, no kuras prasītājs var gūt labumu. Šajā lietā Vispārējā tiesa uzskatīja, ka viesu no Krievijas šķietamā diskriminācija viņu pilsonības vai etniskās izcelsmes dēļ hipotētiski varēja kaitēt arī

20/ Eiropas Parlamenta 2015. gada 10. jūnija Rezolūcija par ES un Krievijas attiecībām (2015/2001 (INI)) (OV 2016, C 407, 35. lpp.)

prasītājam, jo viņš bija iniciējis viņu uzaicināšanu un viņam tika liegts ar viņiem Parlamentā noturēt darba grupas sanāksmi, ko viņš bija sarīkojis.

Turpinājumā, izvērtējot šī pamata pamatotību, Vispārējā tiesa norādīja, ka, ja pilsonība ir juridiska un politiska saikne, kas pastāv starp indivīdu un suverēnu valsti, etniskās izcelsmes jēdziens izriet no idejas, ka sabiedrības grupām ir kopīga piederības izjūta vienai konkrētai nācijai, vai tās pieder vienai reliģiskās pārliecības, valodas vai uz kultūru un tradīcijām, un dzīves vidi balstītai kopienai. Runājot par diskriminācijas etniskās izcelsmes dēļ aizliegumu, Vispārējā tiesa konstatēja, ka prasītājs uzsver tikai viņa viesu no Krievijas pilsonību un viņš nebūt nav pierādījis, ka lēmums atteikt viņa viesiem no Krievijas iekļūt Parlamentā būtu ticis pieņemts konkrētas etniskās piederības dēļ. Runājot par diskriminācijas pilsonības dēļ aizliegumu, Vispārējā tiesa atgādināja, ka atbilstoši LES 6. panta 1. punkta trešajai daļai un Pamattiesību hartas 52. panta 7. punktam tās interpretācijai ir jāņem vērā paskaidrojumi [21] attiecībā uz to. Saskaņā ar šiem paskaidrojumiem Pamattiesību hartas 21. panta 2. punkts "atbilst [LESD] 18. panta pirmajai daļai un jāpiemēro saskaņā ar to".

Līdz ar to Vispārējā tiesa uzskatīja, ka, ņemot vērā LESD 18. panta pirmo daļu un judikatūru, kas uz to attiecas, Pamattiesību hartas 21. panta 2. punkts attiecas tikai uz situācijām, kuras ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā un kurās attiecībā uz vienas dalībvalsts pilsoni tiek piemērota diskriminējoša attieksme salīdzinājumā ar citas dalībvalsts pilsoņiem vienīgi viņa pilsonības dēļ, un tātad šo pantu nav paredzēts piemērot gadījumā, kad atšķirīga attieksme, iespējams, tiek piemērota attiecībā uz dalībvalsts pilsoņiem un trešo valstu valstspiederīgajiem. Līdz ar to prasītājs nevar atsaukties uz to, ka attiecībā uz viņa viesiem no Krievijas ir ticis pārkāpts Pamattiesību hartas 21. panta 2. punkts.

Visbeidzot, izvērtējot pamatu, kas attiecas uz pilnvaru nepareizu izmantošanu, Vispārējā tiesa nosprieda, ka Parlamentam nav pienākuma savā infrastruktūrā atbalstīt trešās valsts politiskās partijas aktivitātes un ka līdz ar to Parlamentam nav pienākuma uzņemt šādas partijas biedrus vai piekritējus, lai viņi varētu tā telpās izteikties. Tādējādi no Līgumu un to izpildei pieņemto tiesību aktu sistēmas, kā arī vajadzības garantēt Parlamentam piešķirto pilnvaru brīvu īstenošanu izriet, ka tā nav vieta, kur ikvienam apmeklētājam automātiski būtu tiesības izteikties.

III. UZŅĒMUMIEM PIEMĒROJAMIE KONKURENCES NOTEIKUMI

1. JAUNINĀJUMI LESD 101. UN 102. PANTA JOMĀ

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 10. novembra spriedums ***Icap* u.c./Komisija** (T-180/15, EU:T:2017:795), Vispārējā tiesā tika celta prasība atcelt lēmumu, ar ko Komisija bija konstatējusi, ka prasītāji ir piedalījušies sešu LESD 101. panta pārkāpumu īstenošanā saistībā ar *London Interbank Offered Rate* (*LIBOR*, Londonā izmantotā starpbanku likme) un *Tokyo Interbank Offered Rate* (*TIBOR*, Tokijā izmantotā starpbanku likme) starpbanku atsauces likmju manipulācijām Japānas jenas procentu likmju atvasināto instrumentu tirgū, kuri jau iepriekš bija tikuši konstatēti

21/ Paskaidrojumi attiecībā uz Pamattiesību hartu (OV 2007, C 303, 17. lpp.).

2013. gada lēmumā [22]. Prasītājiem pārmestā rīcība izpaudās kā "atbalsts" sešu pārkāpumu, proti, "*UBS/RBS* 2007. gada pārkāpuma", "*UBS/RBS* 2008. gada pārkāpuma", "*UBS/DB* pārkāpuma", "*Citi/RBS* pārkāpuma", "*Citi/DB* pārkāpuma" un "*Citi/UBS* pārkāpuma" izdarīšanai. 2013. gada lēmumā, kas pieņemts, piemērojot Regulas (EK) Nr. 773/2004 [23], kas grozīta ar Regulu (EK) Nr. 622/2008 [24], 10.a pantā paredzēto izlīguma procedūru, *Citigroup Inc.*, *Citigroup Global Markets Japan Inc.*, *Deutsche Bank Aktiengesellschaft*, *UBS AG*, *UBS Securities Japan* un *The Royal Bank of Scotland (RBS)* bija atzinuši savu dalību attiecīgajos pārkāpumos. Prasītāji izvēlējās nepiedalīties izlīguma procedūrā. Līdz ar to tiem tika piemērota parastā procedūra un tika noteikts naudas sods 14 960 000 EUR apmērā.

Norādot, ka prasītāju atbildība ir konstatēta, pamatojoties uz to dalību pret konkurenci vērstās darbībās, uz kurām ir norādījusi Komisija un kuras šī iestāde ir kvalificējusi kā "atbalstu", Vispārējā tiesa vispirms pārbaudīja, vai prasītāji ar savu rīcību bija paredzējuši sniegt ieguldījumu visu dalībnieku kopējo mērķu sasniegšanā un vai tie zināja par citu uzņēmumu paredzēto vai īstenoto prettiesisko rīcību, lai sasniegtu šos pašus mērķus, vai tie varēja to loģiski paredzēt un bija gatavi uzņemties risku. Šajā ziņā Komisija neesot juridiski pietiekami pierādījusi, ka prasītājiem bija zināms par kolūziju attiecīgo banku starpā saistībā ar "*UBS/RBS* 2007. gada pārkāpumu", "*UBS/RBS* 2008. gada pārkāpumu", "*Citi/DB* pārkāpumu" un "*Citi/UBS* pārkāpumu". Vispārējā tiesa apstiprināja šo nostāju, taču vienīgi attiecībā uz vienu no aplūkotajiem pārkāpumiem (proti, "*UBS/RBS* 2008. gada pārkāpumu"). Uzskatot, ka Komisija nav iesniegusi pierādījumus, kas liecina, ka prasītāji zināja vai ka tiem bija saprātīgi jāparedz *RBS* loma pārkāpumā, Vispārējā tiesa atcēla apstrīdēto lēmumu, ciktāl tas attiecās uz prasītāju dalību šajā pārkāpumā.

Attiecībā uz pārkāpumu un to ilguma pierādīšanu, kas jāveic Komisijai, Vispārējā tiesa atgādināja, ka apstākļos, kuros nolīguma vai saskaņoto darbību turpināšanai ir jāveic īpaši reāli konstatējama rakstura pasākumi, Komisija nevar prezumēt aizliegtās vienošanās turpināšanos, neesot pierādījumiem par minēto pasākumu noteikšanu. No tā izriet, ka prasītāju dalības vienotos un turpinātos pārkāpumos pierādīšana un tātad to atbildības atzīšana attiecībā uz visiem pārkāpumu laikposmiem prasa, lai Komisija norādītu, kādus reāli konstatējamus pasākumus prasītāji bija noteikuši ja ne katru dienu, tad vismaz pietiekami īsā laikposmā. Pretējā gadījumā Komisijai bija jākonstatē, ka pastāv vienoti un atkārtoti pārkāpumi, un attiecībā uz prasītājiem konstatētajos pārkāpuma laikposmos tā nevarēja iekļaut intervālus, saistībā ar kuriem Komisijas rīcībā nebija pierādījumu par to līdzdalību. Šajā ziņā Vispārējā tiesa uzskatīja, ka ar Komisijas sniegtajiem pierādījumiem nevar pamatot visu konstatēto pārkāpuma laikposmu attiecībā uz "*UBS/RBS* 2007. gada pārkāpumu", "*Citi/RBS* pārkāpumu", "*Citi/DB* pārkāpumu" un "*Citi/UBS* pārkāpumu".

Turklāt Vispārējā tiesa tika aicināta lemt par prasītāju izvirzīto iebildi, saskaņā ar kuru apstrīdētais lēmums, kas pieņemts 2015. gadā, esot jāatceļ, jo ar to ir pārkāpts nevainīguma prezumpcijas princips, tādēļ, ka tajā bija norāde uz rīcību, ko prasītāji īstenojuši kopš 2013. gada lēmuma. Šajā ziņā Vispārējā tiesa norādīja, ka, lai arī šis princips ir ietverts Pamattiesību hartas, kurai saskaņā ar LES 6. pantu ir tāds pats juridiskais spēks kā Līgumiem, 48. pantā, izlīguma procedūras avots ir Komisijas vienas pašas, pamatojoties uz Regulas Nr. 1/2003 [25] 33. pantu, pieņemta

22/ Komisijas Lēmums C(2013) 8602 *final* (2013. gada 4. decembris) par LESD 101. panta un EEZ līguma 53. panta piemērošanas procedūru (lieta AT.39861 – Jenas procentu likmju atvasinātie instrumenti).

23/ Komisijas Regula (EK) Nr. 773/2004 (2004. gada 7. aprīlis) par lietas izskatīšanu saskaņā ar [LESD 101.] un [LESD 102.] pantu, ko vada Komisija (OV 2004, L 123, 18. lpp.).

24/ Komisijas Regula (EK) Nr. 622/2008 (2008. gada 30. jūnijs), ar ko groza Regulu (EK) Nr. 773/2004 attiecībā uz izlīguma procedūras kārtību karteļu lietās (OV 2008, L 171, 3. lpp.).

25/ Padomes Regula (EK) Nr. 1/2003 (2002. gada 16. decembris) par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti [LESD 101. un 102. pantā] (OV 2003, L 1, 1. lpp.).

regula, proti, Regula Nr. 622/2008, un tai ir fakultatīvs raksturs gan attiecībā pret Komisiju, gan attiecīgajiem uzņēmumiem. Tātad prasības, kas ir saistītas ar nevainīguma prezumpcijas principa ievērošanu, nevar tikt apietas ar apsvērumiem saistībā ar izlīguma procedūras ātruma un efektivitātes mērķiem, lai cik cēli tie arī nebūtu. Tieši otrādi, Komisijai izlīguma procedūra ir jāpiemēro veidā, kas ir saskanīgs ar Pamattiesību hartas 48. panta prasībām. Šādas "hibrīdas" izlīguma procedūras īstenošana ir jāveic, ievērojot uzņēmuma, kas ir nolēmis neiesaistīties izlīgumā, nevainīguma prezumpciju. Tātad apstākļos, kuros Komisija uzskata, ka tā nevar pieņemt lēmumu par uzņēmumu, kas piedalās izlīguma procedūrā, atbildību, vienlaikus nelemjot arī par tāda uzņēmuma dalību pārkāpumā, kas ir nolēmis neiesaistīties izlīgumā, tai ir jāveic vajadzīgie pasākumi, tostarp attiecīgā gadījumā vienā datumā jāpieņem lēmumi attiecībā uz visiem uzņēmumiem, kas ir iesaistīti kartelī, tādējādi ļaujot ievērot minēto nevainīguma prezumpciju. Vispārējā tiesa no tā secināja, ka Komisija, pieņemdama 2013. gada lēmumu, ir pārkāpusi prasītāju nevainīguma prezumpciju. Tomēr tā norādīja, ka šim pārkāpumam nevar būt tiešas ietekmes uz apstrīdētā lēmuma tiesiskumu, ņemot vērā procedūru, kuru iznākumā ir pieņemti šie lēmumi, atšķirīgo un autonomo raksturu.

Visbeidzot, Vispārējā tiesa norādīja, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā nav atspoguļojusi metodoloģiju, ko tā piemēroja, lai noteiktu uzlikto naudas sodu apmēru. Līdz ar to Vispārējā tiesa nepietiekama pamatojuma dēļ atcēla apstrīdētā lēmuma daļu, kurā bija noteikti naudas sodi.

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 16. maija spriedums ***Agria Polska*** **u.c./Komisija** (T-480/15, pārsūdzēts apelācijas instancē [26], EU:T:2017:339), Vispārējā tiesā bija celta prasība atcelt Komisijas lēmumu, ar ko noraidīta sūdzība, ko bija iesniegušas prasītājas, sabiedrības, kas nodarbojās ar augu aizsardzības līdzekļu paralēlo tirdzniecību, saistībā ar LESD 101. un/vai 102. panta pārkāpumu, ko esot pieļāvuši trīspadsmit uzņēmumi, kuri ražo un izplata augu aizsardzības līdzekļus, ar četru profesionālu organizāciju un kāda advokātu biroja palīdzību vai starpniecību. Prasītājas Komisijai apgalvoja, ka sūdzībā minētās vienības ir darbojušās pret tām, neievērojot Savienības konkurences tiesības. Šīs darbības galvenokārt esot izpaudušās kā šo vienību vienošanās un/vai saskaņotas darbības, un to ietvaros Austrijas un Polijas administratīvajām un krimināltiesiskajām iestādēm saskaņoti esot sniegti ļaunprātīgi paziņojumi.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa norādīja, ka LESD 101. pantā ir stingri aizliegti jebkādi tādi tieši vai netieši savstarpēji kontakti starp saimnieciskās darbības subjektiem, kuru mērķis vai sekas ir vai nu faktiska vai potenciāla konkurenta rīcības ietekmēšana tirgū, vai tādas tirgus stratēģijas atklāšana šādam konkurentam, ko ir nolemts izmantot tirgū vai kuras izmantošanas iespēja tiek apsvērta. Tomēr saimnieciskās darbības subjektiem joprojām ir tiesības saprātīgi piemēroties konstatētai vai sagaidāmai savu konkurentu rīcībai. Tādējādi uzņēmumi tostarp var rīkoties, lai aizstāvētu savas likumīgās intereses no iespējamajiem to konkurentu veiktiem tādu piemērojamo noteikumu kā šajā lietā – augu aizsardzības līdzekļu tirdzniecības tiesiskā regulējuma – pārkāpumiem. Tātad Komisija apstrīdētajā lēmumā, nepieļaujot acīmredzamu kļūdu vērtējumā, uzskatīja, ka sūdzībā minētās vienības bija tiesīgas informēt valsts iestādes par iespējamajiem prasītāju pieļautajiem piemērojamo tiesību normu pārkāpumiem un attiecīgā gadījumā sadarboties ar šīm iestādēm, kad tās veic pārbaudes.

Šādā kontekstā Vispārējā tiesa konstatēja, ka lēmumi veikt dokumentu pārbaudes vai pārbaudes uz vietas un uzsākt administratīvus vai krimināprocesus pret prasītājām bija jāpieņem minētajām valsts iestādēm, kuras rīkojas sabiedrības interesēs un kurām tādēļ, pieņemot lēmumus, ir rīcības brīvība. Vispārējā tiesa uzskatīja, ka dalībvalstu iestāžu rīcība un lēmumi, tostarp to sazināšanās, lai izpildītu savu uzraudzības uzdevumu, neietilpst LESD 101. un 102. panta piemērošanas jomā, jo šie panti ir paredzēti, tikai lai reglamentētu uzņēmumu rīcību. Vispārējā tiesa turklāt izslēdza, ka prasītāju konkurentu iesniegtās sūdzības varētu ietilpt jēdzienā "normatīvajā regulējumā paredzēto procedūru ļaunprātīga izmantošana" vai jēdzienā "traucējošas prasības" spriedumu

26/ Lieta C-373/17 P, ***Agria Polska*** **u.c./Komisija**.

***ITT Promedia*/Komisija** [27] un ***AstraZeneca*/Komisija** [28] izpratnē, it īpaši rīcības brīvības dēļ, kas valsts iestādēm ir to lēmumos par pārbaužu veikšanu un/vai sodu saistībā ar šiem paziņojumiem uzlikšanu.

Visbeidzot, Vispārējā tiesa atzina, ka, ja piekristu prasītāju viedoklim, saskaņā ar kuru Komisijai būtu sistemātiski jāuzsāk izmeklēšana, ja tādu sūdzību kā tai iesniegtā valsts konkurences iestāde iepriekš, iespējams, kļūdaini ir noraidījusi tāda iemesla dēļ, kas ir saistīts ar noilgumu, tas nebūtu atbilstoši Regulas Nr. 1/2003 13. panta 2. punkta mērķim efektivitātes nolūkā ieviest resursu optimālu sadali Eiropas konkurences tīklā. Turklāt Vispārējā tiesa atgādināja, ka atbilstoši Regulas Nr. 1/2003 7. pantā paredzētajai procedūrai netiek veikta dalībvalstu iestāžu, tostarp tiesu, pienākumu neizpildes konstatēšana, jo tas tiek darīts LESD 258. pantā paredzētās procedūras sakarā ar pienākumu neizpildi ietvaros.

2. JAUNINĀJUMI KONCENTRĀCIJU JOMĀ

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 7. marta spriedums ***United Parcel Service*/Komisija** (T-194/13, pārsūdzēts apelācijas instancē [29], EU:T:2017:144), Vispārējā tiesā tika celta prasība par lēmumu, ar ko Komisija, piemērojot Regulas (EK) Nr. 139/2004 [30] 8. panta 3. punktu, par nesaderīgu ar iekšējo tirgu un EEZ līgumu atzina koncentrāciju starp *United Parcel Service, Inc. (UPS)* un *TNT Express NV (TNT)*, divām sabiedrībām, kas darbojas starptautisko sīkpaku eksprespiegādes pakalpojumu tirgū. Šis lēmums bija balstīts uz konstatējumu, ka *UPS* veiktā *TNT* iegāde esot radījusi konkurences ierobežojumu piecpadsmit EEZ dalībvalstīs attiecībā uz sīkpaku eksprespiegādi uz citām Eiropas valstīm. Minētās iegādes rezultātā šajās valstīs ievērojamais tirgus dalībnieku skaits esot samazinājies līdz trīs, vai pat diviem, nereti atstājot sabiedrību *DHL* kā vienīgo *UPS* alternatīvo iespēju. Komisija uzskatīja, ka koncentrācija tādējādi būtu negatīvi ietekmējusi klientus tās radītā iespējamā cenu pieauguma dēļ.

Atbildot uz prasītājas, *UPS*, izvirzīto pamatu, kas attiecas uz tās tiesību uz aizstāvību apdraudējumu, Vispārējā tiesa atgādināja, ka šo tiesību ievērošana, it īpaši sacīkstes princips, prasa, lai attiecīgajam uzņēmumam administratīvajā procesā būtu tikusi dota iespēja darīt zināmu savu viedokli par apgalvoto faktu un apstākļu patiesumu un atbilstību, kā arī par Komisijas rīcībā esošajiem dokumentiem, kas izmantoti tās apgalvojumu pamatojumam. Šajā ziņā Vispārējā tiesa norādīja, ka ekonometriskā analīze, ko Komisija bija izmantojusi savā lēmumā, ir balstīta uz citu modeli nekā analīze, kas bija uz sacīkstes principu balstīto debašu administratīvajā procesā priekšmets. Komisija ir veikusi nozīmīgas izmaiņas analīzē, kas iepriekš tika apspriesta ar prasītāju. Ņemot vērā šīs izmaiņas, Vispārējā tiesa uzskatīja, ka Komisijai bija pienākums paziņot prasītājai ekonometriskās analīzes galīgo modeli pirms apstrīdētā lēmuma pieņemšanas. To neizdarot, Komisija nav ievērojusi prasītājas tiesības uz aizstāvību. Uzskatot, ka, ja nebūtu šī procesuālā pārkāpuma, prasītājai varētu būt bijusi kaut neliela iespēja labāk nodrošināt savu aizstāvību, ja tās rīcībā pirms apstrīdētā lēmuma pieņemšanas būtu bijusi Komisijas izstrādātās ekonometriskās analīzes galīgā redakcija, Vispārējā tiesa atcēla apstrīdēto lēmumu pilnībā, neizvērtējot pārējos prasītājas izvirzītos pamatus.

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 26. oktobra spriedums ***KPN*/Komisija** (T-394/15, nav publicēts, EU:T:2017:756), Vispārējā tiesa lēma par prasību atcelt Komisijas lēmumu, ar ko par saderīgu ar iekšējo tirgu tika atzīta koncentrācija,

27/ Spriedums, 1998. gada 17. jūlijs, T-111/96, EU:T:1998:183.

28/ Spriedums, 2010. gada 1. jūlijs, T-321/05, EU:T:2010:266.

29/ Lieta C-265/17 P, **Komisija/*United Parcel Service*.**

30/ Padomes Regula (EK) 139/2004 (2004. gada 20. janvāris) par kontroli pār uzņēmumu koncentrāciju ("Koncentrāciju regula") (OV 2004, L 24, 1. lpp.), kas ieviesta ar Komisijas Regulu (EK) Nr. 802/2004 (2004. gada 7. aprīlis) (OV 2004, L 133, 1. lpp).

kuras mērķis bija starptautiskā kabeļoperatora *Liberty Global plc* pilnīgas kontroles iegūšana pār uzņēmumu *Ziggo NV*. Savas prasības pamatojumam prasītājs galvenokārt izvirzīja pienākuma norādīt pamatojumu neizpildi, jo Komisija neesot pamatojusi, kādēļ netika veikta analīze attiecībā uz koncentrācijas pret konkurenci vērsto iespējamo vertikālo iedarbību maksas *Premium TV* sporta kanālu tirgū.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa norādīja, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā nav analizējusi tā darījuma sekas, kas attiecas uz iespējamo maksas *Premium TV* sporta kanālu pakalpojumu sniegšanas vairumtirdzniecības tirgu, kura vienīgie esošie kanāli ir *Sport1*, kas pieder *Liberty Global*, un *Fox Sports*, kas pieder trešajai personai. Lai arī apstrīdētajā lēmumā neapšaubāmi vairākkārt ir minēts *Sport1* un *Fox Sports*, tajā nav ietverta analīze par vertikālo iedarbību, kāda izrietētu no iecerētās koncentrācijas gadījumā, ja attiecīgā produkta tirgus tiktu definēts kā maksas *Premium TV* sporta kanālu pakalpojumu sniegšanas vairumtirdzniecības tirgus. Šajā ziņā Vispārējā tiesa norādīja, ka Komisija ir atzinusi, ka maksas *Premium TV* sporta kanālu pakalpojumu sniegšanas vairumtirdzniecības tirgu varētu iedalīt sīkāk atkarībā no tā, vai tie ir filmu vai sporta kanāli. Turklāt tā apstrīdētajā lēmumā ir norādījusi, ka šis jautājums varētu "palikt atklāts, ņemot vērā, ka iecerētā darījuma vērtējums būtu tāds pats". No tā izriet, ka Komisija ir atstājusi atklātu jautājumu par attiecīgā produkta tirgus precīzu definīciju, jo, pat ja tiktu veikta papildu iedalīšana, koncentrācija varētu tikt atzīta par saderīgu ar iekšējo tirgu, jo konkurences problēmas nepastāvēja.

Vispārējā tiesa uzskatīja, ka šī pieeja atstāt atklātu jautājumu par attiecīgā tirgus precīzu definīciju pieprasa, lai Komisija vismaz kodolīgi paskaidrotu iemeslus, kādēļ iecerētais darījums neradītu konkurences problēmas, tostarp vertikālo iedarbību attiecībā uz iespējamo maksas *Premium TV* sporta kanālu pakalpojumu sniegšanas vairumtirdzniecības tirgu, tā, lai ieinteresētās personas varētu saprast šīs nostājas pamatojumu un Savienības tiesa varētu veikt savu pārbaudi attiecībā uz Komisijas vērtējumu. Tā kā apstrīdētajā lēmumā nav skaidras argumentācijas šajā ziņā, Vispārējā tiesa secināja, ka tas neatbilst pamatojuma prasībai, kas izriet no LESD 296. panta.

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 26. oktobra spriedums ***Marine Harvest*/Komisija** (T-704/14, pārsūdzēts apelācijas instancē [31], EU:T:2017:753), Vispārējai tiesai bija jāizvērtē tāda lēmuma tiesiskums, ar ko Komisija prasītājai uzlika naudas sodu par koncentrācijas īstenošanu, pārkāpjot Regulas (EK) Nr. 139/2004 4. panta 1. punktu un 7. panta 1. punktu.

Runa bija par prasītājas veiktu kontroles pār *Morpol ASA* iegūšanu 2012. gada 18. decembrī. 2012. gada 21. decembrī prasītāja bija nosūtījusi Komisijai lūgumu norīkot tās lietas izskatītājus un informēja Komisiju, ka tā savas balsstiesības neīstenos, pirms tiks pieņemts Komisijas lēmums. 2013. gada 15. janvārī prasītāja iesniedza obligāto publiskā iepirkuma piedāvājumu attiecībā uz *Morpol* atlikušajām akcijām. Pēc darījuma paziņošanas 2013. gada 9. augustā Komisija, nosakot nosacījumus, atļāva veikt darījumu 2013. gada 30. septembrī. 2014. gada 23. jūlijā Komisija pieņēma apstrīdēto lēmumu, kurā konstatēja, ka prasītāja ir īstenojusi Kopienas mēroga koncentrāciju laikposmā no 2012. gada 18. decembra līdz 2013. gada 30. septembrim, pirms tā iepriekš tika paziņota un atzīta par saderīgu ar iekšējo tirgu, pārkāpjot iepriekš minētos pantus. Šajā lietā Vispārējai tiesai bija iespēja sniegt precizējumus attiecībā uz noteikumu par koncentrācijas apturēšanu saskaņā ar Regulas Nr. 139/2004 7. pantu, vienotas koncentrācijas jēdziena, ne bis in idem principa un noteikumu attiecībā uz noziedzīgu nodarījumu kopību interpretāciju.

Vispirms, runājot par Regulas Nr. 139/2004 7. panta interpretāciju, Vispārējā tiesa iesākumā norādīja, ka, tā kā prasītāja, veicot iegādi 2012. gada decembrī, bija ieguvusi kontroli pār *Morpol*, tai principā saskaņā ar Regulas Nr. 139/2004 4. panta 1. punkta pirmo daļu un 7. panta 1. punktu par šo koncentrāciju bija jāpaziņo Komisijai, pirms tā tika īstenota, un tā nedrīkstēja īstenot šo koncentrāciju, pirms Komisija to ir atzinusi par saderīgu ar

31/ Lieta C-10/18 P, ***Marine Harvest*/Komisija**.

iekšējo tirgu. Lai arī prasītāja apgalvoja, ka ir piemērojams Regulas Nr. 139/2004 7. panta 2. punktā paredzētais izņēmums, Vispārējā tiesa uzskatīja, ka tas tā nav. Šajā ziņā Vispārējā tiesa norādīja, ka, lai arī pirmais Regulas Nr. 139/2004 7. panta 2. punktā paredzētais gadījums attiecībā uz publiskā iepirkuma piedāvājumu vai mainīšanu zināmos apstākļos ļauj īstenot publisko piedāvājumu pirms tā paziņošanas un atļaušanas, pat ja tas uzskatāms par Kopienas mēroga koncentrāciju, šī tiesību norma saskaņā ar tās formulējumu tomēr nepieļauj īstenot privātu iegādi. Šajā lietā Komisija nav konstatējusi, ka prasītāja ir pārkāpusi Regulas Nr. 139/2004 7. panta 1. punktu, iesniedzot publiskā iepirkuma piedāvājumu. Tā konstatēja, ka prasītāja ir pārkāpusi Regulas Nr. 139/2004 7. panta 1. punktu un 4. panta 1. punktu, veicot iegādi 2012. gada decembrī, kas notika pirms iepriekš minētās iegādes. Līdz ar to pirmais Regulas Nr. 139/2004 7. panta 2. punktā paredzētais gadījums šajā lietā nav piemērojams. Runājot par šīs regulas 7. panta 2. punktā paredzēto otro gadījumu, proti, tādu darbību veikšanu, ar kurām kontrole tiek iegūta ar vairāku pārdevēju starpniecību, izmantojot vērtspapīru darījumu virkni, Vispārējā tiesa konstatēja, ka šajā gadījumā prasītāja bija ieguvusi kontroli pār Morpol ar viena vienīga pārdevēja starpniecību, izmantojot vienu vienīgu vērtspapīru darījumu, proti, 2012. gada decembrī veikto iegādi. Kontrole tātad netika iegūta ne ar vairāku pārdevēju starpniecību, ne arī, izmantojot darījumu virkni. No tā izriet, ka saskaņā ar tā formulējumu arī otrais Regulas Nr. 139/2004 7. panta 2. punktā paredzētais gadījums šajā lietā nav piemērojams.

Turpinājumā, runājot par vienotas koncentrācijas jēdzienu, Vispārējā tiesa uzskatīja, ka šis jēdziens nav piemērojams gadījumā, kurā faktiska vienpersoniska kontrole pār vienīgo mērķsabiedrību tiek iegūta no viena pārdevēja, izmantojot vienīgo pirmo privāto darījumu, pat ja tam seko obligātais publiskā iepirkuma piedāvājums. Ja tiktu pieņemta prasītājas argumentācija, saskaņā ar kuru kontroles ieguve, izmantojot vienu privāto darījumu, kam seko obligātais publiskā iepirkuma piedāvājums, ir vienota koncentrācija, sekas būtu tādas, ka Regulas Nr. 139/2004 7. panta 2. punktā paredzētā izņēmuma piemērošanas joma būtu pārāk plaša. Vispārējā tiesa turklāt uzskata, ka tas vien, ka Komisija var noteikt stingrus sodus par tādas tiesību normas pārkāpumu, kas attiecas uz konkurences tiesībām, neatspēko to, ka atkāpes noteikumi ir jāinterpretē šauri. Pat pieņemot, ka saskaņā ar Regulas Nr. 139/2004 14. pantu uzliktajiem naudas sodiem ir krimināltiesisks raksturs, šajā gadījumā nevar uzskatīt, ka Komisija visaptveroši būtu piemērojusi krimināltiesības par sliktu apsūdzētajam. Komisija tikai atteicās paplašināt Regulas Nr. 139/2004 7. panta 2. punktā paredzētā izņēmuma piemērošanas jomu ārpus tā formulējuma.

Visbeidzot, runājot par *ne bis in idem* principu un noteikumiem attiecībā uz noziedzīgu nodarījumu kopību, Vispārējā tiesa norādīja, ka, ja uzņēmums pārkāpj Regulas Nr. 139/2004 4. panta 1. punktā paredzēto pienākumu paziņot par koncentrāciju pirms tās īstenošanas, sekas ir tādas, ka tas pārkāpj no minētās regulas 7. panta 1. punkta izrietošo aizliegumu īstenot koncentrāciju pirms tās paziņošanas un atļaušanas. Tomēr *ne bis in idem* princips šajā gadījumā nav piemērojams, jo sodu ir uzlikusi viena un tā pati iestāde vienā un tajā pašā lēmumā. Šādā kontekstā Vispārējā tiesa norādīja, ka, ja ar vienu rīcību tiek pārkāptas vairākas tiesību normas, par ko var tikt uzlikts naudas sods, jautājums par to, vai ar vienu un to pašu lēmumu var tikt noteikti vairāki naudas sodi, ir saistīts nevis ar *ne bis in idem* principu, bet gan ar principiem, kas regulē noziedzīgu nodarījumu kopību. Šajā ziņā, lai arī prasītāja bija norādījusi, ka, ja uz kādu aktu šķietami attiecas divas tiesību normas, "galvenokārt piemērojamā" tiesību norma izslēdz citas, Vispārējā tiesa norādīja, ka likumdevējs nav definējis vienu no attiecīgajiem pārkāpumiem kā smagāku par otru, abus divus pakļaujot vienādam maksimālajam apmēram saskaņā ar Regulas Nr. 139/2004 14. panta 2. punkta a) un b) apakšpunktu. Līdz ar to nav jāuzskata, ka viena no iepriekš minētajām tiesību normām ir "galvenokārt piemērojama". Tādējādi Vispārējā tiesa secināja, ka Komisija pamatoti ir sodījusi prasītāju par abu tiesību normu pārkāpumu.

IV. VALSTS ATBALSTS

1. PIEŅEMAMĪBA

Lietās, kurās taisīts 2017. gada 6. aprīļa spriedums ***Regione autonoma della Sardegna*/Komisija** (T-219/14, EU:T:2017:266) un 2017. gada 6. aprīļa spriedums ***Saremar*/Komisija** (T-220/14, EU:T:2017:267), Vispārējā tiesā tika celtas divas prasības atcelt lēmumu, ar ko Komisija par nesaderīgu ar iekšējo tirgu bija atzinusi atbalsta pasākumus, kurus īstenojis Sardīnijas autonomais reģions par labu sabiedrībai, kura nodrošina jūras kabotāžas sabiedriskos pakalpojumus, un noteikusi pienākumu atgūt šo atbalstu. Komisija apgalvoja, ka, tā kā minētā sabiedrība bija nodota likvidācijai, šīs sabiedrības un Sardīnijas autonomā reģiona interese celt prasību tiesvedības laikā bija zudusi.

Vispirms attiecībā uz prasību, ko attiecīgā sabiedrība bija cēlusi lietā, kurā taisīts 2017. gada 6. aprīļa spriedums ***Saremar*/Komisija** (T-220/14, EU:T:2017:267), Vispārējā tiesa, ņemot vērā, ka šīs sabiedrības iespējamā procesuālās rīcībspējas zaudēšana padarītu bez priekšmeta jautājumu par tās interesi celt prasību, iesākumā pārbaudīja, vai tā šo rīcībspēju nav zaudējusi tiesvedības laikā. Šajā ziņā Vispārējā tiesa uzskatīja, ka, tā kā saskaņā ar valsts tiesībām prasītājs saglabā tiesības savā vārdā vērsties tiesā un piedalīties kā pusei strīdos, lai aizsargātu savu īpašumu, prasītāja, neraugoties uz tās nodošanu likvidācijai, tiesvedības laikā nav zaudējusi savu procesuālo rīcībspēju. Turklāt Vispārējā tiesa uzskatīja, ka apstrīdētais lēmums, ciktāl ar to prasītājai piešķirtais atbalsts tika atzīts par nesaderīgu un nelikumīgu un tika uzdots to atgūt, bija prasītājai nelabvēlīgs prasības celšanas dienā. Vispārējā tiesa uzskatīja, ka apstrīdētais lēmums nepārtrauca radīt sekas prasītājai tādēļ, ka tā tika nodota likvidācijai. Pirmkārt, Sardīnijas Autonomais reģions vēl joprojām nespēj samaksāt tai strīdīgā atbalsta daļu, kas vēl nebija īstenota. Otrkārt, attiecībā uz jau izmaksāto strīdīgā atbalsta daļu, prasītājas nodošana likvidācijai neietekmē atbalsta atgūšanas, kas attiecīgā gadījumā var tikt reģistrēta likvidējamā uzņēmuma pasīvu sarakstā, principu. Līdz ar to Vispārējā tiesa secināja, ka prasītājas interese celt prasību tiesvedības laikā nav zudusi.

Turpinājumā, runājot par prasību, ko Sardīnijas autonomais reģions bija cēlis lietā, kurā taisīts 2017. gada 6. aprīļa spriedums ***Regione autonoma della Sardegna*/Komisija** (T-219/14, EU:T:2017:266), Vispārējā tiesa nosprieda, ka Sardīnijas autonomajam reģionam ir *locus standi*, jo, pirmkārt, apstrīdētais lēmums var tieši skart tā tiesības un pienākumus saistībā ar strīdīgo atbalstu, un, otrkārt, šis atbalsts tika piešķirts pēc tā ierosmes un tā kompetences ietvaros. Attiecībā uz Sardīnijas autonomā reģiona interesi celt prasību Vispārējā tiesa, pēc tam, kad bija norādījusi, ka tai nav jālemj par kompetenču sadalījumu starp dažādām valsts vienībām un par to attiecīgajiem pienākumiem, konstatēja, ka prasības celšanas brīdī prasītājs varēja gūt labumu no apstrīdētā lēmuma atcelšanas un šī lēmuma atcelšana obligāti mainītu tā tiesisko situāciju. Vispārējā tiesa uzskatīja, ka ar to, ka attiecīgā sabiedrība tiesvedības laikā tika nodota likvidācijai, nevar apstrīdēt šo konstatējumu un līdz ar to tās rezultātā prasītājs nevarēja zaudēt savu interesi celt prasību.

2. ADMINISTRATĪVAIS PROCESS

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 17. novembra spriedums ***Gmina Miasto Gdynia* un *Port Lotniczy Gdynia Kosakowo*/Komisija** (T-263/15, EU:T:2017:820), Vispārējā tiesā tika celta prasība atcelt virkni tiesību normu lēmumā, ar ko Komisija par nesaderīgu ar iekšējo tirgu bija atzinusi valsts atbalstu, ko Polijas Republika īstenojusi publiskā finansējuma veidā, kuru Gdiņas [*Gdynia*] (Polija) un Kosakovas [*Kosakowo*] pašvaldības piešķīrušas *Gdynia-Kosakowo* lidostai. Finansējums sastāvēja no Gdiņas un Kosakovas pašvaldību ieguldītā kapitāla, kuram

bija jānosedz gan ieguldījumu izmaksas ("ieguldījumu atbalsts"), gan darbības izmaksas, kas saistītas ar lidostas darbību sākotnējā posmā ("darbības atbalsts"). Ar apstrīdēto lēmumu tika aizstāts agrāks lēmums, kurā Komisija jau bija nonākusi pie šī paša secinājuma, jo pagaidu noregulējuma tiesvedībās, kas pa to laiku bija uzsāktas Tiesā, tika konstatēts, ka valsts atbalsts, kas bija atzīts par nesaderīgu ar iekšējo tirgu, ietvēra noteiktus ieguldījumus, kuri saskaņā ar lēmumu par izmeklēšanas uzsākšanu nebija uzskatāmi par valsts atbalstu, jo tie attiecās uz sabiedrības interešu uzdevumiem. Komisija uzskatīja, ka jauna izmeklēšanas procedūra nav jāsāk, jo lietas materiālos ir visi elementi, kas nepieciešami, lai izvērtētu attiecīgo pasākumu.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa iesākumā atgādināja, ka no LESD 108. panta 2. punkta, kā arī no Regulas Nr. 659/1999 1. panta h) punkta izriet, ka izmeklēšanas stadijā Komisijai ir pienākums aicināt ieinteresētās personas, tostarp attiecīgo uzņēmumu vai uzņēmumus un administratīvi teritoriālo vienību, kas piešķīrusi atbalstu, iesniegt savus apsvērumus. Šai normai ir būtiskas formālas prasības raksturs. Turklāt lēmumam par formālās izmeklēšanas posma uzsākšanu ir jāļauj ieinteresētajām personām efektīvi piedalīties formālajā izmeklēšanas procedūrā, kurā tām būtu iespēja paust savus argumentus. It īpaši ir nepieciešams, lai Komisija pietiekami precīzi noteiktu savas pārbaudes ietvarus, lai ieinteresēto personu tiesībām iesniegt apsvērumus nezustu jēga. Šajā lietā gan lēmumā par izmeklēšanas uzsākšanu, gan sākotnējā lēmumā Komisija darbības atbalsta saderību ir izvērtējusi, ņemot vērā valsts reģionālā atbalsta pamatnostādnes [32] un ievērojot LESD 107. panta 3. punkta a) apakšpunktu.

Vispārējā tiesa norādīja, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā ir mainījusi tiesisko režīmu saistībā ar darbības atbalsta saderības analīzi. Konkrētāk, Komisija vairs nav pamatojusies, kā tā to bija darījusi lēmuma par izmeklēšanas uzsākšanu un sākotnējā lēmuma gadījumā, uz valsts reģionālā atbalsta pamatnostādnēm, lai noteiktu, vai atbalsts ir saderīgs ar iekšējo tirgu, bet ir balstījusies uz principiem, kas izklāstīti Pamatnostādnēs par valsts atbalstu lidostām un aviokompānijām [33]. Komisija turklāt ir arī veikusi izmaiņas atkāpē, kas izvērtēta saistībā ar LESD 107. panta 3. punktu, apstrīdētajā lēmumā ņemot vērā LESD 107. panta 3. punkta c) apakšpunktu, lai gan sākumā tā bija ņēmusi vērā LESD 107. panta 3. punkta a) apakšpunktu. Līdz ar to Vispārējā tiesa secināja, ka jaunais tiesiskais režīms, kuru Komisija ir piemērojusi apstrīdētajā lēmumā, ietver būtiskus grozījumus salīdzinājumā ar iepriekš spēkā esošo tiesisko režīmu, kas bija ņemts vērā lēmumā par izmeklēšanas uzsākšanu un sākotnējā lēmumā.

Turklāt Vispārējā tiesa norādīja, ka, pat pieņemot, ka sākotnējā lēmuma atsaukšanas sekas bija tādas, ka formālā izmeklēšanas procedūra palika nepabeigta, ieinteresētajām personām tomēr nebija iespējas iesniegt savus apsvērumus. Vispārējā tiesa uzsvēra, ka ieinteresēto personu tiesībām iesniegt savus apsvērumus ir būtiskas formālas prasības raksturs un to pārkāpums, kas konstatēts šajā lietā, ir pamats prettiesiskā akta atcelšanai, nepastāvot nepieciešamībai pierādīt ietekmi uz lietas dalībnieku, kurš norāda uz šādu pārkāpumu, vai to, ka administratīvajam procesam varētu būt bijis citāds iznākums. Šādā kontekstā Vispārējā tiesa norādīja, ka nevar iepriekš lemt par to apsvērumu apjomu, kurus ieinteresētās personas būtu varējušas iesniegt. Visbeidzot, Vispārējā tiesa norādīja, ka, lai gan attiecīgais atbalsts faktiski sastāv no divu veidu finansējuma, proti, no ieguldījumu atbalsta un darbības atbalsta, šos dažādos finansējuma veidus Komisija, lai tostarp veiktu kvalifikāciju par valsts atbalstu, izvērtēja kopumā. Šādos apstākļos nav iespējams interpretēt apstrīdētā lēmuma rezolutīvo daļu tādējādi, ka tā nošķirami attiecas uz ieguldījumu atbalstu un darbības atbalstu.

32/ Valstu reģionālā atbalsta pamatnostādnes 2007.–2013. gadam (OV 2006, C 54, 13. lpp.).

33/ Pamatnostādnes par valsts atbalstu lidostām un aviokompānijām (OV 2014, C 99, 3. lpp.).

3. VISPĀRĒJAS TAUTSAIMNIECISKAS NOZĪMES PAKALPOJUMI

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 1. marta spriedums ***SNCM/*Komisija** (T-454/13, EU:T:2017:134), Vispārējā tiesa lēma par tāda lēmuma tiesiskumu, ar ko Komisija par valsts atbalstu ir kvalificējusi finansiālās kompensācijas, kuras Francijas Republika izmaksājusi divām Francijas kuģniecības sabiedrībām saistībā ar jūras transporta pakalpojumu sniegšanu starp Marseļu (Francija) un Korsiku (Francija) 2007.–2013. gadā saskaņā ar līgumu par sabiedriskā pakalpojuma sniegšanu, un par nesaderīgu ar iekšējo tirgu ir atzinusi kompensācijas, kas izmaksātas vienai no šīm sabiedrībām saistībā ar pakalpojumiem, ko tā sniegusi intensīvas satiksmes noslodzes laikā.

Vispirms Vispārējā tiesa atgādināja, ka, lai kompensāciju par sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu varētu nekvalificēt par valsts atbalstu, saskaņā ar spriedumu ***Altmark Trans* un *Regierungspräsidium Magdeburg*** [34] kumulatīvi ir jāizpilda vairāki kritēriji, tostarp it īpaši tas, ka saņēmējs uzņēmums faktiski ir atbildīgs par sabiedrisko pakalpojumu pienākumu veikšanu. Attiecībā uz šo kritēriju Vispārējā tiesa norādīja, ka dalībvalstīm ir plaša rīcības brīvība, lai noteiktu, ko tās uzskata par vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu (VTNP), un līdz ar to dalībvalsts sniegto šo pakalpojumu definīciju Komisija var apšaubīt tikai acīmredzamas kļūdas gadījumā. Šajā ziņā tā tomēr norādīja, ka dalībvalsts pilnvaras definēt VTNP nav neierobežotas un nevar tikt īstenotas patvaļīgi tikai tāpēc, lai konkrētai nozarei varētu nepiemērot konkurences tiesību normas. It īpaši, ja pastāv specifiski Savienības tiesību noteikumi, kas regulē VTNP satura un apjoma noteikšanu, tie ir saistoši dalībvalstu novērtējumam. Šajā gadījumā pastāv tieši šādas normas, proti, Regulas (EEK) Nr.°3577/92 [35] tiesību normas. Tādējādi Vispārējā tiesa uzskatīja, ka ir jāapstiprina Komisijas secinājums, ka minētās regulas tiesību normās bija ierobežota Francijas iestāžu rīcības brīvība.

Turklāt Vispārējā tiesa uzskatīja, ka Tiesas argumentācija spriedumā ***Analir* u.c.** [36], kura ir balstīta uz Regulas Nr. 3577/92 interpretāciju, ņemot vērā tās pamatmērķi, proti, nodrošināt jūras kabotāžas pakalpojumu sniegšanas brīvību un līdz ar to pieņemt šīs brīvības ierobežojumus tikai saskaņā ar ļoti stingriem nosacījumiem, ir pilnībā transponējama šajā lietā. No tā izriet, ka tādos apstākļos kā pamatlietā valsts iestādes nevar apiet privātās iniciatīvas trūkuma esamības pierādīšanu, jo, kā skaidri izriet no minētā sprieduma, reāla vajadzība pēc sabiedriskā pakalpojuma ir jāpierāda, pamatojoties uz privātās iniciatīvas trūkuma konstatēšanu.

V. INTELEKTUĀLAIS ĪPAŠUMS

1. APELĀCIJAS PADOMJU SASTĀVS PĒC LIETAS NODOŠANAS ATPAKAĻ

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 16. februāra spriedums ***Antrax It/EUIPO – Vasco Group (Radiatoru termosifoni)*** (T-828/14 un T-829/14, EU:T:2017:87), Vispārējā tiesa izvērtēja Regulas (EK) Nr. 216/96 [37] 1.d panta saderību ar

34/ Spriedums, 2003. gada 24. jūlijs, C-280/00, EU:C:2003:415.

35/ Padomes Regula (EEK) Nr. 3577/92 (1992. gada 7. decembris), ar ko piemēro principu, kurš paredz jūras transporta pakalpojumu sniegšanas brīvību dalībvalstīs (jūras kabotāža) (OV 1992, L 364, 7. lpp.).

36/ Spriedums, 2001. gada 20. februāris, C-205/99, EU:C:2001:107.

37/ Komisijas Regula (EK) Nr. 216/96 (1996. gada 5. februāris), ar ko paredz Iekšējā tirgus saskaņošanas biroja (preču zīmes, paraugi un modeļi) Apelācijas padomes procesuālos noteikumus (OV 1996, L 28, 11. lpp.).

pārvaldes objektivitātes pienākumu Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 41. panta izpratnē, ciktāl minētajā tiesību normā nav paredzēts pienākums grozīt apelācijas padomes sastāvu gadījumā, ja pēc tās lēmuma atcelšanas lieta tiek nodota atpakaļ tai pašai padomei [38].

Vispārējā tiesa norādīja, ka Regulas Nr. 216/96 1.d pantā ir paredzēts – ja pasākumi Savienības tiesas sprieduma izpildei, ar kuru pilnībā vai daļēji atcelts apelācijas padomes vai Lielās padomes lēmums, paredz tās lietas jaunu izskatīšanu apelācijas padomēs, par kuru tika pieņemts šis lēmums, tad Apelācijas padomju prezidijs izlemj, vai šī lieta nododama tai padomei, kas pieņēma minēto lēmumu, citai padomei vai Lielajai padomei. Ja lietu nodod citai padomei, šīs padomes sastāvā nedrīkst būt locekļi, kuri piedalījās sākotnējā lēmuma pieņemšanā. Šo noteikumu nepiemēro, ja lieta tiek nodota Lielajai padomei.

Vispārējā tiesa uzskatīja, ka no šī teksta neizriet, ka gadījumā, kad lieta tiek nodota apelācijas padomei, kura ir pieņēmusi atcelto lēmumu, prezidijam būtu pienākums nodrošināt, lai šīs apelācijas padomes sastāvā nebūtu neviena no locekļiem, kuri piedalījās iepriekšējā lēmuma pieņemšanā. Šajā ziņā process Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma biroja (*EUIPO*) apelācijas padomēs ir raksturojams nevis kā tiesas, bet gan kā administratīvs process. Vispārējā tiesa atgādināja, ka jau ir ticis nospriests, ka nav tādas tiesību normas vai principa, kas liegtu administrācijai uzticēt tiem pašiem ierēdņiem veikt lietas atkārtotu izskatīšanu, kas tiek veikta, izpildot spriedumu, ar kuru atcelts lēmums, un ka no objektivitātes pienākuma nevar tikt izsecināts vispārējs princips, ka administratīvajai vai tiesu iestādei būtu pienākums nodot lietu citai iestādei vai šīs iestādes struktūrvienībai ar atšķirīgu sastāvu.

Līdz ar to tas, ka prezidijs atbilstoši Regulas Nr. 216/96 1.d pantam pēc lēmuma atcelšanas lietu nodod tai pašai apelācijas padomei, kas sākotnēji bija pieņēmusi minēto lēmumu, bez pienākuma noteikt citādu šīs apelācijas padomes sastāvu, nav uzskatāms par pārvaldes objektivitātes pienākuma Pamattiesību hartas 41. panta 1. punkta izpratnē pārkāpumu.

2. EIROPAS SAVIENĪBAS PREČU ZĪME

a. Apelācijas padomju kontroles apjoms un raksturs

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 6. aprīļa spriedums ***Nanu-Nana Joachim Hoepp/EUIPO – Fink ("NANA FINK")*** (T-39/16, EU:T:2017:263), Vispārējā tiesa lēma par tāda *EUIPO* Apelācijas pirmās padomes lēmuma tiesiskumu, ar ko tika noraidīta prasītājas apelācijas sūdzība par lēmumu, ar kuru Iebildumu nodaļa tikai daļēji bija apmierinājusi tās iebildumus. Savas prasības pamatojumam prasītāja norādīja, ka Apelācijas padome nav lēmusi par dažām precēm, attiecībā uz kurām tika noraidīti iebildumi. Pēc tās domām, šim apstāklim bija jārada apstrīdētā lēmuma atcelšana. Šajā lietā Vispārējai tiesai it īpaši bija iespēja aplūkot sekas, kādas izriet no tā, ka Apelācijas padome nav lēmusi par tajā iesniegto apelācijas sūdzību kopumā.

Vispārējā tiesa norādīja, ka apelācijas sūdzības, ko prasītāja bija iesniegusi Apelācijas padomei, priekšmets bija Iebildumu nodaļas lēmums kopumā, jo ar to tika noraidīti iebildumi, un uzskatīja, ka, tā kā Apelācijas padome nav lēmusi par tai iesniegto apelācijas sūdzību daļā, kas attiecas uz iebildumu noraidījumu attiecībā uz "cēlmetāliem

38/ Skat. arī turpinājumā pārskatu par šo spriedumu nodaļā "3. Dizainparaugi".

un to sakausējumiem", tā ir pārkāpusi no Regulas (EK) Nr. 207/2009 [39] (aizstāta ar Regulu (ES) 2017/1001 [40]), it īpaši Regulas Nr. 207/2009 64. panta 1. punkta pirmā teikuma (tagad – Regulas 2017/1001 71. panta 1. punkta pirmais teikums), izrietošo pienākumu lemt par tai iesniegto apelācijas sūdzību. Vispārējā tiesa norādīja, ka šis pienākums ir jāsaprot tādējādi, ka Apelācijas padomei ir jālemj par katru no tai iesniegtajiem prasījumiem kopumā, vai nu apmierinot to, vai noraidot kā nepieņemamu, vai arī noraidot to pēc būtības. Tā kā šī pienākuma neievērošana var ietekmēt Apelācijas padomes lēmuma saturu, runa ir par būtiskas formas prasību, kuras neievērošanu Vispārējā tiesa var izskatīt pēc savas ierosmes.

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 21. jūnija spriedums ***GP Joule PV/EUIPO – Green Power Technologies ("GPTech")*** (T-235/16, EU:T:2017:413), Vispārējā tiesa atgādināja *EUIPO* apelācijas padomju rīcības brīvības apjomu, ņemot vērā iebildumu pamatošanai izvirzītos pierādījumus, kas nav iesniegti šajā ziņā paredzētajā termiņā. Prasītāja pārmeta Apelācijas padomei, ka tā nav ņēmusi vērā pierādījumu, kas pirmo reizi tika iesniegts tajā notiekošajā procesā, par to, ka tā bija divu agrāko preču zīmju, uz kurām bija balstīti iebildumi, licences turētāja, un tādējādi esot apstiprinājusi Iebildumu nodaļas lēmumu noraidīt iebildumus kā nepamatotus saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 2868/95 [41] 20. panta 1. pantu (tagad – Deleģētās regulas (ES) 2017/1430 [42] 8. panta 1. punkts un 7. pants), jo prasītāja laikus nebija pierādījusi, ka tai ir tiesības iesniegt šos iebildumus.

Vispārējā tiesa norādīja, ka Regulā Nr. 207/2009 ir tieši paredzēts, ka apelācijas padomei, izskatot apelācijas sūdzību par Iebildumu nodaļas lēmumu, ir no Regulas Nr. 2868/95 50. noteikuma 1. punkta trešās daļas un no Regulas Nr. 207/2009 76. panta 2. punkta (tagad – Regulas Nr. 2017/1001 95. panta 2. punkts) izrietoša rīcības brīvība izlemt, vai tai būtu vai nebūtu jāņem vērā jauni vai papildu fakti un pierādījumi, kas netika iesniegti Iebildumu nodaļas noteiktajos vai precizētajos termiņos. Tomēr Vispārējā tiesa precizēja, ka Regulas Nr. 2868/95 50. noteikums nevar tikt interpretēts tādējādi, ka ar to apelācijas padomes rīcības brīvība ir paplašināta, to attiecinot arī uz jauniem pierādījumiem, jo tā attiecas tikai uz tā sauktajiem "papildinošiem" vai "papildu" pierādījumiem, kas ir paredzēti, lai tos pievienotu noteiktajā termiņā iesniegtajiem atbilstošajiem pierādījumiem.

Tā kā šajā lietā *EUIPO* noteiktajā termiņā nebija iesniegts neviens pierādījums par prasītājas tiesībām iesniegt iebildumus, šāds pierādījums, kas pirmoreiz iesniegts procesā apelācijas padomē, nevar tikt kvalificēts kā "papildinošs" vai "papildu" pierādījums Regulas Nr. 2868/95 50. noteikuma 1. punkta trešās daļas un Regulas Nr. 207/2009 76. panta 2. punkta izpratnē. Turklāt, pat pieņemot, ka pierādījums, ko prasītāja pirmo reizi iesniegusi procesā apelācijas padomē, varētu tikt uzskatīts par "papildinošu" vai "papildu" pierādījumu, Apelācijas padome tomēr ir pareizi īstenojusi savu rīcības brīvību saskaņā ar Regulas Nr. 207/2009 76. panta 2. punktu. Tādējādi tā varēja pamatoti atteikties ņemt vērā šādu pierādījumu, kas iesniegts pēc Iebildumu nodaļas šajā ziņā paredzētā termiņa, jo apstākļi, ar kuriem bija saistīta prasītājas novēlotā minēto pierādījumu iesniegšana, to neattaisnoja, nepastāvot vajadzībai pārbaudīt šī pierādījuma atbilstošo un pietiekamo raksturu.

Jautājums par Apelācijas padomes rīcības brīvību, ņemot vērā iebildumu pamatošanai izvirzītos pierādījumus, kas nav iesniegti šajā ziņā paredzētajā termiņā, bija galvenais jautājums arī lietā, kurā taisīts 2017. gada 12. oktobra spriedums ***Moravia Consulting/EUIPO – Citizen Systems Europe ("SDC-554S")*** (T-316/16, EU:T:2017:717). Šajā lietā prasītāja, kura bija iesniegusi iebildumus par preču zīmes reģistrācijas pieteikumu saskaņā ar apgalvotām agrākām

39/ Padomes Regula (EK) Nr. 207/2009 (2009. gada 26. februāris) par Eiropas Savienības preču zīmi (OV 2009, L 78, 1. lpp.).

40/ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2017/1001 (2017. gada 14. jūnijs) par Eiropas Savienības preču zīmi (OV 2017, L 154, 1. lpp.).

41/ Komisijas Regula (EK) Nr. 2868/95 (1995. gada 13. decembris), ar ko īsteno Padomes Regulu (EK) Nr. 40/94 par Kopienas preču zīmi (OV 1995, L 303, 1. lpp.).

42/ Komisijas Deleģētā regula (ES) Nr. 2017/1430 (2017. gada 18. maijs), ar ko ar ko papildina Regulu Nr. 207/2009 un atceļ Regulas Nr. 2868/95 un Nr. 216/96 (OV 2017, L 205, 1. lpp.)

tiesībām, kas pastāvēja dalībvalstī un kas bija piešķirtas ar nereģistrētu vārdisku preču zīmi, nebija iesniegusi nevienu pierādījumu attiecībā uz piemērojamajiem valsts tiesību aktiem, kas bija iemesls, kādēļ Iebildumu nodaļa tās iebildumus noraidīja. Prasītāja pēc tam procesā Apelācijas padomē iesniedza informāciju attiecībā uz atbilstošajiem valsts tiesību aktiem par preču zīmēm.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa atgādināja, ka, lai arī Regulas Nr. 2868/95 50. noteikuma 1. punkta trešajā daļā ir paredzēts, ka, ja apelācijas sūdzība ir iesniegta par Iebildumu nodaļas lēmumu, apelācijas padome, izskatot apelācijas sūdzību, aprobežojas ar faktiem un pierādījumiem, kas sniegti Iebildumu nodaļas noteiktajos vai precizētajos termiņos, ja vien tā neuzskata, ka saskaņā ar Regulas Nr. 207/2009 76. panta 2. punktu ir jāņem vērā "papildu" vai "papildinoši" fakti un pierādījumi, minētais noteikums nevar tikt interpretēts tādējādi, ka ar to apelācijas padomes rīcības brīvība ir paplašināta, to attiecinot arī uz jauniem pierādījumiem.

Šajā lietā prasītāja paredzētajā termiņā iebildumu procesā nebija iesniegusi ne mazāko pierādījumu par valsts tiesību saturu, kā arī nebija norādījusi leģitīmu pamatojumu savai rīcībai. Vienīgais elements, kuru prasītāja bija iesniegusi, lai pierādītu agrākās nereģistrētās preču zīmes pastāvēšanu, spēkā esamību un aizsardzības apjomu, nesniedza nekādu informāciju par norādītās agrākās preču zīmes izmantošanu, kā arī neietvēra nekādu informāciju par valsts tiesību aktos paredzētajiem nosacījumiem. Šādos apstākļos Vispārējā tiesa nosprieda, ka norādes uz valsts tiesību aktiem, kuras prasītāja pirmo reizi bija iesniegusi procesā Apelācijas padomē, nav "papildu" vai "papildinoši" elementi salīdzinājumā ar tiem, kas bija iesniegti procesā Iebildumu nodaļā. Līdz ar to Apelācijas padome nav pieļāvusi kļūdu, secinot, ka tai nav rīcības brīvības pieņemt pierādījumus, kas pirmo reizi tika iesniegti procesā šajā padomē, jo šie pierādījumi ir iesniegti novēloti.

b. Ārpuslīgumiskā atbildība

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 17. februāra spriedums ***Novar/EUIPO*** (T-726/14, EU:T:2017:99), Vispārējā tiesa tika aicināta lemt par prasītājas prasību atlīdzināt mantisko kaitējumu, kas tai esot radies izmaksu par advokāta pakalpojumiem dēļ saistībā ar apelācijas sūdzību par *EUIPO* Iebildumu nodaļas lēmumu, kas esot pieņemts, it īpaši pārkāpjot Regulas Nr. 2868/95 19. noteikuma 2. punkta a) apakšpunktu (tagad – Deleģētās regulas 2017/1430 7. panta 2. punkta a) apakšpunkts).

Pēc tam, kad Vispārējā tiesa bija atgādinājusi, ka Savienības ārpuslīgumiskās atbildības par tās iestāžu vai struktūru prettiesisku rīcību iestāšanās ir atkarīga no tā, vai ir izpildīti trīs kumulatīvi nosacījumi, proti, ka iestādēm pārmestā rīcība ir prettiesiska, zaudējumi ir reāli un pastāv cēloņsakarība starp piedēvēto rīcību un apgalvoto kaitējumu, Vispārējā tiesa vispirms izvērtēja cēloņsakarību starp *EUIPO* piedēvēto prettiesisko rīcību un šajā gadījumā apgalvoto kaitējumu.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa atgādināja, ka no pastāvīgās judikatūras izriet, ka gadījumā, ja pirmstiesas procedūrā advokāta vai pārstāvja pārstāvība nav nepieciešama, nav cēloņsakarības starp apgalvotajiem zaudējumiem, proti, izmaksām par šādu pārstāvību, un Savienības iestādei vai struktūrai iespējami pārmesto rīcību. Lai gan ieinteresētajai personai jau šajā stadijā nevar tikt aizliegts izmantot advokāta konsultācijas, runa ir par minētās personas pašas izvēli, kas līdz ar to nevar tikt attiecināta uz attiecīgo iestādi vai struktūru. Šajā lietā Vispārējā tiesa norādīja, ka no Regulas Nr. 207/2009 92. panta (tagad – Regulas 2017/1001 119. pants) izriet, ka advokāta pārstāvība *EUIPO* instancēs tādai pusei kā prasītāja nav obligāta. Vispārējā tiesa tādējādi secināja, ka advokāta pārstāvības izmaksas, kas radās prasītājai, izriet no tās pašas izdarītās izvēles un nevar tikt tieši attiecinātas uz *EUIPO*. Līdz ar to nepastāv cēloņsakarība starp apgalvoto prettiesisko *EUIPO* rīcību un advokāta pārstāvības izmaksām, kas prasītājai radās sakarā ar apelācijas procesu.

c. Absolūti atteikuma pamati

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 21. jūnija spriedums ***M/S. Indeutsch International/EUIPO – Crafts Americana Group (Vairāku izliektu līniju starp divām paralēlām līnijām attēls)*** (T-20/16, EU:T:2017:410), tika izskatīts pieteikums par preču zīmes, ko veido atkārtotas ģeometriskas figūras un kuras reģistrācija tika lūgta attiecībā uz "adāmadatām" un "tamboradatām", atzīšanu par spēkā neesošu. Apelācijas padome apmierināja apelācijas sūdzību par Anulēšanas nodaļas lēmumu noraidīt šo pieteikumu. Apelācijas padome uzskatīja, ka strīdīgajai preču zīmei nav atšķirtspējas Regulas Nr. 207/2009 7. panta 1. punkta b) apakšpunkta (tagad – Regulas 2017/1001 7. panta 1. punkta b) apakšpunkts) izpratnē. Šīs lietas pamatā bija jautājums, vai Apelācijas padome preču zīmes atšķirtspējas vērtējumā pamatoti varēja balstīties nevis uz strīdīgo preču zīmi, kāda tā ir reģistrēta, bet gan uz veidiem, kuros Apelācijas padome uzskatīja, ka ir notikusi šīs preču zīmes faktiskā izmantošana.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa atgādināja, ka, ņemot vērā tiesiskās noteiktības būtisko nepieciešamību, kas tiek aizsargāta ar Eiropas Savienības preču zīmju reģistru, preču zīmes atšķirtspējas vērtējums ir jāveic, ņemot vērā preču zīmi, kāda tā ir reģistrēta vai kāda tā ir ietverta reģistrācijas pieteikumā, neatkarīgi no tās izmantošanas nosacījumiem. Vispārējā tiesa norādīja, ka, ja Regulas Nr. 207/2009 7. un 8. pants (tagad 8. pants ir Regulas 2017/1001 8. pants) tiktu piemērots, ņemot vērā nevis Eiropas Savienības preču zīmes, kādas tās ir pieteiktas vai reģistrētas, bet gan kādas tās tiek izmantotas, minētais reģistrs zaudētu funkciju kā drošības garants, kuram ir jāietver ar to aizsargājamo tiesību precīzs raksturs. Ņemot vērā šos apsvērumus, ja reģistrācijai pieteikto vai reģistrēto preču zīmi veido divdimensiju vai trīsdimensiju ar to aptvertās preces attēls, tās atšķirtspēja ir atkarīga no tā, vai tā būtiski atšķiras no nozares standarta vai ieradumiem un tāpēc var pildīt tās pamatfunkciju norādīt preces izcelsmi. Šādā kontekstā, runājot par preču zīmēm, kuras veido ar tām aptvertās konkrētās preces forma, nevis abstrakta forma, ir ticams, ka kompetentā iestāde galvenās tām raksturīgās iezīmes varētu noteikt, pārbaudot pašu preci. Šajā gadījumā strīdus preču zīmei, kā tā ir reģistrēta, piemīt abstraktas ģeometriskas tādas formas iezīmes, ko veido atkārtots divu paralēlu līniju, kas ietver skaidri norobežotas vairākas izliektas līnijas, zīmējums melnā un baltā krāsā. Vispārējā tiesa no tā secināja, ka izskatāmās lietas apstākļos balstīties uz faktu, ka uz prasītājas preču virsmas ir redzams raksts vairāku daudzkrāsainu izliektu līniju veidā, lai izvērtētu šo preču izskata atšķirtspēju Regulas Nr. 207/2009 7. panta 1. punkta b) apakšpunkta izpratnē, tā vietā, lai balstītu šo pārbaudi uz strīdus preču zīmi, kā tā ir reģistrēta, neietilpst tās galveno iezīmju noteikšanas procesā, bet gan nozīmē ievērojamu minēto iezīmju izmaiņas. Līdz ar to tā secināja, ka pastāv Regulas Nr. 207/2009 7. panta 1. punkta b) apakšpunkta pārkāpums.

Lieta, kurā taisīts 2017. gada 14. decembra spriedums ***bet365 Group/EUIPO – HANSEN ("BET-365")*** (T-304/16, EU:T:2017:912), Vispārējā tiesa tika aicināta izvērtēt tāda *EUIPO* Apelācijas piektās padomes lēmuma tiesiskumu, ar ko tika noliegts, ka vārdiskā preču zīme "BET365", kuras reģistrāciju lūdza prasītāja, tās izmantošanas rezultātā ir ieguvusi atšķirtspēju būtiskā atbilstošās teritorijas daļā, kurā tai atšķirtspējas būtībā nebija.

Atgādinot, ka saskaņā ar Regulas Nr. 207/2009 7. panta 2. un 3. punktu (tagad – Regulas 2017/1001 7. panta 2. un 3. punkts) nevar tikt izslēgts, ka atšķirtspējas iegūšana izmantošanas rezultātā noteiktās dalībvalstīs tiek ekstrapolēta uz citām dalībvalstīm, ja vien objektīvi un ticami elementi ļauj secināt, ka šie tirgi ir līdzīgi saistībā ar to, kā konkrētā sabiedrības daļa uztver apstrīdēto preču zīmi, Vispārējā tiesa vispirms nosprieda, ka Apelācijas padome nav pieļāvusi kļūdu, uzskatot, ka izvērtējums par to, vai apstrīdētā preču zīme izmantošanas rezultātā ir ieguvusi atšķirtspēju, būtu jāattiecina vienīgi uz tām Savienības dalībvalstīm, kurās lielākā daļa patērētāju lieto vai saprot angļu valodu un līdz ar to var pat saprast frāzes "bet365" jēgu. Tā tomēr uzskatīja, ka Apelācijas padome kļūdaini kā attiecīgo teritoriju neesot ņēmusi vērā Kipru un Maltu, ņemot vērā, ka angļu valoda abās šajās valstīs tiek plaši lietota vai saprasta, un ka tās jau bija Eiropas Kopienas dalībvalstis dienā, kurā tika iesniegts strīdīgās preču zīmes reģistrācijas pieteikums.

Turpinājumā Vispārējā tiesa norādīja, ka preču zīmes atšķirtspējas iegūšana izmantošanas rezultātā obligāti nenozīmē to, ka tā ir izmantota neatkarīgi, bet var izrietēt no tā, ka tā ir izmantota kā citas reģistrētas preču zīmes daļa vai kopā ar citu reģistrētu preču zīmi, ja vien abos gadījumos veiktās izmantošanas rezultātā ieinteresētās personas uztver preces vai pakalpojumus, kurus aptver vienīgi izvērtējamā preču zīme, kā tādus, kurus sniedz konkrēts uzņēmums, kas šo preču zīmi izmanto kā daļu no citas preču zīmes vai kopā ar citu preču zīmi. Tādējādi nav iemesla uzskatīt dažādos elementa "bet365" izmantošanas veidus par neatbilstošiem, lai pierādītu apstrīdētās preču zīmes atšķirtspējas iegūšanu izmantošanas rezultātā, vēl jo vairāk tādēļ, ka šī preču zīme ir vārdiska preču zīme, saistībā ar kuru pēc būtības nevar tikt iepriekš paredzēti visi attēlojumi un izmantošanas veidi, ciktāl tie attiecas uz apstrīdētā apzīmējuma kā preču zīmes izmantošanu.

Turklāt Vispārējā tiesa uzskatīja, ka Apelācijas padome ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, vispārīgi apgalvojot, ka tas, ka strīdīgā preču zīme tiek izmantota kā interneta lapas nosaukums, nevar tikt uzskatīts par tās kā preču zīmes izmantošanu. Pēc Vispārējās tiesas domām, ir saprātīgi uzskatīt, ka, izņemot saistībā ar noteiktiem jauniem derību slēdzējiem vai spēlētājiem, kuri gūst savu pirmo pieredzi, klients, kas pieslēdzas prasītājas interneta lapai ar adresi "www.bet365.com", neveic to nejauši un izmanto strīdīgo preču zīmi vai atvasinātās preču zīmes, lai identificētu prasītājas piedāvātos pakalpojumus, nošķirot tos no pakalpojumiem, kurus piedāvā tās konkurenti, tādā pašā veidā kā klients, kas ienāktu veikalā, kuram ir izkārtne, kas atbilst preču vai pakalpojumu, kurus tas meklē un kuri šajā veikalā tiek pārdoti, preču zīmei. Tāda informācija kā pieslēgumu prasītājas interneta lapai skaits, tās klasificēšana atkarībā no apmeklējumiem dažādās valstīs vai to reižu skaits, cik apstrīdētā preču zīme vai tās atvasinātās preču zīmes ir meklētas interneta meklētājprogrammās, ir dati, kas var tikt izmantoti, lai pierādītu, ka apstrīdētā preču zīme ir ieguvusi atšķirtspēju izmantošanas rezultātā. Tie pat var būt izvilkumi no prasītājas interneta lapām vai citām interneta vietnēm, kas ir dažādās valodās un kurās parādās strīdīgā preču zīme vai atvasinātās preču zīmes, ciktāl iesniegto elementu apjoms var ilustrēt to, ka strīdīgā preču zīme ir būtiski izmantota kā preču zīme. Turklāt Vispārējā tiesa norādīja, ka elementa "bet365" parādīšanās sporta presē vai presē, kas specializējas spēlēs un derībās, piemēram, saistībā ar derību izredzēm, ar dažādu pakalpojumu sniedzēju sniegto pakalpojumu salīdzinājumu vai vēl saistībā ar sporta pasākumu sponsorēšanu, kas ir derību atbalsts, skaidri ilustrē tā kā preču zīmes izmantošanu, lai norādītu piedāvāto vai minēto pakalpojumu izcelsmi, tos nošķirtu no prasītājas konkurentu pakalpojumiem un attiecīgā gadījumā tos reklamētu. No tā izriet, ka Apelācijas padome ir pieļāvusi kļūdu tai iesniegto faktu juridiskajā kvalifikācijā, izslēdzot, ka prasītājas iesniegtie preses izvilkumi vai vismaz daļa no tiem varētu ilustrēt strīdīgās preču zīmes kā preču zīmes izmantošanu.

Visbeidzot, Vispārējā tiesa norādīja, ka, ņemot vērā to, ka strīdīgā preču zīme un tās atvasinātās preču zīmes ir vienīgās, kuras prasītāja izmantoja kā preču zīmes, kas vispārēji ļauj identificēt tās azartspēles un derības, ja prasītājas norādītie apjomi, proti, apgrozījums, likmju apmērs un ieguldījumi reklāmā, var tikt saprātīgi galvenokārt attiecināti uz azartspēlēm un derībām, tie tādēļ ir jāņem vērā saistībā ar šiem pakalpojumiem. Tādēļ Apelācijas padome ir arī pieļāvusi kļūdu faktu juridiskajā kvalifikācijā, izslēdzot šos datus no sava vērtējuma. Šādos apstākļos, ņemot vērā kritērijus, lai noteiktu, vai preču zīme ir ieguvusi atšķirtspēju izmantošanas rezultātā, kā arī ņemot vērā, pirmkārt, dažādās kļūdas tiesību piemērošanā vai faktu juridiskajā kvalifikācijā, kas norādītas iepriekš, un, otrkārt, daudzos elementus, kurus prasītāja iesniegusi Apelācijas padomē un kurus var lietderīgi izmantot, lai eventuāli pierādītu to, ka apstrīdētā preču zīme ir ieguvusi atšķirtspēju izmantošanas attiecīgajā teritorijā dēļ, bet kurus Apelācijas padome nav ņēmusi vērā šajā ziņā, Vispārējā tiesa secināja, ka apstrīdētais lēmums nav pietiekami pamatots ar pienācīgu pamatojumu, ar ko varētu pamatot tā rezolutīvo daļu saistībā ar azartspēļu un derību pakalpojumiem.

d. Relatīvi atteikuma pamati

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 7. decembra spriedums ***Coca-Cola/EUIPO – Mitico ("Master")*** (T-61/16, EU:T:2017:877), Vispārējā tiesā tika celta prasība par *EUIPO* Apelācijas ceturtās padomes lēmumu, ar ko tika noraidīta apelācijas sūdzība par Iebildumu nodaļas lēmumu, ar kuru tika noraidīti iebildumi par pieteikumu par grafiska apzīmējuma "Master" reģistrāciju kā preču zīmi. Šis lēmums tika pieņemts pēc sprieduma ***Coca-Cola/ITSB – Mitico ("Master")*** [43] pasludināšanas, ar kuru Vispārējā tiesa atcēla Apelācijas padomes pirmo lēmumu, ar ko tā bija noraidījusi apelācijas sūdzību par Iebildumu nodaļas lēmumu, ar ko bija noraidīti iebildumi. Vispārējai tiesai saistībā ar agrākas preču zīmes "parazītisma riska" izvērtēšanu it īpaši bija iespēja lemt, pirmkārt, par reģistrācijai pieteiktās preču zīmes izmantošanas ārpus Eiropas Savienības ņemšanu vērā no teritorialitātes principa viedokļa un, otrkārt, par iespēju iesniegt pierādījumus par šādu risku, pamatojoties uz loģiskiem secinājumiem.

Runājot, pirmkārt, par reģistrācijai pieteiktās preču zīmes izmantošanas ārpus Savienības ņemšanu vērā, Vispārējā tiesa atgādināja, ka teritorialitātes princips preču zīmju tiesībās nozīmē, ka preču zīmes aizsardzības nosacījumus nosaka tās valsts – vai valstu apvienības – tiesības, kurā ir pieprasīta šī aizsardzība. Tā kā persona, kas iestājusies lietā, bija iesniegusi Eiropas Savienības preču zīmes reģistrācijas pieteikumu saskaņā ar teritorialitātes principu, tieši Savienības tiesības, konkrēti – Regula Nr. 207/2009, ir tās, kurās ir paredzēti šīs aizsardzības nosacījumi. Vispārējā tiesa uzskatīja, ka teritorialitātes princips preču zīmju tiesībās nekādi neizslēdz iespēju ņemt vērā reģistrācijai pieteiktās preču zīmes izmantošanas gadījumus ārpus Savienības, lai pamatotu loģisku secinājumu, kas attiecas uz varbūtējo reģistrācijai pieteiktās preču zīmes komerciālu izmantošanu Savienībā, nolūkā pierādīt risku, ka Savienībā netaisnīgi tiks gūts labums no agrākas Eiropas Savienības preču zīmes reputācijas Regulas Nr. 207/2009 8. panta 5. punkta (tagad – Regulas 2017/1001 8. panta 5. punkts) izpratnē. No tā izriet, ka aplūkojamajā lietā teritorialitātes princips neliedz ņemt vērā pierādījumus attiecībā uz reģistrācijai pieteiktās preču zīmes "Master" faktisku komerciālu izmantošanu (kombinācijā ar vārdu "cola") Sīrijā un Tuvajos Austrumos, tādus kā izvilkumi no interneta vietnes "www.mastercola.com", kurā teksts galvenokārt ir arābu valodā, nolūkā pierādīt risku, ka minētās preču zīmes izmantošanā Savienībā netaisnīgi tiks gūts labums no četru agrāko Eiropas Savienības preču zīmju "Coca-Cola" reputācijas.

Otrkārt, attiecībā uz loģisko secinājumu par parazītisma risku Savienībā izvērtēšanu Vispārējā tiesa uzskatīja, ka no Eiropas Savienības preču zīmes reģistrācijas pieteikuma varētu loģiski secināt, ka tās īpašniekam ir nodoms tirgot savas preces vai pakalpojumus Eiropas Savienībā. Tā uzsver, ka konkrētajā gadījumā tātad ir loģiski paredzams, ka persona, kas iestājusies lietā, ja tā panāks pieteiktās preču zīmes reģistrāciju, grozīs savu interneta vietni atbilstoši šādam nodomam tirgot tās preces ar šo preču zīmi Savienībā. Interneta vietne "www.mastercola.com" nav kaut kas nemainīgs un var tikt grozīta, lai orientētos uz Savienības patērētājiem, tostarp pievienojot tai saturu vienā vai vairākās Savienības oficiālajās valodās. Nepastāvot konkrētiem pierādījumiem par personas, kas iestājusies lietā, komerciālajiem nodomiem Savienībā, Vispārējā tiesa uzskatīja, ka izvilkumi no interneta vietnes "www.mastercola.com", kurus iesniegusi prasītāja un kuri attiecas uz personas, kas iestājusies lietā, veikto reģistrācijai pieteiktās preču zīmes faktisko izmantošanu ārpus Savienības, varētu ļaut prima facie secināt nehipotētisku risku, ka nākotnē tiks netaisnīgi gūts labums Savienībā. Vispārējā tiesa norādīja, ka aplūkojamajā gadījumā faktam, ka persona, kas iestājusies lietā, nav izvirzījusi nekādus konkrētus elementus attiecībā uz eventuāliem komerciāliem nodomiem Savienībā, kas atšķirtos no nodomiem attiecībā uz trešajām valstīm, ir zināma nozīme. Līdz ar to Vispārējā tiesa secināja, ka personas, kas iestājusies lietā, veiktā reģistrācijai pieteiktās preču zīmes faktiskā izmantošana ārpus Savienības, izmantojot apzināti izvēlēto īpašo noformējumu, var likt izdarīt loģisku secinājumu, ka pastāv nopietns risks, ka reģistrācijai pieteiktā preču zīme tiks izmantota Savienībā tādā pašā veidā kā trešajās

43/ Spriedums, 2014. gada 11. septembris, T-480/12, EU:T:2014:1062.

valstīs, vēl jo vairāk tāpēc, ka persona, kas iestājusies lietā, ir skaidri pieprasījusi pieteiktās preču zīmes reģistrāciju izmantošanai Savienībā.

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 11. decembra spriedums ***JT/EUIPO – Carrasco Pirard ("QUILAPAYÚN")*** (T-249/15, EU:T:2017:885), Vispārējā tiesā tika celta prasība atcelt *EUIPO* Apelācijas padomes lēmumu, ar ko tika atcelts iebildumu nodaļas lēmums un noraidīti iebildumi, jo prasītājs nebija pierādījis, ka viņš ir agrākās preču zīmes, uz kuru bija balstīti iebildumi, "patiesais" īpašnieks. Šīs lietas pamatā ir iebildumu process, kas balstīts uz agrāku nereģistrētu grafisku preču zīmi ("QUILAPAYÚN") un kas tika uzsākts par pieteikumu reģistrēt agrākajai nereģistrētajai grafiskajai preču zīmei identisku preču zīmi. Šajā lietā Vispārējai tiesai bija iespēja izvērtēt vēl nebijušu jautājumu par to, vai ar preču zīmes kopīpašnieka statusu pietiek, lai iesniegtu iebildumus.

Vispārējā tiesa uzskatīja, ka no Regulas Nr. 207/2009 8. panta 1. punkta a) un b) apakšpunkta un 2. punkta c) apakšpunkta (tagad – Regulas 2017/1001 8. panta 1. punkta a) un b) apakšpunkts un 2. punkta c) apakšpunkts), Regulas Nr. 207/2009 41. panta 1. punkta a) apakšpunkta (tagad – Regulas 2017/1001 46. panta 1. punkta a) apakšpunkts), Regulas Nr. 2868/95 19. noteikuma 2. punkta un 20. noteikuma 1. punkta izriet, ka, lai celtu iebildumus Regulas Nr. 207/2009 8. panta 1. punkta izpratnē, pamatojoties uz plaši pazīstamu preču zīmi minētās regulas 8. panta 2. punkta c) apakšpunkta izpratnē, iebilduma iesniedzējam ir jāpierāda preču zīmes plaša pazīstamība attiecīgajā dalībvalstī Parīzes konvencijas par rūpniecisko īpašumu [44] 6.*bis* panta izpratnē un tas, ka viņš ir tās īpašnieks. Šajā ziņā Vispārējā tiesa atgādināja, ka pierādījums par īpašumtiesībām uz nereģistrētu preču zīmi, atbilst īpašiem nosacījumiem. Prasītājs teorētiski nevar iesniegt preču zīmes, uz kuru balstīts iebildums, pieteikuma apliecību vai reģistrācijas apliecību, lai pierādītu, ka viņš ir šīs preču zīmes īpašnieks. Tam ir jāiesniedz pierādījums par to, ka ar agrākās nereģistrētās preču zīmes izmantošanu viņš ir ieguvis tiesības uz to.

Turklāt Vispārējā tiesa uzskatīja, ka ne no vienas iepriekš minētās normas neizriet, ka iebilduma iesniedzējam, kurš cēlis iebildumu atbilstoši Regulas Nr. 207/2009 8. panta 2. punkta c) apakšpunktam, ir jāpierāda, ka viņš ir agrākas nereģistrētas plaši pazīstamas preču zīmes, uz kuru viņš balstījis savu iebildumu, "vienīgais" īpašnieks. No Regulas Nr. 207/2009 41. panta, Regulas Nr. 2868/95 19. noteikuma 2. punkta un 20. noteikuma 1. punkta izriet, ka iebilduma iesniedzējam ir jāpierāda, ka viņš ir ieguvis pietiekamas tiesības uz agrāko nereģistrēto plaši pazīstamo preču zīmi Regulas Nr. 207/2009 8. panta 2. punkta c) apakšpunkta izpratnē, lai viņš varētu tikt uzskatīts par šīs preču zīmes īpašnieku, un tas neietver nepieciešamību pierādīt ekskluzīvas īpašumtiesības uz to. Regulas Nr. 2868/95 15. noteikuma 1. punktā (tagad – Deleģētās regulas 2017/1430 2. panta 1. punkts) turklāt ir paredzēts, ka, "ja agrākai zīmei un/vai agrākām tiesībām ir vairāk nekā viens īpašnieks (kopīpašums), iebildumu var iesniegt jebkurš no tiem vai visi", un tas ļauj katram no agrākās preču zīmes kopīpašniekiem iebilst pret reģistrācijai pieteiktās preču zīmes reģistrāciju.

Vispārējā tiesa šajā lietā norādīja, ka, ja agrākās preču zīmes ekskluzīvo īpašumtiesību esamība būtu obligāta prasība, tad nedz prasītājs, nedz arī reģistrācijas pieteikuma iesniedzēji nevarētu iebilst pret trešo personu pieteikumiem par aplūkotā apzīmējuma reģistrāciju, izņemot, ja pret šo reģistrāciju iebilstu visi kopā, jo viņi visi atsaucas uz īpašumtiesībām uz šo apzīmējumu. Tātad prasītāja iegūtās tiesības uz agrāko nereģistrēto preču zīmi viņam ļauj iebilst pret reģistrācijai pieteiktās preču zīmes reģistrāciju neatkarīgi no jautājuma par to, vai arī citi, tostarp reģistrācijas pieteikuma iesniedzēji, ir ieguvuši tiesības uz šo preču zīmi saistībā ar tās izmantošanu, ko viņi arī būtu varējuši darīt. Šādos apstākļos Vispārējā tiesa uzskatīja, ka Apelācijas padome, pieprasot prasītājam pierādīt, ka viņš ir agrākās preču zīmes vienīgais īpašnieks, neizvērtējot, vai nebūtu pietiekami pierādīt tikai kopīpašnieka statusu, ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā.

44/ Pārskatītā un grozītā 1883. gada 20. marta Parīzes konvencija par rūpniecisko īpašumu.

3. DIZAINPARAUGI

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 16. februāra spriedums "***Radiatoru termosifoni"*** (T-828/14 un T-829/14, EU:T:2017:87) [45], Vispārējai tiesai turklāt bija iespēja precizēt datumu, kurā ir izvērtējams dizainparauga individuālais raksturs, un noteikt iespējamā attīstības līmeņa piesātinātības Regulas (EK) Nr. 6/2002 [46] 6. panta 1. punkta izpratnē esamību. Prasītāja bija norādījusi, ka Apelācijas padome ir pieļāvusi kļūdu attiecībā uz attīstības līmeņa piesātinātības izvērtēšanas brīdi, jo tā bija ņēmusi vērā apstrīdēto lēmumu pasludināšanas datumu, lai gan tā esot bijusi jāizvērtē pēc stāvokļa apstrīdēto dizainparaugu reģistrācijas pieteikuma iesniegšanas brīdī.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa norādīja, ka saskaņā ar Regulas Nr. 6/2002 6. panta 1. punktu tieši pēc stāvokļa apstrīdētā dizainparauga reģistrācijas pieteikuma iesniegšanas datumā ir jāizvērtē apstrīdētā dizainparauga individuālais raksturs un jānosaka iespējamā attīstības līmeņa piesātinātības esamība. Turklāt tā konstatēja, ka Apelācijas padome ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā attiecībā uz datumu, kurā izvērtējama iespējamā attīstības līmeņa piesātinātības esamība.

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 13. jūnija spriedums ***Ball Beverage Packaging Europe/EUIPO – Crown Hellas Can* (Skārdenes)** (T-9/15, EU:T:2017:386), Vispārējai tiesai bija iespēja sniegt lietderīgus precizējumus attiecībā uz Kopienas dizainparaugu reģistrācijas procedūras raksturu, jēdzienu "ražojums" Regulas Nr. 6/2002 3. panta a) punkta izpratnē un reģistrācijas pieteikumā ietvertā strīdīgā dizainparauga aizsardzības apjomu, piemērojot minētās regulas 36. panta 3. punkta a) apakšpunktu.

Vispirms Vispārējā tiesa norādīja, ka, ciktāl strīdīgā dizainparauga aizsardzības priekšmeta definīcija ir daļa no minētā dizainparauga reģistrācijas pārbaudes pēc būtības, tas, ka *EUIPO*, iespējams, pauda nostāju šajā jautājumā reģistrācijas procedūras laikā, nevar būt saistoši Apelācijas padomei, jo *EUIPO* šīs reģistrācijas procedūras laikā veic pārsvarā formāla rakstura un ātru pārbaudi.

Turpinājumā Vispārējā tiesa noraidīja iebildumu, kas izriet no tā, ka Apelācijas padome esot kļūdaini uzskatījusi, ka strīdīgais dizainparaugs, proti, trīs atšķirīgu izmēru skārdeņu attēls, nav "ražojums" Regulas Nr. 6/2002 3. panta a) punkta izpratnē. Šajā ziņā Vispārējā tiesa norādīja, ka dizainparauga priekšmets var būt tikai vienots priekšmets, jo minētajā pantā skaidri ir norādīts "ražojuma" izskats. Turklāt Vispārējā tiesa precizēja, ka preču kopums var veidot "ražojumu" iepriekš minētās tiesību normas izpratnē, ja šīs preces ir estētiski papildinošas, tām ir funkcionāla saikne un tās parasti tiek tirgotas kā vienots ražojums. Tādējādi Vispārējā tiesa šajā lietā nolēma, ka ir acīmredzami, ka strīdīgajā dizainparaugā attēlotās trīs skārdenes nepilda kopīgu funkciju tādā ziņā, ka tās nepilda funkciju, kura nevar tikt izpildīta ar katru no tām atsevišķi, kā tas ir, piemēram, galda piederumu vai šaha galda un šaha figūru gadījumā.

Visbeidzot, Vispārējā tiesa norādīja, ka iespējamais reģistrācijas pieteikumā ietvertais apraksts nevar ietekmēt vērtējumus saistībā ar attiecīgā dizainparauga novatorismu vai individuālo raksturu pēc būtības. Vispārējā tiesa uzskatīja, ka šis apraksts nevar ietekmēt arī jautājumu par to, kas ir attiecīgā dizainparauga aizsardzības priekšmets, kurš neapstrīdami ir saistīts ar vērtējumiem saistībā ar novatorismu vai individuālo raksturu.

45/ Skat. arī iepriekš pārskatu par šo spriedumu nodaļā "V. Intelektuālas īpašums – 1. Apelācijas padomju sastāvs pēc lietas nodošanas atpakaļ".

46/ Padomes Regula (EK) Nr. 6/2002 (2001. gada 12. decembris) par Kopienas dizainparaugiem (OV 2002, L 3, 1. lpp).

4. AUGU ŠĶIRNES

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 23. novembra spriedums ***Aurora/CPVO – SESVanderhave ("M 02205")*** (T-140/15, EU:T:2017:830), Vispārējā tiesā tika celta prasība atcelt Kopienas Augu šķirņu biroja (*CPVO*) Apelācijas padomes lēmumu, ar ko tika noraidīts pieteikums atzīt par spēkā neesošu šķirnei "M 02205" – cukurbiešu šķirne – piešķirto Kopienas augu šķirņu aizsardzību. Pieteikums par spēkā neesamības atzīšanu bija balstīts uz apstākli, ka šķirne "M 02205" neatbilst "atšķirīguma" nosacījumam Regulas (EK) Nr. 2100/94 [47] 7. panta 1. punkta izpratnē.

Pirmkārt, Vispārējā tiesa atgādināja, ka *CPVO* ir plaša novērtējuma brīvība saistībā ar augu šķirnes aizsardzības atzīšanu par spēkā neesošu. Tātad tikai nopietnas šaubas par to, ka ir izpildīti atbilstošie nosacījumi Regulā Nr. 2100/94 paredzētās pārbaudes dienā, var attaisnot aizsargātās augu šķirnes aizsardzības pārskatīšanu, izmantojot spēkā neesamības atzīšanas procesu, pamatojoties uz minētās regulas 20. pantu. Vispārējā tiesa uzskatīja, ka no atbilstošajām tiesību normām izriet, ka izpausmes pazīmēm, kas ir ietvertas atšķirtspējas salīdzinājuma atzinumā un, pamatojoties uz kurām, ir pierādīta kandidātšķirnes atšķirtspēja, ir jāatbilst pazīmēm, kas ir iegūtas pēc kultūras salīdzinošajiem izmēģinājumiem, kuri veikti divu veģetācijas gadu ciklu garumā pēc kandidātšķirnes Kopienas augu šķirņu aizsardzības pieteikuma iesniegšanas. Šādā kontekstā Vispārējā tiesa norādīja, ka šajā lietā prasītāja pamatoti varēja atsaukties uz daudzām atšķirtspējas salīdzinājuma atzinumā, kas vairākkārt tika grozīts, pieļautajām kļūdām. Līdz ar to Vispārējā tiesa uzskatīja, ka prasītāja Apelācijas padomē iesniedza pietiekamus faktiskos elementus, lai radītu būtiskas šaubas par to, ka dati, kuri ir izmantoti saistībā ar vienu no references šķirnēm, ir pārņemti šīs šķirnes oficiālajā aprakstā.

Otrkārt, Vispārējā tiesa atgādināja, ka princips par faktu pārbaudi pēc savas ierosmes ir piemērojams arī procesā Apelācijas padomē un ka tai ir saistošs arī labas pārvaldības princips, saskaņā ar kuru tai ir pienākums rūpīgi un objektīvi pārbaudīt visus atbilstošos tajā izskatāmās lietas faktiskos un tiesiskos elementus. Šajā ziņā Vispārējā tiesa norādīja, ka Apelācijas padomei ir jāpārliecinās, ka apstrīdētā lēmuma pieņemšanas brīdī tās rīcībā ir visi atbilstošie elementi, proti, konkrētāk, veikto kultūras salīdzinošo izmēģinājumu rezultāti, lai tā varētu izvērtēt, vai šķirnes "M 02205" atšķirtspējas vērtējums ir veikts atbilstoši piemērojamajiem tehniskajiem noteikumiem. Tomēr *CPVO* atzina, ka apstrīdētā lēmuma pieņemšanas brīdī Apelācijas padomes rīcībā nebija šādu rezultātu. Līdz ar to Vispārējā tiesa secināja, ka, neveicot atbilstošu pārbaudi, lai pārliecinātos, vai šķirnes "M 02205" atšķirtspēja ir pierādīta, pamatojoties uz datiem, kas izriet no kultūras salīdzinošo izmēģinājumu rezultātiem, Apelācijas padome nav pienācīgi izpildījusi savus pienākumus.

47/ Padomes Regula (EK) Nr. 2100/94 (1994. gada 27. jūlijs) par Kopienas augu šķirņu aizsardzību (OV 1994, L 227, 1. lpp).

VI. KOPĒJĀ ĀRPOLITIKA UN DROŠĪBAS POLITIKA – IEROBEŽOJOŠI PASĀKUMI

2017. gadā, tāpat kā iepriekšējos gados, turpināja pieaugt strīdu par ierobežojošiem pasākumiem kopējās ārpolitikas un drošības politikas jomā (KĀDP) skaits. Vairākiem nolēmumiem būtu jāpievērš īpaša uzmanība.

1. UKRAINA

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 15. jūnija spriedums ***Kiselev*/Padome** (T-262/15, EU:T:2017:392), Vispārējai tiesai bija jālemj par Krievijas Federācijas valsts ziņu aģentūras vadītāja, kurš tika iecelts amatā ar prezidenta dekrētu, iekļaušanu to personu sarakstā, uz kurām attiecas ierobežojoši pasākumi saistībā ar darbībām, ar ko tiek grauta vai apdraudēta Ukrainas teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība, pamatojoties uz to, ka viņš bija centrālā persona Krievijas valdības propagandā, ar ko tiek atbalstīta Krievijas bruņoto spēku nosūtīšana uz Ukrainu.

Konstatējusi, ka aplūkojamie ierobežojošie pasākumi ir saderīgi ar Partnerības un sadarbības nolīguma starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Krievijas Federāciju, no otras puses [48], 99. panta 1. punkta d) apakšpunktā paredzētajiem izņēmumiem saistībā ar drošību, Vispārējā tiesa it īpaši aplūkoja jautājumu, vai, piemērojot prasītāja situācijā piemērojamajās Savienības tiesību normās [49] paredzēto sarakstā iekļaušanas kritēriju – proti, kritēriju, kas attiecas uz personām, kuras aktīvi atbalsta darbības vai politiku, ar ko tiek grauta vai apdraudēta Ukrainas teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība vai šīs valsts stabilitāte un drošība, – ir pārkāptas viņa tiesības uz vārda brīvību.

Pirmkārt, uzsverot, ka jebkuram vārda brīvības ierobežojumam ir jābūt noteiktam tiesību aktos, Vispārējā tiesa norādīja, ka aplūkotie ierobežojošie pasākumi ir paredzēti aktos, kuri tostarp ir vispārpiemērojami, un tiem ir, pirmām kārtām, skaidrs juridiskais pamats Savienības tiesībās, proti, LES 29. pants un LESD 215. pants, un, otrām kārtām, pietiekams pamatojums, kas attiecas gan uz to piemērošanas jomu, gan uz iemesliem, kas pamato to piemērošanu prasītājam. Vispārējā tiesa uzskatīja, ka, ņemot vērā to, cik svarīga loma mūsdienu sabiedrībā ir plašsaziņas līdzekļiem, it īpaši audiovizuālajiem plašsaziņas līdzekļiem, bija iespējams paredzēt, ka uz plašsaziņas līdzekļu vērienīgo atbalstu Krievijas valdības darbībām un politikai, ar ko tiek destabilizēta situācija Ukrainā, – atbalstu, ko it īpaši ļoti populāru raidījumu laikā sniedza persona, kuru prezidents ar rīkojumu bija iecēlis par Krievijas Federācijas valsts ziņu aģentūras vadītāju, var attiekties uz "aktīva atbalsta" koncepciju balstītais kritērijs, ja vien no tā izrietošie vārda brīvības ierobežojumi atbilst citiem noteiktajiem nosacījumiem šīs brīvības leģitīmai ierobežošanai.

48/ Partnerības un sadarbības nolīgums starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Krievijas Federāciju, no otras puses (OV 1997, L 327, 3. lpp.). Jāpiebilst, ka attiecīgajā tiesību normā ir paredzēts izņēmums, uz kuru līgumslēdzēja puse var atsaukties vienpusēji, lai veiktu pasākumus, ko tā uzskata par nepieciešamiem, lai aizsargātu būtiskās drošības intereses, it īpaši "kara vai nozīmīga starptautiska saspīlējuma gadījumā, kas draud pārvērsties par bruņotu konfliktu, vai lai izpildītu saistības, kuras tā uzņēmusies, lai nodrošinātu miera un starptautiskās drošības saglabāšanu".

49/ Padomes Lēmuma 2014/145/KĀDP (2014. gada 17. marts) par ierobežojošiem pasākumiem attiecībā uz darbībām, ar ko tiek grauta vai apdraudēta Ukrainas teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība (OV 2014, L 78, 16. lpp.), ar tajā izdarītajiem grozījumiem, 1. panta 1. punkta a) apakšpunkts un 2. panta 1. punkta a) apakšpunkts un Padomes Īstenošanas regulas (ES) Nr. 269/2014 (2014. gada 17. marts) par ierobežojošiem pasākumiem attiecībā uz darbībām, ar ko tiek grauta vai apdraudēta Ukrainas teritoriālā integritāte, suverenitāte un neatkarība (OV 2014, L 78, 6. lpp.), ar tajā izdarītajiem grozījumiem, 3. panta 1. punkta a) apakšpunkts.

Otrkārt, attiecībā uz jautājumu, vai noteiktajiem ierobežojošajiem pasākumiem ir vispārējo interešu mērķis, ko par tādu atzinusi Savienība, Vispārējā tiesa norādīja, ka ar šiem pasākumiem, it īpaši piemērojot aplūkoto kritēriju attiecībā uz aktīvo atbalstu, Padome vēlas izdarīt spiedienu uz Krievijas iestādēm, lai tās izbeigtu savas darbības un politiku, ar ko tiek destabilizēta situācija Ukrainā, un tas atbilst vienam no KĀDP mērķiem.

Visbeidzot, treškārt, attiecībā uz ierobežojošo pasākumu nepieciešamību un samērīgumu Vispārējā tiesa atgādināja savu un Tiesas judikatūru, kas attiecas uz samērīguma principu un vārda brīvības ierobežošanu, un it īpaši Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā noteiktos principus šajā ziņā. Šādā kontekstā tā norādīja, ka savu žurnālista pienākumu izpildē, kurus nevar nodalīt no Krievijas valsts ziņu aģentūras vadītāja pienākumiem, prasītājs vairākas reizes bija izteicies par situāciju, ko Krievijas valdība ir izraisījusi Ukrainā. Vispārējā tiesa uzskatīja, ka ir vispārzināms, ka Krievijas valdības darbības un politika, ar ko tiek destabilizēta situācija Ukrainā, tiek plaši atspoguļotas Krievijas plašsaziņas līdzekļos un bieži vien Krievijas iedzīvotājiem tiek pasniegtas propagandas veidā kā pilnībā pamatotas. Šādos apstākļos un ņemot vērā Padomes rīcībā esošos pierādījumus par prasītāja izteikumiem, to ierobežojošo pasākumu noteikšana, kuri ir attiecināti uz prasītāju, ievērojot viņa īstenoto propagandu to Krievijas valdības darbību un politikas atbalstam, ar ko tiek destabilizēta situācija Ukrainā, nav uzskatāma par viņa tiesību uz vārda brīvību nesamērīgu ierobežojumu. Turklāt, norādot, ka prasītājs ir trešās valsts – Krievijas Federācijas – valstspiederīgais un dzīvo šajā valstī, kur veic savu profesionālo darbību, Vispārējā tiesa nosprieda, ka ar aplūkotajiem ierobežojošajiem pasākumiem, ar kuriem prasītājam ir noteikti ierobežojumi ieceļot un šķērsot dalībvalstu teritoriju, kā arī ir iesaldēti viņa Savienībā esošie līdzekļi, netiek kaitēts prasītāja tiesību īstenot vārda brīvību būtībai, it īpaši viņa profesionālās darbības ietvaros plašsaziņas līdzekļu jomā valstī, kurā viņš dzīvo un strādā.

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 7. jūlija spriedums ***Azarov*/Padome** (T-215/15, pārsūdzēts apelācijas instancē [50], EU:T:2017:479), Vispārējā tiesa izskatīja prasību, ko bijušais Ukrainas premjerministrs bija cēlis par tiesību aktiem, ar kuriem Padome bija nolēmusi saglabāt viņa vārdu to personu sarakstā, uz kurām attiecas ierobežojoši pasākumi, kas vērsti pret personām, kuras ir identificētas kā atbildīgas par Ukrainas valsts līdzekļu nelikumīgu piesavināšanos [51]. Prasītājs it īpaši apgalvoja, ka Padome ir pieļāvusi acīmredzamu kļūdu vērtējumā, nolemjot pagarināt attiecīgos ierobežojošos pasākumus, jo apstrīdētajos aktos ir ietverts tikai ļoti vispārīgs un īss pamatojums. Padomei esot bijusi jāiesniedz konkrētāka papildinformācija.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa atgādināja, ka Padomei nav pienākuma pašai pēc savas ierosmes un sistemātiski uzsākt savu izmeklēšanu vai veikt pārbaudes papildu precizējumu iegūšanai, ja tās rīcībā jau ir trešās valsts iestāžu iesniegti pierādījumi, lai noteiktu ierobežojošus pasākumus pret personām, kas ir minētās valsts valstspiederīgās un pret kurām ir uzsākti tiesas procesi. Šajā lietā Vispārējā tiesa precizēja, ka Padomei bija jāpārbauda, pirmkārt, cik lielā mērā ar dokumentiem, uz ko tā ir iecerējusi pamatoties, var tikt pierādīts, kā uz to norāda prasītāja vārda iekļaušanas attiecīgajā sarakstā pamatojums, ka pret prasītāju notiek kriminālprocess, ko ir ierosinājušas Ukrainas iestādes, par faktiem, kuri var tikt kvalificēti kā valsts līdzekļu nelikumīga piesavināšanās, un, otrkārt, ka šis process ļauj kvalificēt prasītāja rīcību atbilstīgi iepriekš minētajam atbilstošajam kritērijam. Tikai tad, ja šīs pārbaudes nesniegtu rezultātu, Padomei būtu jāveic papildu pārbaudes. Tomēr Padomei atkarībā no lietas apstākļiem ir jāveic novērtējums par nepieciešamību veikt papildu pārbaudes, it īpaši lūgt Ukrainas iestādēm paziņot papildu pierādījumus, ja tie, kuri jau ir iesniegti, izrādās nepietiekami vai nesaskanīgi. Turklāt saistībā ar iespēju, kāda ir jāpiešķir attiecīgajām personām, iesniegt apsvērumus attiecībā uz pamatojumu, kādu Padome ir iecerējusi norādīt,

50/ Lieta C-530/17 P, ***Azarov*/Padome**.

51/ Padomes Lēmums 2015/364/KĀDP (2015. gada 5. marts), ar kuru groza Lēmumu 2014/119/KĀDP par ierobežojošiem pasākumiem, kas vērsti pret konkrētām personām, vienībām un struktūrām saistībā ar situāciju Ukrainā (OV 2015, L 62, 25. lpp.), un Padomes Īstenošanas regula (ES) 2015/357 (2015. gada 5. marts), ar kuru īsteno Regulu (ES) Nr. 208/2014 par ierobežojošiem pasākumiem, kas vērsti pret konkrētām personām, vienībām un struktūrām saistībā ar situāciju Ukrainā (OV 2015, L 62, 1. lpp.).

lai saglabātu to vārdu attiecīgajā sarakstā, šīs personas var iesniegt tādus pierādījumus, attiecīgā gadījumā – attaisnojošus pierādījumus, kuri liktu Padomei veikt papildu pārbaudes.

Attiecībā uz argumentu, kas izriet no sprieduma ***LTTE*/Padome** [52], saskaņā ar kuru Padomei, pirms tā pamatojas uz trešās valsts iestādes lēmumu, ir pienākums rūpīgi pārbaudīt, vai ar šīs valsts atbilstošo tiesisko regulējumu tiek nodrošināta tiesību uz aizstāvību aizsardzība un tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā aizsardzība, kas ir līdzvērtīga tai, kāda ir garantēta Savienības līmenī, Vispārējā tiesa, pirmkārt, norādīja, ka lietā, kurā taisīts minētais spriedums, ierobežojošie pasākumi tika noteikti saskaņā ar Kopējo nostāju 2001/931/KĀDP [53], kas tika pieņemta terorisma apkarošanas nolūkā un kurā ir ieviests mehānisms, kas ļauj Padomei iekļaut personu līdzekļu iesaldēšanas sarakstā, pamatojoties uz valsts, attiecīgā gadījumā – trešās valsts, iestādes pieņemtu lēmumu.

Šajā lietā tas, ka pastāv iepriekš pieņemts Ukrainas iestāžu lēmums, nav uzskatāms par kritēriju, kas ir priekšnosacījums attiecīgo ierobežojošo pasākumu noteikšanai, jo minēto iestāžu uzsāktās tiesvedības ir tikai šo pasākumu faktiskais pamats.

Otrkārt, Vispārējā tiesa norādīja, ka katrā ziņā pastāv ievērojama atšķirība starp ierobežojošiem pasākumiem, kas attiecas uz cīņu pret terorismu, un tiem, kuri ir saistīti ar sadarbību starp Savienību, no vienas puses, un jaunajām trešās valsts, šajā gadījumā – Ukrainas, iestādēm, no otras puses. Cīņa pret terorismu, kurā Padome sniedz ieguldījumu, nosakot ierobežojošus pasākumus pret noteiktām personām vai vienībām, nav obligāti saistīta ar sadarbību ar tādas trešās valsts iestādēm, kurā ir notikusi režīma maiņa un ko Padome ir nolēmusi atbalstīt, kā tas ir šajā lietā.

Tādējādi, ja Padomes acīmredzamā politiskā izvēle, kas izpaužas kā sadarbība ar jaunajām Ukrainas iestādēm, lai tostarp ļautu tām atgūt, iespējams, nelikumīgi piesavinātos valsts līdzekļus, "lai nostiprinātu un atbalstītu tiesiskumu" Ukrainā, būtu pakļauta nosacījumam, ka Ukrainas valsts pēc režīma maiņas nekavējoties garantē tādu pamattiesību aizsardzības līmeni, kas ir līdzvērtīgs Savienībā un tās dalībvalstīs garantētajam līmenim, tad būtībā tiktu aizskarta Padomei piešķirtā plašā rīcības brīvība attiecībā uz to vispārīgo kritēriju definēšanu, ar ko tiek noteikts to personu loks, kam var tikt piemēroti ierobežojoši pasākumi šo jauno iestāžu atbalstam.

Īstenojot šo plašo rīcības brīvību, Padomei tātad ir jābūt brīvai uzskatīt, ka pēc režīma maiņas Ukrainas iestādes ir pelnījušas atbalstu, ciktāl tās uzlabo demokrātiju un tiesiskuma ievērošanu Ukrainā salīdzinājumā ar stāvokli, kāds tur pārsvarā bija iepriekš, un ka iespējas nostiprināt un atbalstīt tiesiskumu izpaužas kā līdzekļu iesaldēšana personām, kas ir identificētas kā atbildīgas par Ukrainas valstij piederošo līdzekļu nelikumīgu piesavināšanos. Līdz ar to tikai tad, ja Padomes politiskā izvēle atbalstīt jauno Ukrainas režīmu, ieskaitot sadarbību, no kuras izriet attiecīgie ierobežojošie pasākumi, izrādītos acīmredzami kļūdaina, tostarp tādēļ, ka šajā valstī pēc režīma maiņas tiek izdarīti sistemātiski pamattiesību pārkāpumi, iespējamai atbilstības starp pamattiesību aizsardzību Ukrainā un to, kāda pastāv Savienībā, neesamībai varētu būt ietekme uz šo pasākumu saglabāšanas spēkā attiecībā pret prasītāju tiesiskumu.

52/ Spriedums, 2014. gada 16. oktobris, T-208/11 un T-508/11, EU:T:2014:885.

53/ Padomes Kopējā nostāja 2001/931/KĀDP (2001. gada 27. decembris) par konkrētu pasākumu īstenošanu cīņā pret terorismu (OV 2001, L 344, 93. lpp.).

2. TUNISIJAS REPUBLIKA

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 5. oktobra spriedums ***Mabrouk*/Padome** (T-175/15, EU:T:2017:694), Vispārējai tiesai bija jālemj par prasību atcelt lēmumus, ar kuriem Padome bija nolēmusi saglabāt prasītāja vārdu to personu sarakstā, uz kurām attiecas ierobežojoši pasākumi, kas vērsti pret konkrētām personām un organizācijām saistībā ar situāciju Tunisijā [54]. Savas prasības pamatošanai prasītājs it īpaši atsaucās uz saprātīga lietas izspriešanas termiņa pārkāpumu, ko Tunisijas iestādes pieļāvušas tiesas procesā, uz kuru bija balstīts Padomes lēmums saglabāt prasītāja vārdu minētajā sarakstā, kā arī uz pašas Padomes pieļauto prasītāja tiesību uz lietas savlaicīgu izskatīšanu pārkāpumu.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa, pirmkārt, apgalvoja, ka Tunisijas iestādes ir tās, kurām ir jālemj par iespējamo principa par saprātīgu lietas izspriešanas termiņu pārkāpumu saistībā ar tiesas procesu, kas ierosināts pret prasītāju. Tomēr tā norādīja, ka tiesiskuma un cilvēktiesību, kā arī cilvēka cieņas ievērošanas principi ir jāievēro attiecībā uz jebkuru Savienības darbību, tostarp KĀDP jomā. Princips par saprātīgu lietas izspriešanas termiņu ir tiesību uz taisnīgu tiesu sastāvdaļa, ko aizsargā vairāku juridiski saistošu starptautisko tiesību instrumentu noteikumi. Turklāt apstrīdētie lēmumi ietilpst atbalstā Tunisijai politikai, kura ir balstīta uz cilvēktiesību un tiesiskuma ievērošanas veicināšanas mērķiem. Vispārējā tiesa no tā secināja, ka nevar izslēgt, ka, pastāvot objektīvai, ticamai, konkrētai un saskanīgai informācijai, kas var radīt pamatotas bažas par prasītāja tiesību, lai Tunisijas iestādes to tiesātu saprātīgā termiņā, ievērošanu, Padomei var būt jāveic vajadzīgās pārbaudes. Tā tomēr uzskatīja, ka šis nosacījums šajā gadījumā nav izpildīts.

Otrkārt, Vispārējā tiesa noraidīja prasītāja argumentāciju, kas balstīta uz to, ka Padome esot pārkāpusi Pamattiesību hartas 47. pantu, jo tā neesot ievērojusi viņa tiesības uz saprātīgu lietas izspriešanas termiņu, neveicot vajadzīgos pasākumus, lai attiecībā uz viņu Tunisijā notiekošais tiesas process nepārsniegtu saprātīgu termiņu. Vispārējā tiesa uzskatīja, ka Pamattiesību hartas 47. pants ir piemērojams tikai Savienības tiesu veiktajai pārbaudei par apstrīdēto līdzekļu iesaldēšanu. Turpretī tas nav piemērojams ne tiesvedībai Tunisijā, kas neietilpst Savienības tiesībās, ne arī apstrīdētajam lēmumam, ko nav pieņēmusi tiesa un kuram saskaņā ar tā priekšmetu nav tiesas nolēmuma rakstura. Vispārējā tiesa norādīja, ka, pat pieņemot, ka šo argumentāciju varētu interpretēt tādējādi, ka tā attiecas uz labas pārvaldības principa pārkāpumu, katrā ziņā, tā kā prasītājs nav pierādījis, ka tiesvedība Tunisijā pārsniedza saprātīgu termiņu, viņš nav arī pierādījis, ka viņa aktīvu iesaldēšanas Savienībā ilgums arī bija pārmērīgs.

Attiecībā uz prasītāja argumentu, ka Padome esot pieļāvusi acīmredzamas kļūdas vērtējumā saistībā ar demokratizācijas procesa virzību Tunisijā un nepieciešamību noteikt ierobežojošus pasākumus pret Tunisijas valstspiederīgajiem, kas ir atbildīgi par Tunisijas valsts līdzekļu nelikumīgu piesavināšanos, Vispārējā tiesa atgādināja, ka Padomei šajā jomā ir plaša rīcības brīvība, tādējādi, ka tikai šajā jomā veiktā pasākuma acīmredzama nepiemērotība var ietekmēt tā tiesiskumu. Prasītāja norādītās dažādās ar tiesu varu, konstitucionālo kārtību un vēlēšanām saistītās norises nepierāda, ka Padome būtu pieļāvusi acīmredzamu kļūdu vērtējumā, ko tā bija veikusi attiecībā uz demokrātiskās pārejas procesu Tunisijā. Lai arī šīs norises liecina par progresu, tās neļauj noteikti secināt, ka šis process ir ticis pabeigts, jo šis process tostarp ir pakārtots tiesiskuma un jaunās Tunisijas konstitūcijas demokrātisko sasniegumu nostiprināšanai. Katrā ziņā Vispārējā tiesa norādīja, ka apstrīdēto ierobežojošo pasākumu iespējamā atcelšana var būt atkarīga tikai no to tiesas procesu izbeigšanas, uz kuriem tie ir balstīti,

54/ Padomes Lēmums 2011/72/KĀDP (2011. gada 31. janvāris) par ierobežojošiem pasākumiem, kas vērsti pret konkrētām personām un vienībām saistībā ar situāciju Tunisijā (OV 2011, L 28, 62. lpp.), Padomes Lēmums (KĀDP) 2015/157 (2015. gada 30. janvāris), ar kuru groza Lēmumu 2011/72 (OV 2015, L 26, 29. lpp.), un Padomes Lēmums (KĀDP) 2016/119 (2016. gada 28. janvāris), ar ko groza Lēmumu 2011/72 (OV 2016, L 23, 65. lpp.).

nevis no demokrātiskās pārejas procesa Tunisijā pabeigšanas, jo atbalsts šim procesam ir tikai politikas, kurā ietilpst minētā aktīvu iesaldēšana, galīgais mērķis, nevis papildu nosacījums šīs aktīvu iesaldēšanas saglabāšanai.

VII. EKONOMISKĀ, SOCIĀLĀ UN TERITORIĀLĀ KOHĒZIJA

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 4. maija spriedums ***Green Source Poland*/Komisija** (T-512/14, EU:T:2017:299), Vispārējai tiesai bija iespēja izvērtēt vēl nebijušu jautājumu par to, vai ir pieņemama uzņēmuma, kas atbildīgs par liela projekta realizāciju, celtā prasība par Komisijas lēmumu, ar ko tā atteicās piešķirt dalībvalstij Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) finansiālo ieguldījumu minētajam lielajam projektam.

Pirmkārt, attiecībā uz tieša skāruma pirmo kritēriju, proti, ka apstrīdētajam Savienības pasākumam ir jārada tiešas sekas attiecīgās personas juridiskajai situācijai, Vispārējā tiesa norādīja, ka no atbilstošajām Regulas (EK) Nr. 1083/2006 [55] normām izriet, ka vienīgi attiecībās starp Komisiju un dalībvalsti norisinās darbības saistībā ar to, ka Komisija izvērtē un apstiprina vai neapstiprina dalībvalstij ERAF finansiālo ieguldījumu attiecībā uz lielo projektu. Tas atbilst tam, ka saskaņā ar judikatūru ERAF atbalsts ir paredzēts kā sistēma starp Komisiju un dalībvalsti. Turklāt no minētajām normām izriet, ka par darbību, tostarp lielo projektu atlasi, ir atbildīgas dalībvalstis. Komisija neveic nekādu lielo projektu atlasi, kurus valsts iestādēm piedāvā pieteicēji, bet vienīgi un tikai attiecībā pret dalībvalstīm veic izvērtēšanu par to lielo projektu saderīgumu un pienesumu, kurus valsts iestādes jau ir atlasījušas un tai iesniegušas, lai tiktu apstiprināts vai atteikts ERAF finansiālais ieguldījums. Šajā ziņā Vispārējā tiesa precizēja, ka spriedumā ***Consorzio gruppo di azione locale "Murgia Messapica"*/Komisija** [56] izklāstītā argumentācija nav piemērojama šajā lietā, jo Komisija neveic projektu atlasi, bet tā ir vienīgi valsts iestāžu ziņā.

Turklāt saskaņā ar pastāvīgo judikatūru tas, ka lēmumā piešķirt Savienības ERAF finanšu atbalstu vienība tiek norādīta kā iestāde, kas atbildīga par projekta realizēšanu, nenozīmē, ka šai vienībai pašai ir tiesības uz šo atbalstu. Tiesības uz šo atbalstu ir dalībvalstij kā lēmuma piešķirt ERAF finanšu atbalstu adresātei. Tas vēl jo vairāk ir tā, ja ERAF atbalsts dalībvalstij vēl nav ticis piešķirts un ja līdz ar to saikne starp vienību, kas norādīta kā atbildīgā par projekta realizēšanu, atbildīgā par pieteikumu vai saņēmēja, un ERAF atbalstu ir vēl jo netiešāka.

Attiecībā uz resursu liegšanu, kuri nepieciešami, lai īstenotu projektu, neiespējamību īstenot projektu un pienākumu segt zaudējumus, kuri izriet no jau radītajiem izdevumiem, uz ko bija norādījusi prasītāja, Vispārējā tiesa uzskatīja, ka, pat pieņemot, ka tie ir pierādīti, tie neizriet ne no paša apstrīdētā lēmuma, ne no Savienības tiesību normām, kuras reglamentē to iedarbību, bet izriet no sekām, kuras līguma par subsīdijas piešķiršanu projekta īstenošanai ietvaros valsts iestādes un prasītāja ir piešķīrušas minētajam lēmumam. Sekas un pienākumi, kas izriet no līguma, iestājas starp prasītājas tiesisko situāciju un apstrīdēto lēmumu. Tādējādi saskaņā ar piemērojamajiem valsts tiesību aktiem prasītāja tostarp būtu varējusi kompetentajā valsts tiesā iebilst pret līguma izbeigšanu vai pret valsts iestāžu atlīdzināšanas lūgumu saskaņā ar šo līgumu, atsaucoties uz apstrīdētā lēmuma spēkā neesamību.

Otrkārt, attiecībā uz tiešā skāruma otro kritēriju, proti, ka apstrīdētajā Savienības pasākumā šā pasākuma adresātiem, kas atbildīgi par tā īstenošanu, nav pieļauta nekāda rīcības brīvība, Vispārējā tiesa konstatēja, ka

55/ Padomes Regula (EK) Nr. 1083/2006 (2006. gada 11. jūlijs), ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu un atceļ Regulu (EK) Nr. 1260/1999 (OV 2006, L 210, 25. lpp.).

56/ Spriedums, 1994. gada 19. maijs, T-465/93, EU:T:1994:56.

attiecīgās dalībvalsts veiktā apstrīdētā lēmuma izpilde saskaņā ar pašu apstrīdēto lēmumu vai Savienības tiesību normām, kuras reglamentē tā sekas, neietver nekādas sekas attiecībā pret prasītāju, jo tā sekas attiecas vienīgi uz attiecībām starp Savienību, it īpaši ERAF, un minēto dalībvalsti. Šādos apstākļos Vispārējā tiesa secināja, ka apstrīdētais lēmums prasītāju neskar tieši, jo tas rada sekas vienīgi tiesiskajām attiecībām starp Komisiju un attiecīgo dalībvalsti.

VIII. VESELĪBAS AIZSARDZĪBA

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 26. janvāra spriedums ***GGP Italy/*Komisija** (T-474/15, EU:T:2017:36), Vispārējā tiesā tika celta prasība atcelt Komisijas lēmumu, ar ko par pamatotu tika atzīts Latvijas iestāžu veiktais pasākums atbilstoši Direktīvai 2006/42/EK [57] attiecībā uz prasītājas ražotās zāliena pļaujmašīnas laišanu tirgū. Šajā lietā, kas ietilpst tā saucamo "jaunās pieejas" direktīvu kontekstā, kuru mērķis ir atvieglot preču brīvu apriti, saskaņojot būtiskās prasības darba ņēmēju veselības un drošības aizsardzības jomā, Vispārējai tiesai tostarp bija iespēja precizēt Komisijas pārbaudes apjomu, iedarbinot Direktīvas 2006/42 11. pantā paredzēto drošības klauzulu, un šajā ziņā veicamo pasākumu raksturu. Latvijas iestādes bija uzskatījušas, ka attiecībā uz aplūkoto pļaujmašīnu nav ievērotas Direktīvā 2006/42 paredzētās būtiskās prasības, jo tā neatbilst piemērojamā saskaņotā standarta 2010. gada versijai. Turpretī prasītāja apgalvoja, ka tā atbilst šī standarta 2006. gada versijai, attiecībā uz kuru prasītājas ieskatā varēja atsaukties līdz 2013. gada 31. augustam, un ka tātad uz modeli, kas tika tirgots līdz šim datumam, attiecoties prezumpcija par atbilstību Direktīvā 2006/42 paredzētajām būtiskajām prasībām.

Attiecībā, pirmkārt, uz Komisijas pārbaudes apjomu Vispārējā tiesa atgādināja, ka Komisijai, pieņemot lēmumu saskaņā ar Direktīvas 2006/42 11. panta 3. punktu, nav jāpārbauda valsts pasākumu, kuru rezultātā ir iedarbināta minētajā pantā paredzētā drošības klauzula, tiesiskums visos aspektos. Šajā ziņā Direktīvas 2006/42 20. pantā ir tieša atsauce uz "tiesiskās aizsardzības līdzekļiem, kādi ir pieejami saskaņā ar attiecīgajā dalībvalstī spēkā esošajiem tiesību aktiem", kas nozīmē, pirmām kārtām, ka runa ir par valsts pasākumiem, kas veikti, pamatojoties uz direktīvu, un, otrām kārtām, ka šo pasākumu pārbaude ir jāveic dalībvalstu tiesām. Tātad ar šo pantu Komisijai nav noteikti pienākumi. Direktīvas 2006/42 11. panta 3. punkta īstenošanas kontekstā Komisijas primārā loma ir pārbaudīt, vai attiecīgie pasākumi, par kuriem tai ir paziņojusi dalībvalsts, ir pamatoti no tiesiskā un faktiskā viedokļa, lai nepieļautu, ka kāda mašīna – kā tas ir paredzēts Direktīvas 2006/42 11. panta 1. punktā – var apdraudēt cilvēku un, attiecīgos gadījumos, mājdzīvnieku veselību un drošību vai īpašuma vai vides drošību. Turklāt Vispārējā tiesa norādīja, ka nekas neliedz to, ka "attiecīgie pasākumi", kas dalībvalstij jānosaka un jāpaziņo Komisijai saskaņā ar Direktīvas 2006/42 11. pantā paredzēto drošības klauzulu, nav vienpusēji pasākumi vai ir pasākumi, kuri nav tieši saistoši. Tādējādi tāds paziņojums kā izskatāmajā lietā par to, ka valsts iestāžu rīcības rezultātā izplatītājs brīvprātīgi ir veicis izņemšanu no tirgus un nelaišanu tirgū, patiešām ir paziņojums par attiecīgu pasākumu, kas var būt pamats Komisijas lēmumam, kurš pieņemts, pamatojoties uz Direktīvas 2006/42 11. panta 3. punktu.

Otrkārt, runājot par attiecīgā saskaņotā standarta 2006. gada versijas juridisko spēku, Vispārējā tiesa norādīja, ka atbilstoši Direktīvas 2006/42 7. pantam tieši tas, ka Komisija publicē atsauci uz saskaņoto standartu *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*, piešķir tam juridisko spēku, kas ļauj mašīnu ražotājiem vai viņu pilnvarotajiem pārstāvjiem izmantot prezumpciju par atbilstību šajā direktīvā paredzētajām būtiskajām prasībām, kuras aptver šis publicētais saskaņotais standarts. No tā izriet, ka uz šādu publikāciju sistēmu attiecas Savienības iestāžu vispārpiemērojamo aktu publicēšanas sistēma. Vispārējā tiesa uzskatīja, ka Direktīvas 2006/42 7. pantā bez

57/ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/42/EK (2006. gada 17. maijs) par mašīnām, un ar kuru groza Direktīvu 95/16/EK (pārstrādāšana) (OV 2006, L 157, 24. lpp.).

ierobežojumiem ir paredzēti saskaņotie standarti, atsauces uz kuriem ir tikušas publicētas *Oficiālajā Vēstnesī*, neierobežojot to tvērumu un saturu vienīgi ar saskaņotajiem standartiem, atsauces uz kuriem tiktu publicētas atbilstoši šai direktīvai. Tādējādi šī norma liedz uzskatīt, ka atsauču uz saskaņotajiem standartiem publikācijas, kas veiktas saskaņā ar Direktīvu 98/37/EK [58], ir netieši atceltas vienlaikus ar šo direktīvu. No tā izriet, ka saskaņotie standarti, atsauces uz kuriem ir publicētas saskaņā ar Direktīvu 98/37, ietilpst Direktīvas 2006/42 7. panta piemērošanas jomā, iekams tieši nav atcelts lēmums, ar kuru tiem piešķirts juridisks spēks, lai nodrošinātu prezumpciju par atbilstību būtiskajām prasībām attiecībā uz veselības aizsardzību un drošību, kuras izklāstītas direktīvā, kas piemērojama brīdī, kad attiecīgā mašīna tiek laista tirgū vai nodota ekspluatācijā, proti, atsauču uz tiem publikācija *Oficiālajā Vēstnesī*. Tādējādi Vispārējā tiesa secināja, ka prasītāja pamatoti ir apgalvojusi, ka uz aplūkoto pļaujmašīnu attiecās prezumpcija par atbilstību Direktīvā 2006/42 paredzētajām būtiskajām prasībām attiecībā uz veselību un drošību.

IX. MUITAS SAVIENĪBA

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 11. decembra spriedums ***Léon Van Parys*/Komisija** (T-125/16, EU:T:2017:884), Vispārējā tiesā tika celta prasība par Komisijas lēmumu, ar ko tika noraidīts pieteikums par ievedmuitas nodokļa atlaišanu, kuru bija iesniegusi sabiedrība, kas nodarbojās ar Ekvadoras izcelsmes banānu importu. Šis lēmums tika pieņemts pēc tam, kad ar spriedumu ***Firma Van Parys*/Komisija** [59] daļēji tika atcelts Komisijas agrākais lēmums, kurā tā uzskatīja, ka ievedmuitas nodokļu atlaišana atbilstoši Regulas (EEK) Nr. 2913/92 [60] 239. pantam attiecībā uz prasītāju nebija pamatota. Vispārējā tiesa faktiski uzskatīja, ka Komisija nav pierādījusi prasītājas rūpības trūkumu. Pēc šī sprieduma Komisija uzskatīja, ka ir jāiegūst papildu informācija no muitas iestādēm, un informēja prasītāju, ka Regulas (EEK) Nr. 2454/93 [61] 907. pantā paredzētais deviņu mēnešu termiņš pieteikuma par nodokļu atlaišanu izskatīšanai tiek pagarināts par laikposmu līdz datumam, kurā tiks saņemta minētā papildu informācija. Pēc tam Komisija pieņēma apstrīdēto lēmumu, ar ko tika noraidīts prasītājas pieteikums par nodokļu atlaišanu. Savā prasībā prasītāja apstrīdēja to, kā Komisija ir izpildījusi spriedumu ***Firma Van Parys*/Komisija** [62]. It īpaši tā apgalvoja, ka, pieņemot, ka Komisijas rīcībā bija saprātīgs termiņš šī sprieduma izpildei, šis termiņš katrā ziņā nedrīkstēja pārsniegt jauno Regulas Nr. 2454/93 907. pantā paredzēto deviņu mēnešu noilguma termiņu.

Attiecībā uz pamatu, kas izriet no labas pārvaldības principa pārkāpuma, Vispārējā tiesa vispirms konstatēja, ka pēc sprieduma ***Firma Van Parys*/Komisija** [63] pasludināšanas Regulas Nr. 2454/93 907. pants vairs nebija piemērojams no jauna uzsāktajai procedūrai, lai pieņemtu apstrīdēto lēmumu, kas bija paredzēts pirmā lēmuma aizstāšanai, jo saskaņā ar judikatūru bija piemērojams vienīgi saprātīgais termiņš. Ņemot vērā veicamo pasākumu veidu, kā arī šai lietai raksturīgos apstākļus, Komisija nebija ievērojusi saprātīgu termiņu procesa virzībā pirms apstrīdētā lēmuma pieņemšanas. Šajā ziņā pietiek konstatēt, ka, pat ja pieņemtu, ka valsts muitas iestādēm nosūtītie Komisijas lūgumi sniegt informāciju būtu bijuši tādi, ar ko varētu tikt apturēts deviņu mēnešu termiņš,

58/ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 98/37/EK (1998. gada 22. jūnijs) par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz mašīnām (OV 1998, L 207, 1. lpp.).

59/ Spriedums, 2013. gada 19. marts, T-324/10, EU:T:2013:136.

60/ Padomes Regula (EEK) Nr. 2913/92 (1992. gada 12. oktobris) par Kopienas Muitas kodeksa izveidi (OV 1992, L 302, 1. lpp.).

61/ Komisijas Regula (EEK) Nr. 2454/93 (1993. gada 2. jūlijs), ar ko nosaka īstenošanas noteikumus Regulai Nr. 2913/92 (OV 1993, L 253, 1. lpp.).

62/ Spriedums, 2013. gada 19. marts, T-324/10, EU:T:2013:136.

63/ Spriedums, 2013. gada 19. marts, T-324/10, EU:T:2013:136.

kas tā nevar būt, jo Regulas Nr. 2454/93 907. pantā paredzētais mehānisms nevar tikt piemērots no jauna, no šo iestāžu sniegtās atbildes līdz apstrīdētā lēmuma pieņemšanai bija pagājuši vairāk nekā desmit mēneši. Vispārējā tiesa uzskatīja, ka tik garu termiņu nevar attaisnot neviens pasākums, kas bija jāveic Komisijai vai ko tā bija veikusi. Lai arī netiek apšaubīts, ka sprieduma ***Firma Van Parys*/Komisija** [64] rezultātā Komisijai bija no jauna jāizskata lietas materiāli, Vispārējā tiesa tomēr uzskatīja, ka nekur nav redzams, ka pēc šī sprieduma pasludināšanas Komisija no jauna būtu sagatavojusi lietas materiālus un, vēl jo mazāk, ka tā būtu tiem pievienojusi vai atklājusi jaunus faktiskos apstākļus.

Attiecībā uz jautājumu, vai saprātīga termiņa pārsniegšana var izraisīt apstrīdētā lēmuma atcelšanu, Vispārējā tiesa norādīja, ka Regulas Nr. 2454/93 mērķis tostarp ir precizēt atsevišķas normas, lai palielinātu tiesisko noteiktību, tās piemērojot, kā tas arī izriet no tās preambulas apsvērumiem, un tajā ir paredzēti strikti termiņi, kas ir jāievēro gan pieteicējam, gan Komisijai pieteikuma par ievedmuitas nodokļa atlaišanu izskatīšanai. Šādā kontekstā, pirmkārt, Vispārējā tiesa norādīja, ka no Regulas Nr. 2454/93 907. panta izriet, ka, ja deviņu mēnešu termiņš, kāds ir piešķirts Komisijai tās lēmuma pieņemšanai, ievērojot zināmus nosacījumus, var tikt apturēts, tad lēmums par pieteikumu par nodokļa atlaišanu ir jāpieņem Regulas Nr. 2454/93 907. panta otrajā daļā paredzētajā termiņā, jo tajā ir precizēts, ka atbildes nesniegšana šajā termiņā katrā ziņā nozīmē kompetentās muitas iestādes piekrišanu pieteikumam atbilstoši šīs pašas regulas 909. pantam. Otrkārt, tā norādīja, ka, ja šajā lietā Komisija būtu rīkojusies atbilstoši Regulai Nr. 2454/93, tās lēmums, kas ir pieņemts pēc tā deviņu mēnešu noilguma termiņa, ieskaitot termiņa apturēšanas, kas paredzēts šīs pašas regulas 907. pantā, nozīmētu muitas iestādes piekrišanu prasītājas pieteikumam. Vispārējā tiesa secināja, ka ir taisnība, ka spēkā esošā kārtība, it īpaši Regulas Nr. 2454/93 907. pantā paredzētais deviņu mēnešu termiņš, vairs nebija saistoši Komisijai saistībā ar procesu, kas ir uzsākts atbilstoši LESD 266. pantam. Tā piebilda, ka tas tomēr neizslēdz, ka, pieņemdama apstrīdēto lēmumu, neievērojot saprātīgu termiņu, Komisija ir pārkāpusi ar Regulu Nr. 2454/93 paredzētās garantijas, liedzot prasītājai izmantot šīs regulas lietderīgo iedarbību, iespēju saņemt lēmumu paredzētajos termiņos, kā arī garantiju saņemt labvēlīgu atbildi, ja netiek sniegta atbilde šajos termiņos. Līdz ar to Komisija ir pārkāpusi saprātīga termiņa principu, kas šīs lietas apstākļos ir pamats apstrīdētā lēmuma atcelšanai.

X. DEMPINGS

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 1. jūnija spriedums ***Changmao Biochemical Engineering*/Padome** (T-442/12, EU:T:2017:372), Vispārējā tiesā tika celta prasība atcelt Īstenošanas regulu (ES) Nr. 626/2012 [65], ciktāl tā attiecas uz prasītāju, Ķīnā dibinātu sabiedrību, kas ražo un eksportē vīnskābi. Savienības iestādes prasītājai vispirms sākotnējās izmeklēšanas laikā bija piešķīrušas sabiedrības, kas darbojas tirgus ekonomikas apstākļos, statusu, taču starpposma pārskatīšanā ar apstrīdēto regulu šo statusu piešķirt atteicās. Prasītāja apgalvoja, ka ar apstrīdēto regulu esot pārkāpts pamatregulas [66] 11. panta 3. punkts, jo apstākļi laikposmā no sākotnējās izmeklēšanas līdz starpposma pārskatīšanai neesot ievērojami un ilglaicīgi mainījušies. Šādā kontekstā Vispārējai tiesai tostarp bija jālemj par jautājumu, vai starpposma pārskatīšanas ietvaros iestādēm ir jākonstatē objektīvas faktisko apstākļu

64/ Spriedums, 2013. gada 19. marts, T-324/10, EU:T:2013:136.

65/ Padomes Īstenošanas regula (ES) Nr. 626/2012 (2012. gada 26. jūnijs), ar kuru groza Īstenošanas regulu (ES) Nr. 349/2012, ar ko nosaka galīgo antidempinga maksājumu Ķīnas Tautas Republikas izcelsmes vīnskābes importam (OV 2012, L 182, 1. lpp.).

66/ Padomes Regula (EK) Nr. 1225/2009 (2009. gada 30. novembris) par aizsardzību pret importu par dempinga cenām no valstīm, kas nav Eiropas Kopienas dalībvalstis (OV 2009, L 343, 51. lpp.).

izmaiņas vai arī tās var veikt atšķirīgu vērtējumu, kas balstīts uz iepriekš pastāvošajiem apstākļiem, ņemot vērā jaunus argumentus un pierādījumus, ko snieguši lietas dalībnieki.

Vispārējā tiesa atgādināja, ka saskaņā ar pamatregulas 11. panta 3. punkta noteikumiem, veicot izmeklēšanas pasākumus starpposma pārskatīšanas ietvaros, Komisija tostarp var pārbaudīt, vai ar dempingu un zaudējumiem saistītie apstākļi ir ievērojami mainījušies un vai esošie pasākumi nodrošina cerētos rezultātus un novērš zaudējumus, kas ir konstatēti iepriekš saskaņā ar minētās regulas 3. pantu. Šajā ziņā, pieņemot galīgo lēmumu, ir jāņem vērā visi būtiskie un pienācīgi dokumentētie pierādījumi.

Šajā lietā Vispārējā tiesa norādīja, ka Padome šķietami ir mainījusi savu vērtējumu, lai arī nav droši zināms, ka pamatā esošie apstākļi ir mainījušies, secinot, ka pamatregulas 2. panta 7. punkta c) apakšpunktā paredzētie nosacījumi, lai piešķirtu sabiedrības, kas darbojas tirgus ekonomikas apstākļos, statusu, nebija izpildīti. Šajā ziņā Vispārējā tiesa precizēja, ka iestādes retrospektīvas un prognozes analīzes ietvaros, kura tām ir jāveic pārskatīšanas nolūkos, var mainīt apstākļu novērtējumu. Būtu neloģiski, ja iestādēm būtu jāpiemēro pamatregulas 2. panta 7. punkta c) apakšpunkts tādā veidā, kas, ņemot vērā starpposma pārskatīšanā sniegtos pierādījumus, ir izrādījies kļūdains, tikai tā iemesla dēļ, ka šāda piemērošana ir veikta sākotnējā izmeklēšanā. Līdz ar to, tā kā šajā lietā apstrīdētajā regulā veiktais vērtējums balstās tikai uz ilglaicīgiem, nevis pagaidu rakstura faktiskajiem apstākļiem, it īpaši uz benzola cenas izkropļojumiem un benzola eksportam piemērojamā pievienotās vērtības nodokļa (PVN) 17 % apmērā neatmaksāšanu, Vispārējā tiesa nosprieda, ka apstrīdētais lēmums nav pretrunā pamatregulas 11. panta 3. punktam.

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 10. oktobra spriedums ***Kolachi Raj Industrial*/Komisija** (T-435/15, pārsūdzēts apelācijas instancē [67], EU:T:2017:712), Vispārējai tiesai bija iespēja precizēt savu judikatūru antidempinga jomā saistībā ar pamatregulas 13. panta 2. punkta – tiesību norma, kurā ir noteikti nosacījumi, kādos var uzskatīt, ka ar montāžas darbībām ir apieti spēkā esošie pasākumi – piemērošanas nosacījumiem. Prasītāja apgalvoja, ka tā iegādājās velosipēda detaļas no Šrilankas un Ķīnas, lai Pakistānā veiktu velosipēdu montāžu. Komisija Šrilankas iestāžu izdotos "A veidlapas" izcelsmes sertifikātus, kurus iesniedza prasītāja, noraidīja to nepietiekamās pierādījumu vērtības dēļ un pēc analoģijas piemēroja pamatregulas 13. panta 2. punkta b) apakšpunkta kritērijus, lai, balstoties uz to ražošanas izmaksām, pārbaudītu minēto detaļu izcelsmi.

Pirmkārt, lai precizētu jēdzienu "cilme" un "izcelsme" attiecīgo lomu pamatregulas 13. panta 2. punkta interpretācijā, Vispārējā tiesa balstījās uz spriedumu ***Starway*/Padome** [68], no kura tā secināja, ka, ja parasti pietiek atsaukties tikai uz to, "no [kurienes] nāk" detaļas, kas izmantotas galīgā produkta montāžā saskaņā ar minētās regulas 13. panta 2. punkta b) apakšpunktu, šaubu gadījumā var būt jāpārbauda, vai detaļām, kas "nāk no" trešās valsts, faktiski nav citas valsts izcelsme. Turklāt, pamatojoties uz pamatregulas dažādajām valodu redakcijām, Vispārējā tiesa norādīja, ka jēdziens "nāk no" pamatregulas 13. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē ir jāsaprot tādējādi, ka tas attiecas uz konkrēto importu un tātad uz eksportētājvalsti.

Otrkārt, Vispārējā tiesa norādīja, ka, lai arī "A veidlapas" izcelsmes sertifikātiem ir pierādījuma spēks attiecībā uz to preču izcelsmi, uz kurām tie attiecas, tas nav absolūts. Faktiski šāds trešās valsts aizpildīts sertifikāts nevarētu būt saistošs Savienības iestādēm attiecībā uz šo preču izcelsmi, liedzot tām pārbaudīt izcelsmi ar citiem līdzekļiem, ja pastāv objektīvas, būtiskas un saskaņotas norādes, kuras rada šaubas par preču, kas ir šo sertifikātu priekšmets, patieso izcelsmi. Šajā ziņā no judikatūras izriet, ka tiktu lielā mērā atņemta a posteori pārbaužu lietderība, ja šādu sertifikātu izmantošana pati par sevi varētu pamatot muitas nodokļa atlaišanu. Turklāt tā norādīja, ka no pamatregulas 6. panta 8. punkta izriet, ka, izņemot, ja nav bijusi sadarbība, ieinteresēto pušu sniegtās informācijas,

67/ Lieta C-709/17 P, **Komisija/*Kolachi Raj Industrial***.

68/ Spriedums, 2000. gada 26. septembris, T-80/97, EU:T:2000:216.

uz kuru Komisija iecerējusi balstīt savus secinājumus, precizitāte ir jāpārbauda, cik vien iespējams precīzi. Līdz ar to šajā tiesību normā par likumīgu ir atzīta ne tikai iespēja, bet arī Komisijas pienākums pārbaudīt tai iesniegtos dokumentus. Šis pienākums antidempinga jomā tiek īstenots dabiski, neskarot šajā ziņā muitas iestādēm paredzētās specifiskās procedūras.

Visbeidzot, treškārt, Vispārējā tiesa nosprieda, ka, "pēc analoģijas" piemērojot pamatregulas 13. panta 2. punkta b) apakšpunktu, Komisija patiesībā pārbaudīja, vai ar velosipēda detaļu ražošanu Šrilankā tika apieti antidempinga pasākumi, kuri attiecās uz Ķīnas izcelsmes velosipēdiem, kas savukārt nebija tās izmeklēšanas priekšmets. No pamatregulas 13. panta 2. punkta b) apakšpunkta paša formulējuma izriet, ka tas ir piemērojams "montāžas darbībām", ņemot vērā, ka tajā paredzētais 60 % noteikums tādējādi ir piemērojams kopējai "samontētā izstrādājuma" detaļu vērtībai. Ir skaidrs, ka šajā lietā izmeklēšanas mērķis nebija velosipēdu "montāžas darbības" Šrilankā, ne arī tā jebkādā veidā attiecās uz minētajā valstī "samontētajiem" velosipēdiem. Turklāt pamatregulas 13. panta 2. punkta b) apakšpunkts nav izcelsmes noteikums, tātad to nevar piemērot "pēc analoģijas", lai konstatētu preču izcelsmi, vēl jo vairāk tādēļ, ka minētajā normā paredzētie kritēriji būtiski atšķiras no tiem, kas attiecas uz izcelsmes noteikumiem. No tā izriet, ka šajā lietā Komisija, pieļaujot kļūdu tiesību piemērošanā, pēc analoģijas piemēroja pamatregulas 13. panta 2. punktu.

XI. FINANŠU NOZARES UZRAUDZĪBA

2017. gada 16. maija spriedumā ***Landeskreditbank Baden-Württemberg/*ECB** (T-122/15, pārsūdzēts apelācijas instancē [69], EU:T:2017:337) Vispārējā tiesa apstiprināja tāda lēmuma tiesiskumu, ar ko Eiropas Centrālā banka (ECB) saskaņā ar pamatregulas [70] 6. panta 4. punktu bija kvalificējusi prasītāju – Bādenes-Virtembergas federālās zemes (Vācija) investīciju un attīstības banku – par "nozīmīgu iestādi". Šīs kvalifikācijas rezultātā minētā banka tika pakļauta vienīgi ECB tiešai uzraudzībai, nevis dalītajai uzraudzībai atbilstoši vienotās uzraudzības mehānismam (VUM), ko prasītāja apstrīdēja.

Pirmkārt, Vispārējā tiesa norādīja, ka no pamatregulas sistēmas izriet, ka Padome ir nodevusi ECB ekskluzīvu kompetenci attiecībā uz minētās regulas 4. panta 1. punktā norādītajiem uzdevumiem. Vispārējā tiesa uzskatīja, ka pamatregulas 6. panta vienīgais uzdevums ir VUM ietvaros valsts iestādēm ļaut decentralizēti īstenot šo kompetenci ECB kontrolē attiecībā uz mazāk nozīmīgām iestādēm un attiecībā uz minētās regulas 4. panta 1. punkta b) un d)–i) apakšpunktā norādītajiem uzdevumiem.

Otrkārt, Vispārējā tiesa norādīja, ka no pamatregulas 6. panta 4. punkta otrās daļas izriet, ka iestādes kvalifikācija par "nozīmīgu" "īpašos apstākļos" var tikt noraidīta, un šis jēdziens saskaņā ar VUM pamatregulas [71] 70. panta 2. punktu ir jāinterpretē šauri. Šajā ziņā, tā kā minētās regulas 70. panta 1. punktā ir norādīti "faktiski pastāvoši apstākļi, kuros nav atbilstoši uzraudzīto iestādi kvalificēt kā nozīmīgu, ņemot vērā [Pamatregulas] mērķus un principus", no tā obligāti izriet, ka vienīgi tiek norādīta iespēja, ka ECB tiešā prudenciālā uzraudzība, kas ir paredzēta, ja iestāde ir kvalificēta par "nozīmīgu", spētu ne tik veiksmīgi sasniegt pamatregulas mērķus, nekā tas būtu šīs iestādes tiešas prudenciālās uzraudzības gadījumā, ko veic valsts iestādes. Savukārt no VUM pamatregulas

69/ Lieta C-450/17 P, ***Landeskreditbank Baden-Württemberg***.

70/ Padomes Regula (ES) Nr. 1024/2013 (2013. gada 15. oktobris), ar ko Eiropas Centrālajai bankai uztic īpašus uzdevumus saistībā ar politikas nostādnēm, kas attiecas uz kredītiestāžu prudenciālo uzraudzību (OV 2013, L 287, 63. lpp.).

71/ [ECB] Regula (ES) Nr. 468/2014 (2014. gada 16. aprīlis), ar ko izveido [VUM] pamatstruktūru [ECB] sadarbībai ar nacionālajām kompetentajām un norīkotajām iestādēm ("VUM pamatregula") (OV 2014, L 141, 1. lpp.).

70. panta 1. punkta gramatiskās interpretācijas neizriet iespēja "nozīmīgu iestādi" pārkvalificēt par "mazāk nozīmīgu" tādēļ, ka valsts iestāžu tieša uzraudzība VUM ietvaros tāpat sasniegtu pamatregulas mērķus kā tikai ECB īstenota uzraudzība.

Visbeidzot un treškārt, Vispārējā tiesa norādīja, ka VUM pamatregulas 70. panta 1. punkta interpretācija subsidiaritātes un samērīguma principu gaismā arī nevar radīt šādu iespēju. Ciktāl valsts iestādes VUM ietvaros rīkojas decentralizēti, īstenojot Savienības ekskluzīvo kompetenci, ECB tiešas prudenciālas uzraudzības īstenošana var skart vienīgi dalībvalstu primāro kompetenci, kas uzsvērta LESD 291. panta 1. punktā, īstenot Savienības tiesības to tiesību sistēmā. Tomēr šīs kompetences saglabāšana nevar nozīmēt, ka VUM pamatregulas 70. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādā veidā, ka attiecībā uz iestādi, kas ir kvalificēta kā nozīmīga, ievērojot pamatregulas 6. panta 4. punktā norādītos kritērijus, katrā atsevišķajā gadījumā ir jāpārbauda, vai tās mērķi tādējādi var tikt arī sasniegti ar valsts iestāžu tiešu uzraudzību. Šāda izvērtēšana būtu tiešā pretrunā diviem elementiem, kam ir fundamentāla nozīme pamatregulas 6. panta 4. punkta sistēmā, tas ir, pirmkārt, principam, saskaņā ar kuru nozīmīgas iestādes ir tikai ECB uzraudzībā, un, otrkārt, tam, ka pastāv precīzi alternatīvi kritēriji finanšu iestādes nozīmīguma kvalificēšanai. Tādējādi Vispārējā tiesa secināja, ka ECB pamatoti ir kvalificējusi prasītāju par "nozīmīgu iestādi", un prasību noraidīja.

Lietās, kurās taisīts 2017. gada 13. decembra spriedums ***Crédit mutuel Arkéa*/ECB** (T-712/15, EU:T:2017:900) un 2017. gada 13. decembra spriedums ***Crédit mutuel Arkéa*/ECB** (T-52/16, EU:T:2017:902), Vispārējai tiesai bija jālemj par prasībām, kas vērstas pret ECB lēmumiem, attiecīgi, pirmkārt, 2015. gada 5. oktobra lēmumu, ar ko tika noteiktas *Crédit mutuel* grupai piemērojamās prudenciālās prasības, un, otrkārt, 2015. gada 4. decembra lēmumu, ar ko tika noteiktas minētajai grupai, kā arī to veidojošajām vienībām piemērojamās jaunās prudenciālās prasības. Prasītāja apstrīdēja *Crédit mutuel* grupas konsolidēto prudenciālo uzraudzību, ko ECB bija ieviesusi ar *Confédération nationale du Crédit mutuel (CNCM)* starpniecību, jo tā neesot kredītiestāde, "*Crédit mutuel* grupa" nepastāvot un ECB nevarot tai noteikt papildu pašu kapitāla prasības.

Attiecībā uz prasību, kas celta par 2015. gada 5. oktobra lēmumu, Vispārējā tiesa uzskatīja, ka prasītāja saglabā interesi celt prasību par šo lēmumu, lai novērstu to, ka iespējamās lēmuma atcelšanas, ar ko atcelts lēmums, rezultātā no jauna netiek radītas sekas. Gadījumā, ja tiktu atcelts 2015. gada 4. decembra lēmums, lietas dalībnieki nokļūtu situācijā, kāda bija pirms tā stāšanās spēkā, kuru tātad atkal no jauna regulētu apstrīdētais lēmums.

Attiecībā uz abām prasībām, kas celtas par 2015. gada 5. oktobra lēmumu un 2015. gada 4. decembra lēmumu, Vispārējā tiesa norādīja, ka, lai tiktu ievēroti pamatregulas mērķi, VUM pamatregulas 2. panta 21. punkta c) apakšpunkts un Regulas (ES) Nr. 575/2013 [72] 10. panta 1. punktā paredzētie nosacījumi, uz kuriem tā atsaucas, ir jāinterpretē, ņemot vērā likumdevēja nodomu ļaut ECB globāli pārskatīt visus riskus, kas var ietekmēt kredītiestādi, kā arī novērst prudenciālas uzraudzības sadalīšanos starp ECB un valsts iestādēm. Attiecībā uz pašu Regulas Nr. 575/2013 10. panta 1. punkta mērķi Vispārējā tiesa norādīja, ka šī regula attiecas uz kredītiestādēm piemērojamajām prudenciālās uzraudzības prasībām. Šajā kontekstā Regulas Nr. 575/2013 10. panta 1. punkta mērķis skaidri izriet no šīs tiesību normas formulējuma. Tas ir – dot iespēju kompetentajai iestādei izlemt daļēji vai pilnībā nepiemērot atsevišķas šajā regulā paredzētās prasības vienai vai vairākām kredītiestādēm, kas atrodas tajā pašā dalībvalstī un kas ir pastāvīgi radniecīgas centrālajai iestādei, kura tās uzrauga un kura darbojas tajā pašā dalībvalstī. Tāpat arī Regulas Nr. 575/2013 10. panta 2. punkts ļauj centrālo iestādi individuāli atbrīvot no šo pašu prudenciālās uzraudzības prasību piemērošanas. Tomēr šajā lietā Regulas Nr. 575/2013 10. panta 1. punktā minētie nosacījumi saskaņā ar šo regulu nav piemērojami, lai izvērtētu iespēju piešķirt individuālu atbrīvojumu

72/ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 575/2013 (2013. gada 26. jūnijs) par prudenciālajām prasībām attiecībā uz kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 648/2012 (OV 2013, L 176, 1. lpp., un labojumi – OV 2013, L 208, 68. lpp., un OV 2013, L 321, 6. lpp.).

no prasībām, bet ir piemērojami VUM pamatregulas 2. panta 21. punkta c) apakšpunktā veiktās atsauces dēļ, lai pārbaudītu, vai pastāv prudenciālajai uzraudzībai pakļauta grupa. No tā izriet, ka šajā lietā VUM pamatregulas 2. panta 21. punkta c) apakšpunkta interpretācijā nozīme ir tikai tā mērķiem, lai arī tajā ir atsauce uz VUM pamatregulas 10. panta 1. punktu.

Vispirms attiecībā uz to, ka *CNCM* nav kredītiestādes statusa, Vispārējā tiesa uzskatīja, ka no Savienības tiesiskā regulējuma prudenciālās uzraudzības jomā neizriet, ka "centrālās iestādes" jēdziens ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nozīmē kredītiestādes statusu. Turpinājumā Vispārējā tiesa uzskatīja, ka *Crédit mutuel* ar *CNCM* starpniecību izpilda visus Savienības tiesiskā regulējuma prudenciālās uzraudzības jomā nosacījumus, lai to kvalificētu par "grupu" šī tiesiskā regulējuma izpratnē. Visbeidzot Vispārējā tiesa atzina, ka ECB nav pieļāvusi kļūdu, balstoties uz iespējamību, ka prasītāja varētu izstāties no *Crédit mutuel* grupas, lai tai noteiktu papildu pašu kapitāla prasību.

Tādējādi, noraidot prasītājas argumentus attiecībā uz to, ka *CNCM* nav kredītiestādes statusa, ka nepastāv grupa, kas būtu pakļauta prudenciālajai uzraudzībai VUM pamatregulas 2. panta 21. punkta c) apakšpunkta un Regulas Nr. 575/2013 10. panta izpratnē, un ka nav iespējams noteikt papildu pašu kapitāla prasību, Vispārējā tiesa noraidīja abas prasības kopumā.

XII. SAVIENĪBAS IESTĀŽU PUBLISKIE IEPIRKUMI

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 4. jūlija spriedums ***European Dynamics Luxembourg* u.c./Eiropas Savienības Dzelzceļa aģentūra** (T-392/15, EU:T:2017:462), Vispārējai tiesai bija jāprecizē, pirmkārt, pierādījumu brīvas iesniegšanas un pierādījumu brīvas novērtēšanas principu Savienības tiesībās apjoms un, otrkārt, līgumslēdzējas iestādes pienākums norādīt pamatojumu, ja tā uzskata, ka izraudzītā pretendenta piedāvājums nešķiet nepamatoti lēts.

Pirmkārt, Vispārējā tiesa atgādināja, ka Savienības tiesībās pierādījumu jomā prevalē pierādījumu brīvas novērtēšanas princips un ka no tā izriet pierādījumu brīva iesniegšana, kas lietas dalībniekiem sniedz iespēju Savienības tiesā iesniegt jebkurus likumīgi iegūtus pierādījumus, kurus tie uzskata par būtiskiem savas nostājas pamatošanai. Tomēr pierādījumu brīvas novērtēšanas un pierādījumu brīvas iesniegšanas principiem ir jābūt saskaņā ar tādiem Savienības tiesību pamatprincipiem kā tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu un pušu procesuālo tiesību vienlīdzība. Tādējādi pierādījumu brīvai novērtēšanai ir jābūt saskaņā ar tiesībām katram lietas dalībniekam aizstāvēt savas intereses neatkarīgi no jebkādas ārējās ietekmes, tostarp sabiedrības ietekmes, un tikt aizsargātiem pret neatbilstošu tā procesuālo dokumentu izmantošanu. Vispārējā tiesa no tā secināja, ka no pierādījumu brīvas iesniegšanas principa izriet, ka lietas dalībniekam Vispārējā tiesā principā ir tiesības kā pierādījumus izmantot dokumentus, kas tikuši sagatavoti citā tiesvedības procesā, kurā tas pats ir piedalījies. Turklāt lietas dalībnieka, kurš ir procesuālā dokumenta autors, piekrišana nevar tikt uzskatīta par dokumenta, kura avots ir cita Vispārējās tiesas lieta, pieņemamības sākotnēju nosacījumu. Lai gan lietas dalībnieka, kurš ir dokumenta autors, piekrišana var būt būtisks apstāklis, izvērtējot atbilstošu tā izmantošanu, ja tiktu noteikts, ka šī piekrišana ir jāiegūst pirms tā iesniegšanas Vispārējā tiesā, pretējā gadījumā tas varētu tikt uzskatīts par nepieņemamu, lietas dalībniekam, kurš ir tā autors, tiktu piešķirtas izslēgšanas tiesības, tādējādi liedzot Vispārējai tiesai iespēju lemt par tā atbilstīgu izmantošanu un tādējādi izpildīt tās pienākumu sniegt katram lietas dalībniekam saprātīgu iespēju izklāstīt savus prasījumus, tostarp iesniegt savus pierādījumus apstākļos, kuri tam nerada acīmredzami nelabvēlīgāku situāciju salīdzinājumā ar pretējo pusi, kas ir pušu procesuālo tiesību vienlīdzības principa pamatā. Tādējādi Vispārējai tiesai katrā gadījumā ir jāizsver, pirmkārt, pierādījumu brīva iesniegšana un, otrkārt, pušu tiesvedības procesos aizsardzība pret neatbilstošu procesuālo dokumentu izmantošanu.

Šajā lietā, lai arī atbildētāja apstrīdēja to, ka prasītājas ir iesniegušas Eiropas Zāļu aģentūras (*EMA*) novērtējuma komitejas ziņojuma kopiju, Vispārējā tiesa konstatēja, ka šis ziņojums bija prasītāju rīcībā tādēļ, ka tās bija iesniegušas piedāvājumu konkursā saistībā ar *EMA* rīkoto publisko iepirkumu un kā noraidītās pretendentes tās bija pieprasījušas to piedāvājuma noraidīšanas pamatojumu. Tādējādi prasītājas šo ziņojumu bija ieguvušas likumīgi. Tas, ka aplūkotais ziņojums vēlāk bija procesuālais dokuments lietā, kurā tika pasludināts Vispārējās tiesas spriedums, un ka prasītājas nebija saņēmušas *EMA* atļauju izmantot to šajā lietā, neļauj tā izmantošanu klasificēt kā neatbilstošu. Turklāt, ņemot vērā šī dokumenta saturu un prasītāju pierādījumu brīvu iesniegšanu, *EMA* nebūtu bijis tiesību atteikt tā izsniegšanu atbildētājai. Tādējādi šī dokumenta iesniegšanas noraidīšana, to atzīstot par nepieņemamu, būtu pretrunā pareizai tiesvedībai, ciktāl šāda noraidīšana nepamatoti ierobežotu prasītāju pierādījumu brīvu iesniegšanu.

Otrkārt, Vispārējā tiesa norādīja, ka līgumslēdzējas iestādes veiktais izvērtējums par to, vai pastāv nepamatoti lēti piedāvājumi, tiek veikts divās daļās. Pirmajā daļā līgumslēdzējai iestādei ir jāizvērtē, vai iesniegtie piedāvājumi "nešķiet" nepamatoti lēti, proti, vai iesniegtajos piedāvājumos nav kādas norādes, kas varētu radīt aizdomas šajā ziņā. Tā tas it īpaši ir tad, ja iesniegtajā piedāvājumā piedāvātā cena ir ievērojami zemāka par citu iesniegto piedāvājumu cenu vai parasto tirgus cenu. Ja iesniegtajos piedāvājumos šādas norādes nav un tie tādējādi nešķiet nepamatoti lēti, līgumslēdzēja iestāde var turpināt izvērtēšanu un līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru. Turpretī, ja šādas aizdomas pastāv, līgumslēdzējai iestādei otrajā daļā ir jāpārbauda piedāvājuma būtība, lai pārliecinātos par to, ka tas nav nepamatoti lēts. Tā kā pienākums norādīt pamatojumu it īpaši ir jāizvērtē, ņemot vērā piemērojamās tiesību normas, šīs pārbaudes veikšana divās daļās ietekmē līgumslēdzējas iestādes pienākuma norādīt pamatojumu apjomu. Tādējādi, līgumslēdzējai iestādei izraugoties piedāvājumu, tai nav pienākuma, atbildot uz jebkuru lūgumu norādīt pamatojumu, kas tai ir iesniegts, piemērojot Finanšu regulas [73] 113. panta 2. punktu, skaidri norādīt iemeslus, kuru dēļ tās izraudzītais piedāvājums tai nav šķitis nepamatoti lēts. Ja līgumslēdzēja iestāde izraugās minēto piedāvājumu, no tā netieši, bet neapšaubāmi izriet, ka tā ir uzskatījusi, ka nav bijis norāžu par to, ka minētais piedāvājums būtu bijis nepamatoti lēts. Savukārt šādi iemesli ir jāpaziņo noraidītajam pretendentam, kurš ir skaidri izteicis šādu lūgumu.

XIII. ŠĶĪRĒJKLAUZULA

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 4. jūlija spriedums ***Systema Teknolotzis*/Komisija** (T-234/15, EU:T:2017:461), Vispārējā tiesa izskatīja prasību, ko atbalsta no Savienības finansēta projekta saņēmējs cēlis par Komisijas lēmumu, kas ir izpildes rīkojums attiecībā uz nepamatoti samaksāto summu atgūšanu. Komisija apgalvoja, ka prasītājas celtā prasība ir nepieņemama tāpēc, ka apstrīdētais lēmums esot apstiprinošs lēmums, kas saistīts ar Komisijas iepriekšējiem atteikumiem piešķirt prasītājai maksājumu atvieglojumus.

Vispārējā tiesa atgādināja, ka, ja pastāv līgums starp prasītāju un kādu no Savienības iestādēm, Savienības tiesās, pamatojoties uz LESD 263. pantu, prasība var tikt celta tikai tad, ja apstrīdētais akts ir paredzēts obligātu juridisku seku radīšanai, kas neietilpst līgumattiecībās, kuras saista puses, un kas nozīmē publiskās varas, kāda ir piešķirta līgumslēdzējai pusei – iestādei administratīvas iestādes statusā, prerogatīvu īstenošanu. Ja Savienības tiesa atzītu, ka tās kompetencē ir lemt par tādu aktu atcelšanu, kuri ietilpst tīri līgumiskā ietvarā, tad tā ne tikai apdraudētu LESD 272. panta nozīmi, kas ļauj piešķirt Savienības tiesām jurisdikciju saskaņā ar šķīrējklauzulu, bet arī riskētu

73/ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) Nr. 966/2012 (2012. gada 25. oktobris) par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam, un par Padomes Regulas (EK, Euratom) Nr. 1605/2002 atcelšanu (OV 2012, L 298, 1. lpp.).

gadījumā, ja līgumā nav ietverts šāds noteikums, paplašināt tās jurisdikcijas robežas, kas noteiktas LESD 274. pantā, kurā valsts tiesām ir piešķirta vispārējo tiesību jurisdikcija izskatīt strīdus, kuros Savienība ir lietas dalībniece.

Lēmums, kas ir izpildes rīkojums LESD 299. panta izpratnē, kā tas ir šajā gadījumā, ir uzskatāms par apstrīdamu aktu LESD 263. panta izpratnē, un tā pamatotību var apstrīdēt vienīgi prasību atcelt tiesību aktu izskatošajā tiesā. Vispārējā tiesa uzskatīja, ka tas tā ir it īpaši tad, kad lēmums, kas ir izpildes rīkojums, ir ticis pieņemts, lai piedzītu prasījumu, kas ir radies no līguma, kura slēgšanas tiesības ir piešķīrusi iestāde. Lēmuma, kas ir izpildes rīkojums, pieņemšana ir uzskatāma par Komisijai piemītošo publiskās varas prerogatīvu īstenošanu, un tajā galīgi tiek fiksēta tās griba veikt savu prasījumu piedziņu.

Vispirms Vispārējā tiesa norādīja, ka, lai apstrīdētais lēmums varētu tikt kvalificēts kā apstiprinošs lēmums, Komisijas iepriekš pieņemtos aktus it īpaši ir jāvar kvalificēt kā lēmumus, par kuriem var celt prasību atcelt tiesību aktu. Komisijas atteikumi piešķirt maksājumu atvieglojumus, kas šajā gadījumā ir agrāki akti, nerada saistošas tiesiskas sekas, kas ir ārpus līgumiskajām attiecībām, kuras saista Komisiju un prasītāju. Turklāt šie atteikumi nenozīmē, ka tiek īstenotas Komisijai piešķirtās publiskās varas prerogatīvas. Šos atteikumus tātad nevar kvalificēt par agrākiem lēmumiem judikatūras attiecībā uz pilnībā apstiprinošiem aktiem izpratnē. Visbeidzot, nevar būt runas par to, ka tiek apiets termiņš, kurā ir ceļama prasība atcelt tiesību aktu, jo attiecīgie atteikumi izriet no līgumiskajām attiecībām starp Komisiju un prasītāju, un uz LESD 272. panta pamata veiktai līgumisko tiesību un saistību apstrīdēšanai Savienības tiesā nav piemērojams tas pats prasības celšanas termiņš. Līdz ar to Komisija nepamatoti apgalvoja, ka prasītājas celtā prasība ir nepieņemama.

XIV. PIEKĻUVE IESTĀŽU DOKUMENTIEM

2017. gadā Vispārējai tiesai bija iespēja pasludināt vairākus nozīmīgus spriedumus piekļuves dokumentiem jomā. Tā tostarp lēma par nosacījumiem attiecībā uz piekļuvi dokumentiem, kuri ir ietverti administratīvās lietas materiālos procesā, kas attiecas uz dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu, kā arī tiem, ko iesniegusi dalībvalsts pienākumu neizpildes procedūrā. Vispārējā tiesa ir arī sniegusi precizējumus attiecībā uz pieteikumiem par piekļuvi Eiropas Ķimikāliju aģentūras (*ECHA*) rīcībā esošiem dokumentiem tādas procedūras ietvaros, kas attiecas uz ķīmiskas vielas izmantošanas atļaujas pieteikumu, kā arī dokumentiem, kas attiecas uz uzaicinājumiem iesniegt piedāvājumu attiecībā uz visām iepirkumā paredzētajām daļām.

1. DOKUMENTI, KAS IETVERTI ADMINISTRATĪVĀS LIETAS MATERIĀLOS PROCESĀ, KURŠ ATTIECAS UZ DOMINĒJOŠĀ STĀVOKĻA ĻAUNPRĀTĪGU IZMANTOŠANU

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 28. marta spriedums ***Deutsche Telekom*/Komisija** (T-210/15, EU:T:2017:224), Vispārējai tiesai bija jāizvērtē tāda lēmuma tiesiskums, ar ko Komisija bija noraidījusi prasītāja iesniegto pieteikumu, lai saņemtu piekļuvi visiem dokumentiem, kas ietverti pret to uzsāktās izmeklēšanas saistībā ar dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu lietas materiālos. Komisija minēto pieteikumu noraidīja, pamatojoties uz vispārējas prezumpcijas esamību, saskaņā ar kuru šādu dokumentu izsniegšana principā apdraudētu attiecīgo uzņēmumu komerciālo interešu aizsardzību, kā arī izmeklēšanas darbību mērķu aizsardzību.

Vispārējā tiesa uzskatīja, ka judikatūra attiecībā uz vispārējo prezumpciju, kas atzīta piekļuves jomā tādiem dokumentiem, kuri ir ietverti administratīvās lietas materiālos, kas iegūti procesā saistībā ar aizliegto vienošanos, pēc analoģijas un identisku iemeslu dēļ ir piemērojama piekļuvei dokumentiem, kuri ir ietverti administratīvās

lietas materiālos, kas iegūti procesā saistībā ar dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu. Saskaņā ar šo judikatūru Komisijai ir tiesības, neveicot katra no šiem dokumentiem individuālu un konkrētu pārbaudi, pieņemt, ka to izsniegšana principā apdraudētu gan pārbaudes un izmeklēšanas darbību mērķu aizsardzību, gan procedūrā iesaistīto uzņēmumu komerciālo interešu aizsardzību, un tas tā ir gan attiecībā uz dokumentiem, ar kuriem Komisija ir apmainījusies ar procesa dalībniekiem vai trešajām personām, gan iekšējiem dokumentiem, kurus Komisija ir izstrādājusi, lai vadītu attiecīgo procesu.

Vispārējā tiesa uzskatīja, ka attiecībā uz LESD 102. panta piemērošanas procedūrām šāda vispārējā prezumpcija var izrietēt no Regulām Nr. 1/2003 un Nr. 773/2004, kuras regulē tieši tiesības piekļūt dokumentiem, kas ietilpst ar šīm procedūrām saistītajos Komisijas lietas materiālos. Vispārināta piekļuve, pamatojoties uz Regulu Nr. 1049/2001 [74], dokumentiem, ar kuriem LESD 102. panta piemērošanas procedūras laikā notikusi apmaiņa starp Komisiju un lietas dalībniekiem, kurus skar šī procedūra, vai trešajām personām, var apdraudēt līdzsvaru, kuru Savienības likumdevējs Regulās Nr. 1/2003 un Nr. 773/2004 ir vēlējies nodrošināt starp attiecīgo uzņēmumu pienākumu paziņot Komisijai potenciāli sensitīvu komercinformāciju un paaugstinātas aizsardzības garantiju, kas, pamatojoties uz dienesta noslēpumu un komercnoslēpumu, tiek nodrošināta informācijai, kas šādi tiek nodota Komisijai. Turklāt norādot, ka, ņemot vērā aizsargāto interešu raksturu, ir jāuzskata, ka vispārējās prezumpcijas esamība ir spēkā neatkarīgi no tā, vai pieteikums par piekļuvi attiecas uz jau pabeigtu izmeklēšanas procedūru vai tādu, kas vēl turpinās, Vispārējā tiesa šajā lietā secināja, ka prasība ir jānoraida.

2. DOKUMENTI, KURUS DALĪBVALSTS IESNIEGUSI PROCEDŪRĀ SAKARĀ AR PIENĀKUMU NEIZPILDI

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 28. aprīļa spriedums ***Gameart*/Komisija** (T-264/15, EU:T:2017:290), Vispārējai tiesai bija iespēja izvērtēt vēl nebijušu jautājumu par to, vai dokumenti, ko dalībvalsts iesniegusi procedūrā sakarā ar pienākumu neizpildi, var tikt uzskatīti par iestādes sagatavotiem dokumentiem Regulas Nr. 1049/2001 5. panta izpratnē, tādējādi, ka minētā iestāde ir kompetenta lemt par pieteikumu par piekļuvi šiem dokumentiem, ko dalībvalsts tai iesniegusi, pamatojoties uz minētās tiesību normas otro daļu. Lietas pamatā ir pieteikums, ko prasītāja bija iesniegusi Polijas Ārlietu ministrijai, lai saņemtu piekļuvi dokumentiem, kas attiecas uz Komisijas īstenotajām procedūrām saistībā ar Savienības tiesību pārkāpumu, kurš pieļauts ar Polijas tiesisko regulējumu attiecībā uz azartspēlēm. Pieteikuma priekšmets tostarp ir to vēstuļu kopijas, kas ir minētās ministrijas rīcībā un kuras Polijas Republika bija nosūtījusi Komisijai saistībā ar šīm procedūrām. Pēc tam, kad ministrija tai pārsūtīja šo pieteikumu, Komisija atteica piekļuvi minētajiem dokumentiem, pamatojoties it īpaši uz Regulas Nr. 1049/2001 4. panta 2. punkta trešajā ievilkumā minēto izņēmumu, kas saistīts ar pārbaužu, izmeklēšanas un revīziju mērķu aizsardzību. Apstrīdot šo noraidījumu, prasītāja apgalvoja, ka Komisijas kompetencē neietilpst lemt par prasītājas pieteikumu par piekļuvi strīdīgajiem dokumentiem, kuri neietilpst Regulas Nr. 1049/2001 piemērošanas jomā. Prasītāja uzskatīja, ka šīs regulas 5. panta otrā daļa šiem dokumentiem nav piemērojama, jo šī norma attiecas tikai uz Savienības iestāžu sagatavotiem dokumentiem.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa norādīja, ka, izņemot Regulas Nr. 1049/2001 5. pantā konkrēti paredzētos gadījumus un ja tas ir nepieciešams atbilstoši LES 4. panta 3. punktā paredzētajam lojālas sadarbības principam, pieteikumiem par piekļuvi valsts iestāžu rīcībā esošiem dokumentiem, tostarp gadījumos, kad šos dokumentus ir sagatavojušas Savienības iestādes, piemēro šīm iestādēm saistošos valsts tiesību noteikumus un to vietā nestājas Regulas Nr. 1049/2001 normas. Vispārējā tiesa norādīja, ka Regulas Nr. 1049/2001 5. pantā nav paredzēta iespēja pārsūtīt

74/ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1049/2001 (2001. gada 30. maijs) par publisku piekļuvi Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas dokumentiem (OV 2001, L 145, 43. lpp.).

Komisijai pieteikumu par piekļuvi dalībvalsts izdotiem dokumentiem. No šīs normas teksta skaidri izriet, ka tās materiālā piemērošanas joma ir ierobežota ar Savienības iestāžu "sagatavotiem" dokumentiem. Tātad Komisijas kompetencē neietilpa lemt par pieteikumu par piekļuvi strīdīgajiem dokumentiem.

Šo konstatējumu nevar atspēkot ar Komisijas un personu, kas iestājušās lietā, izvirzīto argumentu, ka Komisijai bija kompetence izskatīt pieteikumu par piekļuvi Polijas Republikas sagatavotajiem dokumentiem, jo šie dokumenti bija Komisijas rīcībā Regulas Nr. 1049/2001 2. panta 3. punkta izpratnē. Lai Komisijai būtu kompetence pieņemt lēmumu par piekļuves piešķiršanu vai atteikšanu tās rīcībā esošam dokumentam, vēl ir nepieciešams, lai tā būtu saņēmusi pieteikumu par piekļuvi šim dokumentam, ko Regulas Nr. 1049/2001 2. panta 4. punktā un 6. pantā paredzētajos apstākļos atbilstoši ir iesniegusi jebkāda minētās regulas 2. panta 1. un 2. punktā norādīta fiziska vai juridiska persona vai arī atbilstoši nosūtījusi kāda dalībvalsts minētās regulas 5. pantā paredzētajos apstākļos. Tomēr ir jāatzīst, ka šajā gadījumā Komisijā atbilstoši noteikumiem ar šādu pieteikumu nebija vērsusies nedz prasītāja, nedz Polijas Republika.

3. ECHA RĪCĪBĀ ESOŠIE DOKUMENTI PROCEDŪRĀ PAR ĶĪMISKAS VIELAS IZMANTOŠANAS ATĻAUJAS PIETEIKUMU

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 13. janvāra spriedums ***Deza/ECHA*** (T-189/14, EU:T:2017:4), Vispārējā tiesā tika celta prasība atcelt lēmumus, ar kuriem *ECHA* bija atļāvusi trešām personām piekļūt noteiktai lietas materiālos ietvertai informācijai, kuru prasītāja bija iesniegusi Regulā (EK) Nr. 1907/2006 [75] paredzētajā procedūrā par ķīmiskas vielas izmantošanas atļaujas pieteikumu. Savas prasības pamatojumam prasītāja it īpaši atsaucās uz to, ka pastāv vispārēja prezumpcija, ka informācija, kas iesniegta minētajā regulā paredzētajā atļaujas procedūrā, ir konfidenciāla.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa norādīja, ka – atšķirībā no situācijām, attiecībā uz kurām Tiesa un Vispārējā tiesa ir atzinušas, ka tām ir piemērojami vispārēji pieņēmumi par atteikumu piekļūt dokumentiem, – Regulā Nr. 1907/2006 ir skaidri reglamentēta saikne starp Regulu Nr. 1907/2006 un Regulu Nr. 1049/2001. Regulas Nr. 1907/2006 118. pantā ir paredzēts, ka Regula Nr. 1049/2001 ir piemērojama *ECHA* rīcībā esošiem dokumentiem. Tajā nav ierobežojoši regulēta tādu dokumentu izmantošana, kas ietverti lietas materiālos saistībā ar ķīmiskas vielas izmantošanas atļaujas procedūru. Līdz ar to no Regulas Nr. 1907/2006 tiesību normām neizriet vispārējs pieņēmums par atteikumu piešķirt piekļuvi attiecīgajiem dokumentiem. Tādējādi nevar pieļaut, ka Regulā Nr. 1907/2006 paredzētajā atļaujas procedūrā *ECHA* nosūtītie dokumenti kopumā tiktu uzskatīti par tādiem, uz kuriem acīmredzami attiecas izņēmums saistībā ar pieteikuma atļaujas saņemšanai iesniedzēju komerciālo interešu aizsardzību. Lai arī šis izņēmums attiecīgā gadījumā ir piemērojams dažiem *ECHA* nosūtītajiem dokumentiem, tā tas obligāti nav visu dokumentu gadījumā vai attiecībā uz šo dokumentu satura kopumu. Vismaz *ECHA* par to ir jāpārliecinās, veicot katra dokumenta konkrētu un faktisku pārbaudi, kā tas ir prasīts Regulas Nr. 1049/2001 4. panta 2. punkta pirmajā ievilkumā.

Vispārējā tiesa turklāt atgādināja, ka, lai arī ir jārespektē pēc iespējas plašāka sabiedrības piekļuve dokumentiem, runājot par *ECHA* rīcībā esošiem dokumentiem, šis princips tomēr ir pakļauts zināmiem ierobežojumiem, kas ir pamatoti ar sabiedrības vai privāto interešu apsvērumiem. Tā tomēr uzskatīja, ka šajā lietā nešķiet, ka ar strīdīgās informācijas, kas tikai atspoguļo aprakstošus datus, kuri ir pieejami sabiedrībai, izpaušanu vien pietiek, lai tiktu apdraudētas prasītājas komerciālās intereses. Vispārējā tiesa uzskatīja, ka tikai tad, ja vērtējumam, ko prasītāja

75/ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1907/2006 (2006. gada 18. decembris), kas attiecas uz ķimikāliju reģistrēšanu, vērtēšanu, licencēšanu un ierobežošanu (*REACH*), un ar kuru izveido Eiropas Ķimikāliju aģentūru, groza Direktīvu 1999/45/EK un atceļ Padomes Regulu (EEK) Nr. 793/93 un Komisijas Regulu (EK) Nr. 1488/94, kā arī Padomes Direktīvu 76/769/EEK un Komisijas Direktīvu 91/155/EEK, Direktīvu 93/67/EEK, Direktīvu 93/105/EK un Direktīvu 2000/21/EK (OV 2006, L 396, 1. lpp., labojums – OV 2007, L 136, 3. lpp.).

veikusi šī apkopošanas darba gaitā, būtu kāda pievienotā vērtība – proti, ja tas, piemēram, ietvertu jaunus zinātniskus secinājumus vai apsvērumus, kuri attiecas uz tādu izgudrojumu stratēģiju, kas uzņēmumam var radīt komerciālas priekšrocības salīdzinājumā ar tā konkurentiem, – tas attiektos uz komerciālajām interesēm, kuru aizsardzība ir nodrošināta Regulas Nr. 1049/2001 4. panta 2. punktā.

4. DOKUMENTI, KAS ATTIECAS UZ UZAICINĀJUMIEM IESNIEGT PIEDĀVĀJUMU ATTIECĪBĀ UZ VISĀM IEPIRKUMĀ PAREDZĒTAJĀM DAĻĀM

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 14. decembra spriedums ***Evropaïki Dynamiki*/Parlaments** (T-136/15, EU:T:2017:915), Vispārējai tiesai bija jāizvērtē tāda lēmuma tiesiskums, ar ko Parlaments bija noraidījis prasītājas pieteikumu par piekļuvi Parlamenta dokumentiem saistībā ar uzaicinājumiem iesniegt piedāvājumu attiecībā uz visām šīs iestādes izsludinātajā iepirkumā paredzētajām daļām. Parlaments šo pieteikumu bija noraidījis, it īpaši atsaucoties uz izņēmumu attiecībā uz piekļuves tiesībām saistībā ar komerciālo interešu aizsardzību.

Attiecībā uz šo izņēmumu, pirmkārt, Vispārējā tiesa norādīja, ka, lai arī netiek apšaubīts, ka Tiesa vairākās lietās ir atzinusi, ka pastāv vispārēja prezumpcija par konfidencialitāti, kas piemērojama noteiktu dokumentu kategorijām to rakstura dēļ, tostarp saistībā ar pretendentu piedāvājumiem, izpildot publiskos līgumus [76], runājot par uzaicinājumiem iesniegt piedāvājumu, vispārēja prezumpcija par komerciālo interešu apdraudējumu nevar būt pamatota nedz ar judikatūru par piekļuvi pretendentu piedāvājumiem, nedz arī – vispārīgāk – ar analogu vērtējumu tam, kāds ir spriedumos **Komisija*/Technische Glaswerke Ilmenau*** [77], kurš attiecas uz valsts atbalsta pārbaudes procedūru, un **Komisija*/Éditions Odile Jacob*** [78], kurš attiecas uz koncentrācijas darījumu. Lietām, kurās tika taisīti abi iepriekš minētie spriedumi, bija kopīga iezīme, proti, tajās īpašā tiesiskajā regulējumā, kas atšķīrās no Regulas Nr. 1049/2001, pastāvēja noteikumi, kuros bija konkrēti nospraustas konkrētas robežas piekļuvei lietas materiāliem vai pieprasītajiem dokumentiem, gan saistībā ar personām, gan pašu informāciju. Pretēji paziņojumam par līgumu un paziņojumam par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu uz uzaicinājumu iesniegt piedāvājumu, ko, izpildot pamatlīgumu, sagatavojusi līgumslēdzēja iestāde, nav attiecināts neviens konkrēts Finanšu regulas vai Deleģētās regulas (ES) Nr. 1268/2012 [79] noteikums, kurā būtu nospraustas konkrētas robežas piekļuvei vai nošķirta tajā ietvertā informācija, kas līgumslēdzējai iestādei ir jānosūta vai ko tā var nosūtīt pretendentiem vai citiem dalībniekiem. Līdz ar to nevar uzskatīt, ka Finanšu regulā un Deleģētajā regulā ir ietvertas konkrētas tiesību normas par uzaicinājumos iesniegt piedāvājumu, ko, izpildot pamatlīgumu, sagatavojusi līgumslēdzēja iestāde, ietvertās informācijas sniegšanu.

Otrkārt, Vispārējā tiesa norādīja, ka, ņemot vērā uzaicinājuma iesniegt piedāvājumu, ko, izpildot pamatlīgumu, ir sagatavojusi līgumslēdzēja iestāde, raksturu un mērķi, nevar prezumēt, ka šādā dokumentā ir ietverta ar līgumslēdzēju saistīta ekonomiska un tehniska informācija vai ka tajā ir sīki aprakstīta tā īpašā zinātība. Tieši pretēji – uzaicinājumā iesniegt piedāvājumu, kuru ir sagatavojusi līgumslēdzēja iestāde, nevis tās līgumpartneri,

76/ Šajā ziņā skat. spriedumus, 2013. gada 29. janvāris, ***Cosepuri/EFSA,*** T-339/10 un T-532/10, EU:T:2013:38, 101. punkts, un 2016. gada 21. septembris, ***Secolux*/Komisija,** T-363/14, EU:T:2016:521, 59. punkts.

77/ Spriedums, 2010. gada 29. jūnijs, C-139/07 P, EU:C:2010:376.

78/ Spriedums, 2012. gada 28. jūnijs, C-404/10 P, EU:C:2012:393.

79/ Komisijas Deleģētā regula (ES) Nr. 1268/2012 (2012. gada 29. oktobris) par Finanšu regulas piemērošanas noteikumiem (OV 2012, L 362, 1. lpp.).

principā ir ietverts to uzdevumu apraksts, kuru izpildi līgumslēdzēja iestāde vēlas panākt atbilstoši pamatlīgumam, kuru tā ir parakstījusi ar otru līgumslēdzējpusi. Principā, tikai atbildot uz šo uzaicinājumu iesniegt piedāvājumu, minētā līgumslēdzējpuse sniegs detalizētāku informāciju par pakalpojumiem, kurus tā uzskata par iespējamu sniegt līgumslēdzējai iestādei, par to ekspertu profilu, ko tā varētu piedāvāt, un par savu pakalpojumu izmaksām. Turklāt Parlaments nevar apgalvot, ka uzaicinājumu iesniegt piedāvājumu publiskošana varētu apdraudēt tā paša intereses, jo šīs publiskošanas dēļ varētu tikt atklāts tā "pircēja profils" tirgū. Līdz ar to Parlaments nevarēja atsaukties uz Regulas Nr. 1049/2001 4. panta 2. punkta pirmajā ievilkumā paredzēto piekļuves tiesību izņēmumu, kurš attiecas uz komerciālo interešu aizsardzību, lai atteiktos konkrēti un individuāli pārbaudīt pieprasītos dokumentus.

Turklāt attiecībā uz jautājumu, vai atkāpe no pienākuma veikt attiecīgo dokumentu konkrētu un individuālu pārbaudi varētu tikt pieļauta nesamērīga darba apjoma dēļ, Vispārējā tiesa izvērtēja, vai šajā lietā ir izpildīti judikatūrā noteiktie trīs kumulatīvie nosacījumi, proti, pirmkārt, vai darba apjoms, ko rada konkrēta un individuāla pieprasīto dokumentu pārbaude, ir nesamērīgs, otrkārt, vai Parlaments ir mēģinājis panākt vienošanos ar prasītāju un, treškārt, vai Parlaments bija faktiski apsvēris alternatīvus risinājumus konkrētai un individuālai pieprasīto dokumentu pārbaudei. Vispārējā tiesa uzskatīja, ka šīs lietas ļoti īpašajos apstākļos, ņemot vērā nepieciešamo darba apjomu, Parlamenta pausto priekšlikumu un prasītājas attieksmi, Parlaments varēja atsaukties uz nesamērīgu darba apjomu, lai atteiktos konkrēti un individuāli pārbaudīt visus pieprasītos dokumentus, un, nepastāvot citām apsveramām iespējām, savā lēmumā konkrēti nenorādīt iemeslus, kuru dēļ arī šo pārējo iespēju gadījumā būtu radies nesamērīgs darba apjoms. Līdz ar to Parlaments varēja vispārīgi atteikt piekļuvi šiem dokumentiem, un nebija jālūdz Parlamentam iesniegt to dokumentu kopijas, kurus tas ir faktiski pārbaudījis.

XV. CIVILDIENESTS

2017. gadā bija vērojama vērienīga judikatūras attīstība civildienesta jomā.

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 24. aprīļa spriedums ***HF*/Parlaments** (T-584/16, EU:T:2017:282), Vispārējā tiesa lēma par prasību atcelt Parlamenta lēmumu nepagarināt prasītājas līgumdarbinieces palīguzdevumiem līgumu.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa nosprieda, ka, lai varētu uzskatīt, ka institūcija, kura ir pilnvarota noslēgt Eiropas Parlamenta darba līgumus (turpmāk tekstā – "IPNDL"), ir pieņēmusi lēmumu par līguma pagarināšanu, minētajai institūcijai ir atkārtoti jāizvērtē dienesta un attiecīgās personas intereses un, jau paredzot līguma darbības beigu datumu, jāveic jauns vērtējums saistībā ar sākotnējā līguma noteikumiem. Tādējādi lēmumu šajā ziņā administrācijai var piedēvēt tikai tad, ja tas ir pieņemts vai nu šim nolūkam konkrēti paredzētas procedūras beigās, vai atbildot uz ieinteresētās personas pieprasījumu, kas formulēts saskaņā ar Eiropas Savienības Civildienesta noteikumu (turpmāk tekstā – "Civildienesta noteikumi") 90. panta 1. punktu, kā uz tādas personas pieprasījumu, uz kuru attiecas minētie noteikumi.

Vispārējā tiesa turklāt norādīja, ka situācijā, kurā IPNDL nolemj, ciktāl šāda iespēja ir paredzēta Eiropas Savienības Pārējo darbinieku nodarbināšanas kārtībā (turpmāk tekstā – "PDNK"), neizmantot iespēju, kura tai ir saskaņā ar PDNK, pagarināt darbinieka darba līgumu, šāds lēmums par nepagarināšanu var tikt pieņemts tikai pēc tam, kad ieinteresētajai personai ir tikusi dota iespēja lietderīgi paust savu viedokli, attiecīgā gadījumā vienkārši nosūtot IPNDL paziņojumu par savu nodomu neizmantot minēto iespēju un tā iemesliem, un to var izdarīt pat īslaicīgas mutiskas vai rakstiskas saziņas ietvaros. Šī saziņa ir jāuzsāk IPNDL, kurai ir pierādīšanas pienākums. Šajā lietā Vispārējā tiesa konstatēja, ka IPNDL nav ievērojusi prasītājas tiesības tikt uzklausītai. Tā tomēr uzskatīja, ka, pat ja prasītāja būtu tikusi formāli uzklausīta pirms apstrīdētā lēmuma pieņemšanas, ņemot vērā apstākļus, kurus

viņa ir norādījusi tiesvedības stadijā, tas nebūtu ļāvis sasniegt atšķirīgu rezultātu attiecībā uz prasītājas līguma pagarināšanu.

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 24. aprīļa spriedums ***HF*/Parlaments** (T-570/16, EU:T:2017:283), Vispārējā tiesā tika celta prasība par administrācijas (šajā gadījumā atkal Parlamenta IPNDL) iespējamo netiešo lēmumu noraidīt lūgumu sniegt palīdzību Civildienesta noteikumu 24. panta izpratnē saistībā ar psiholoģisko vardarbību. Šajā lietā Vispārējai tiesai bija iespēja skaidrot tāda administrācijas lēmuma tvērumu, ar ko tiek uzsākta administratīvā izmeklēšana, atbildot uz lūgumu, kas iesniegts saskaņā ar Civildienesta noteikumu 90. panta 1. punktu, kurā iestādei, lai atbildētu, ir noteikts četru mēnešu termiņš.

Pēc tam, kad Vispārējā tiesa bija atgādinājusi judikatūru, saskaņā ar kuru administrācijai gadījumā, ja pastāv sākotnējie pierādījumi par psiholoģisko vardarbību, ir jārīkojas ātri, lai tiktu ņemti vērā apgalvotie fakti [80], tā norādīja, ka, ja IPNDL nesniedz nekādu atbildi uz lūgumu sniegt palīdzību četru mēnešu termiņā, kas ir paredzēts Civildienesta noteikumu 90. panta 1. punktā, var uzskatīt, ka šī administrācija ir pieņēmusi netiešu lēmumu noraidīt lūgumu sniegt palīdzību. Šajā gadījumā ir jāpieņem, ka šī iestāde nav uzskatījusi, ka lūguma sniegt palīdzību pamatojumam pievienotie elementi ir pietiekami sākotnējie pierādījumi apgalvoto faktu patiesumam, no kā rastos pienākums sniegt palīdzību, kas šajā lietā attiecās uz apgalvoto Civildienesta noteikumu 12.a panta pārkāpumu.

Tomēr Vispārējā tiesa norādīja, ka šāda situācija atšķiras no attiecīgās situācijas šajā lietā, kurā, atbildot uz lūgumu sniegt palīdzību, IPNDL uzskatīja, ka tai ir pietiekami sākotnējie pierādījumi, kuru dēļ ir jāuzsāk administratīvā izmeklēšana, lai noteiktu, vai apgalvotie fakti tik tiešām ir psiholoģiska vai seksuāla vardarbība Civildienesta noteikumu 12.a panta izpratnē. Šādā situācijā ir jānodrošina, lai šī izmeklēšana tiktu pabeigta, lai administrācija, guvusi skaidrību no izmeklēšanas ziņojuma, varētu šajā ziņā pieņemt galīgo nostāju, kas tad tai ļauj vai nu lūgumu sniegt palīdzību atstāt bez izskatīšanas, vai, ja apgalvotie fakti ir pierādīti un iekļaujas Civildienesta noteikumu 12.a panta piemērošanas jomā, tostarp ierosināt disciplinārlietu, lai vajadzības gadījumā uzliktu disciplinārsodu attiecīgajai personai. Vispārējā tiesa uzskatīja, ka administratīvās izmeklēšanas mērķis ir apstiprināt vai atspēkot psiholoģiskas vardarbības esamību Civildienesta noteikumu 12.a panta izpratnē. Tādējādi IPNDL nevarētu ietekmēt izmeklēšanas iznākumu, un tai konkrēti nav paredzēts ieņemt nostāju – pat netieši – par apgalvotās vardarbības patiesumu līdz administratīvās izmeklēšanas rezultātu saņemšanai. Šajā ziņā Vispārējā tiesa norādīja, ka administrācijai ir pienākums pabeigt administratīvo izmeklēšanu neatkarīgi no tā, vai apgalvotā vardarbība tās gaitā ir izbeigta, un pat ja lūguma sniegt palīdzību iesniedzējs vai apgalvotais vardarbības izdarītājs ir pametuši iestādi. Tomēr, ņemot vērā, ka – pretēji tam, kā tas ir disciplinārlietas gadījumā, – Civildienesta noteikumos nav paredzēta īpaša tiesību norma attiecībā uz termiņu, kādā administrācijai ir jāveic administratīvā izmeklēšana, it īpaši psiholoģiskas vardarbības jomā, apstāklis, ka administratīvā izmeklēšana, kas uzsākta kā atbilde uz lūgumu sniegt palīdzību četru mēnešu termiņā pēc šī lūguma iesniegšanas, joprojām turpinās ārpus šī termiņa, neļauj izsecināt, ka administrācija būtu pieņēmusi netiešu lēmumu, kurā IPNDL būtu noliegusi lūgumā sniegt palīdzību apgalvoto faktu patiesumu vai kurā tā būtu uzskatījusi, ka tā nav psiholoģiska vardarbība Civildienesta noteikumu 12.a punkta izpratnē.

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 14. septembra spriedums ***Bodson* u.c./*EIB*** (T-504/16 un T-505/16, EU:T:2017:603), Vispārējā tiesa tika aicināta lemt par prasītāju, Eiropas Investīciju bankas (EIB) darbinieku, prasību atcelt lēmumus, kas ietverti algas paziņojumos par 2013. gada februāri un nākamajiem mēnešiem un ar kuriem prasītājiem piemērots EIB Direktoru padomes 2012. gada 18. decembra lēmums un EIB Vadības komitejas 2013. gada 29. janvāra lēmums. Konkrētāk, prasītāji iebildes veidā apgalvoja, ka minētie lēmumi, kuri ir piemēroti ar strīdīgajiem

80/ Spriedumi, 1989. gada 26. janvāris, ***Koutchoumoff*/Komisija,** 224/87, EU:C:1989:38, 15. un 16. punkts; 2007. gada 25. oktobris, ***Lo Giudice*/Komisija,** T-154/05, EU:T:2007:322, 136. punkts, un 2015. gada 6. oktobris, ***CH*/Parlaments**, F132/14, EU:F:2015:115, 87. punkts.

algas paziņojumiem, ir prettiesiski. Šis prettiesiskums izrietot no apstākļa, ka šajos lēmumos neesot atļauts piemērot ar EIB Vadības komitejas 2009. gada 22. septembra lēmumu ieviesto metodi, kuru bija paredzēts piemērot septiņus gadus un saskaņā ar kuru pamatalgu skalas ikgadējā koriģēšana izriet no inflācijas rādītāju Luksemburgā aprēķina.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa vispirms norādīja, ka EIB neapstrīd, ka 2009. gada metodes piemērošana būtu radījusi lielāku pamatalgu skalas palielinājumu par to, kas faktiski tika piemērots prasītājiem, tomēr tā apgalvo, ka šī metode neesot saistoša un ka tā katrā ziņā esot grozīta ar lēmumiem, kas tika apstrīdēti iebildes veidā.

Vispārējā tiesa tomēr abus šos argumentus noraidīja. Pirmkārt, attiecībā uz 2009. gada metodes saistošo raksturu Vispārējā tiesa norādīja, ka EIB ir novērtējuma brīvība vienpusēji noteikt un grozīt sava personāla atalgojuma elementus un līdz ar to noteikt un atjaunināt šā personāla pamatalgu skalu. Tomēr tā uzsvēra, ka šīs novērtējuma brīvības ietvaros EIB iepriekš var nolemt uz noteiktu laikposmu noteikt kritērijus, kas attiecas, pirmkārt, uz tās personāla pamatalgu noteikšanu un, otrkārt, uz šo pamatalgu skalas regulāru atjaunināšanu, tādējādi uzliekot sev pienākumu šajā laikposmā ievērot minētos kritērijus šīs skalas ikgadējās koriģēšanas laikā. Ņemot vērā šos kritērijus, Vispārējā tiesa uzskatīja, ka, pieņemot 2009. gada 22. septembra lēmumu, EIB ar patstāvīgu lēmumu ir uzņēmusies tā darbības laikposmā, proti, septiņus gadus, ievērot 2009. gada metodi, īstenojot savu novērtējuma brīvību. Līdz ar to tā sava personāla pamatalgu skalas ikgadējās koriģēšanas ietvaros nevar atsaukties uz novērtējuma brīvību, kas pārsniedz ar šo metodi noteiktos kritērijus.

Otrkārt, attiecībā uz 2009. gada metodes grozījumiem, kas tika izdarīti ar lēmumiem, kuri tika apstrīdēti iebildes veidā, Vispārējā tiesa norādīja, ka 2012. gada 18. decembra lēmumā ne vien nav ietverta neviena lēmumu, ar ko ieviesta 2009. gada metode, atceļoša, apturoša vai grozoša norma, bet tajā arī nav ietverta nekāda atsauce uz šo lēmumu. Turklāt tā norādīja, ka, lai gan abus šos lēmumus tādā pašā procedūrā ir pieņēmis viens un tas pats orgāns, tiem ir atšķirīgs raksturs un priekšmets. 2009. gada 22. septembra lēmumam, lai gan tas ir pieņemts, izstrādājot 2010. gada budžetu, ir reglamentējošs un daudzgadu raksturs, jo tajā ir paredzēta metode, saskaņā ar kuru vairākiem gadiem uz priekšu ir noteikta kāda personāla atalgojuma elementa, proti, pamatalgu skalas, ikgadējā korekcija. Savukārt 2012. gada 18. decembra lēmums ir akts ar galvenokārt budžeta raksturu, ar kuru ir pieņemts EIB darbības plāns 2013.–2015. gadam, tā ietvaros fiksējot personāla izdevumu budžeta pieauguma likmi attiecībā uz civildienestā nodarbināto personālu vienā konkrētā gadā, aplūkojamajā gadījumā – 2013. gadā, un par kuru netiek apgalvots, ka tajā būtu ietvertas EIB personāla atalgojumu reglamentējošas normas. Šādos apstākļos Vispārējā tiesa nosprieda, ka nevar uzskatīt, ka ar 2012. gada 18. decembra lēmumu būtu grozīta 2009. gada metode. Tas pats to pašu iemeslu dēļ un *a fortiori* attiecas uz 2013. gada 29. janvāra lēmumu, jo tā izdevējs ir Vadības komiteja, nevis Direktoru padome.

Līdz ar to Vispārējā tiesa secināja, ka ar 2012. gada 18. decembra un 2013. gada 29. janvāra lēmumiem ir pārkāpts 2009. gada 22. septembra lēmums un līdz ar to tie ir prettiesiski. Tas pats attiecas arī uz lēmumiem, kas ietverti prasītāju algas paziņojumos par 2013. gada februāri un nākamajiem mēnešiem un kas pieņemti, pamatojoties uz iepriekš minētajiem lēmumiem.

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 26. oktobra spriedums ***Paraskevaidis/Cedefop*** (T-601/16, EU:T:2017:757), Vispārējā tiesā lēma par prasību, pirmkārt, atcelt Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centra (*Cedefop*) direktora 2015. gada 4. novembra lēmumu prasītāju nepaaugstināt amatā AD 12 pakāpē 2015. gada paaugstināšanas amatā ietvaros un, otrkārt, atlīdzināt kaitējumu, kas prasītājam iespējami nodarīts šī lēmuma dēļ. Prasītājs it īpaši apgalvoja, ka apstrīdētajā lēmumā nav norādīts pamatojums. Šajā ziņā viņš norādīja, pirmkārt, ka minētajā lēmumā ir ietverts tikai visu amatā paaugstināto ierēdņu saraksts un, otrkārt, ka, tā kā lēmums par viņa sūdzības noraidīšanu ir netiešs, tajā nav sniegts nekāds pamatojums.

Vispārējā tiesa atgādināja, ka, lai arī iecēlējinstitūcijai nav jāpamato lēmums par paaugstināšanu amatā nedz attiecībā uz tā adresātu, nedz arī attiecībā uz nepaaugstinātajiem kandidātiem, tai turpretī ir pienākums sniegt

pamatojumu lēmumam par tādas sūdzības noraidīšanu, ko atbilstoši Civildienesta noteikumu 90. panta 2. punktam ir iesniedzis nepaaugstināts kandidāts, un šā noraidošā lēmuma pamatojums ir uzskatāms par sakrītošu ar tā lēmuma pamatojumu, par kuru ir iesniegta sūdzība. Tādējādi pamatojums ir jāsniedz, vēlākais, noraidot sūdzību. Vispārējā tiesa turklāt norādīja, ka lēmums ir uzskatāms par pietiekami pamatotu, ja tas ir pieņemts attiecīgajam ierēdnim zināmos apstākļos, kas ļauj tam izprast attiecībā uz to noteiktā pasākuma apmēru. Tomēr ņemot vērā, cik šis pienākums norādīt pamatojumu ir svarīgs tiesībām uz aizstāvību, apstākļi, kuros ir pieņemts lēmums par nepaaugstināšanu amatā, ko netieši apstiprina par sūdzību pieņemtais lēmums, tikai izņēmuma kārtā var būt šī lēmuma pamatojuma aizsākums. Pamatojuma aizsākums nevar pastāvēt, ja iecēlējinstitūcija nav sniegusi nekādas norādes par prasītāja konkrēto situāciju un nav veikusi viņa nopelnu salīdzinājumu ar citiem ierēdņiem, kuriem ir tiesības tikt paaugstinātiem, ņemot vērā Civildienesta noteikumu 45. pantā noteiktos kritērijus.

Šajā lietā Vispārējā tiesa uzskatīja, ka tas vien, ka prasītāja novērtējuma ziņojumos un dažkārt ļoti senās elektroniskā pasta vēstulēs un vēstulēs bija ietverti kritiski novērtējuma elementi attiecībā uz prasītāju, neļāva prasītājam saprast, kā Civildienesta noteikumu 45. pantā noteiktie kritēriji tika piemēroti viņa situācijai, pamatojot lēmumu viņu nepaaugstināt amatā, pēc tam, kad bija veikta to ierēdņu nopelnu salīdzināšana, kas paaugstināmi amatā 2015. gada paaugstināšanas amatā ietvaros. Gluži pretēji, tikai ceļot prasību tiesā, prasītājs pēc iepazīšanās ar *Cedefop* sniegtajiem paskaidrojumiem iebildumu rakstā varēja saprast, kā ir ņemta vērā attiecībā pret viņu norādītā kritika, viņa situācijai piemērojot Civildienesta noteikumu 45. pantā paredzētos nopelnu novērtējuma kritērijus amatā paaugstināšanas jomā. No tā izriet, ka apstākļi, kādos tika pieņemts apstrīdētais lēmums, nav uzskatāmi par šī lēmuma pamatojumu, pat par nepietiekamu. Līdz ar to Vispārējā tiesa atcēla apstrīdēto lēmumu pilnīga pamatojuma trūkuma dēļ, jo šāds prettiesiskums nevar tikt novērsts tiesvedības stadijā.

Attiecībā uz prasību atlīdzināt kaitējumu, kas prasītājam, kā viņš apgalvo, esot radies apstrīdētā lēmuma dēļ, Vispārējā tiesa uzskatīja, ka, tā kā lēmumā nav norādīts pamatojums un tas šī iemesla dēļ ir jāatceļ, tā nevar izvērtēt šī lēmuma pamatotību pēc tam, kad tā pārbaudījusi pamatus attiecībā uz minētā lēmuma iekšējo prettiesiskumu, un nevar secināt tāda konkrēta kaitējuma esamību, kas izriet no atteikuma paaugstināt amatā prasītāju. Attiecībā uz morālā kaitējuma, kas izriet no apstrīdētā lēmuma pamatojuma neesamības, daļu Vispārējā tiesa uzskatīja, ka prasītājs bija situācijā, kad viņam nebija skaidri iemesli, kādēļ viņš nav paaugstināts amatā, daudz ilgāk par termiņu, kurā bija jābūt sniegtai atbildei uz sūdzību, kas viņam lika celt prasību tiesā, lai saņemtu paskaidrojumus šajā ziņā. Netaisnības, nesaprašanas un pat neapmierinātības sajūta, kas tādēļ prasītājam radās, ir radījusi viņam īpašu morālo kaitējumu, kas nav pienācīgi labojams tikai ar apstrīdētā lēmuma atcelšanu. Šādos apstākļos Vispārējā tiesa, novērtējot nodarīto kaitējumu *ex æquo et bono*, uzskatīja, ka EUR 2000 ir atbilstoša kompensācija par to prasītāja apgalvoto morālā kaitējuma daļu, kura izriet no apstrīdētā lēmuma pamatojuma neesamības.

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 5. decembra spriedums ***Tuerck*/Komisija** (T-728/16, EU:T:2017:865), Vispārējai tiesai bija jālemj par prasību atcelt Komisijas lēmumu par tiesību uz pensiju, ko prasītāja bija ieguvusi pirms stāšanās darbā Savienības dienestā, nodošanas Eiropas Savienības pensiju sistēmai apstiprināšanu. Šajā lietā Vispārējai tiesai bija iespēja precizēt kapitāla, kas ņemams vērā, lai Savienības pensiju sistēmā tiktu ieskaitītas tiesības uz pensiju, ko ierēdnis ieguvis iepriekš valsts sistēmā, aprēķina kārtību.

Prasītāja galvenokārt apgalvoja, ka Komisijas "Individuālo tiesību pārvaldības un aprēķināšanas birojam" (*PMO*) nebija pamata, kā tas to bija izdarījis, no *Deutsche Rentenversicherung Bund* (Federālā pensiju apdrošināšanas iestāde, Vācija) tai nodotā kapitāla atskaitīt procentus pēc vienkāršas procentu likmes 3,1 % apmērā par katru pagājušo gadu no nodošanas pieteikuma iesniegšanas datuma līdz faktiskās nodošanas datumam. Šajā ziņā prasītāja apgalvoja, ka atbilstoši Civildienesta noteikumu VIII pielikuma 11. un 12. panta vispārīgo īstenošanas

noteikumu [81] 7. panta 1. punktam summa, kas atbilst kapitāla pārvērtēšanai laikā no nodošanas pieteikuma datuma līdz faktiskajai nodošanai, var tikt atskaitīta "vienoti" vienīgi gadījumā, kad struktūrai, kurā ir tikušas iegūtas agrākās tiesības uz pensiju, nav iespējams darīt zināmu minēto tiesību vērtību nodošanas pieteikuma reģistrēšanas datumā. Prasītāja uzskatīja, ka valsts iestāde *PMO* bija paziņojusi tās tiesību uz pensiju vērtību nodošanas pieteikuma reģistrēšanas datumā.

Vispārējā tiesa uzskatīja, ka no piemērojamo tiesību normu, proti, Civildienesta noteikumu VIII pielikuma 11. panta 2. punkta un Civildienesta noteikumu VIII pielikuma 11. un 12. panta vispārīgo īstenošanas noteikumu 7. panta 1. punkta skaidrā un precīzā formulējuma izriet, ka lēmumi par iemaksu gadu atzīšanu tiek balstīti uz tādu nododamā kapitāla summu pieteikuma reģistrēšanas datumā, kādu to iecēlējinstitūcijai dara zināmu kompetentās valsts vai starptautiskās institūcijas, attiecīgā gadījumā atskaitot summu, kas atbilst kapitāla vērtības maiņai laikā starp pieteikuma reģistrēšanas datumu un faktiskās nodošanas datumu. No minētajām tiesību normām turklāt izriet arī, ka tikai tajā gadījumā, ja pieteikuma reģistrēšanas datumā kompetentajai valsts vai starptautiskajai struktūrai nav iespējams darīt zināmu tiesību uz pensiju vērtību, tiek piemērots procentu atskaitījums pēc vienkāršas procentu likmes 3,1 % apmērā no faktiski nodotā aktualizētā kapitāla. Tādējādi Vispārējā tiesa secināja, ka gadījumā, ja pieteikuma reģistrēšanas datumā kompetentās valsts vai starptautiskās institūcijas iecēlējinstitūcijai ir darījušas zināmu tiesību uz pensiju vērtību, šī pēdējā nav tiesīga veikt nekādus atskaitījumus no šīs summas un obligātās pensijas izdienas gadu skaitu aprēķināšana tātad ir veicama, ņemot vērā pilnu minēto summu. Vispārējā tiesa uzskatīja, ka vienīgais Civildienesta noteikumos paredzētais atskaitījums ir tās summas atskaitījums, kas atspoguļo kapitāla vērtības maiņu laikā no nodošanas pieteikuma datuma līdz šajā datumā aktualizētā kapitāla faktiskās nodošanas datumam. Katrā ziņā Komisijas uzdevums nav noteikt vai "aktualizēt" kapitāla summu, kas materiāli atspoguļo konkrētā ierēdņa viņa iepriekšējās darbības ietvaros iegūtās tiesības uz pensiju nodošanas pieteikuma reģistrēšanas datumā. Tātad Komisija ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, no aktualizētā faktiski nodotā kapitāla atskaitot procentus pēc vienkāršas procentu likmes 3,1 % apmērā par katru pagājušo gadu laikā no nodošanas pieteikuma iesniegšanas datuma līdz faktiskās nodošanas datumam, lai gan izskatāmās lietas konkrētajos apstākļos attiecīgajai valsts apdrošināšanas iestādei bija iespējams tai darīt zināmu prasītājas iepriekš iegūto tiesību uz pensiju vērtību viņas pieteikuma reģistrēšanas datumā.

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 13. decembra spriedums ***Arango Jaramillo* u.c./EIB** (T-482/16 RENV, EU:T:2017:901), Vispārējā tiesa tika aicināta lemt par prasītāju celto prasību tostarp atcelt paziņojumos par algu par 2010. gada februāri ietvertos EIB lēmumus par viņu iemaksu pensiju sistēmā palielināšanu. Šī lieta, kas attiecās uz "saprātīgu termiņu", ceļot prasību strīdos starp EIB un tās darbiniekiem, tika ierosināta pēc lietas, kurā taisīts spriedums ***Réexamen Arango Jaramillo* u.c./EIB** [82], ar kuru Tiesa atcēla spriedumu ***Arango Jaramillo* u.c./EIB** [83]. Tiesa uzskatīja, ka minētais spriedums apdraud Savienības tiesību saskaņotību, jo tajā jēdziens "saprātīgs termiņš" ir interpretēts kā triju mēnešu termiņš, kura izbeigšanās automātiski padara prasību par novēlotu un tādējādi nepieņemamu, bez pienākuma Savienības tiesai ņemt vērā konkrētās lietas apstākļus.

Šajā ziņā Vispārējā tiesa iesākumā atgādināja, ka, lai arī nevienā Savienības tiesību dokumentā nav norādes par prasības celšanai piemērojamiem termiņiem lietās starp EIB un tās darbiniekiem, līdzsvars starp tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, no vienas puses, un tiesiskās noteiktības prasību, no otras puses, nosaka, ka šie strīdi Savienības tiesā ir iesniedzami saprātīgā termiņā. Turpinājumā izvērtējot, vai prasību varēja uzskatīt par celtu saprātīgā termiņā, Vispārējā tiesa secināja, ka, ņemot vērā, no vienas puses, konkrētos apstākļus un, no

81/ Civildienesta noteikumu VIII pielikuma 11. un 12. panta vispārīgie īstenošanas noteikumi, kas pieņemti ar Komisijas 2011. gada 3. marta Lēmumu C(2011) 1278, kurš publicēts 2011. gada 28. marta Administratīvajā informācijā Nr. 172011.

82/ Spriedums, 2013. gada 28. februāris, C-334/12 RXII, EU:C:2013:134.

83/ Spriedums, 2012. gada 19. jūnijs, T-234/11 P, EU:T:2012:311.

otras puses, judikatūru, kas par labu prasītājiem norāda uz spēcīgas prezumpcijas esamību attiecībā uz triju mēnešu indikatīvā noilguma termiņa saprātīgo raksturu, kurš pagarināts vēl par desmit dienām attāluma dēļ, prasītāju iesniegtais prasības pieteikums triju mēnešu un 11 dienu termiņā ir jāuzskata par saprātīgā termiņā iesniegtu prasības pieteikumu. Vispārējā tiesa turklāt precizēja, ka triju mēnešu termiņš prasības celšanai, kas izriet no judikatūras, kurš pagarināts vēl par desmit dienām attāluma dēļ, šajā gadījumā nav piemērojams kā noilguma termiņš, bet var tikai kalpot par atbilstošu salīdzinājuma kritēriju. Šādā kontekstā Vispārējā tiesa konstatēja, ka EIB nav izvirzījusi nevienu argumentu, lai pierādītu, ka attiecīgā termiņa pārsniegums par vienu dienu (proti, par dažām sekundēm naktī no 2010. gada 25. uz 26. maiju) būtu pietiekams pamats, lai attiecīgais termiņš vairs nevarētu tikt uzskatīts par "saprātīgu" tādā nozīmē, ka šī atšķirība tiešām varētu apdraudēt tiesiskās noteiktības prasību, kas paredz, ka pēc noteikta termiņa beigām Savienības iestāžu pieņemtie akti kļūst galīgi.

XVI. STRĪDI PAR ZAUDĒJUMU ATLĪDZĪBU

Lietās, kurās taisīts 2017. gada 10. janvāra spriedums ***Gascogne Sack Deutschland* un *Gascogne*/Eiropas Savienība** (T-577/14, pārsūdzēts apelācijas instancē [84], EU:T:2017:1), 2017. gada 1. februāra spriedums ***Aalberts Industries*/Eiropas Savienība** (T-725/14, EU:T:2017:47), 2017. gada 1. februāra spriedums ***Kendrion*/Eiropas Savienība** (T-479/14, pārsūdzēts apelācijas instancē [85], EU:T:2017:48) un 2017. gada 17. februāra spriedums ***ASPLA* un *Armando Álvarez*/Eiropas Savienība** (T-40/15, pārsūdzēts apelācijas instancē [86], EU:T:2017:105), Vispārējā tiesa lēma par prasībām, kas ir pamatotas ar LESD 268. pantu un ar ko tiek lūgts atlīdzināt zaudējumus, kas prasītājām, iespējams, radušies tiesvedības pārmērīgā ilguma dēļ Vispārējā tiesā dažādās lietās attiecībā uz LESD 101. panta piemērošanu.

Vispārējā tiesa vispirms atgādināja, ka, lai iestātos Savienības ārpuslīgumiskā atbildība, ir jābūt izpildītiem trim kumulatīviem nosacījumiem, proti, rīcībai, kura tiek pārmesta attiecīgajai iestādei, ir jābūt prettiesiskai, zaudējumiem jābūt faktiski nodarītiem un jāpastāv cēloņsakarībai starp minēto rīcību un norādītajiem zaudējumiem.

Attiecībā uz pirmo nosacījumu Vispārējā tiesa 2017. gada 10. janvāra spriedumā Gascogne Sack Deutschland un Gascogne/Eiropas Savienība (T-577/14, pārsūdzēts apelācijas instancē [87], EU:T:2017:1) atzina, ka tiesības uz personas lietas izskatīšanu saprātīgā termiņā ir tikušas pārkāptas tādēļ, ka tiesvedība lietās, kurās tika taisīti spriedumi Groupe Gascogne/Komisija un Sachsa Verpackung/Komisija [88], bija pārmērīgi ilga. Tiesvedības ilgums šajās lietās bija gandrīz pieci gadi un deviņi mēneši, un tas nav attaisnojams ne ar vienu šo lietu konkrēto apstākli. It īpaši Vispārējā tiesa norādīja, ka konkurences jomā – jomā, kas ir salīdzinoši sarežģītāka nekā cita veida lietās –, 15 mēneši no tiesvedības rakstveida daļas beigām līdz tiesvedības mutvārdu daļas sākumam principā ir pienācīgs laiks lietas izskatīšanai. Attiecīgajās lietās starp abām tiesvedības daļām bija pagājuši vidēji 3 gadi un 10 mēneši jeb 46 mēneši. Tomēr Vispārējā tiesa uzskatīja, ka saistīto lietu paralēla izskatīšana var attaisnot to, ka par vienu mēnesi katrā saistītajā papildu lietā pagarinās tiesvedības laiks. Šajā lietā paralēla divpadsmit prasību, kas vērstas

84/ Lietas C-138/17 P, **Eiropas Savienība/*Gascogne Sack Deutschland* un *Gascogne***, un C-146/17 P, ***Gascogne Sack Deutschland* un *Gascogne*/Eiropas Savienība**.

85/ Lieta C-150/17 P, **Eiropas Savienība/*Kendrion*.**

86/ Lieta C-174/17 P, **Eiropas Savienība/*ASPLA* un *Armando Álvarez***, un C-222/17 P, ***ASPLA* un *Armando Álvarez*/Eiropas Savienība**.

87/ Lietas C-138/17 P, **Eiropas Savienība/*Gascogne Sack Deutschland* un *Gascogne***, un C-146/17 P, ***Gascogne Sack Deutschland* un *Gascogne*/Eiropas Savienība**.

88/ Spriedumi, 2011. gada 16. novembris, T-72/06, nav publicēts, EU:T:2011:671, un 2011. gada 16. novembris, nav publicēts, EU:T:2011:674.

pret vienu un to pašu Komisijas lēmumu, izskatīšana pamato tiesvedības laika pagarinājumu par 11 mēnešiem attiecīgajās lietās. Vispārējā tiesa no tā secināja, ka 26 mēneši (15 mēneši plus 11 mēneši) no tiesvedības rakstveida daļas beigām līdz tiesvedības mutvārdu daļas sākumam principā bija atbilstošs laiks, lai izskatītu katru no attiecīgajām lietām, ņemot vērā to, ka šo lietu faktiskā, juridiskā un procesuālā sarežģītība neattaisno to ilgāku izskatīšanu. Vispārējā tiesa no tā secināja, ka 46 mēnešu laikā, kas pagāja starp tiesvedības rakstveida daļas beigām un tiesvedības mutvārdu daļas sākumu, parādās 20 mēnešu nepamatotas bezdarbības periods katrā no šīm lietām. Līdz ar to tiesvedībā lietās, kurās tika taisīti spriedumi ***Groupe Gascogne*/Komisija** un ***Sachsa Verpackung*/Komisija** [89], tika pārkāpta Pamattiesību Hartas 47. panta otrā daļa, jo šī tiesvedība par 20 mēnešiem pārsniedza saprātīgu lietas izspriešanas termiņu, un tas ir pietiekami būtisks Savienības tiesību normas, ar kuru nosaka tiesības privātpersonām, pārkāpums.

Paužot līdzīgu argumentāciju, it īpaši saistībā ar laikposmu no tiesvedības rakstveida daļas beigām līdz tiesvedības mutvārdu daļas sākumam, Vispārējā tiesa 2017. gada 1. februāra spriedumā ***Kendrion*/Eiropas Savienība** (T-479/14, pārsūdzēts apelācijas instancē [90], EU:T:2017:48) un 2017. gada 17. februāra spriedumā ***ASPLA* un *Armando Álvarez*/Eiropas Savienība** (T-40/15, pārsūdzēts apelācijas instancē [91], EU:T:2017:105) nonāca pie tāda paša secinājuma attiecībā uz tiesvedību lietās, kurās taisīti attiecīgi spriedumi ***Kendrion*/Komisija** [92], no vienas puses, un ***ASPLA*/Komisija un *Álvarez*/Komisija** [93], no otras puses.

2017. gada 1. februāra spriedumā ***Aalberts Industries*/Eiropas Savienība** (T-725/14, EU:T:2017:47) Vispārējā tiesa savukārt noraidīja saprātīga lietas izspriešanas termiņa pārkāpuma esamību lietā, kurā taisīts spriedums ***Aalberts Industries* u.c./Komisija** [94]. Atzīstot, ka tiesvedība šajā lietā, kas bija ilgusi vairāk nekā 4 gadus un 3 mēnešus, no pirmā acu uzmetiena šķiet ļoti ilga, Vispārējā tiesa tomēr uzsvēra, ka lietas izspriešanas termiņa saprātīgais raksturs ir izvērtējams saistībā ar katras lietas attiecīgajiem apstākļiem, jo īpaši to, cik lieta ir nozīmīga katram lietas dalībniekam, lietas sarežģītību, lietas dalībnieku rīcību procedūras laikā, procesuālo jautājumu rašanos, kā arī kompetento iestāžu rīcību. Vispārējā tiesa uzskatīja, ka tiesvedības attiecīgajā lietā kopējais ilgums ir attaisnojams, ņemot vērā šīs lietas konkrētos apstākļus, it īpaši tās faktisko un juridisko apstākļu sarežģītību, lietas dalībnieku rīcību un neizskaidrojamas bezdarbības perioda neesamību katrā šīs lietas tiesvedības posmā.

Runājot par otro nosacījumu attiecībā uz Savienības ārpuslīgumiskās atbildības iestāšanos, Vispārējā tiesa 2017. gada 10. janvāra spriedumā ***Gascogne Sack Deutschland* un *Gascogne*/Eiropas Savienība** (T-577/14, pārsūdzēts apelācijas instancē [95], EU:T:2017:1) un 2017. gada 1. februāra spriedumā ***Kendrion*/Eiropas Savienība** (T-479/14, pārsūdzēts apelācijas instancē [96], EU:T:2017:48) nosprieda, ka prasītājas ir pierādījušas, ka tām bija radušies reāli un droši zināmi zaudējumi bankas garantijas izdevumu dēļ laikposmā, kurš atbilst pārsniegtajam

89/ Spriedumi, 2011. gada 16. novembris, T-72/06, nav publicēts, EU:T:2011:671, un 2011. gada 16. novembris, nav publicēts, EU:T:2011:674.

90/ Lieta C-150/17 P, **Eiropas Savienība/*Kendrion***.

91/ Lietas C-174/17 P, **Eiropas Savienība/*ASPLA* un *Armando Álvarez***, un C-222/17 P, ***ASPLA* un *Armando Álvarez*/Eiropas Savienība**.

92/ Spriedums, 2011. gada 16. novembris, T-54/06, nav publicēts, EU:T:2011:667.

93/ Spriedumi, 2011. gada 16. novembris, T-76/06, nav publicēts, EU:T:2011:672, un 2011. gada 16. novembris, T-78/06, nav publicēts, EU:T:2011:673.

94/ Spriedums, 2011. gada 24. marts, T-385/06, EU:T:2011:114.

95/ Lieta C-138/17 P, **Eiropas Savienība/*Gascogne Sack Deutschland* un *Gascogne***, un C-146/17 P, ***Gascogne Sack Deutschland* un *Gascogne*/Eiropas Savienība**.

96/ Lieta C-150/17 P **Eiropas Savienība/*Kendrion***.

saprātīgajam lietas izspriešanas termiņam. Turklāt Tiesa uzskatīja, ka prasītājām ir nodarīts arī nemantisks kaitējums.

Visbeidzot, attiecībā uz trešo nosacījumu Vispārējā tiesa nosprieda, ka tas arī ir izpildīts, jo pastāv pietiekami tieša cēloņsakarība saprātīga lietas izspriešanas termiņa pārkāpumu un prasītāju bankas garantijas izdevumu dēļ laikposmā, kurš atbilst minētā termiņa pārsniegumam. Vispārējā tiesa turklāt norādīja, ka saprātīga lietas izspriešanas termiņa neievērošana varēja prasītājām radīt neskaidru situāciju, kas pārsniedz neskaidrību, kādu parasti rada tiesvedība tiesā. Šī ieilgusī neskaidrība noteikti ietekmēja pieņemamo lēmumu plānošanu un šo sabiedrību pārvaldību, tādējādi radot nemantisku kaitējumu, kas arī ir jāatlīdzina. Vispārējā tiesa tādējādi piesprieda atlīdzināt prasītājām zaudējumus, kas atbilst izdevumu par bankas garantiju summai, ko tās bija samaksājušas, kā arī noteica tām atlīdzināt nemantisko kaitējumu, kas radies paildzinātās neskaidrās situācijas dēļ, kādā tās bija.

Jautājums par zaudējumu atlīdzību, kas iespējami nodarīti pārmērīgi ilgas tiesvedības dēļ, bija pamatā arī 2017. gada 7. jūnija spriedumam ***Guardian Europe/*Eiropas Savienība** (T-673/15, pārsūdzēts apelācijas instancē [97], EU:T:2017:377). Runa bija par tiesvedības ilgumu Vispārējā tiesā lietā, kas attiecas uz LESD 101. panta piemērošanu un kurā tika taisīts spriedums ***Guardian Industries* un *Guardian Europe/*Komisija** [98].

Paužot analogu argumentāciju tai, kāda izriet no 2017. gada 10. janvāra sprieduma ***Gascogne Sack Deutschland* un *Gascogne/*Eiropas Savienība** (T-577/14, pārsūdzēts apelācijas instancē [99], EU:T:2017:1), Vispārējā tiesa konstatēja, ka ar tiesvedību lietā Guardian Industries un Guardian Europe/Komisija ir pārkāpta Pamattiesību hartas 47. panta otrā daļa, jo šī tiesvedība par 26 mēnešiem pārsniedza saprātīgo lietas izspriešanas termiņu, kas ir pietiekami būtisks Savienības tiesību normas, ar kuru nosaka tiesības privātpersonām, pārkāpums. Vispārējā tiesa uzskatīja, ka pastāv pietiekami tieša cēloņsakarība starp saprātīga lietas izspriešanas termiņa pārkāpumu šajā lietā un kaitējumu, kas prasītājai nodarīts pirms sprieduma šajā lietā pasludināšanas un ko veido izdevumu par bankas garantiju maksa periodā, kurš atbilst šī saprātīgā termiņa pārsniegumam. Tādējādi tika piespriests atlīdzināt prasītājai zaudējumus 654 523,43 EUR apmērā, lai atlīdzinātu zaudējumus, kas tai radušies saprātīga lietas izspriešanas termiņa pārkāpuma šajā lietā dēļ.

Lietā, kurā taisīts 2017. gada 7. jūnija spriedums ***Guardian Europe/*Eiropas Savienība** (T-673/15, pārsūdzēts apelācijas instancē [100], EU:T:2017:377), Vispārējai tiesai turklāt bija jālemj par prasītājas prasību atlīdzināt zaudējumus, kas tai, iespējams, radušies vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpuma dēļ, kas pieļauts lēmumā, ar kuru Komisija tai noteica naudas sodu par konkurences noteikumu pārkāpumu [101], un spriedumā ***Guardian Industries* un *Guardian Europe/*Komisija** [102].

Attiecībā, pirmkārt, uz pietiekami būtisku vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu, kurš pieļauts lēmumā, ar kuru Komisija prasītājai noteikusi naudas sodu par konkurences noteikumu pārkāpumu, Vispārējā tiesa uzskatīja, ka prasītāja nevar pamatoti apgalvot, ka izdevumi par bankas garantiju, kas tai bija jāsedz, tieši izriet no šī lēmuma

97/ Lietas C-447/17 P, **Eiropas Savienība/*Guardian Europe***, un C-479/17 P, ***Guardian Europe*/Eiropas Savienība**.

98/ Spriedums, 2012. gada 27. septembris, ***Guardian Industries* un *Guardian Europe*/Komisija,** T-82/08, EU:T:2012:494.

99/ Lieta C-138/17 P, **Eiropas Savienība/*Gascogne Sack Deutschland* un *Gascogne***, un C-146/17 P, ***Gascogne Sack Deutschland* un *Gascogne*/Eiropas Savienība**.

100/ Lietas C-447/17 P, **Eiropas Savienība/*Guardian Europe***, un C-479/17 P, ***Guardian Europe*/Eiropas Savienība**.

101/ Komisijas Lēmums C(2007) 5791, galīgā redakcija (2007. gada 28. novembris), par [LESD 101]. panta un EEZ līguma 53. panta piemērošanas procedūru (Lieta COMP/39165 – Lokšņu stikls).

102/ Spriedums, 2012. gada 27. septembris, T-82/08, EU:T:2012:494.

prettiesiskuma. Tās apgalvotie zaudējumi tieši un konkrēti ir radušies no viņas pašas izvēles pēc lēmuma pieņemšanas nepildīt savu pienākumu pilnībā samaksāt naudas sodu. Līdz ar to pietiekami tiešas cēloņsakarības starp apgalvoto pietiekami būtisku vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu, kurš pieļauts lēmumā, un bankas garantijas izdevumu samaksu pastāvēšana ir jānoraida. Turklāt Vispārējā tiesa norādīja, ka no prasītājas iesniegtajiem dokumentiem izriet, ka tā pati personīgi nav segusi izdevumus saistībā ar attiecīgajā lēmumā uzliktā naudas soda samaksu. Prasītāja tātad acīmredzami nevar apgalvot, ka tā ir cietusi reālus un droši zināmus zaudējumus, kas izpaudās kā starpība starp, pirmkārt, Komisijas atmaksātajiem procentiem par naudas soda daļu, kuru Tiesa atzina par nepamatotu savā spriedumā ***Guardian Industries*** **un** ***Guardian Europe*****/Komisija** [103], un, otrkārt, peļņu, ko tā būtu varējusi iegūt, ja tā vietā, lai Komisijai maksātu attiecīgo summu, tā būtu to ieguldījusi savā uzņēmējdarbībā. Attiecībā uz apgalvoto nemantisko kaitējumu Vispārējā tiesa nosprieda, ka, pat pieņemot, ka pietiekami būtisks vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumus, kas pieļauts Komisijas lēmumā, bija kaitējis prasītājas reputācijai, kas netika pierādīts, ir jākonstatē, ka, ņemot vērā šī pārkāpuma veidu un smagumu, prasītājai nodarītais nemantiskais kaitējums jau būtu pietiekami novērsts ar minētā lēmuma atcelšanu un tā naudas soda samazināšanu, kas tika noteikts ar Tiesas spriedumu ***Guardian Industries*** **un** ***Guardian Europe*****/Komisija** [104].

Attiecībā, otrkārt, uz apgalvoto vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu 2012. gada 27. septembra spriedumā ***Guardian Industries*** **un** ***Guardian Europe*****/Komisija** (T-82/08, EU:T:2012:494) Vispārējā tiesa norādīja, ka Savienības atbildība nevar iestāties tāda tiesas nolēmuma satura dēļ, kuru nav pieņēmusi Savienības tiesa, kas lemj galīgajā instancē, un par kuru tātad varēja iesniegt apelācijas sūdzību. Turklāt tā norādīja, ka šajā lietā Vispārējās tiesas spriedumā pieļauto kļūdu Tiesa izlaboja pēc tam, kad prasītāja bija izmantojusi tiesību aizsardzības līdzekļus. Tomēr tā norādīja, ka šis vērtējums neietekmē jebkura prasītāja iespēju censties panākt, lai izņēmuma gadījumos tiktu konstatēta Savienības atbildība tiesu iestāžu nopietnu darbības traucējumu dēļ, tostarp tādu, kuriem ir procesuāls vai administratīvs raksturs, kas ietekmē kādas Savienības tiesas darbību. Taču prasītāja šajā lietā, kas attiecas uz tiesas nolēmuma saturu, nebija atsaukusies uz šādiem darbības traucējumiem. Līdz ar to prasība par apgalvoto zaudējumu atlīdzību, kas esot nodarīti iespējamā pietiekami būtiska vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpuma dēļ, tika noraidīta.

XVII. APELĀCIJAS SŪDZĪBAS

No Vispārējās tiesas apelācijas palātas 2017. gadā pieņemtajiem nolēmumiem īpašu uzmanību ir vērts pievērst diviem spriedumiem.

Pirmkārt, 2017. gada 27. jūnija spriedumā ***Ruiz Molina/EUIPO*** (T-233/16 P, EU:T:2017:435) Vispārējā tiesa nolēma, ka nekas neliedz atsaukt prettiesisku vai tiesisku administratīvu aktu, kas attiecībā uz tā adresātu ir uzskatāms par aktu, kurš tam galvenokārt ir nelabvēlīgs un tikai pakārtoti rada par labu tam kādas tiesības, ja tas neapdraud minētā adresāta tiesisko paļāvību un ja nav pārkāpts tiesiskās noteiktības princips. Šajā lietā pēc tam, kad Vispārējā tiesa bija konstatējusi, ka lēmums par prasītāja pagaidu darbinieka līguma izbeigšanu ir uzskatāms galvenokārt par administratīvu aktu, kas darbiniekam ir nelabvēlīgs, un ka tas tikai pakārtoti rada tiesības viņa labā, tā tomēr nosprieda, ka, parakstot protokolu par atjaunošanu darbā, darbinieks ir izteicis savu piekrišanu lēmuma par līguma izbeigšanu atsaukšanai. Līdz ar to aplūkotā atsaukšana ir notikusi, ievērojot minētā darbinieka tiesiskās

103/ Spriedums, 2014. gada 12. novembris, C-580/12 P, EU:C:2014:2363.

104/ Spriedums, 2014. gada 12. novembris, C-580/12 P, EU:C:2014:2363.

paļāvības aizsardzības principu un tiesiskās noteiktības principu. Līdz ar to Civildienesta tiesa pamatoti bija secinājusi, ka lēmums par līguma izbeigšanu tika atsaukts. Turklāt attiecībā uz minētās atsaukšanas tiesiskajām sekām gadījumā, ja tiek uzskatīts, ka lēmums par līguma izbeigšanu nekad nav ticis pieņemts, Civildienesta tiesa pamatoti uzskatīja, ka darbinieka atjaunošanas darbā sekas būtu tādas, ka darbinieks ar atpakaļejošu spēku tiek atkārtoti iekļauts amatā, kas viņam bija dienā, kurā tika izbeigts viņa uz noteiktu laiku noslēgtais pagaidu darbinieka līgums, nevis ka tiek otrreiz pagarināts šis līgums.

Otrkārt, 2017. gada 7. decembra spriedumā ***Missir Mamachi di Lusignano* u.c./Komisija** (T-401/11 PRENVRX, EU:T:2017:874) Vispārējā tiesa, pirmkārt, uzskatīja, ka gadījumā, ja iestāde ir atbildīga par pienākuma nodrošināt aizsardzību neizpildi, kura ir radījusi konkrētus zaudējumus, kuru novēršana bija minētā pienākuma mērķis, ir jāuzskata, ka šī pienākuma neizpilde, pat ja tā nav uzskatāma par vienīgo iemeslu, kādēļ radušies zaudējumi, pietiekoši tieši varēja izraisīt minēto zaudējumu rašanos. Tādējādi trešās personas rīcību, vai tā būtu paredzama vai neparedzama, tiesa var uzskatīt par tādu, kas ne vien nepārtrauc cēloņsakarību, bet arī neveido apstākli, kas iestādi pilnībā atbrīvo no tās atbildības, jo abi iemesli, proti, iestādes nelikumīgā pienākuma neizpilde un trešās personas rīcība, ir radījuši minētos zaudējumus. Ņemot vērā šos apsvērumus, Vispārējā tiesa, veicot apelācijas instances pienākumus, konstatēja, ka, pirmkārt, Civildienesta tiesa šajā lietā, nepieļaujot kļūdu tiesību piemērošanā, būtībā piemēroja līdzīgu apstākļu teoriju un, otrkārt, ka Komisija nav apstrīdējusi Civildienesta tiesas pirmās instances spriedumā konstatēto cēloņsakarību starp Komisijas pieļauto kļūdu un nodarītajiem zaudējumiem. Tādējādi Vispārējā tiesa uzskatīja, ka Civildienesta tiesa, nepieļaujot kļūdu tiesību piemērošanā, ir nospriedusi, ka tādas kļūdas gadījumā, kas izpaužas kā pienākuma nodrošināt aizsardzību neizpilde un kura ir radījusi konkrētus zaudējumus, kuru novēršana bija minētā pienākuma mērķis, pat ja šo iestādi nevar uzskatīt par galveno zaudējumu izraisītāju, tā tomēr ir jāuzskata līdzatbildīgu zaudējumu izraisīšanā. Otrkārt, Vispārējā tiesa uzskatīja, ka no dalībvalstu tiesībām izriet kopējs vispārējs princips, saskaņā ar kuru šajā lietā līdzīgos apstākļos valsts tiesa atzīst vienu un to pašu zaudējumu izraisītāju līdzatbildību, uzskatot par taisnīgu apstākli, ka cietušajai personai, pirmkārt, nav jānosaka tā zaudējumu daļa, par kuru ir atbildīgs katrs no līdzatbildīgajiem, un, otrkārt, jāuzņemas risks, ka viens no tiem, attiecībā uz kuru notiek izmeklēšana, ir maksātnespējīgs. Ņemot vērā šos apsvērumus, Vispārējā tiesa konstatēja, ka Civildienesta tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, ierobežojot Komisijas atbildību par mantiskā kaitējuma, ko cietuši mirušā ierēdņa, kurš ir pienākuma aizsargāt neizpildes upuris, četri bērni, atlīdzību līdz 40 %. Līdz ar to Vispārējā tiesa piesprieda Komisijai solidāri samaksāt 3 miljonus euro, atskaitot Civildienesta noteikumos paredzētos maksājumus, kas uzskatāmi par iekļautiem šajā summā un kas jau ir pārskaitīti vai ir jāpārskaita mirušā ierēdņa četriem bērniem. Treškārt, Vispārējā tiesa nosprieda, ka no dalībvalstu tiesībām neizriet kopējs vispārējs princips, saskaņā ar kuru līdzīgos apstākļos kā šajā lietā valsts tiesa būtu piespriedusi atlīdzināt iespējamo morālo kaitējumu, ko cietis mirušais ierēdnis. Ceturtkārt, Vispārējā tiesa nosprieda, ka no dalībvalstu tiesībām izriet kopējs vispārējs princips, saskaņā ar kuru līdzīgos apstākļos kā šajā lietā tāda režīma esamība, kas nodrošina automātisku maksājumu pārskaitīšanu mirušā ierēdņa tiesību pārņēmējiem (pēcnācējiem), nav šķērslis tam, ka minētie tiesību pārņēmēji, ja viņi uzskata, ka ar minēto režīmu nodarītais kaitējums nav ticis atlīdzināts vai nav ticis atlīdzināts pilnībā, var saņemt arī zaudējumu atlīdzību par viņiem nodarīto morālo kaitējumu, izmantojot valsts tiesā celtu prasību. Šajā ziņā no dalībvalstu tiesībām izriet arī kopējs vispārējs princips, saskaņā ar kuru morālais kaitējums nevar tikt atlīdzināts divkārši. Līdz ar to tiesai, pirms tiek noteikta minētā kaitējuma atlīdzības summa, ir jāpārbauda, ciktāl režīms, kas nodrošina automātisku maksājumu pārskaitīšanu, pilnībā, daļēji vai nemaz neatlīdzina morālo kaitējumu, kas nodarīts tiesību pārņēmējiem. Visbeidzot, no dalībvalstu tiesībām izriet, ka solidārās atbildības princips, kas piemērojams mantiskajam kaitējumam līdzīgos apstākļos kā šajā lietā, ir piemērojams arī morālajam kaitējumam. Vispārējā tiesa nosprieda, ka šī argumentācija ir piemērojama arī attiecībā uz mirušā ierēdņa augšupējiem radiniekiem.

XVIII. PIETEIKUMI PAR PAGAIDU NOREGULĒJUMU

2017. gadā Vispārējā tiesā tika iesniegti 47 pieteikumi par pagaidu noregulējumu, kas nozīmē būtisku pieaugumu salīdzinājumā ar 2016. gadā iesniegto pieteikumu skaitu (34). Tāpat ir arī būtiski pieaudzis izdoto rīkojumu un pabeigto lietu skaits. 2017. gadā tika izdoti 56 rīkojumi [105], salīdzinot ar 25 rīkojumiem 2016. gadā, un tika pabeigtas 53 lietas, salīdzinot ar 20 pabeigtajām lietām 2016. gadā. 8 lietās Vispārējā tiesa izdeva rīkojumus par tiesvedības apturēšanu, pamatojoties uz Reglamenta 157. panta 2. punktu.

Izdotie rīkojumi attiecas uz plašu jomu klāstu, starp kurām galvenokārt ir konkurences tiesības un valsts atbalsts (četras lietas), ierobežojoši pasākumi (astoņas lietas), publiskais iepirkums (sešas lietas) un institucionālās tiesības (vienpadsmit lietas). Attiecībā uz strīdiem institucionālo tiesību jomā ir jānorāda, ka salīdzinoši liels lietu skaits attiecas uz Eiropas Parlamenta locekļu nolikumu [106] un Eiropas politisko partiju un fondu finansēšanu [107].

Vispārējās tiesas priekšsēdētājs ar 2017. gada 18. maija rīkojumu ***RW*/Komisija** (T-170/17 R, nav publicēts, EU:T:2017:351) [108] un 2017. gada 25. augusta rīkojumu ***Malta*/Komisija** (T-653/16 R, nav publicēts, EU:T:2017:583) apmierināja divus pieteikumus par lēmuma piemērošanas apturēšanu.

Ar 2017. gada 18. maija rīkojumu ***RW*/Komisija** (T-170/17 R, nav publicēts, EU:T:2017:351) [109] Vispārējās tiesas priekšsēdētājs uzdeva apturēt tāda Komisijas lēmuma piemērošanu, ar ko prasītājs, 63 gadus vecs ierēdnis, piemērojot Civildienesta noteikumu 42.c pantu, tika vienlaicīgi atvaļināts dienesta interesēs un pensionēts pēc iestādes ierosmes.

42.c pants Civildienesta noteikumos tika iekļauts tā pēdējās reformas laikā ar Regulu (ES, Euratom) Nr. 1023/2013 [110]. Izvērtējot nosacījumu attiecībā uz *fumus boni juris*, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs secināja, ka prasītājs ir pierādījis, ka pastāv būtiskas juridiskas domstarpības, kuru risinājums sākotnēji nav skaidrs un kam ir nepieciešams padziļināts izvērtējums, kas jāveic tiesvedībā pēc būtības. Sākotnēji gan Civildienesta noteikumu 42.c panta formulējums, gan noteikumu, kas reglamentē pensionēšanos un dienesta attiecību izbeigšanos, vispārējā struktūra liek domāt, ka Civildienesta noteikumu 42.c pants ir jāinterpretē tādējādi, ka ierēdnis, kurš ir sasniedzis minimālo

105/ Šis skaitlis atspoguļo visus rīkojumus, ko izdevis pagaidu noregulējuma tiesnesis, un tajā neietilpst rīkojumi par tiesvedības izbeigšanu pirms sprieduma taisīšanas/izslēgšanu no reģistra, taču tajā ir iekļauti rīkojumi saskaņā ar Reglamenta 157. panta 2. punktu, kā arī rīkojumi, kurus izdevis Vispārējās tiesas priekšsēdētāja vietnieks, kurš aizstāj Vispārējās tiesas priekšsēdētāju saskaņā ar Reglamenta 157. panta 4. punktu, skatot to kopsakarā ar 11. pantu, proti, 2017. gada 10. aprīļa rīkojums ***Exaa Abwicklungsstelle für Energieprodukte*/ACER** (T-123/17 R, nav publicēts, EU:T:2017:277), 2017. gada 21. aprīļa rīkojums ***Post Telecom*/EIB** (T-158/17 R, nav publicēts, EU:T:2017:281) un 2017. gada 26. septembra rīkojums ***Wall Street Systems UK*/ECB** (T-579/17 R, nav publicēts, EU:T:2017:668) – pārsūdzēts apelācijas instancē, lieta C-576/17 P(R), ***Wall Street Systems UK*/ECB**.

106/ Rīkojumi, 2017. gada 16. februāris, ***Troszczynski*/Parlaments**, T-626/16 R, nav publicēts, EU:T:2017:92; 2017. gada 16. februāris, ***Le Pen*/Parlaments,** T-140/16 R II, nav publicēts, EU:T:2017:93; 2017. gada 16. februāris, ***Gollnisch*/Parlaments**, T-624/16 R, nav publicēts, EU:T:2017:94; 2017. gada 6. aprīlis, ***Le Pen*/Parlaments,** T-86/17 R, nav publicēts, EU:T:2017:270; 2017. gada 26. jūnijs, ***Jalkh*/Parlaments**, T-27/17 R, nav publicēts, EU:T:2017:431, un 2017. gada 26. jūnijs, ***Jalkh*/Parlaments**, T-26/17 R, nav publicēts, EU:T:2017:432.

107/ Rīkojumi, 2017. gada 14. marts, ***ADDE*/Parlaments,** T-48/17 R, nav publicēts, EU:T:2017:170, un 2017. gada 4. jūlijs, ***Institute for Direct Democracy in Europe*/Parlaments,** T-118/17 R, nav publicēts, EU:T:2017:465.

108/ Apelācijas sūdzība tika noraidīta ar 2018. gada 10. janvāra rīkojumu **Komisija/*RW*** (C-442/17 P(R), nav publicēts, EU:C:2018:6).

109/ Turpat.

110/ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) Nr. 1023/2013 (2013. gada 22. oktobris), ar ko groza Eiropas Savienības Civildienesta noteikumus un Eiropas Savienības Pārējo darbinieku nodarbināšanas kārtību (OV 2013, L 287, 15. lpp.).

pensionēšanās vecumu atbilstoši Civildienesta noteikumu XIII pielikuma 23. pantam, nevar vienlaicīgi tikt atvaļināts dienesta interesēs un pensionēts pēc iestādes ierosmes.

Ar 2017. gada 25. augusta rīkojumu ***Malta/*Komisija** (T-653/16 R, nav publicēts, EU:T:2017:583) Vispārējās tiesas priekšsēdētājs uzdeva apturēt tāda Komisijas lēmuma piemērošanu, ar ko šī iestāde, pamatojoties uz Regulu Nr. 1049/2001 un pēc atkārtota Greenpeace pieteikuma, piešķīra piekļuvi Maltas Republikas izdotajiem dokumentiem attiecībā uz zilās tunzivs zveju.

Izvērtējot nosacījumu attiecībā uz *fumus boni juris*, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs secināja, ka Maltas Republika ir pierādījusi, ka pastāv būtiskas juridiskas un faktoloģiskas domstarpības, kuru risinājums sākotnēji nav skaidrs un kam ir nepieciešams padziļināts izvērtējums, kas jāveic tiesvedībā pēc būtības.

Vispārējās tiesas priekšsēdētājs savā analizē vispirms noraidīja Komisijas argumentu, saskaņā ar kuru Maltas Republikas izvirzītie pamati esot nepieņemami, jo tie neattiecoties uz Regulas Nr. 1049/2001 4. panta 1.–3. punktā paredzētajiem materiāltiesiskajiem izņēmumiem attiecībā uz piekļuvi dokumentiem. Šajā ziņā Vispārējās tiesas priekšsēdētājs atgādināja, ka Komisijas tēze nozīmētu, ka attiecībā uz tās lēmumiem piekļuves dokumentiem jomā lielā mērā netiktu veikta tiesas pārbaude, un ka šāds rezultāts sākotnēji nešķiet savienojams ar Tiesas pastāvīgo judikatūru, saskaņā ar kuru Savienība ir tiesiska savienība, kurā tiek pārbaudīta visu tās iestāžu pieņemto aktu atbilstība, tostarp Līgumiem, vispārējiem tiesību principiem, kā arī pamattiesībām.

Runājot par iebildumu par Regulas (EK) Nr. 1224/2009 [111] 113. panta pārkāpumu, kurš attiecas uz daļu no apstrīdētajā lēmumā ietvertajiem dokumentiem, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs konstatēja, ka Regulas Nr. 1224/2009 113. pantā nav ietverta neviena atsauce uz Regulu Nr. 1049/2001 un ka šī panta 2. un 3. punktā ir noteikts, ka datus, ar ko savstarpēji apmainījušās dalībvalstis un Komisija, nenosūta citām personām kā vien tām, kuras strādā dalībvalstu vai Savienības iestādēs un kuru amata pienākumu izpildei vajadzīga šāda piekļuve, un tos nevar izmantot citiem mērķiem kā vien tiem, kas paredzēti šajā regulā. Vispārējās tiesas priekšsēdētājs no tā secināja, ka sākotnēji nav skaidrs tas, kā Regulas Nr. 1224/2009 un Nr. 1049/2001 būtu saskaņojamas, un tas tā ir vēl jo vairāk tādēļ, ka Regulas Nr. 1224/2009 113. pants ir sektorāls noteikums, kas tika pieņemts vairākus gadus pēc Regulas Nr. 1049/2001 stāšanās spēkā.

Attiecībā uz argumentu, ka Komisija neesot pietiekami rūpīgi izvērtējusi pieteikuma par piekļuvi dokumentiem apjomu un ka atkārtota pieteikuma iesniegšanas posmā tā esot identificējusi 121 dokumentu, kas saistīti ar šo pieteikumu, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs secināja, ka nevar izslēgt, ka visu Maltas Republikas izdoto dokumentu attiecībā uz zilo tunzivi nosūtīšana pārsniegtu pieteikuma par piekļuvi dokumentiem apjomu, un tātad atklāj būtiskas faktoloģiskas domstarpības, kuru risinājums sākotnēji nav skaidrs un kam ir nepieciešams padziļināts izvērtējums, kas nav jāveic pagaidu noregulējuma tiesnesim, bet gan ir jāizskata tiesvedībā pēc būtības.

To lietu vidū, kurās pieteikums par pagaidu noregulējumu ir ticis noraidīts, it īpaši ir jāmin virkne lietu, kuras attiecas uz Eiropas Parlamenta locekļu palīgiem, kā arī lietas attiecībā uz gāzes vada OPAL transportēšanas jaudas nodošanu izsolē.

Lietās, kurās izdots 2017. gada 16. februāra rīkojums ***Troszczynski/*Parlaments** (T-626/16 R, nav publicēts, EU:T:2017:92), 2017. gada 16. februāra rīkojums ***Le Pen/*Parlaments** (T-140/16 R II, nav publicēts, EU:T:2017:93),

111/ Padomes Regula (EK) Nr. 1224/2009 (2009. gada 20. novembris), ar ko izveido Kopienas kontroles sistēmu, lai nodrošinātu atbilstību kopējās zivsaimniecības politikas noteikumiem, un groza Regulas (EK) Nr. 847/96, (EK) Nr. 2371/2002, (EK) Nr. 811/2004, (EK) Nr. 768/2005, (EK) Nr. 2115/2005, (EK) Nr. 2166/2005, (EK) Nr. 388/2006, (EK) Nr. 509/2007, (EK) Nr. 676/2007, (EK) Nr. 1098/2007, (EK) Nr. 1300/2008 un (EK) Nr. 1342/2008, un atceļ Regulas (EEK) Nr. 2847/93, (EK) Nr. 1627/94 un (EK) Nr. 1966/2006 (OV 2009, L 343, 1. lpp.).

2017. gada 16. februāra rīkojums ***Gollnisch*/Parlaments** (T-624/16 R, nav publicēts, EU:T:2017:94) [112] un 2017. gada 6. aprīļa rīkojums ***Le Pen*/Parlaments** (T-86/17 R, nav publicēts, EU:T:2017:270), Parlamenta locekļi lūdza apturēt tādu Parlamenta ģenerālsekretāra lēmumu piemērošanu, ar kuriem minētais ģenerālsekretārs uzdeva ieskaita veidā atgūt no viņiem nepamatoti izmaksātās summas saistībā ar parlamentārās palīdzības izdevumiem: ikmēneša maksājums 50 % apmērā no deputāta piemaksas, ikmēneša maksājums 100 % apmērā no piemaksas par vispārējiem izdevumiem un maksājums 50 % apmērā no dienas naudas.

Lai pierādītu, ka nosacījums par steidzamību ir izpildīts, prasītāji it īpaši apgalvoja, ka atgūšana ieskaita veidā neļauj tiem efektīvi un neatkarīgi īstenot savas parlamentārās pilnvaras.

Vispārējās tiesas priekšsēdētājs noraidīja četrus pieteikumus par pagaidu noregulējumu, konstatējot, ka nav ticis pierādīts, ka maksājumi ieskaita veidā apdraudētu Eiropas deputāta pilnvaru efektīvu īstenošanu tādējādi, lai varētu secināt, ka pastāv steidzamība. Šajā ziņā viņš norādīja, ka gan no deputātiem piemērojamajiem noteikumiem, gan Parlamenta prakses izriet, ka atgūšana ieskaita veidā jāveic, līdzsvarojot, pirmkārt, iestādes pienākumu atgūt nepamatoti saņemtās summas un, otrkārt, nepieciešamību attiecīgajam deputātam saglabāt iespēju īstenot savas pilnvaras efektīvi. Šādos apstākļos tas, ka Parlaments veica atgūšanu ieskaita veidā, nevar pats par sevi tikt uzskatīts par rīcību, ar ko tiek apdraudēta prasītāju deputāta pilnvaru efektīva un neatkarīga īstenošana.

Vispārējās tiesas priekšsēdētājs turklāt norādīja, ka, runājot par ikmēneša maksājumu 50 % apmērā no deputāta piemaksas, prasītāji nav paskaidrojuši, kādā veidā šis samazinājums tiem varētu kavēt pilnībā īstenot parlamentāros pienākumus. Attiecībā uz ikmēneša maksājumu 100 % apmērā no piemaksas par vispārējiem izdevumiem Vispārējās tiesas priekšsēdētājs konstatēja, ka attiecīgie deputāti (*Jean-Marie Le Pen*, *Bruno Gollnisch* un *Marine Le Pen*) nav apgalvojuši, ka fiksētā summa faktiski bija daļa no slēptā atalgojuma. Tādējādi, tā kā deputātiem ir tiesības pieprasīt faktiski radušos izdevumu atmaksu, garantējot to, ka nepastāv šķērslis viņu pilnvaru efektīvai īstenošanai, nevar secināt, ka ikmēneša maksājums 100 % apmērā no piemaksas par vispārējiem izdevumiem apdraud deputāta pilnvaru efektīvu īstenošanu. Tāpat arī tādēļ, ka deputātiem ir iespēja pieprasīt faktiski radušos izdevumu atmaksu, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs konstatēja, ka maksājums 50 % apmērā no dienas naudas arī neapdraud Eiropas deputāta pilnvaru efektīvu īstenošanu.

Lietās, kurās izdots 2017. gada 21. jūlija rīkojums ***Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo*/Komisija** (T-130/17 R, EU:T:2017:541), 2017. gada 21. jūlija rīkojums ***Polija*/Komisija** (T-883/16 R, EU:T:2017:542) un 2017. gada 21. jūlija rīkojums ***PGNiG Supply & Trading*/Komisija** (T-849/16 R, EU:T:2017:544), Vispārējās tiesas priekšsēdētājs izskatīja pieteikumus apturēt tāda Komisijas lēmuma piemērošanu, ar ko konkurencei tika atvērti 50 % no gāzes vada OPAL neizmantotās jaudas, kurš austrumos veido zemes posmu gāzes vadam Nord Stream 1, caur kuru dabasgāze no Krievijas caur Baltijas jūru tiek transportēta uz Rietumeiropu.

Pēc tam, kad Vispārējās tiesas priekšsēdētājs konstatēja, ka divi *Gazprom* noslēgtie līgumi, proti, tranzīta līgums par dabasgāzes transportēšanu pa gāzes vada *Yamal-Europe* Polijas daļu piegādei Rietumeiropas (tostarp Polijas) tirgiem un līgums, kas noslēgts ar *PGNiG Supply & Trading GmbH* par dabasgāzes piegādēm, attiecīgi ir piemērojami līdz 2020. gadam un 2022. gada beigām, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs secināja, ka transportēšanas jaudas izmantošana gāzes vada *Yamal-Europe* Polijas daļā un *Gazprom* veiktās piegādes Polijas tirgiem sākotnēji šķiet nodrošinātas līdz minētajiem gadiem. Līdz ar to pat gadījumā, ja būtu pietiekami pierādīts Polijas Republikas un divu sabiedrību prasītāju apgalvoto zaudējumu konkrētais raksturs, šie zaudējumi varētu rasties tikai pēc iepriekš minēto līgumu darbības beigām. Ņemot vērā tiesvedības Vispārējā tiesā vidējo ilgumu, spriedumi pēc būtības šajās lietās, visticamāk, tiks pasludināti 2019. gadā.

112/ Apelācijas sūdzība tika noraidīta ar 2017. gada 6. jūlija rīkojumu ***Gollnisch*/Parlaments** (C-189/17 P(R), nav publicēts, EU:C:2017:528).

Attiecībā uz argumentu, ka apstrīdētais lēmums ļaujot noslēgt līgumus uz privāttiesību pamata, kuru atcelšana vairs nebūtu iespējama, pat ja lēmums vēlāk tiktu atcelts, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs norādīja, ka šādā gadījumā būtu iespējams izmantot tiesību aizsardzības līdzekļus pret šādu aktu iespējamo īstenošanu.

Līdz ar to Vispārējās tiesas priekšsēdētājs pieteikumus par piemērošanas apturēšanu noraidīja, jo prasītājas nebija iesniegušas būtiskus pierādījumus tam, ka tās nevarētu sagaidīt iznākumu tiesvedībās, kas attiecas uz prasībām pamatlietās, negūstot būtisku un neatgriezenisku kaitējumu.

C/ VISPĀRĒJĀS TIESAS KANCELEJAS DARBĪBA 2017. GADĀ

Emmanuel COULON, Vispārējās tiesas sekretārs

Vispārējās tiesas kanceleja, kam ir ļoti svarīga loma tiesvedības gaitas nodrošināšanā, arī šogad ir kalpojusi tiesai tās pārmaiņu laikā. Vispārējā tiesa tiek paplašināta un pārveidota Eiropas Savienības tiesu sistēmas struktūras reformas, kuras mērķis ir trīs secīgos posmos līdz 2019. gadam divkāršot tiesnešu skaitu, ieviešanas gaitā [1]. Pieaug Vispārējā tiesā izskatāmo strīdu dažādība, un zināmā mērā tie kļūst arvien sarežģītāki. Šādā kontekstā kanceleja ir veikusi izmaiņas, kas tai ļaus turpināt pildīt tai uzticētos uzdevumus un īstenot divus pirmos reformas posmus.

Vispārējās tiesas rezultāti 2017. gadā ir pozitīvi. Ir atrisināti reformas pirmo divu posmu izaicinājumi. Lai arī ierosināto lietu skaits (917) joprojām ir bijis nedaudz lielāks par pabeigto lietu skaitu (895), kas izskaidro to, ka ir mazliet palielinājies izskatīšanā esošo lietu skaits (1508), tiesvedības ilgums ir turpinājis sarukt, bet, kā liecina Tiesas daļēji vai pilnībā atcelto spriedumu īpatsvars, nolēmumu kvalitāte ir saglabājusies.

Pildot tiesas darbības ietvaros tai uzticētos uzdevumus, kanceleja, kas ir apņēmusies optimāli izmantot tai kopš 2016. gada 1. janvāra budžetā piešķirtās 72 amata vietas, ir sekmējusi šos panākumus, un 2017. gada beigās ar gandarījumu var atzīt, ka kanceleja ir pilnībā izpildījusi tai tiesību aktos un tiesas uzticētos uzdevumus, ievērojot lietas taisnīgas izskatīšanas prasības.

Kanceleja atkārtoti ir sniegusi Vispārējai tiesai būtisku juridisku un administratīvu atbalstu:

- nodrošinot tiesvedības netraucētu norisi un lietas dokumentu pienācīgu uzturēšanu;
- nodrošinot saziņu starp lietas dalībnieku pārstāvjiem un tiesnešiem;
- aktīvi palīdzot tiesnešiem un viņu līdzstrādniekiem;
- vadot Vispārējo tiesu Vispārējās tiesas priekšsēdētāja pārraudzībā un līdzdarbojoties Eiropas Savienības Tiesas dienestiem.

Tas, neapšaubāmi, ir atzinīgi vērtējamais kancelejas darbībā iesaistītā personāla nopelns. Nelokāms savā ikdienas līdzdalībā, kancelejas personāls ir veltījis visu savu enerģiju, lai strādātu efektīvi, iesaistot visus esošos dalībniekus.

Kanceleja savu darbību ir īstenojusi uzņēmīgi, skaidri ievērojot vispārējās intereses, ar apņēmību nodrošināt nevainojamu tiesas spriešanu un pastāvīgu vēlmi optimizēt tiesvedības ilgumu. Kanceleja it īpaši vienmēr ir centusies izskatīt procesuālos dokumentus atbilstošā termiņā un ir turpinājusi darbu pie tādas sistēmas ieviešanas, kas ļautu identificēt pārmērīgi ilgas tiesvedības un brīdināt par to iesaistītās personas, lai tās varētu novērst šo situāciju.

1/ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) 2015/2422 (2015. gada 16. decembris), ar ko groza 3. protokolu par Eiropas Savienības Tiesas statūtiem (OV 2015, L 341, 14. lpp.), un Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) 2016/1192 (2016. gada 6. jūlijs) par to, lai Vispārējai tiesai nodotu kompetenci pirmajā instancē izskatīt domstarpības starp Eiropas Savienību un tās darbiniekiem (OV 2016, L 200, 137. lpp.).

I. ORGANIZATORISKĀ IETEKME, KAS SAISTĪTA AR DIVU JAUNU TIESNEŠU STĀŠANOS AMATĀ

2017. gadā reformas otrajā posmā Vispārējā tiesā tika iecelti un amatā stājās divi jauni tiesneši. Tādējādi ir noslēdzies otrais posms, kurā Vispārējā tiesā amatā tika iecelti 7 papildu tiesneši un Vispārējai tiesai tika nodota kompetence pirmajā instancē izskatīt domstarpības starp Eiropas Savienību un tās darbiniekiem. Tiesneša, kura joprojām trūkst, lai nokomplektētu 47 tiesnešu tiesas sastāvu, kā tas ir paredzēts Protokola par Eiropas Savienības Tiesas statūtiem 48. pantā, iecelšana amatā tiks veikta piemērotā brīdī pirmā posma ietvaros [2].

2017. gada 29. martā un 6. septembrī attiecīgi amatā tika iecelts Īrijas un Beļģijas tiesnesis, kuri zvērestu nodeva attiecīgi 2017. gada 8. jūnijā un 4. oktobrī. Tā rezultātā Vispārējās tiesas tiesnešu skaits palielinājās no 44 līdz 46.

Lai arī šo divu jauno tiesnešu ierašanās nav salīdzināma ar 22 jaunu tiesnešu ierašanos 2016. gadā, tomēr bija jāveic noteikti pasākumi, lai viņu integrācija, kā arī viņu līdzstrādnieku integrācija būtu veiksmīga.

Pēc katras stāšanās amatā Vispārējā tiesa katru jauno tiesnesi norīkoja palātā, kurā viņš darbosies, tika izveidoti jauni lietu faili un lietas pārdalītas starp tiesnešiem. Atbilstoši Vispārējās tiesas Reglamentam kanceleja informēja attiecīgo lietu dalībniekus un *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* publicēja Vispārējās tiesas lēmumus par tiesnešu darbību palātās [3]. Kanceleja līdz ar to katrā lietu pārdalīšanas reizē atjaunināja visas iekšējās datubāzes.

Jauno tiesnešu stāšanās amatā un gan viņu pašu, gan viņu attiecīgā kabineta personāla iekārtošanās šai nolūkā aprīkotās telpās arī prasīja kancelejas administratīvo atbalstu. Tas izpaudās gan kā sagatavošanas darbs kopā ar Eiropas Savienības Tiesas dienestiem, gan atbilstoša attiecīgo personu uzņemšana un palīdzība tām, gan arī kā cieša uzraudzība pār personāla iecelšanu amatā.

II. ATBALSTS AR TIESAS SPRIEŠANU SAISTĪTAJĀ DARBĪBĀ

Konteksts

2017. gadā kanceleja izpildīja savu uzdevumu sniegt atbalstu ar tiesas spriešanu saistītajā darbībā, apstrādājot 917 pieteikumus par lietas ierosināšanu. Ņemot vērā 98 lietas, no kurām lielākā daļa ietilpst tādu lietu kopumā, kurās tika apstrīdēts tādu lēmumu tiesiskums, kuri attiecas uz Spānijas bankas *Banco Popular Español, SA* ieviesto noregulējuma shēmu, strīdi banku un finanšu jomā šajā gadā ir kļuvuši par otro nozīmīgāko strīdu jomu pēc strīdiem intelektuālā īpašuma jomā (298 lietas). Jauno lietu skaits civildienesta jomā, proti, 86 lietas, salīdzinājumā

2/ 2017. gada 31. decembrī joprojām amatā palika neiecelts viens tiesnesis no tiem 12 papildu tiesnešiem, kuru iecelšana amatā bija paredzēta reformas pirmajā posmā.

3/ Vispārējās tiesas 2017. gada 8. jūnija lēmums (OV 2017, C 213, 2. lpp.) un 2017. gada 4. oktobra lēmums (OV 2017, C 382, 2. lpp.) par tiesnešu darbību palātās.

ar iepriekšējiem gadiem ir samazinājies (167 jaunas lietas 2015. gadā un 117 jaunas lietas 2016. gadā [4]). Katrā no šīm trim strīdu jomām (starp 45 jomām, kurās lietu izskatīšana nav pabeigta) ir individuālas iezīmes, kas kancelejai pagājušā gada laikā prasījušas īstenot īpašu pieeju.

Turklāt kanceleja ir reģistrējusi 55 070 procesuālo dokumentu 22 tiesvedības valodās (no Reglamentā paredzētajām 24 tiesvedības valodām), apstrādājusi 4449 procesuālos rakstus (papildus prasības pieteikumiem), kas iesniegti izskatāmajās lietās, izpildījusi lēmumus, ko iztiesāšanas sastāvi noteikuši kā procesa organizatoriskos pasākumus vai pierādījumu savākšanas pasākumus, un sagatavojusi 1485 paziņojumus *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

Lai arī ir skaidrs, ka šeit nav iespējams norādīt visus datus, kas ļautu apzināties Vispārējās tiesas kancelejas paveikto darbu, tomēr identificējot dažus no tiem, it īpaši statistiku, ir pietiekami, lai atspoguļotu tās darba apjomu:

- no 9756 iesniegtajiem procesuālajiem dokumentiem 565 bija pieteikumi par iestāšanos lietā (vēl nebijis precedents tiesas vēsturē) un 212 lūgumi par konfidencialitātes ievērošanu attiecībā uz lietas dalībniekiem vai sabiedrību;
- izskatāmo lietu arhīvs atbilst 652 lineārajiem metriem papīra formātā;
- ir iesniegtas vairākas kolektīvas apelācijas sūdzības, dažkārt ar 1000 un vairāk lietas dalībniekiem, kas kancelejai ir prasījis veikt attiecīgās pārbaudes;
- to tiesvedību gaita, kurās iesaistīta lietu grupa vai virkne, ir prasījusi koordināciju gan pašas kancelejas iekšienē, ņemot vērā tiesvedības valodu daudzveidību, gan ar iztiesāšanas sastāviem, lai izskatītu lūgumus attiecībā uz termiņu pagarināšanu, lietu apvienošanu, iestāšanos lietā un iespējamos lūgumus par konfidencialitātes ievērošanu katrā lietā;
- 390 lietās kanceleja ir nodrošinājusi savu atbalstu tiesas sēdēs mutvārdu paskaidrojumu sniegšanai, dažas no kurām ir ilgušas pilnu dienu vai pat vairākas dienas;
- kancelejas atbalsts tika nodrošināts 405 palātu sanāksmēs;
- ir pieņemti lēmumi vai tikuši uzdoti simtiem procesa organizatorisko pasākumu un desmitiem pierādījumu savākšanas pasākumu, it īpaši saistībā ar tādu dokumentu iesniegšanu, attiecībā uz kuriem ir ticis lūgts ievērot konfidencialitāti.

Turklāt dažādos veidos (koordinācijas atbalsts, dokumentācija, paziņojumi attiecībā uz judikatūru procesuālo tiesību jomā, informācijas sistēmu pārvaldība, statistikas sniegšana) kancelejas sniegtais loģistikas atbalsts arī šajā gadā ir ļāvis tiesai strādāt pēc iespējas labākos apstākļos, it īpaši sekmējot Vispārējās tiesas priekšsēdētāja un iztiesāšanas sastāvu pieņemto nolēmumu kvalitāti vai atbalstot priekšsēdētāja vietnieku, tam pildot uzdevumu sekmēt judikatūras konsekvenci, kas viņam tika uzticēts 2016. gada septembrī.

Tiesvedības posmu digitalizācija

Pildot savu uzdevumu sniegt atbalstu ar tiesas spriešanu saistītajā darbībā, kanceleja pagājušajā gadā varēja turpināt baudīt gandrīz visu tiesvedības posmu digitalizācijas priekšrocības, tostarp saistībā ar iekšējo saziņu ar tiesnešu kabinetiem un ārējo saziņu ar lietas dalībnieku pārstāvjiem. Šī digitalizācija 2017. gadā turklāt tika paplašināta, attiecinot to arī uz gadījumu, kad Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma birojs (*EUIPO*) nosūta

4/ 2015. gadā prasības civildienesta jomā tika celtas Civildienesta tiesā. 2016. gadā šīs prasības Civildienesta tiesā tika celtas, līdz šī tiesa tika likvidēta, un no 2016. gada 1. septembra – Vispārējā tiesā.

procedūras Apelācijas padomē lietas materiālus. Pagājušā gada laikā ir arī uzlabotas informācijas pieejamības iespējas, pateicoties IT lietojumprogrammas lietas "Elektroniskais fails" modernizētākas versijas ieviešanai.

Šī digitalizācija nenoliedzami ļāva kancelejai vispārējās interesēs atsvabināties no rutīnas uzdevumu izpildes, tādējādi ne tikai gūstot iespēju pielāgot no tās sagaidāmās atbildes konkrētajiem apstākļiem, bet arī veltīt savus resursus galvenokārt patiesi svarīgiem jautājumiem.

Saistībā ar saziņu starp kanceleju un Vispārējās tiesas tiesnešu kabinetiem ir jāuzsver, ka digitālo pavadlapu [5] izmantošana tās trešajā pilnajā izmantošanas gadā atkal ir bijusi sekmīga. Kancelejas iespēja acumirklī sazināties ar tiesnešu kabinetiem ir ļāvusi vienkāršot iekšējās procedūras, racionalizēt darba metodes, aiztaupīt resursus un iegūt laiku. Turklāt digitālais formāts ļauj nodrošināt pilnīgu saziņas izsekojamību un to kvantificēt. 2017. gadā kanceleja saistībā ar izskatīšanā esošajām lietām izsūtīja kabinetiem 12 930 pavadlapas. No šīs informācijas vien izriet, ka ir būtiski pastiprinājusies saziņa starp kanceleju un tiesnešu kabinetiem, un salīdzinājumā ar 2016. gadu šis pieaugums ir aptuveni 19 %.

Saziņa ar lietas dalībnieku pārstāvjiem šobrīd lielākoties tiek veikta, izmantojot lietojumprogrammu *e-Curia* [6], kas ir kopīga abām Savienības tiesām. Kopš tās darbības uzsākšanas 2011. gada novembrī ar tās palīdzību iesniegto dokumentu īpatsvars aizvien turpina augt, tāpat kā to advokātu un pārstāvju skaits, kuriem ir piekļuves konts. 2017. gadā 83 % dokumentu Vispārējai tiesai tika iesniegti elektroniski (salīdzinājumā ar 76 % 2016. gadā), kas atbilst 805 768 lappusēm [7].

Šobrīd visām dalībvalstīm un 3707 advokātiem un pārstāvjiem ir savs *e-Curia* konts.

Lai arī lietojumprogrammas *e-Curia* panākumi ir nenoliedzami, tomēr tas, ka 17 % procesuālo dokumentu joprojām tiek iesniegti papīra formāta, neļauj gūt visas iespējamās praktiskās priekšrocības no šīs lietojumprogrammas, it īpaši novērst elektronisko dokumentu un dokumentu papīra formātā paralēlu apstrādi. Jāatzīmē, ka 2017. gada laikā pēc kancelejas apmācības iniciatīvas Vienotā noregulējuma valde (VNV) piekrita lūgt atvērt *e-Curia* kontu, tādējādi dodot iespēju elektroniski izsniegt vairākus simtus procesuālo dokumentu.

Lietojumprogramma *e-Curia* joprojām tiek attīstīta, taču progress ir lēns. Tādēļ 2018. gadā Vispārējā tiesa ir apņēmusies neatlaidīgi rīkoties, lai sasniegtu mērķi, ka visi procesuālie dokumenti tiesā tiek iesniegti, izmantojot šo lietojumprogrammu.

2015. gada procesuālā instrumenta ieviešana

2017. gads bija otrais pilnais gads, kurā tika piemēroti procesuālie noteikumi, kas bija stājušies spēkā 2015. gada 1. jūlijā.

Var objektīvi uzskatīt, ka ir sasniegti izvirzītie vienkāršošanas un racionalizācijas mērķi. Procesuālie instrumenti, kurus tiesa ieviesa 2015. gadā, ir tikuši izmantoti pilnā apmērā, un tie ir pilnībā piemēroti Vispārējā tiesā iesniegto strīdu īpašajām iezīmēm.

5/ Saziņa starp kanceleju un Vispārējās tiesas tiesnešu kabinetiem notiek pavadlapu formā, lai informētu vai saņemtu kompetentās amatpersonas lēmumu par procesuālu jautājumu. Šīs pavadlapas kopš 2014. gada novembra ir digitalizētas.

6/ Vispārējās tiesas 2011. gada 14. septembra lēmums par procesuālo dokumentu iesniegšanu un izsniegšanu, izmantojot lietojumprogrammu *e-Curia* (OV 2011, C 289, 9. lpp.).

7/ Saskaņā ar aprēķiniem Vispārējā tiesā 2017. gada laikā iesniegto procesuālo dokumentu lapu skaits ir aptuveni viens miljons.

Gūtā pieredze, ko vērts pieminēt:

- ir apstiprinājies būtisks kancelejas sagatavoto rīkojumu skaita kritums (317 rīkojumi salīdzinājumā ar 521 rīkojumu 2015. gadā) [8], neraugoties uz šobrīd izskatīšanā esošo lietu lielo skaitu;
- ir attīstījusies tiešo prasību izskatīšana, nerīkojot tiesas sēdi mutvārdu paskaidrojumu sniegšanai [9], šī iespēja ir tikusi īstenota 54 reizes (un 152 reizes attiecībā uz intelektuālā īpašuma lietām);
- ir apstiprinājies, ka jaunais valodu režīms, kas piemērojams intelektuālā īpašuma lietās, ir būtiski samazinājis kancelejas iesaistīšanās gadījumu skaitu, kā arī palātu priekšsēdētāju pieņemto lēmumu skaitu, kā rezultātā ir gandrīz izzuduši apsvērumi par tiesvedības valodu (22 salīdzinājumā ar 279 apsvērumiem 2015. gadā);
- konstatējams, ka otrreizējas procesuālo rakstu apmaiņas neesamība intelektuālā īpašuma lietās nav izraisījusi lūgumu noturēt tiesas sēdi mutvārdu paskaidrojumu sniegšanai skaita pieaugumu un ir veicinājusi tiesvedības vidējā ilguma samazināšanos šajās lietās, kas tiek atrisinātas ar spriedumu.

Turklāt noteikums, saskaņā ar kuru lēmums par pieteikumu par iestāšanos lietā nav jāpieņem, iekams Vispārējā tiesa nav pieņēmusi lēmumu par atbildētāja iesniegto iebildi par nepieņemamību vai kompetences neesamību, ir atbrīvojusi tiesu no pienākuma lemt par būtisku skaitu šāda rakstura pieteikumu gadījumos, kad iebilde ir tikusi pieņemta. Visbeidzot un pilnīgi citā jomā, proti, civildienesta jomā, Vispārējā tiesa ir uzsākusi vairākas strīdu izšķiršanas ar izlīgumu tiesvedības, dažas no kurām ir bijušas veiksmīgas.

Turpretī jānorāda, ka visās lietu kategorijās ir atkal palielinājies tādu gadījumu īpatsvars, kad prasības pieteikumā ir jānovērš trūkumi formālo prasību neievērošanas dēļ, kas jau bija samazinājies 2016. gadā.

Pastāvīgs atbalsts, ko nav iespējams izteikt skaitļos

Kanceleja ir sniegusi atbalstu ikdienas darbā visiem iztiesāšanas sastāviem, kā arī tos veidojošo tiesnešu kabinetu personālam. Tieši tādēļ tie arīdzan šajā gadā varēja paļauties uz šī dienesta personāla pastāvīgo pieejamību un izmantot viņu pieredzi procesuālo metožu jomā. Jānorāda, ka tiesnešu, kā arī viņu līdzstrādnieku skaita pieauguma, kas izriet no reformas ieviešanas, rezultātā ir būtiski palielinājies kancelejai iesniegto iekšējo pieprasījumu skaits. Tai pat laikā, pierādot savu elastību, kanceleja ir turpinājusi savus sinerģijas un efektivitātes meklējumus, turpinot pielāgoties apstākļiem un uzlabojot savas darba metodes.

Visbeidzot, kanceleja ar savu pārstāvju starpniecību turpina sniegt palīdzību Vispārējās tiesas komitejai, kas ir atbildīga par procesuālajiem jautājumiem, kā arī citām komitejām un forumiem, ņemot vērā darba vajadzības un raksturu.

8/ No 2015. gada 1. jūlija daži lēmumi, kas iepriekš tika pieņemti rīkojumu formā (tiesvedības apturēšana un atjaunošana, lietu apvienošana, dalībvalsts vai iestādes iestāšanās lietā bez konfidencialitātes), tiek pieņemti vienkārša lēmuma formā, kas tiek iekļauts lietas materiālos.

9/ Pirms 2015. gada 1. jūlija iespēja taisīt spriedumu, nerīkojot tiesas sēdi mutvārdu paskaidrojumu sniegšanai, bija paredzēta vienīgi intelektuālā īpašuma lietās un apelācijas sūdzībās par Civildienesta tiesas nolēmumiem.

III. ADMINISTRATĪVĀ PALĪDZĪBA

Kā administratīvais dienests kanceleja arīdzan šajā gadā ir atbildējusi uz dažādiem tajā iesniegtajiem ārējiem pieprasījumiem. Ir veikti arī pasākumi, saskaņojot tos ar citiem iestādes administratīvajiem dienestiem, nolūkā:

- izpildīt jaunās reglamentējošās prasības, kuru mērķis ir vides aizsardzība ("EMAS" sistēma – *Eco-Management and Audit Scheme*), izmantojot dažāda veida pasākumus, lai veicinātu izpratni, kā arī ļoti konkrētu darbību kopumu, it īpaši atteikšanos no kancelejas sagatavoto dokumentu (dažādi statistikas materiālu komplekti un tiesas kalendārs) izplatīšanas papīra formātā, aizstājot to ar elektronisku izplatīšanu;

- pilnībā lietderīgi izmantot pasākumus, kas ieviesti, lai nodrošinātu aizsardzību īpaši sensitīviem datiem, kas iesniegti saistībā ar Vispārējā tiesā ierosinātajām lietām (dati, kuru izpaušana kaitētu Savienības vai vienas vai vairāku tās dalībvalstu drošībai vai to starptautisko attiecību uzturēšanai);

- nodrošināt atbilstību personas datu aizsardzības noteikumiem.

Papildus jāmin, ka kancelejas darbība un lietu uzraudzība, ko tā ir nodrošinājusi, ir piesaistījusi Eiropas Revīzijas palātas uzmanību, īstenojot darbības rezultātu pārskatu par lietu pārvaldību Eiropas Savienības Tiesā. Revidenti it īpaši pārbaudīja, vai piemērojamās procedūras ļauj efektīvi izskatīt lietas un vai vēl var tikt uzlaboti to izskatīšanas termiņi. Revīzijas palātas īpašais ziņojums tika pieņemts 2017. gada septembrī, un pēc tam tas tika iesniegts un apspriests Eiropas Parlamentā un Eiropas Savienības Padomē.

Ieteikto uzlabojumu vidū jāmin Revīzijas palātas norādītā iespēja ieviest integrētu informatīvo sistēmu, lai sekmētu lietu pārvaldību. Šajā ziņā, kā savos apsvērumos norādījusi Eiropas Savienības Tiesa, šis aicinājums apsvērt vai pat ieviest, ņemot vērā tiesas darbības un katras tiesas īpašās iezīmes, integrētu informācijas sistēmu, ir ticis novērtēts atzinīgi. Vispārējās tiesas kanceleja savukārt ir atbalsta dienests, kas vēlas pabeigt tiesvedības digitalizāciju, lai varētu izmantot visas no tās sagaidāmās priekšrocības. Tādējādi 2018. gadā tā turpinās šajā ziņā sadarboties ar Eiropas Savienības Tiesas dienestiem, kā arī turpinās strādāt pie lietu pārvaldības integrācijas un saziņas ar lietas dalībniekiem sistēmas modernizēšanas.

Turklāt kanceleja ir veikusi dažādus sadarbības pasākumus, lai sekmētu dialogu un izpratni. Tādējādi 2017. gada oktobrī, turpinot saziņu, kas 2014. gada jūnijā tika uzsākta ar *EUIPO* Apelācijas padomju kanceleju, tika sarīkota abu kanceleju pārstāvju tikšanās, kā arī tikšanās starp to dienestu pārstāvjiem, kas atbildīgi par jaunajām tehnoloģijām. Šī sanāksme attiecīgajiem dienestiem ļāva ne tikai īstenot saturīgu viedokļu apmaiņu, bet arī pabeigt projektus, par kuriem tie bija vienojušies iepriekšējās sanāksmēs, kā arī apzināt nākotnē aplūkojamos jautājumus.

Tāpat arī kanceleja ir smēlusies iedvesmu no citām tiesām. Šajā ziņā Vispārējās tiesas kancelejas delegācijas īstenotā vizīte Eiropas Cilvēktiesību tiesas kancelejā ir ļāvusi labāk izprast tās darbību, it īpaši saistībā ar tās rīcībā esošajiem IT rīkiem.

Visbeidzot kanceleja neapšaubāmi ir dienests, kas uzklausa lietas dalībnieku pārstāvjus, kā arī dalībvalstu un iestāžu advokātus un pārstāvjus, ar kuriem tā tieši sazinās ikdienā.

Ir paredzams kancelejas darba slodzes pieaugums, kas izriet no tiesnešu skaita palielinājuma 2016. un 2017. gadā, kā arī strīdu un izskatīšanā esošo lietu skaita pieauguma, neņemot vērā sekas, kas izriet no Tiesas kompetences nodošanas Vispārējai tiesai un kas Eiropas Parlamentam, Padomei un Komisijai 2017. gada 14. decembrī nosūtītajā ziņojumā [10] šķietami nav tikušas izslēgtas. Līdz ar to kanceleja turpinās organizēt savu darbību un pielāgoties, lai tā ar pārliecību būtu gatava nākotnes izaicinājumiem.

10/ Ziņojumus par iespējamām izmaiņām kompetences sadalē attiecībā uz prejudiciālu nolēmumu sniegšanu saskaņā ar LESD 267. pantu, kas iesniegts atbilstīgi Regulas Nr. 2015/2422 3. panta 2. punktam.

D/ VISPĀRĒJĀS TIESAS DARBĪBAS STATISTIKA

I. Vispārējās tiesas vispārējā darbība – Ierosinātās, pabeigtās un izskatāmās lietas (2013–2017) **203**

II. Ierosinātās lietas – Tiesvedību veidi (2013–2017) **204**

III. Ierosinātās lietas – Prasību veidi (2013–2017) **205**

IV. Ierosinātās lietas – Prasību joma (2013–2017) **206**

V. Pabeigtās lietas – Tiesvedību veidi (2013–2017) **207**

VI. Pabeigtās lietas – Prasību joma (2017) **208**

VII. Pabeigtās lietas – Prasību joma (2013–2017) **209**

VIII. Pabeigtās lietas – Iztiesāšanas sastāvs (2013–2017) **210**

IX. Pabeigtās lietas – Tiesvedības ilgums mēnešos (2013–2017) **211**

X. Tiesvedības ilgums mēnešos (2013–2017) **212**

XI. Lietas, kuru izskatīšana 31. decembrī turpinās – Tiesvedību veidi (2013–2017) **213**

XII. Lietas, kuru izskatīšana 31. decembrī turpinās – Prasību joma (2013–2017) **214**

XIII. Lietas, kuru izskatīšana 31. decembrī turpinās – Iztiesāšanas sastāvs (2013–2017) **215**

XIV. Dažādi – Pagaidu noregulējums (2013–2017) **216**

XV. Dažādi – Paātrinātā tiesvedība (2013–2017) **217**

XVI. Dažādi – Vispārējās tiesas nolēmumi, par kuriem Tiesā iesniegtas apelācijas sūdzības (1990–2017) **218**

XVII. Dažādi – Tiesā iesniegto apelācijas sūdzību sadalījums atkarībā no tiesvedības veida (2013–2017) **219**

XVIII. Dažādi – Tiesā iesniegto apelācijas sūdzību iznākums (2017) **220**

XIX. Dažādi – Tiesā iesniegto apelācijas sūdzību iznākums (2013–2017) **221**

XX. Dažādi – Vispārējās tendences (1989–2017) **222**

XXI. Vispārējās tiesas kancelejas darbība (2015–2017) **223**

XXII. Vispārējā tiesā iesniegto procesuālo dokumentu iesniegšanas veidi **224**

XXIII. Lappušu skaits, kas iesniegtas, izmantojot *e-Curia* (2013–2017) **225**

XXIV. Paziņojumi *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* (2013–2017) **226**

XXV. Skatīto lietu skaits (2013–2017) **227**

I. VISPĀRĒJĀS TIESAS VISPĀRĒJĀ DARBĪBA – IEROSINĀTĀS, PABEIGTĀS UN IZSKATĀMĀS LIETAS (2013–2017) [1] [2]

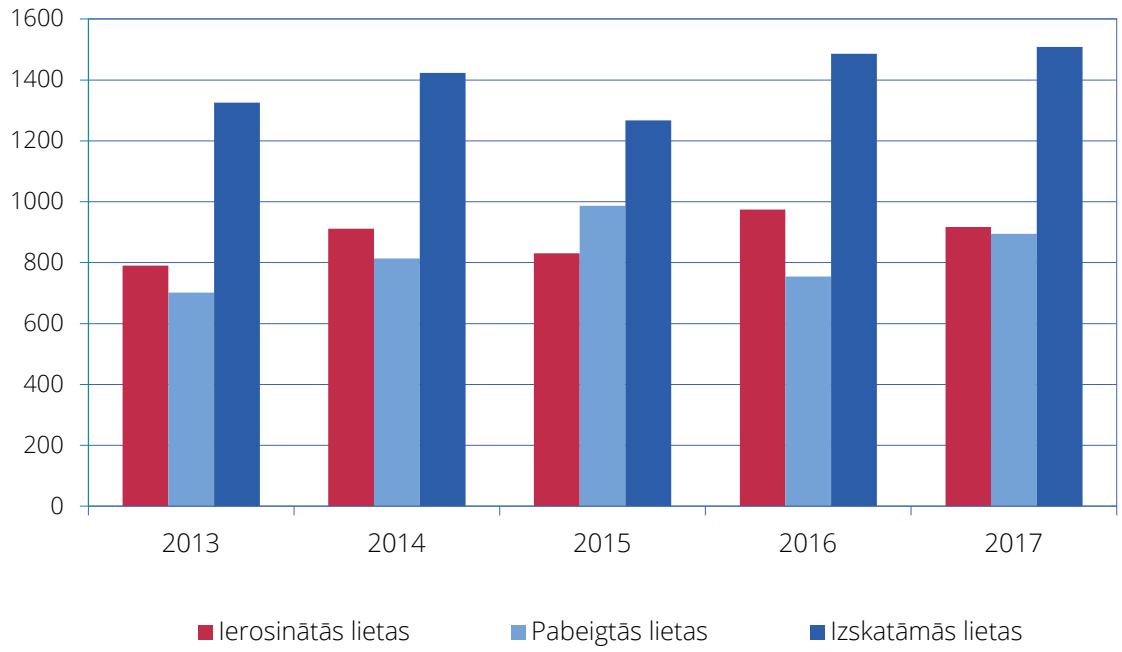

	2013	2014	2015	2016	2017
Ierosinātās lietas	790	912	831	974	917
Pabeigtās lietas	702	814	987	755	895
Izskatāmās lietas	1325	1423	1267	1486	1508

1/ Ja nav norādīts citādi, šajā un nākamajās tabulās ir ņemta vērā sevišķā tiesāšanas kārtība.
Par "sevišķo tiesāšanas kārtību" tiek uzskatīti protests par aizmugurisku spriedumu (Tiesas statūtu 41. pants un Vispārējās tiesas Reglamenta 166. pants), trešās personas protests (Tiesas statūtu 42. pants un Vispārējās tiesas Reglamenta 167. pants), interpretēšana (Tiesas statūtu 43. pants un Vispārējās tiesas Reglamenta 168. pants), pārskatīšana (Tiesas statūtu 44. pants un Vispārējās tiesas Reglamenta 169. pants), juridiskā palīdzība (Vispārējās tiesas Reglamenta 148. pants), labošana (Vispārējās tiesas Reglamenta 164. pants), lēmuma nepieņemšana (Vispārējās tiesas Reglamenta 165. pants) un domstarpības par atlīdzināmajiem tiesāšanās izdevumiem (Vispārējās tiesas Reglamenta 170. pants).

2/ Ja nav norādīts citādi, šajā un nākamajās tabulās nav ņemtas vērā tiesvedības par pagaidu noregulējumu.

II. IEROSINĀTĀS LIETAS – TIESVEDĪBU VEIDI (2013–2017)

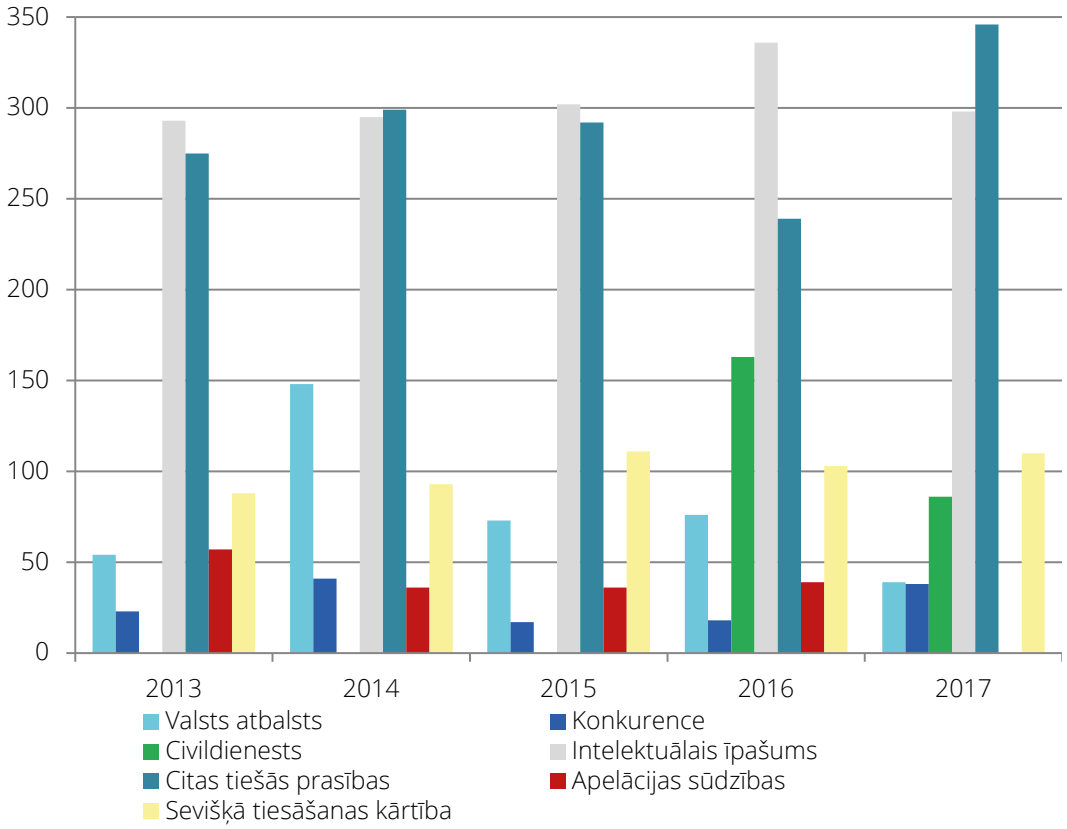

	2013	2014	2015	2016 [1]	2017
Apelācijas sūdzības	57	36	36	39	
Citas tiešās prasības	275	299	292	239	346
Civildienests				163	86
Intelektuālais īpašums	293	295	302	336	298
Konkurence	23	41	17	18	38
Sevišķā tiesāšanas kārtība	88	93	111	103	110
Valsts atbalsts	54	148	73	76	39
Kopā	**790**	**912**	**831**	**974**	**917**

1/ 2016. gada 1. septembrī Vispārējai tiesai tika nodotas 123 civildienesta lietas un 16 sevišķā tiesāšanas kārtībā izskatāmās lietas šajā jomā

III. IEROSINĀTĀS LIETAS – PRASĪBU VEIDI (2013–2017)

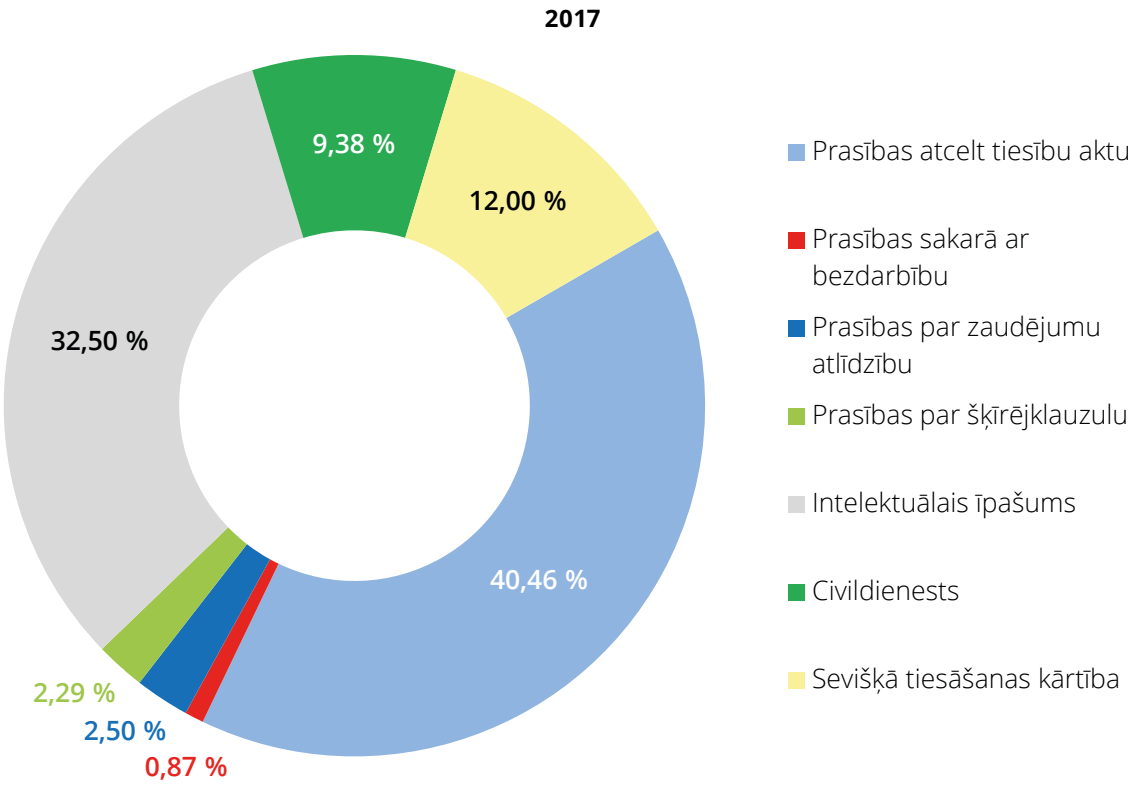

	2013	2014	2015	2016	2017
Prasības atcelt tiesību aktu	319	423	332	297	371
Prasības sakarā ar bezdarbību	12	12	5	7	8
Prasības par zaudējumu atlīdzību	15	39	30	19	23
Prasības saistībā ar šķīrējklauzulu	6	14	15	10	21
Intelektuālais īpašums	293	295	302	336	298
Civildienests				163	86
Apelācijas sūdzības	57	36	36	39	
Sevišķā tiesāšanas kārtība	88	93	111	103	110
Kopā	**790**	**912**	**831**	**974**	**917**

IV. IEROSINĀTĀS LIETAS – PRASĪBU JOMA (2013–2017)

	2013	2014	2015	2016	2017
Aizjūras zemju un teritoriju asociācija	1				
Brīvība veikt uzņēmējdarbību		1			
Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa	6	1		7	
Eiropas komunikāciju tīkli	3				2
Eiropas Savienības ārējā darbība		2	1	2	2
Ekonomikas un monetārā politika	15	4	3	23	98
Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija	3	3	5	2	3
Enerģija	1	3	3	4	8
Finanšu noteikumi (budžets, finanšu shēma, pašu resursi, krāpšanas apkarošana)		4	7	4	5
Ierobežojoši pasākumi (Ārējā darbība)	41	69	55	28	27
Institucionālās tiesības	44	67	53	52	65
Intelektuālais un rūpnieciskais īpašums	294	295	303	336	298
Izglītība, profesionālās mācības, jaunatne un sports	2		3	1	
Jaunu valstu pievienošanās	1				
Kapitāla brīva aprite			2	1	
Ķīmisko vielu reģistrēšana, novērtēšana, apstiprināšana un ierobežošana (*REACH* regula)	12	3	5	6	10
Konkurence	23	41	17	18	38
Kopējā ārpolitika un drošības politika	2			1	
Kopējā zivsaimniecības politika	3	3		1	2
Kultūra	1			1	
Lauksaimniecība	27	15	37	20	22
Migrējošu darba ņēmēju sociālais nodrošinājums	1				
Muitas savienība un kopējais muitas tarifs	1	8		3	1
Nodarbinātība	2				
Nodokļi	1	1	1	2	1
Pakalpojumu sniegšanas brīvība		1		1	
Patērētāju tiesību aizsardzība	1	1	2	1	
Personu brīva pārvietošanās			1	1	1
Pētniecība, tehnoloģijas attīstība un kosmoss	5	2	10	8	2
Piekļuve dokumentiem	20	17	48	19	25
Preču brīva aprite	1		2	1	
Publiskie iepirkumi	15	16	23	9	19
Rūpniecības politika		2			
Sabiedrības veselība	5	11	2	6	5
Sabiedrību tiesības		1	1		
Savienības pilsonība		1			
Šķīrējklauzula	6	14	15	10	21
Sociālā politika		1		1	
Tiesību aktu tuvināšana	13		1	1	5
Tirdzniecības politika	23	31	6	17	14
Transports	5	1			
Tūrisms	2				
Valsts atbalsts	54	148	73	76	39
Vide	11	10	5	6	8
Kopā – EK līgums/LESD	**645**	**777**	**684**	**669**	**721**
Civildienesta noteikumi	57	42	36	202	86
Sevišķā tiesāšanas kārtība	88	93	111	103	110
PAVISAM KOPĀ	**790**	**912**	**831**	**974**	**917**

V. PABEIGTĀS LIETAS – TIESVEDĪBU VEIDI (2013–2017)

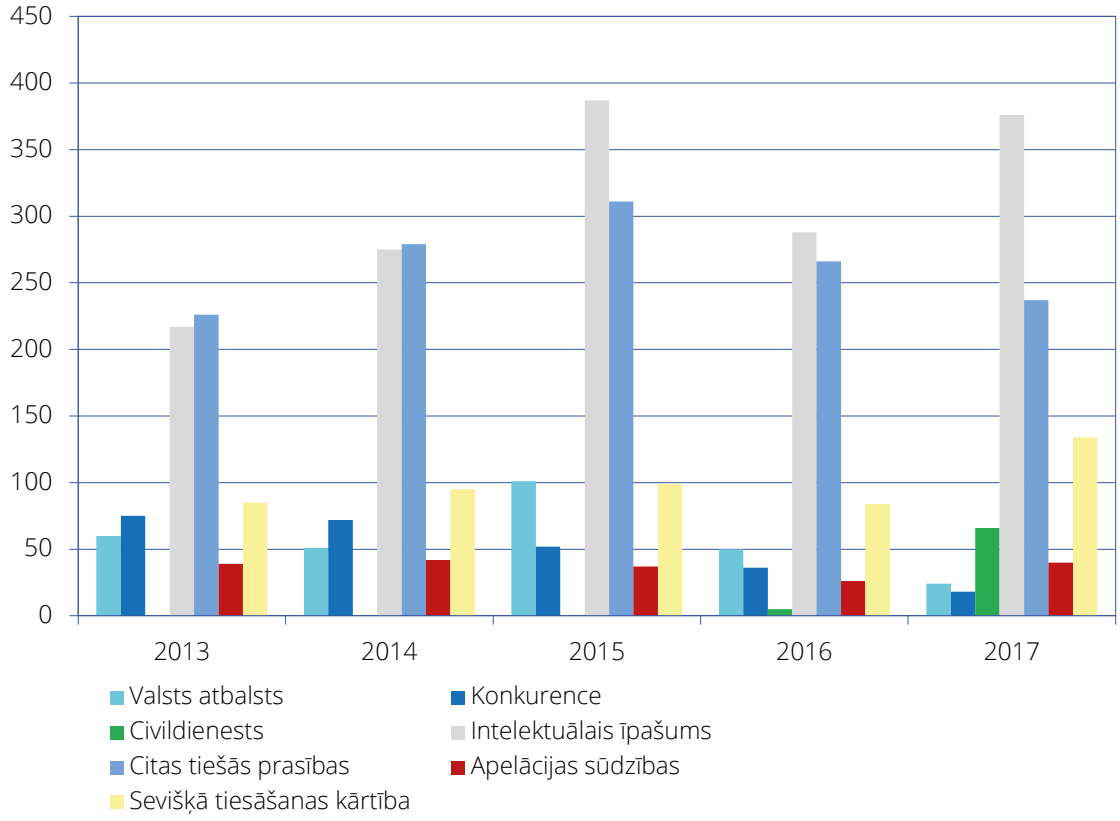

	2013	2014	2015	2016	2017
Apelācijas sūdzības	39	42	37	26	40
Citas tiešās prasības	226	279	311	266	237
Civildienests				5	66
Intelektuālais īpašums	217	275	387	288	376
Konkurence	75	72	52	36	18
Sevišķā tiesāšanas kārtība	85	95	99	84	134
Valsts atbalsts	60	51	101	50	24
Kopā	**702**	**814**	**987**	**755**	**895**

VI. PABEIGTĀS LIETAS – PRASĪBU JOMA (2017)

	Spriedumi	Rīkojumi	Kopā
Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa		5	5
Eiropas Savienības ārējā darbība	1	3	4
Ekonomikas un monetārā politika	3	3	6
Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija	2	10	12
Enerģija	1	2	3
Finanšu noteikumi (budžets, finanšu shēma, pašu resursi, krāpšanas apkarošana)	2	3	5
Ierobežojoši pasākumi (Ārējā darbība)	22	4	26
Institucionālās tiesības	25	29	54
Intelektuālais un rūpnieciskais īpašums	272	104	376
Ķīmisko vielu reģistrēšana, novērtēšana, apstiprināšana un ierobežošana (*REACH* regula)	3	1	4
Konkurence	11	7	18
Kopējā zivsaimniecības politika		2	2
Kultūra		1	1
Lauksaimniecība	14	7	21
Muitas savienība un kopējais muitas tarifs	3	2	5
Nodokļi		3	3
Patērētāju tiesību aizsardzība	1		1
Personu brīva pārvietošanās		2	2
Pētniecība, tehnoloģijas attīstība un kosmoss	5	7	12
Piekļuve dokumentiem	7	7	14
Publiskie iepirkumi	12	4	16
Sabiedrības veselība		3	3
Šķīrējklauzula	11	6	17
Tiesību aktu tuvināšana		2	2
Tirdzniecības politika	13	2	15
Valsts atbalsts	13	11	24
Vide		3	3
Kopā – EK līgums/LESD	**421**	**233**	**654**
Civildienesta noteikumi	70	37	107
Sevišķā tiesāšanas kārtība	1	133	134
PAVISAM KOPĀ	**492**	**403**	**895**

VII. PABEIGTĀS LIETAS – PRASĪBU JOMA (2013–2017) (SPRIEDUMI UN RĪKOJUMI)

	2013	2014	2015	2016	2017
Aizjūras zemju un teritoriju asociācija		1			
Brīvība veikt uzņēmējdarbību			1		
Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa	7	1			5
Eiropas komunikāciju tīkli		1		2	
Eiropas Savienības ārējā darbība	2		2		4
Ekonomikas un monetārā politika	1	13	9	2	6
Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija	14	1	6	1	12
Enerģija	1	3	1	3	3
Finanšu noteikumi (budžets, finanšu shēma, pašu resursi, krāpšanas apkarošana)			5	1	5
Ierobežojoši pasākumi (Ārējā darbība)	40	68	60	70	26
Institucionālās tiesības	35	33	58	46	54
Intelektuālais un rūpnieciskais īpašums	218	275	388	288	376
Izglītība, profesionālās mācības, jaunatne un sports	1	2		1	
Jaunu valstu pievienošanās			1		
Kapitāla brīva aprite			2	1	
Ķīmisko vielu reģistrēšana, novērtēšana, apstiprināšana un ierobežošana (*REACH* regula)	6	3	9	8	4
Konkurence	75	72	52	36	18
Kopējā ārpolitika un drošības politika		2	1		
Kopējā zivsaimniecības politika	2	15	3	2	2
Kultūra				1	1
Lauksaimniecība	16	15	32	34	21
Migrējošu darba ņēmēju sociālais nodrošinājums	1				
Muitas savienība un kopējais muitas tarifs	9	6	4	3	5
Nodarbinātība	2				
Nodokļi		2	1		3
Pakalpojumu sniegšanas brīvība		1		1	
Patērētāju tiesību aizsardzība			2	1	1
Personu brīva pārvietošanās			1		2
Pētniecība, tehnoloģijas attīstība un kosmoss	4	1	2	6	12
Piekļuve dokumentiem	19	23	21	13	14
Preču brīva aprite	1		2	1	
Publiskie iepirkumi	21	18	22	20	16
Rūpniecības politika			2		
Sabiedrības veselība	4	10	15	3	3
Sabiedrību tiesības			1		
Savienības pilsonība		1			
Šķīrējklauzula	8	10	2	17	17
Sociālā politika	4			1	
Tiesību aktu tuvināšana		13		1	2
Tirdzniecības politika	19	18	24	21	15
Transports		3	3		
Tūrisms	1	1			
Valsts atbalsts	59	51	101	50	24
Vide	6	10	18	4	3
Kopā – EK līgums/LESD	**576**	**673**	**851**	**638**	**654**
Kopā EOTK līgums	**1**				
Civildienesta noteikumi	40	46	37	33	107
Sevišķā tiesāšanas kārtība	85	95	99	84	134
PAVISAM KOPĀ	**702**	**814**	**987**	**755**	**895**

VIII. PABEIGTĀS LIETAS – IZTIESĀŠANAS SASTĀVS (2013–2017)

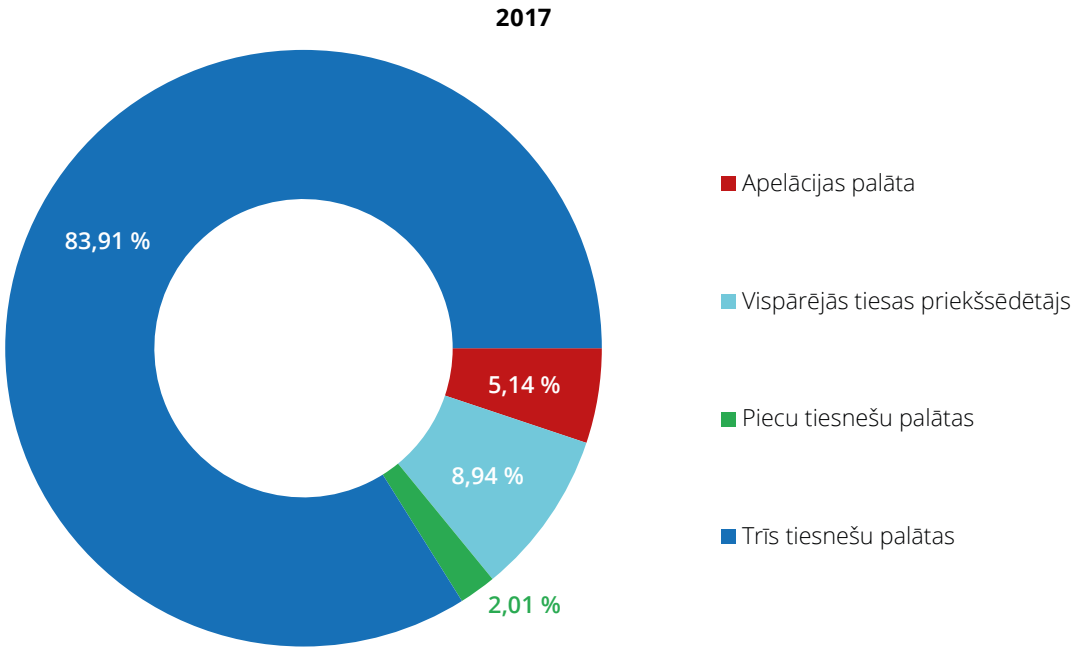

	2013			2014			2015			2016			2017		
	Spriedumi	Rīkojumi	Kopā	Spriedumi	Rīkojumi	Kopā	Spriedumi	Rīkojumi	Kopā	Spriedumi	Rīkojumi	Kopā	Spriedumi	Rīkojumi	Kopā
Apelācijas palāta	13	47	60	21	32	53	23	14	37	25	13	38	29	17	46
Vispārējās tiesas priekšsēdētājs		38	38		46	46		44	44		46	46		80	80
Piecu tiesnešu palātas	7	1	8	9	7	16	8	3	11	10	2	12	13	5	18
Trīs tiesnešu palātas	378	218	596	398	301	699	538	348	886	408	246	654	450	301	751
Tiesnesis vienpersoniski							1	8	9	5		5			
Kopā	**398**	**304**	**702**	**428**	**386**	**814**	**570**	**417**	**987**	**448**	**307**	**755**	**492**	**403**	**895**

IX. PABEIGTĀS LIETAS – TIESVEDĪBAS ILGUMS MĒNEŠOS (2013–2017) [1]

(SPRIEDUMI UN RĪKOJUMI)

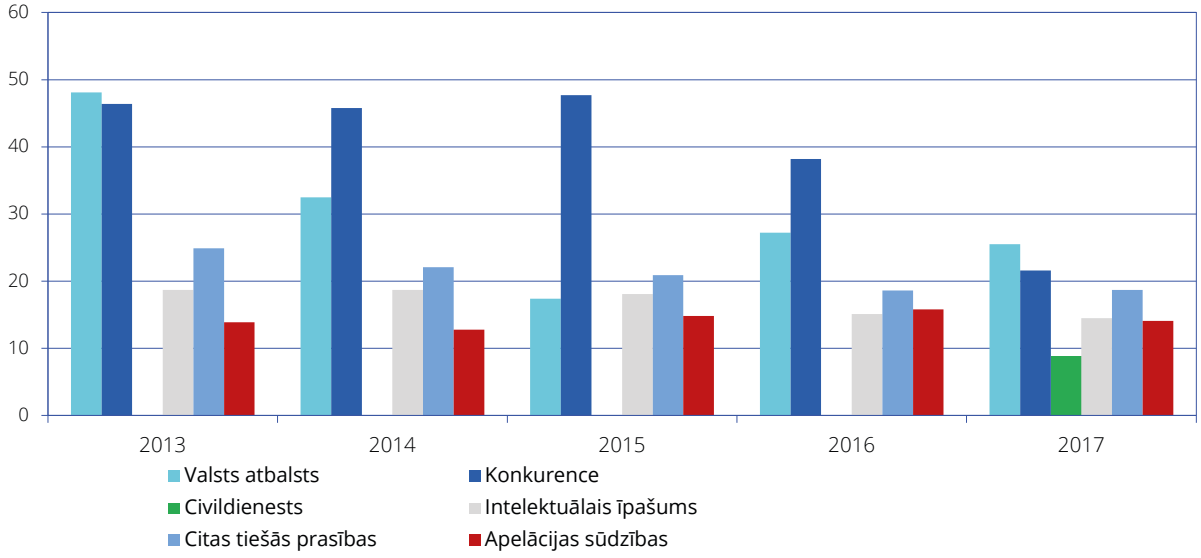

	2013	2014	2015	2016	2017
Apelācijas sūdzības	13,9	12,8	14,8	15,8	14,1
Citas tiešās prasības	24,9	22,1	20,9	18,6	18,7
Civildienests					8,9
Intelektuālais īpašums	18,7	18,7	18,1	15,1	14,5
Konkurence	46,4	45,8	47,7	38,2	21,6
Valsts atbalsts	48,1	32,5	17,4	27,2	25,5
Visas lietas	**26,9**	**23,4**	**20,6**	**18,7**	**16,3**

TIESVEDĪBAS ILGUMS (MĒNEŠOS) VISAS AR SPRIEDUMU VAI RĪKOJUMU PABEIGTĀS LIETAS

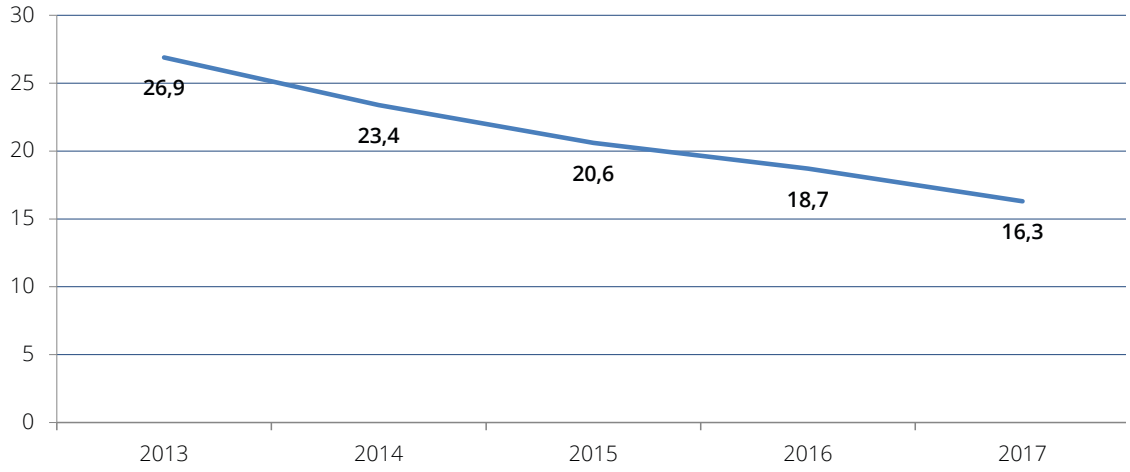

1/ Ilgums ir izteikts mēnešos un mēneša desmitdaļās. Vidējā tiesvedības ilguma aprēķinā nav iekļautas: lietas, kurās pieņemts starpnolēmums; sevišķā tiesāšanas kārtība; apelācijas par pagaidu noregulējumu vai iestāšanos lietā; 2016. gada 1. septembrī Vispārējai tiesai nodotās civildienesta lietas.
Vidējais tiesvedības ilgums civildienesta lietās, kuras 2016. gada 1. septembrī tika nodotas Vispārējai tiesai un kuras Vispārējā tiesa ir pabeigusi ar spriedumu vai rīkojumu, ir 19,7 mēneši (ņemot vērā laikposmu Civildienesta tiesā un laikposmu Vispārējā tiesā).

X. TIESVEDĪBAS ILGUMS MĒNEŠOS (2013–2017) [1]

SPRIEDUMI

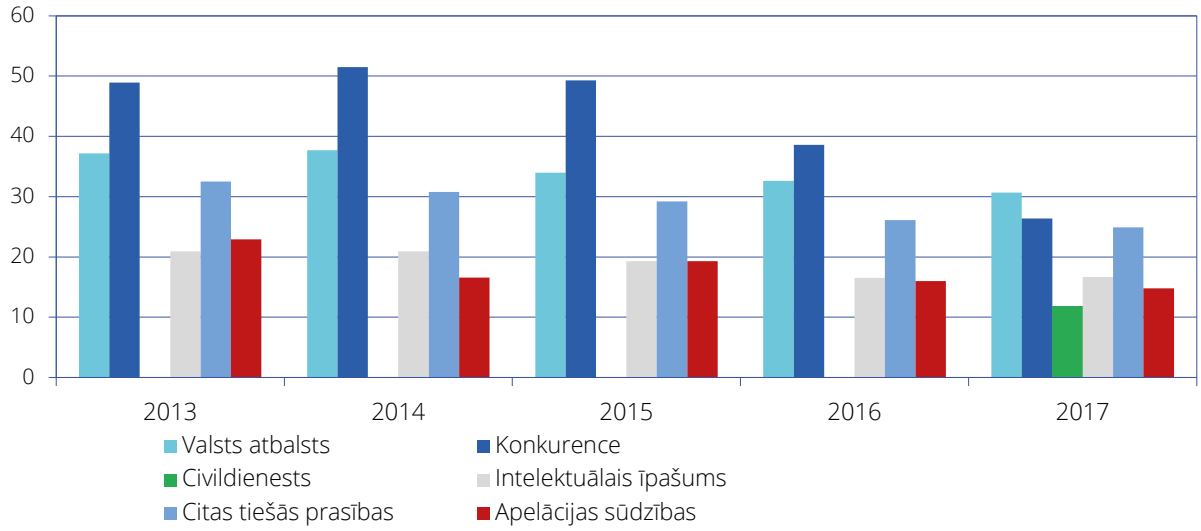

	2013	2014	2015	2016	2017
Apelācijas sūdzības	22,9	16,6	19,3	16	14,8
Citas tiešās prasības	32,5	30,8	29,2	26,1	24,9
Civildienests					11,9
Intelektuālais īpašums	20,9	20,9	19,3	16,5	16,7
Konkurence	48,9	51,5	49,3	38,6	26,4
Valsts atbalsts	37,2	37,7	34	32,6	30,7
Visas lietas	**30,5**	**28,4**	**25,7**	**22,1**	**19,5**

TIESVEDĪBAS ILGUMS (MĒNEŠOS) VISAS AR SPRIEDUMU PABEIGTĀS LIETAS

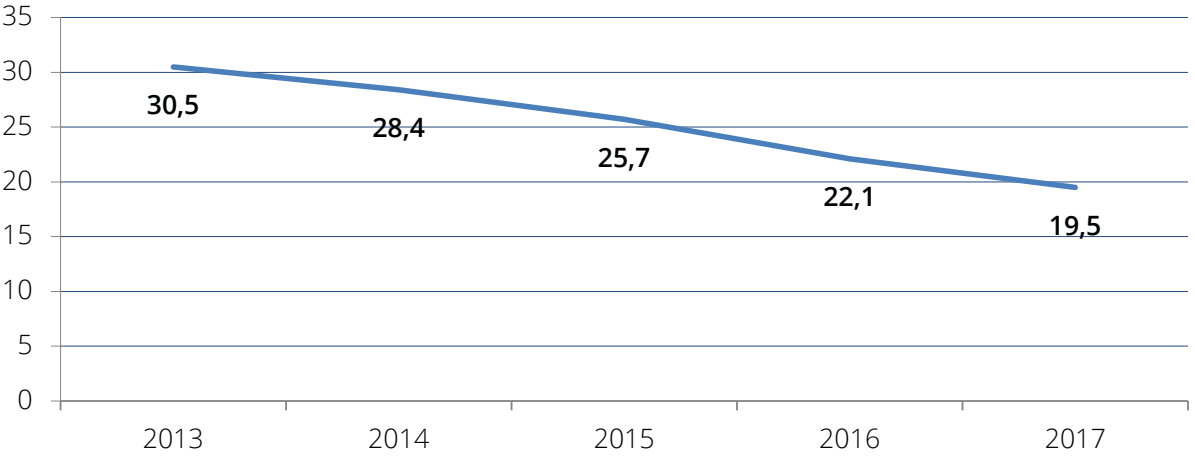

1/ Ilgums ir izteikts mēnešos un mēneša desmitdaļās. Vidējā tiesvedības ilguma aprēķinā nav iekļautas: lietas, kurās pieņemts starpnolēmums; sevišķā tiesāšanas kārtība; apelācijas par pagaidu noregulējumu vai iestāšanos lietā; 2016. gada 1. septembrī Vispārējai tiesai nodotās civildienesta lietas.
Vidējais tiesvedības ilgums civildienesta lietās, kuras 2016. gada 1. septembrī tika nodotas Vispārējai tiesai un kuras Vispārējā tiesa ir pabeigusi ar spriedumu vai rīkojumu, ir 21 mēnesis (ņemot vērā laikposmu Civildienesta tiesā un laikposmu Vispārējā tiesā).

XI. LIETAS, KURU IZSKATĪŠANA 31. DECEMBRĪ TURPINĀS – TIESVEDĪBU VEIDI (2013–2017)

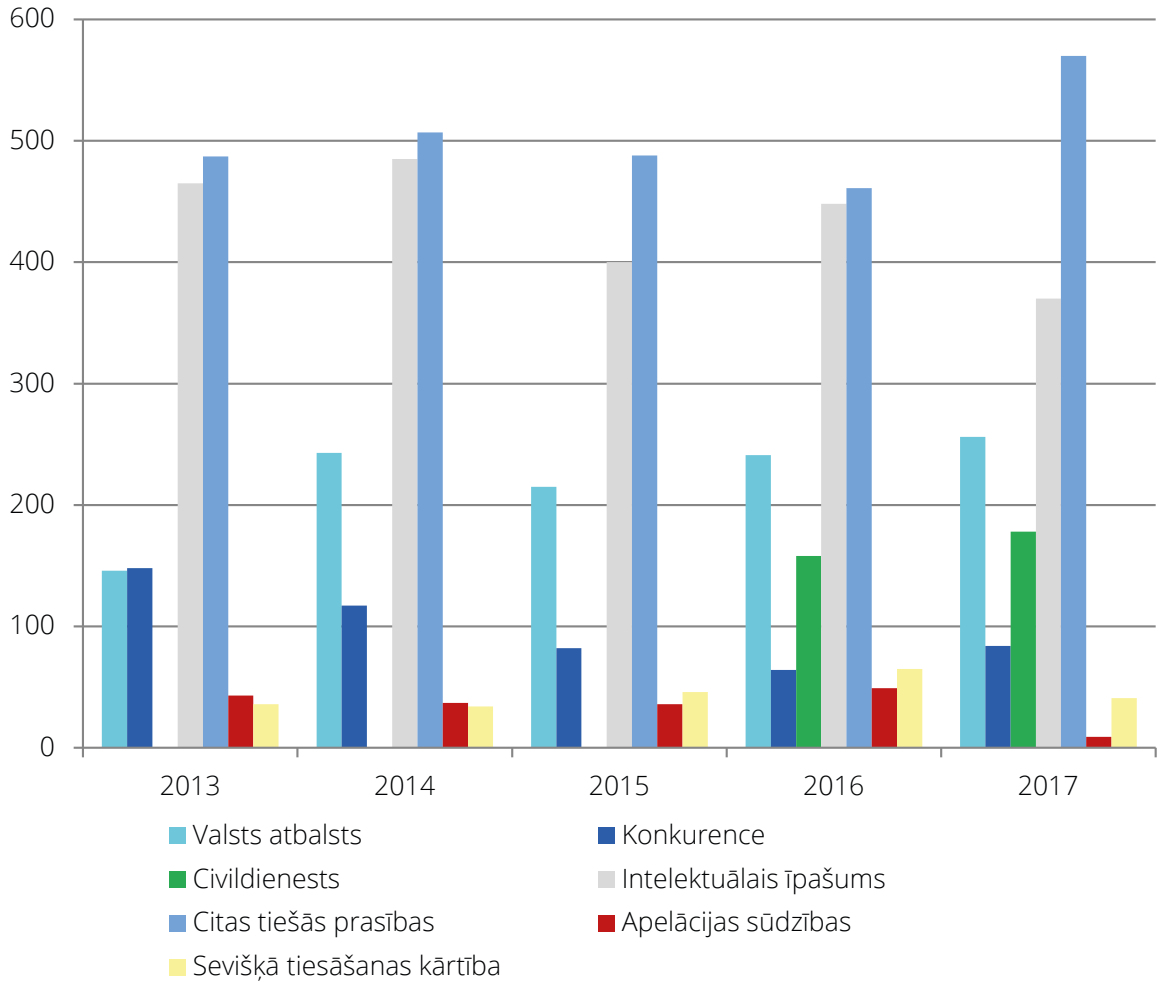

	2013	2014	2015	2016	2017
Apelācijas sūdzības	43	37	36	49	9
Citas tiešās prasības	487	507	488	461	570
Civildienests				158	178
Intelektuālais īpašums	465	485	400	448	370
Konkurence	148	117	82	64	84
Sevišķā tiesāšanas kārtība	36	34	46	65	41
Valsts atbalsts	146	243	215	241	256
Kopā	**1325**	**1423**	**1267**	**1486**	**1508**

XII. LIETAS, KURU IZSKATĪŠANA 31. DECEMBRĪ TURPINĀS – PRASĪBU JOMA (2013–2017)

	2013	2014	2015	2016	2017
Aizjūras zemju un teritoriju asociācija	1				
Brīvība veikt uzņēmējdarbību		1			
Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa				7	2
Eiropas komunikāciju tīkli	3	2	2		2
Eiropas Savienības ārējā darbība	1	3	2	4	2
Ekonomikas un monetārā politika	18	9	3	24	116
Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija	13	15	14	15	6
Enerģija	1	1	3	4	9
Finanšu noteikumi (budžets, finanšu shēma, pašu resursi, krāpšanas apkarošana)	1	5	7	10	10
Ierobežojoši pasākumi (Ārējā darbība)	107	108	103	61	62
Institucionālās tiesības	50	84	79	85	96
Intelektuālais un rūpnieciskais īpašums	465	485	400	448	370
Izglītība, profesionālās mācības, jaunatne un sports	2		3	3	3
Jaunu valstu pievienošanās	1	1			
Ķīmisko vielu reģistrēšana, novērtēšana, apstiprināšana un ierobežošana (*REACH* regula)	14	14	10	8	14
Konkurence	148	117	82	64	84
Kopējā ārpolitika un drošības politika	3	1		1	1
Kopējā zivsaimniecības politika	17	5	2	1	1
Kultūra	1	1	1	1	
Lauksaimniecība	51	51	56	42	43
Muitas savienība un kopējais muitas tarifs	7	9	5	5	1
Nodokļi	1			2	
Patērētāju tiesību aizsardzība	1	2	2	2	1
Personu brīva pārvietošanās				1	
Pētniecība, tehnoloģijas attīstība un kosmoss	8	9	17	19	9
Piekļuve dokumentiem	38	32	59	65	76
Publiskie iepirkumi	36	34	35	24	27
Rūpniecības politika		2			
Sabiedrības veselība	16	17	4	7	9
Sabiedrību tiesības		1	1	1	1
Šķīrējklauzula	13	17	30	23	27
Sociālā politika		1	1	1	1
Tiesību aktu tuvināšana	13		1	1	4
Tirdzniecības politika	45	58	40	36	35
Transports	5	3			
Tūrisms	1				
Valsts atbalsts	146	243	215	241	256
Vide	18	18	5	7	12
Kopā – EK līgums/LESD	**1 245**	**1 349**	**1 182**	**1 213**	**1 280**
Civildienesta noteikumi	44	40	39	208	187
Sevišķā tiesāšanas kārtība	36	34	46	65	41
PAVISAM KOPĀ	**1 325**	**1 423**	**1 267**	**1 486**	**1 508**

XIII. LIETAS, KURU IZSKATĪŠANA 31. DECEMBRĪ TURPINĀS – IZTIESĀŠANAS SASTĀVS (2013–2017)

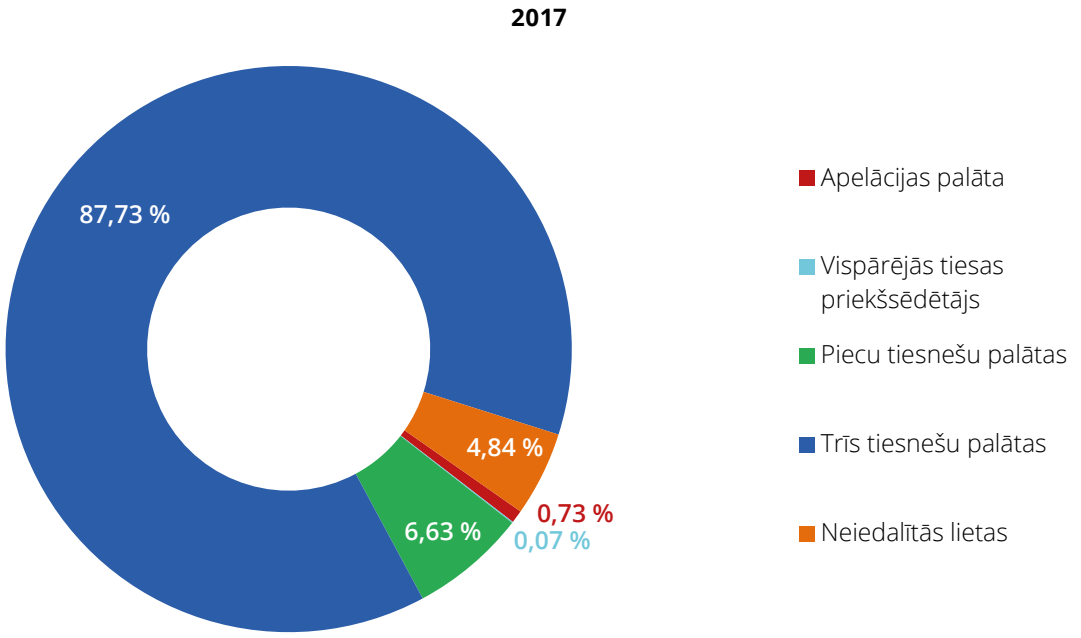

	2013	2014	2015	2016	2017
Apelācijas palāta	51	37	48	51	11
Vispārējās tiesas priekšsēdētājs	1	1	12	12	1
Piecu tiesnešu palātas	12	15	6	23	100
Trīs tiesnešu palātas	1146	1272	1099	1253	1323
Tiesnesis vienpersoniski			1		
Neiedalītās lietas	115	98	101	147	73
Kopā	**1325**	**1423**	**1267**	**1486**	**1508**

XIV. DAŽĀDI – PAGAIDU NOREGULĒJUMS (2013–2017)

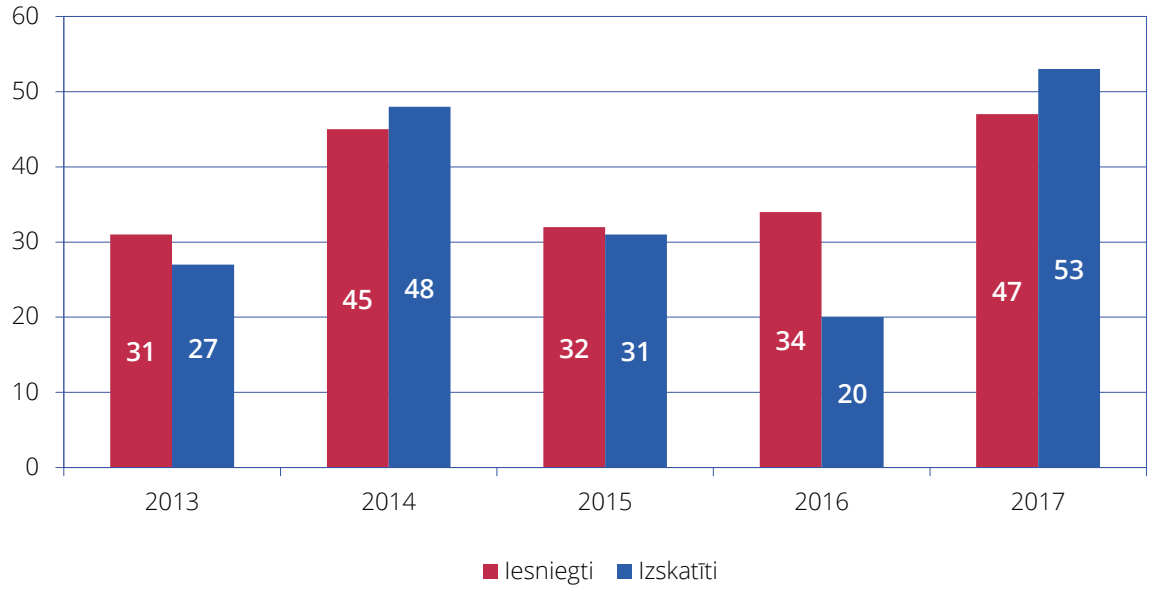

	2017				
	Iesniegtie pieteikumi par pagaidu noregulējumu	Izskatītie pieteikumi par pagaidu noregulējumu	Iznākums		
			Apmierināti	Lietas izslēgšana no reģistra / Tiesvedības izbeigšana pirms sprieduma taisīšanas	Noraidīti
Civildienesta noteikumi	2	3	1		2
Ekonomikas un monetārā politika		1			1
Enerģija	2	4			4
Finanšu noteikumi (budžets, finanšu shēma, pašu resursi, krāpšanas apkarošana)	1				
Ierobežojoši pasākumi (Ārējā darbība)	8	8			8
Institucionālās tiesības	8	11			11
Ķīmisko vielu reģistrēšana, novērtēšana, apstiprināšana un ierobežošana (*REACH* regula)	1	3			3
Konkurence	2	3		1	2
Kopējā zivsaimniecības politika	3	3			3
Lauksaimniecība	3				
Nodokļi	1	1		1	
Pētniecība, tehnoloģijas attīstība un kosmoss		1		1	
Piekļuve dokumentiem	2	2	1	1	
Publiskie iepirkumi	6	6			6
Sabiedrības veselība	2	1		1	
Šķīrējklauzula	1	3			3
Valsts atbalsts	4	2			2
Vide	1	1			1
Kopā	**47**	**53**	**2**	**5**	**46**

XV. DAŽĀDI – PAĀTRINĀTĀ TIESVEDĪBA (2013–2017) [1]

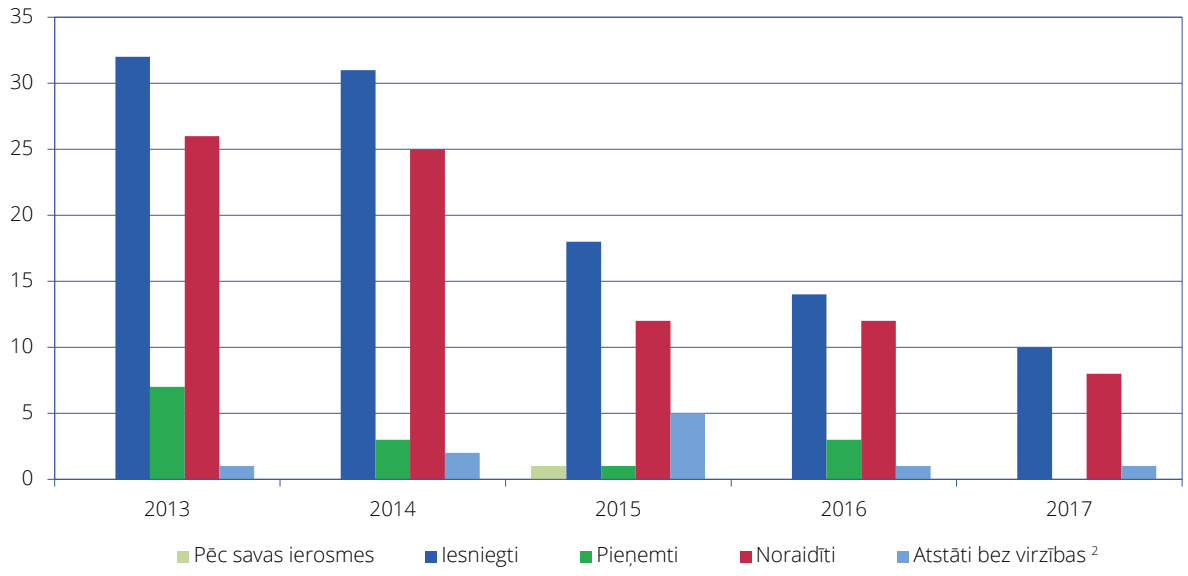

	2013					2014					2015					2016					2017				
	Pēc savas ierosmes	**Iesniegti**	Iznākums			**Pēc savas ierosmes**	**Iesniegti**	Iznākums			**Pēc savas ierosmes**	**Iesniegti**	Iznākums			**Pēc savas ierosmes**	**Iesniegti**	Iznākums			**Pēc savas ierosmes**	**Iesniegti**	Iznākums		
			Pieņemti	Noraidīti	Atstāti bez virzības [2]			Pieņemti	Noraidīti	Atstāti bez virzības [2]			Pieņemti	Noraidīti	Atstāti bez virzības [2]			Pieņemti	Noraidīti	Atstāti bez virzības [2]			Pieņemti	Noraidīti	Atstāti bez virzības [2]
Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa																	3	3							
Civildienesta noteikumi												1		1			1		1			1		1	
Eiropas Savienības ārējā darbība												1		1											
Ekonomikas un monetārā politika												1		1											
Enerģija		1		1																					
Ierobežojoši pasākumi (Ārējā darbība)		4		4			9		9			4		4			1		1						
Institucionālās tiesības							1			1		2			2		2		2			5		4	1
Kapitāla brīva aprite												2			2										
Konkurence		2		2			1		1								1		1			1		1	
Lauksaimniecība		1		1								1		1											
Piekļuve dokumentiem		1		1			2		2			2		2			2		2			2		1	
Preču brīva aprite																	1			1					
Publiskie iepirkumi		2		1			1		2		1	1			1		1		1			1		1	
Sabiedrības veselība		1		2			3	1	1	1							1		1						
Tirdzniecības politika		15	2	14	1												1		1						
Valsts atbalsts							13	2	10			3		2					2						
Vide		5	5				1						1												
Kopā		**32**	**7**	**26**	**1**		**31**	**3**	**25**	**2**	**1**	**18**	**1**	**12**	**5**		**14**	**3**	**12**	**1**		**10**		**8**	**1**

1/ Lietas izskatīšana paātrinātajā tiesvedībā Vispārējā tiesā var tikt atļauta pēc kādas puses pieteikuma un kopš 2015. gada 1. jūlija – pēc Vispārējās tiesas ierosmes.

2/ Kategorijā "atstāts bez virzības" ir iekļauti šādi gadījumi: pieteikuma atsaukums, atteikšanās no prasības un gadījumi, kad prasība tiek izlemta, izdodot rīkojumu, vēl pirms ir ticis izskatīts pieteikums par lietas izskatīšanu paātrinātajā tiesvedībā.

XVI. DAŽĀDI – VISPĀRĒJĀS TIESAS NOLĒMUMI, PAR KURIEM TIESĀ IESNIEGTAS APELĀCIJAS SŪDZĪBAS (1990–2017)

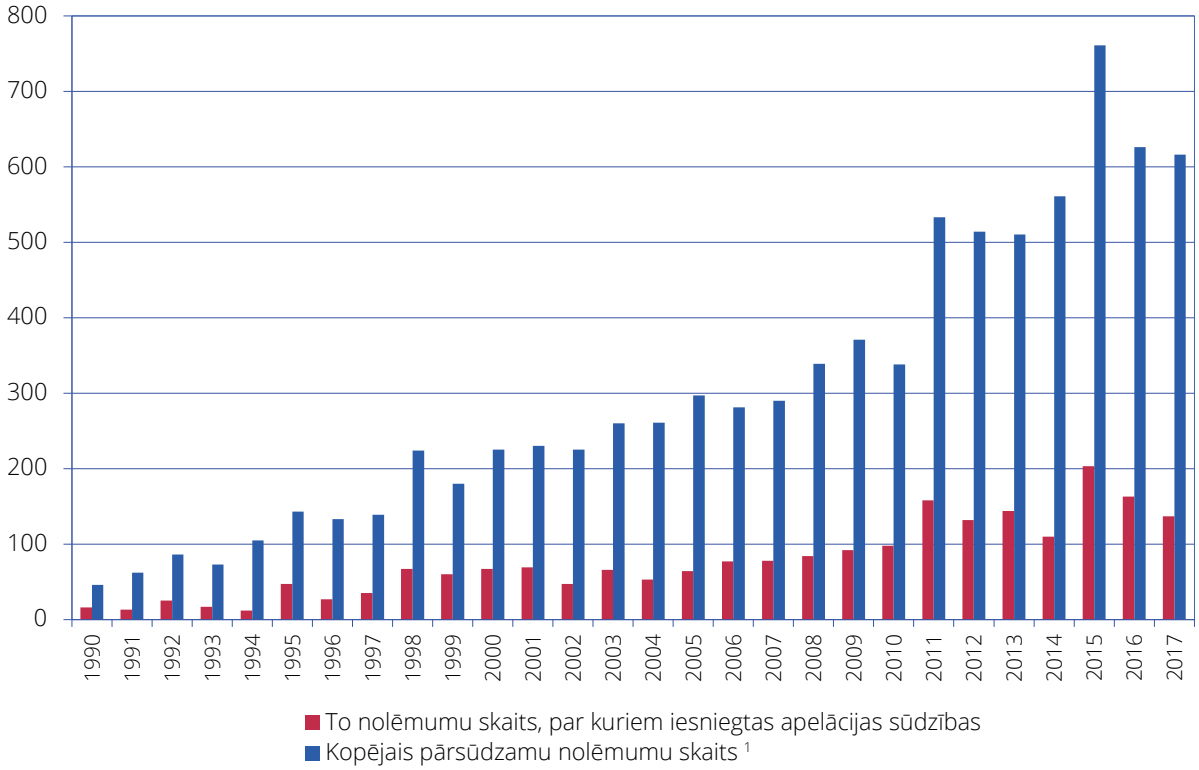

	To nolēmumu skaits, par kuriem iesniegtas apelācijas sūdzības	Kopējais pārsūdzamu nolēmumu skaits [1]	To nolēmumu skaits procentos, par kuriem iesniegtas apelācijas sūdzības
1990	16	46	35 %
1991	13	62	21 %
1992	25	86	29 %
1993	17	73	23 %
1994	12	105	11 %
1995	47	143	33 %
1996	27	133	20 %
1997	35	139	25 %
1998	67	224	30 %
1999	60	180	33 %
2000	67	225	30 %
2001	69	230	30 %
2002	47	225	21 %
2003	66	260	25 %
2004	53	261	20 %
2005	64	297	22 %
2006	77	281	27 %
2007	78	290	27 %
2008	84	339	25 %
2009	92	371	25 %
2010	98	338	29 %
2011	158	533	30 %
2012	132	514	26 %
2013	144	510	28 %
2014	110	561	20 %
2015	203	761	27 %
2016	163	626	26 %
2017	137	616	22 %

1/ Kopējais pārsūdzamu nolēmumu skaits – spriedumi, rīkojumi par pagaidu noregulējumu, rīkojumi, ar ko noraida iestāšanos lietā, un visi galīgie rīkojumi, izņemot rīkojumus par lietas izslēgšanu no reģistra un par lietas nodošanu –, kuriem ir beidzies apelācijas sūdzības iesniegšanas termiņš vai par kuriem iesniegtas apelācijas sūdzības.

XVII. DAŽĀDI – TIESĀ IESNIEGTO APELĀCIJAS SŪDZĪBU SADALĪJUMS ATKARĪBĀ NO TIESVEDĪBAS VEIDA (2013–2017)

	2013			2014			2015			2016			2017		
	Nolēmumi, par kuriem iesniegtas apelācijas sūdzības	Pārsūdzami nolēmumi	**Apelācijas sūdzības procentuālā izteiksmē**	Nolēmumi, par kuriem iesniegtas apelācijas sūdzības	Pārsūdzami nolēmumi	**Apelācijas sūdzības procentuālā izteiksmē**	Nolēmumi, par kuriem iesniegtas apelācijas sūdzības	Pārsūdzami nolēmumi	**Apelācijas sūdzības procentuālā izteiksmē**	Nolēmumi, par kuriem iesniegtas apelācijas sūdzības	Pārsūdzami nolēmumi	**Apelācijas sūdzības procentuālā izteiksmē**	Nolēmumi, par kuriem iesniegtas apelācijas sūdzības	Pārsūdzami nolēmumi	**Apelācijas sūdzības procentuālā izteiksmē**
Apelācijas sūdzības								2							
Citas tiešās prasības	62	202	**31 %**	47	231	**20 %**	85	290	**29 %**	75	253	**30 %**	61	236	**26 %**
Civildienests													8	37	**22 %**
Intelektuālais īpašums	38	183	**21 %**	33	209	**16 %**	64	333	**19 %**	48	276	**17 %**	52	298	**17 %**
Konkurence	28	73	**38 %**	15	44	**34 %**	32	61	**52 %**	17	41	**41 %**	5	17	**29 %**
Sevišķā tiesāšanas kārtība													3	3	**100 %**
Valsts atbalsts	16	52	**31 %**	15	77	**19 %**	22	75	**29 %**	23	56	**41 %**	8	25	**32 %**
Kopā	**144**	**510**	**28 %**	**110**	**561**	**20 %**	**203**	**761**	**27 %**	**163**	**626**	**26 %**	**137**	**616**	**22 %**

XVIII. DAŽĀDI – TIESĀ IESNIEGTO APELĀCIJAS SŪDZĪBU IZNĀKUMS (2017) (SPRIEDUMI UN RĪKOJUMI)

	Apelācijas sūdzība noraidīta	Pilnīga vai daļēja atcelšana bez lietas nodošanas atpakaļ	Pilnīga vai daļēja atcelšana ar lietas nodošanu atpakaļ	Lietas izslēgšana no reģistra / Tiesvedības izbeigšana pirms sprieduma taisīšanas	Kopā
Civildienesta noteikumi	1				**1**
Ekonomikas un monetārā politika	1				**1**
Enerģija			1		**1**
Finanšu noteikumi (budžets, finanšu shēma, pašu resursi, krāpšanas apkarošana)	3				**3**
Institucionālās tiesības	17	2			**19**
Intelektuālais un rūpnieciskais īpašums	39	2	1		**42**
Ķīmisko vielu reģistrēšana, novērtēšana, apstiprināšana un ierobežošana (*REACH* regula)	6				**6**
Konkurence	36	6	3		**45**
Kopējā ārpolitika un drošības politika	7		1		**8**
Kopējā zivsaimniecības politika	1				**1**
Lauksaimniecība	8	1	2		**11**
Patērētāju tiesību aizsardzība	1				**1**
Pētniecība, tehnoloģijas attīstība un kosmoss	2				**2**
Piekļuve dokumentiem	8	1			**9**
Publiskie iepirkumi		1			**1**
Sabiedrības veselība	3	1			**4**
Savienības tiesību principi	1				**1**
Tiesību aktu tuvināšana	1				**1**
Tiesvedība	3				**3**
Tirdzniecības politika	8	4			**12**
Transports	1				**1**
Valsts atbalsts	15	5	3	1	**24**
Vide	1				**1**
Kopā	**163**	**23**	**11**	**1**	**198**

XIX. DAŽĀDI – TIESĀ IESNIEGTO APELĀCIJAS SŪDZĪBU IZNĀKUMS (2013–2017)
(SPRIEDUMI UN RĪKOJUMI)

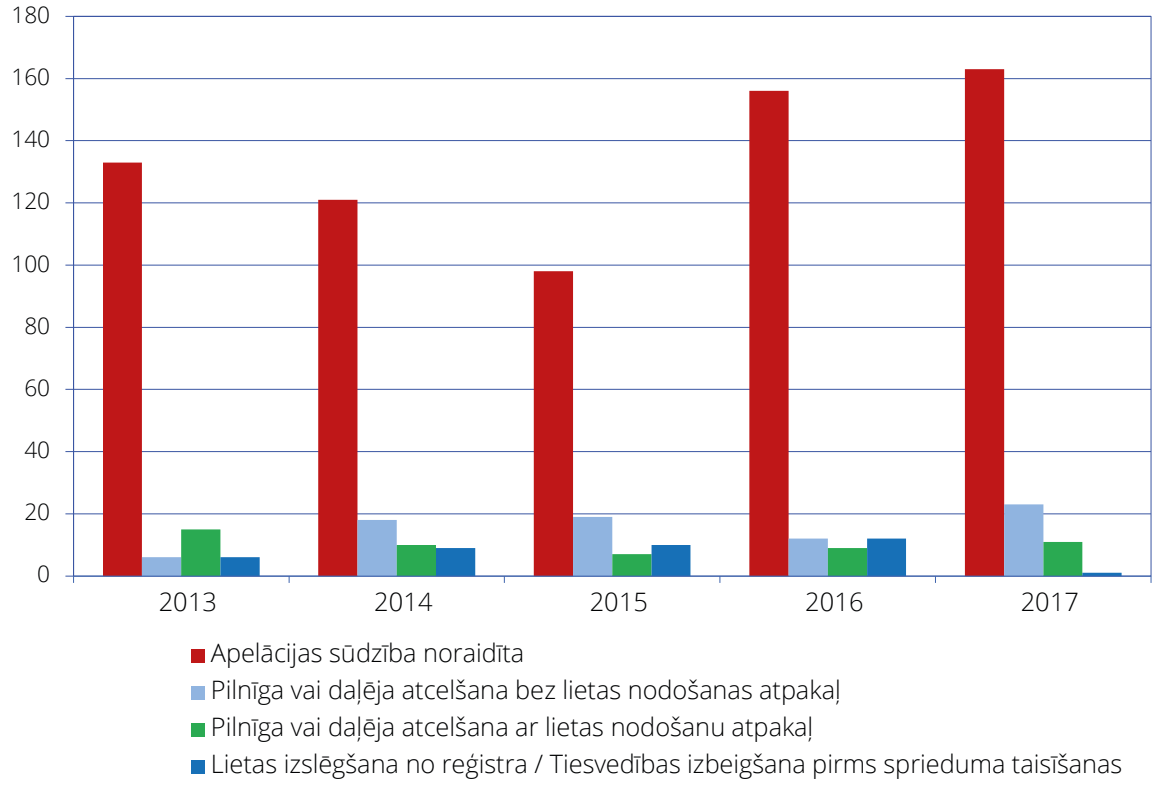

	2013	2014	2015	2016	2017
Apelācijas sūdzība noraidīta	133	121	98	156	163
Pilnīga vai daļēja atcelšana bez lietas nodošanas atpakaļ	6	18	19	12	23
Pilnīga vai daļēja atcelšana ar lietas nodošanu atpakaļ	15	10	7	9	11
Lietas izslēgšana no reģistra / Tiesvedības izbeigšana pirms sprieduma taisīšanas	6	9	10	12	1
Kopā	**160**	**158**	**134**	**189**	**198**

XX. DAŽĀDI – VISPĀRĒJĀS TENDENCES (1989–2017)

IEROSINĀTĀS, PABEIGTĀS UN IZSKATĀMĀS LIETAS

	Ierosinātās lietas [1]	Pabeigtās lietas [2]	Lietas, kuru izskatīšana 31. decembrī turpinās
1989	169	1	168
1990	59	82	145
1991	95	67	173
1992	123	125	171
1993	596	106	661
1994	409	442	628
1995	253	265	616
1996	229	186	659
1997	644	186	1117
1998	238	348	1007
1999	384	659	732
2000	398	343	787
2001	345	340	792
2002	411	331	872
2003	466	339	999
2004	536	361	1174
2005	469	610	1033
2006	432	436	1029
2007	522	397	1154
2008	629	605	1178
2009	568	555	1191
2010	636	527	1300
2011	722	714	1308
2012	617	688	1237
2013	790	702	1325
2014	912	814	1423
2015	831	987	1267
2016	974	755	1486
2017	917	895	1508
Total	**14 374**	**12 866**	

1/ 1989. gads: Tiesa nodeva jaunizveidotajai Vispārējai tiesai 153 lietas.
1993. gads: Vispārējās tiesas kompetences pirmās paplašināšanas dēļ Tiesa nodeva 451 lietu.
1994. gads: Vispārējās tiesas kompetences otrās paplašināšanas dēļ Tiesa nodeva 14 lietas.
2004.–2005. gads: Vispārējās tiesas kompetences trešās paplašināšanas dēļ Tiesa nodeva 25 lietas.
2016. gads: 2016. gada 1. septembrī Vispārējai tiesai tika nodotas 139 civildienesta lietas.

2/ 2005.–2006. gads: Vispārējā tiesa nodeva jaunizveidotajai Civildienesta tiesai 118 lietas.

XXI. VISPĀRĒJĀS TIESAS KANCELEJAS DARBĪBA (2015–2017)

Iesaistīšanās veids	2015	2016	2017
Kancelejas reģistrā reģistrēto procesuālo dokumentu skaits [1]	46 432	49 771	55 070
Pieteikumu par lietas ierosināšanu skaits [2]	831	835	917
Vispārējai tiesai nodoto civildienesta lietu skaits [3]	–	139	–
Pieteikumu par lietas ierosināšanu, kuros novērsti trūkumi, daudzums procentos [4]	42,50 %	38,20 %	41,20 %
Procesuālo rakstu skaits (kas nav prasības pieteikumi)	4484	3879	4449
Pieteikumu par iestāšanos lietā skaits	194	160	565
Lūgumu par konfidencialitātes ievērošanu (attiecībā uz procesuālajos dokumentos esošo informāciju) skaits [5]	144	163	212
Kancelejas sagatavoto rīkojumu skaits [6] (acīmredzama nepieņemamība pirms izsniegšanas, tiesvedības apturēšana/atjaunošana, lietu apvienošana, iebildes par nepieņemamību izskatīšanas apvienošana ar lietas izskatīšanu pēc būtības, iestāšanās lietā, kas nav apstrīdēta, izslēgšana no reģistra, tiesvedības izbeigšana pirms sprieduma taisīšanas intelektuālā īpašuma lietās, tiesvedības procesa mutvārdu daļas atkārtota sākšana un labojumi)	521	241	317
Palātu sanāksmju skaits (ar kancelejas dienestu)	303	321	405
Sēžu protokolu un ierakstu par sprieduma pasludināšanu skaits	873	637	812

1/ Šis skaitlis ir norāde par dienesta darba apjomu, jo katrs ienākošais vai izejošais dokuments tiek reģistrēts reģistrā. Reģistrā reģistrēto procesuālo dokumentu skaits ir jānovērtē, ņemot vērā tiesas jurisdikcijā esošo tiesvedību raksturu. Tā kā tiešajās prasībās lietas dalībnieku skaits ir ierobežots (prasītājs, atbildētājs un attiecīgā gadījumā – persona (vai personas), kas iestājusies (iestājušās) lietā), dokumenti tiek izsniegti tikai šiem lietas dalībniekiem.

2/ Ikviens iesniegtais procesuālais raksts (tostarp prasības pieteikums) ir jāreģistrē reģistrā, jāiekļauj lietas materiālos, vajadzības gadījumā tajā jānovērš trūkumi, tas jāpaziņo tiesnešu kabinetiem ar – reizēm detalizētu – pavadlapu, tad, iespējams, jāpārtulko un jāizsniedz lietas dalībniekiem.

3/ 2016. gada 1. septembrī

4/ Ja pieteikumā par lietas ierosināšanu (tas attiecas arī uz jebkādu citu procesuālo rakstu) nav ievērotas noteiktas prasības, kanceleja novērš tā trūkumus, kā paredzēts Reglamentā.

5/ Lūgumu par konfidencialitātes ievērošanu skaits neietekmē vienā vai vairākos procesuālajos rakstos ietverto datu skaitu, attiecībā uz kuriem tiek lūgta konfidencialitātes ievērošana.

6/ No 2015. gada 1. jūlija, kad stājās spēkā jaunais Vispārējās tiesas Reglaments, daži lēmumi, kas iepriekš tika pieņemti rīkojumu formā (tiesvedības apturēšana un atjaunošana, lietu apvienošana, dalībvalsts vai iestādes iestāšanās lietā bez konfidencialitātes), tiek pieņemti vienkārša lēmuma formā, kas tiek iekļauts lietas materiālos.

XXII. VISPĀRĒJĀ TIESĀ IESNIEGTO PROCESUĀLO DOKUMENTU IESNIEGŠANAS VEIDI

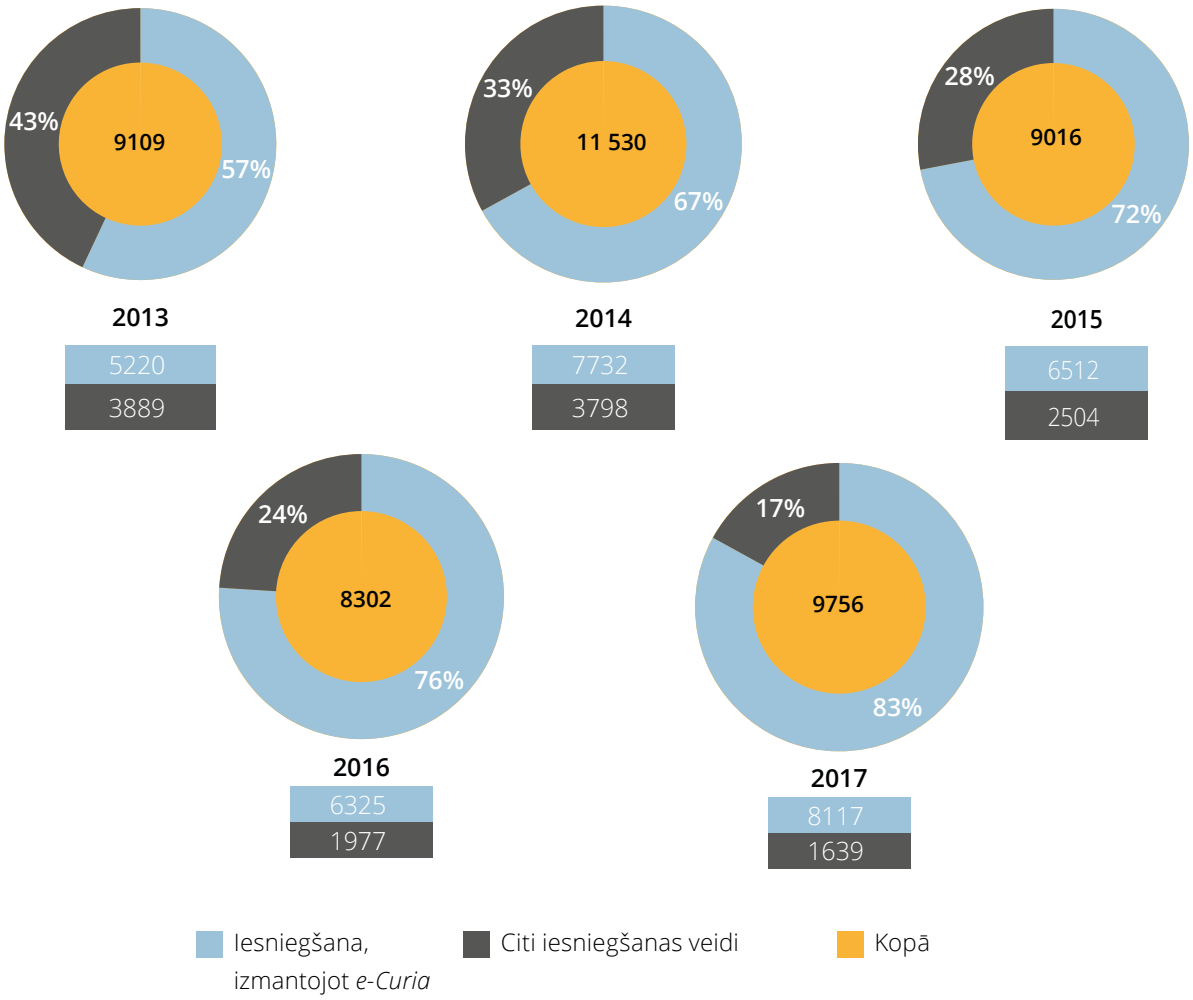

XXIII. LAPPUŠU SKAITS, KAS IESNIEGTAS, IZMANTOJOT *E-CURIA* (2013–2017) [1]

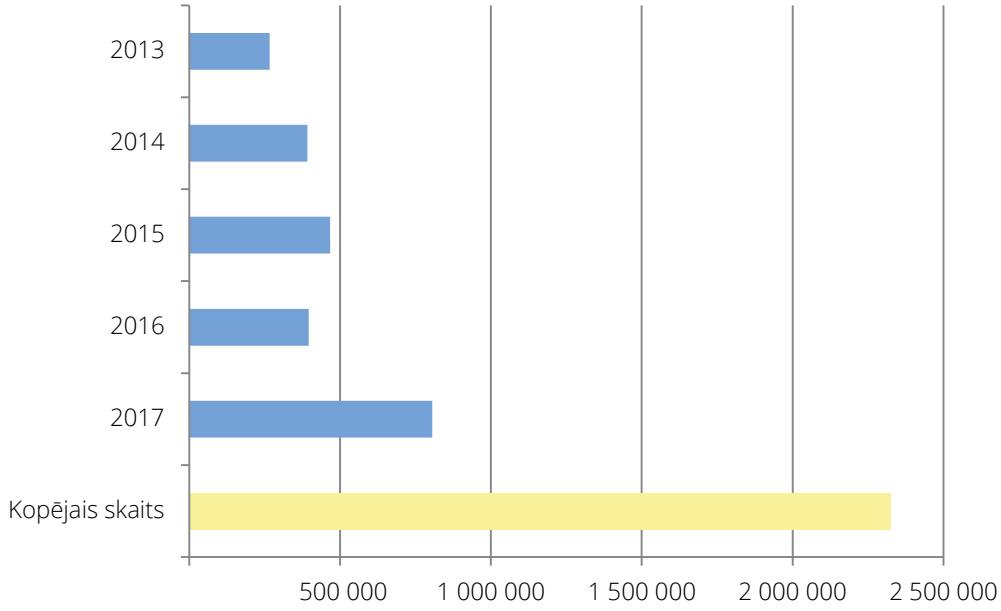

	2013	2014	2015	2016	2017	Kopējais skaits
Lappušu skaits, kas iesniegtas, izmantojot *e-Curia*	266 048	390 892	466 875	396 072	805 768	2 325 655

1/ Attiecībā uz 2013.–2016. gadu datos nav ietverts dokumentu par lietas ierosināšanu lappušu skaits

XXIV. PAZIŅOJUMI *EIROPAS SAVIENĪBAS OFICIĀLAJĀ VĒSTNESĪ* (2013–2017)

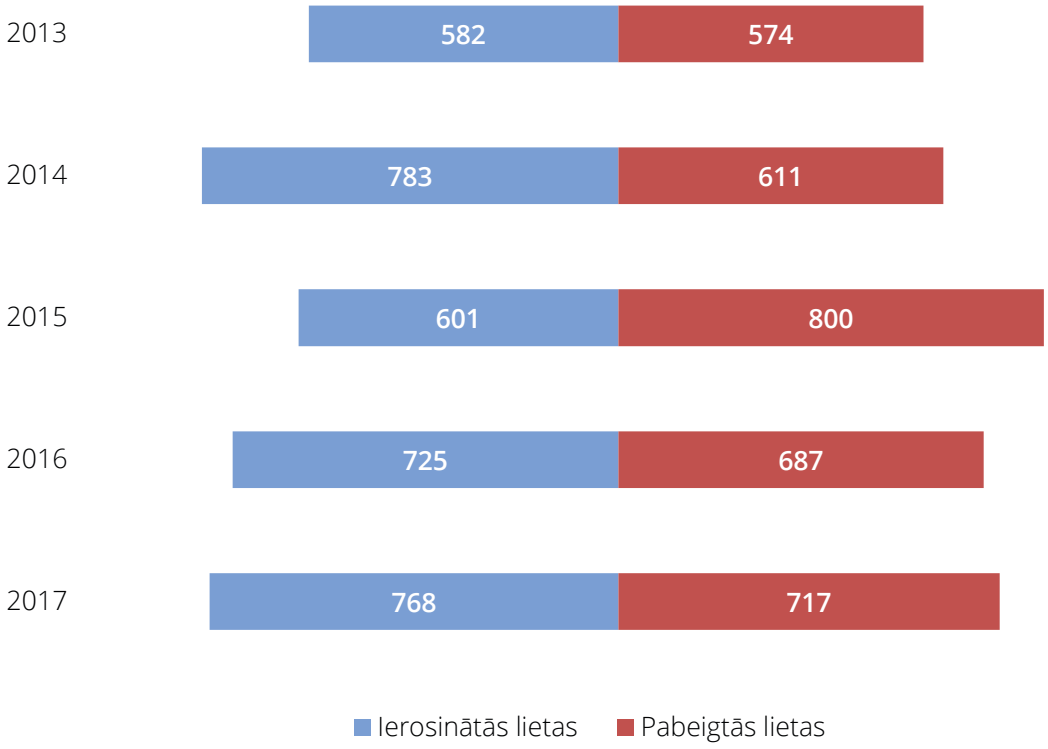

XXV. SKATĪTO LIETU SKAITS (2013–2017)

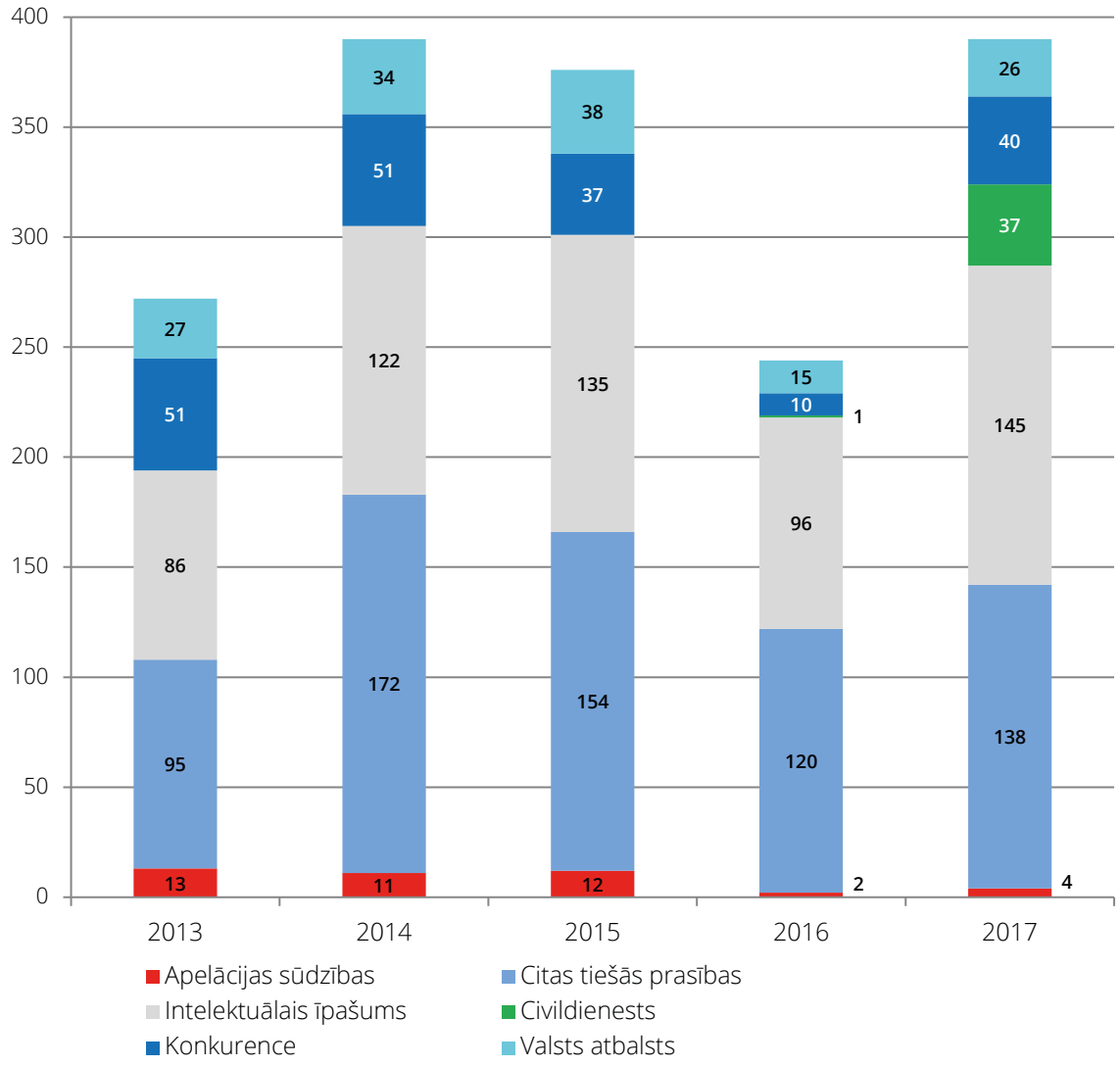

	2013	2014	2015	2016	2017
Kopā	272	390	376	244	390

E/ VISPĀRĒJĀS TIESAS SASTĀVS

(Protokolārā kārtība 2017. gada 31. decembrī)

Pirmā rinda, no kreisās:

tiesnese I. Labucka, palātu priekšsēdētāji *A. M. Collins*, *G. Berardis*, *H. Kanninen*, *M. Prek*, Vispārējās tiesas priekšsēdētāja vietnieks *M. van der Woude*, Vispārējās tiesas priekšsēdētājs *M. Jaeger*, palātas priekšsēdētāja *I. Pelikánová*, palātu priekšsēdētāji *S. Frimodt Nielsen* un *D. Gratsias*, palātas priekšsēdētāja *V. Tomljenović*, palātas priekšsēdētājs *S. Gervasoni*, tiesnesis *S. Papasavvas*

Otrā rinda, no kreisās:

tiesneši *C. Iliopoulos*, *L. Madise*, *V. Kreuschitz*, *E. Buttigieg*, *J. Schwarcz* un *A. Dittrich*, tiesnese *M. Kancheva*, tiesneši *E. Bieliūnas*, *I. Ulloa Rubio*, *I. S. Forrester* un *L. Calvo-Sotelo Ibáñez-Martín*

Trešā rinda, no kreisās:

tiesneši *P. Nihoul* un *R. Barents*, tiesnese I. Reine, tiesnesis *P. G. Xuereb*, tiesnese *N. Półtorak*, tiesneši *V. Valančius*, *D. Spielmann* un *Z. Csehi*, tiesnese *A. Marcoulli*, tiesneši *F. Schalin*, *E. Perillo* un *R. da Silva Passos*

Ceturtā rinda, no kreisās:

tiesneši *G. De Baere*, *A. Kornezov* un *J. Passer*, tiesnese *O. Spineanu-Matei*, tiesneši *J. Svenningsen*, *B. Berke* un *U. Öberg*, tiesneses *M. J. Costeira* un *K. Kowalik-Bańczyk*, tiesnesis *C. Mac Eochaidh*, sekretārs *E. Coulon*

1. IZMAIŅAS VISPĀRĒJĀS TIESAS SASTĀVĀ 2017. GADĀ

Emmanuel Coulon, kurš Vispārējās tiesas sekretāra amatā ir kopš 2005. gada 6. oktobra un kura pilnvaru termiņš beidzās 2017. gada 5. oktobrī, 2016. gada 16. novembrī tika atkārtoti ievēlēts amatā uz laiku no 2017. gada 6. oktobra līdz 2023. gada 5. oktobrim.

2017. GADA 8. JŪNIJA SVINĪGĀ SĒDE

Ar 2017. gada 29. marta lēmumu Eiropas Savienības dalībvalstu valdību pārstāvji uz laiku no 2017. gada 2. aprīļa līdz 2019. gada 31. augustam par Vispārējās tiesas tiesnesi iecēla *Colm Mac Eochaidh*.

2017. gada 8. jūnijā Tiesā notika svinīgā sēde saistībā ar šī jaunā Vispārējās tiesas tiesneša zvēresta nodošanu un stāšanos amatā.

2017. GADA 4. OKTOBRA SVINĪGĀ SĒDE

Eiropas Savienības dalībvalstu valdību pārstāvji ar 2017. gada 6. septembra lēmumu Vispārējās tiesas tiesneša amatā laikposmam no 2017. gada 15. septembra līdz 2022. gada 31. augustam iecēla *Geert De Baere*.

2017. gada 4. oktobrī Tiesā notika svinīgā sēde saistībā ar šī jaunā tiesneša zvēresta nodošanu un stāšanos amatā.

2. PROTOKOLĀRĀ KĀRTĪBA

NO 2017. GADA 1. JANVĀRA LĪDZ 2017. GADA 8. JŪLIJAM

V. JAEGER, priekšsēdētājs
M. van der WOUDE, priekšsēdētāja vietnieks
I. PELIKÁNOVÁ, palātas priekšsēdētāja
M. PREK, palātas priekšsēdētājs
S. FRIMODT NIELSEN, palātas priekšsēdētājs
H. KANNINEN, palātas priekšsēdētājs
D. GRATSIAS, palātas priekšsēdētājs
G. BERARDIS, palātas priekšsēdētājs
V. TOMLJENOVIĆ, palātas priekšsēdētāja
A. M. COLLINS, palātas priekšsēdētājs
S. GERVASONI, palātas priekšsēdētājs
I. LABUCKA, tiesnese
S. PAPASAVVAS, tiesnesis
A. DITTRICH, tiesnesis
J. SCHWARCZ, tiesnesis
M. KANCHEVA, tiesnese
E. BUTTIGIEG, tiesnesis
E. BIELIŪNAS, tiesnesis
V. KREUSCHITZ, tiesnesis
I. ULLOA RUBIO, tiesnesis
L. MADISE, tiesnesis
I. S. FORRESTER, tiesnesis
C. ILIOPOULOS, tiesnesis
L. CALVO-SOTELO IBÁÑEZ-MARTÍN, tiesnesis
D. SPIELMANN, tiesnesis
V. VALANČIUS, tiesnesis
Z. CSEHI, tiesnesis
N. PÓŁTORAK, tiesnese
A. MARCOULLI, tiesnese
P. G. XUEREB, tiesnesis
F. SCHALIN, tiesnesis
I. REINE, tiesnese
E. PERILLO, tiesnesis
R. BARENTS, tiesnesis
R. da SILVA PASSOS, tiesnesis
P. NIHOUL, tiesnesis
B. BERKE, tiesnesis
J. SVENNINGSEN, tiesnesis
U. ÖBERG, tiesnesis
O. SPINEANU-MATEI, tiesnese
M. J. COSTEIRA, tiesnese
J. PASSER, tiesnesis
K. KOWALIK-BAŃCZYK, tiesnese
A. KORNEZOV, tiesnesis

E. COULON, sekretārs

NO 2017. GADA 8. JŪNIJA LĪDZ 2017. GADA 4. OKTOBRIM

V. JAEGER, priekšsēdētājs
M. van der WOUDE, priekšsēdētāja vietnieks
I. PELIKÁNOVÁ, palātas priekšsēdētāja
M. PREK, palātas priekšsēdētājs
S. FRIMODT NIELSEN, palātas priekšsēdētājs
H. KANNINEN, palātas priekšsēdētājs
D. GRATSIAS, palātas priekšsēdētājs
G. BERARDIS, palātas priekšsēdētājs
V. TOMLJENOVIĆ, palātas priekšsēdētāja
A. M. COLLINS, palātas priekšsēdētājs
S. GERVASONI, palātas priekšsēdētājs
I. LABUCKA, tiesnese
S. PAPASAVVAS, tiesnesis
A. DITTRICH, tiesnesis
J. SCHWARCZ, tiesnesis
M. KANCHEVA, tiesnese
E. BUTTIGIEG, tiesnesis
E. BIELIŪNAS, tiesnesis
V. KREUSCHITZ, tiesnesis
I. ULLOA RUBIO, tiesnesis
L. MADISE, tiesnesis
I. S. FORRESTER, tiesnesis
C. ILIOPOULOS, tiesnesis
L. CALVO-SOTELO IBÁÑEZ-MARTÍN, tiesnesis
D. SPIELMANN, tiesnesis
V. VALANČIUS, tiesnesis
Z. CSEHI, tiesnesis
N. PÓŁTORAK, tiesnese
A. MARCOULLI, tiesnese
P. G. XUEREB, tiesnesis
F. SCHALIN, tiesnesis
I. REINE, tiesnese
E. PERILLO, tiesnesis
R. BARENTS, tiesnesis
R. da SILVA PASSOS, tiesnesis
P. NIHOUL, tiesnesis
B. BERKE, tiesnesis
J. SVENNINGSEN, tiesnesis
U. ÖBERG, tiesnesis
O. SPINEANU-MATEI, tiesnese
M. J. COSTEIRA, tiesnese
J. PASSER, tiesnesis
K. KOWALIK-BAŃCZYK, tiesnese
A. KORNEZOV, tiesnesis
C. MAC EOCHAIDH, tiesnesis

E. COULON, sekretārs

NO 2017. GADA 4. OKTOBRA LĪDZ 2017. GADA 31. DECEMBRIM

V. JAEGER, priekšsēdētājs
M. van der WOUDE, priekšsēdētāja vietnieks
I. PELIKÁNOVÁ, palātas priekšsēdētāja
M. PREK, palātas priekšsēdētājs
S. FRIMODT NIELSEN, palātas priekšsēdētājs
H. KANNINEN, palātas priekšsēdētājs
D. GRATSIAS, palātas priekšsēdētājs
G. BERARDIS, palātas priekšsēdētājs
V. TOMLJENOVIĆ, palātas priekšsēdētāja
A. M. COLLINS, palātas priekšsēdētājs
S. GERVASONI, palātas priekšsēdētājs
I. LABUCKA, tiesnese
S. PAPASAVVAS, tiesnesis
A. DITTRICH, tiesnesis
J. SCHWARCZ, tiesnesis
M. KANCHEVA, tiesnese
E. BUTTIGIEG, tiesnesis
E. BIELIŪNAS, tiesnesis
V. KREUSCHITZ, tiesnesis
I. ULLOA RUBIO, tiesnesis
L. MADISE, tiesnesis
I. S. FORRESTER, tiesnesis
C. ILIOPOULOS, tiesnesis
L. CALVO-SOTELO IBÁÑEZ-MARTÍN, tiesnesis
D. SPIELMANN, tiesnesis
V. VALANČIUS, tiesnesis
Z. CSEHI, tiesnesis
N. PÓŁTORAK, tiesnese
A. MARCOULLI, tiesnese
P. G. XUEREB, tiesnesis
F. SCHALIN, tiesnesis
I. REINE, tiesnese
E. PERILLO, tiesnesis
R. BARENTS, tiesnesis
R. da SILVA PASSOS, tiesnesis
P. NIHOUL, tiesnesis
B. BERKE, tiesnesis
J. SVENNINGSEN, tiesnesis
U. ÖBERG, tiesnesis
O. SPINEANU-MATEI, tiesnese
M. J. COSTEIRA, tiesnese
J. PASSER, tiesnesis
K. KOWALIK-BAŃCZYK, tiesnese
A. KORNEZOV, tiesnesis
C. MAC EOCHAIDH, tiesnesis
G. DE BAERE, tiesnesis

E. COULON, sekretārs

3. BIJUŠIE VISPĀRĒJĀS TIESAS LOCEKĻI

(amatā stāšanās kārtībā)

TIESNEŠI

Donal Patrick Michael BARRINGTON (1989–1996) (†)
Antonio SAGGIO (1989–1998), priekšsēdētājs (1995–1998) (†)
David Alexander Ogilvy EDWARD (1989–1992)
Heinrich KIRSCHNER (1989–1997) (†)
Christos YERARIS (1989–1992)
Romain Alphonse SCHINTGEN (1989–1996)
Cornelis Paulus BRIËT (1989–1998)
José Luis da CRUZ VILAÇA (1989–1995), priekšsēdētājs (1989–1995)
Bo VESTERDORF (1989–2007), priekšsēdētājs (1998–2007)
Rafael GARCÍA-VALDECASAS Y FERNÁNDEZ (1989–2007)
Jacques BIANCARELLI (1989–1995)
Koen LENAERTS (1989–2003)
Christopher William BELLAMY (1992–1999)
Andreas KALOGEROPOULOS (1992–1998)
Virpi TIILI (1995–2009)
Pernilla LINDH (1995–2006)
Josef AZIZI (1995–2013)
André POTOCKI (1995–2001)
Rui Manuel GENS de MOURA RAMOS (1995–2003)
John D. COOKE (1996–2008)
Jörg PIRRUNG (1997–2007)
Paolo MENGOZZI (1998–2006)
Arjen W. H. MEIJ (1998–2010)
Mihalis VILARAS (1998–2010)
Nicholas James FORWOOD (1999–2015)
Hubert LEGAL (2001–2007)
Maria Eugénia MARTINS de NAZARÉ RIBEIRO (2003–2016)
Franklin DEHOUSSE (2003–2016)
Ena CREMONA (2004–2012)
Ottó CZÚCZ (2004–2016)
Irena WISZNIEWSKA-BIAŁECKA (2004–2016)
Daniel ŠVÁBY (2004–2009)
Vilenas VADAPALAS (2004–2013)
Küllike JÜRIMÄE (2004–2013)
Verica TRSTENJAK (2004–2006)
Enzo MOAVERO MILANESI (2006–2011)
Nils WAHL (2006–2012)
Teodor TCHIPEV (2007–2010)
Valeriu M. CIUCĂ (2007–2010)
Santiago SOLDEVILA FRAGOSO (2007–2013)
Laurent TRUCHOT (2007–2013)
Kevin O'HIGGINS (2008–2013)

Andrei POPESCU (2010–2016)
Carl WETTER (2013–2016)

PRIEKŠSĒDĒTĀJI

José Luis da CRUZ VILAÇA (1989–1995)
Antonio SAGGIO (1995–1998)
Bo VESTERDORF (1998–2007)

SEKRETĀRS

Hans JUNG (1989–2005) (†)

CVRIA

EIROPAS SAVIENĪBAS
TIESA

SAZIŅAS DIREKCIJA
PUBLIKĀCIJU UN ELEKTRONISKO PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻU NODAĻA

QD-AP-18-001-LV-N
ISBN 978-92-829-2836-3
DOI 10.2862/858263